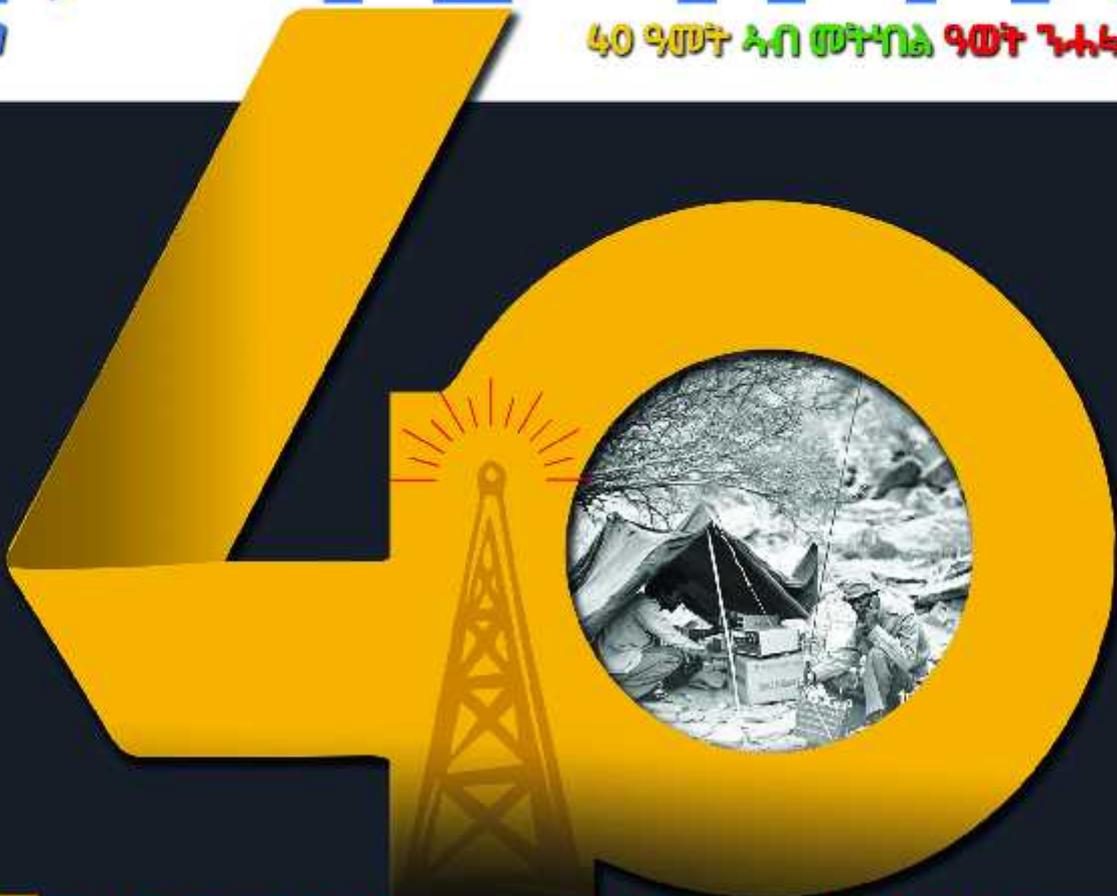

ዳሞዲ ቀፋን

ጥሪ 2019

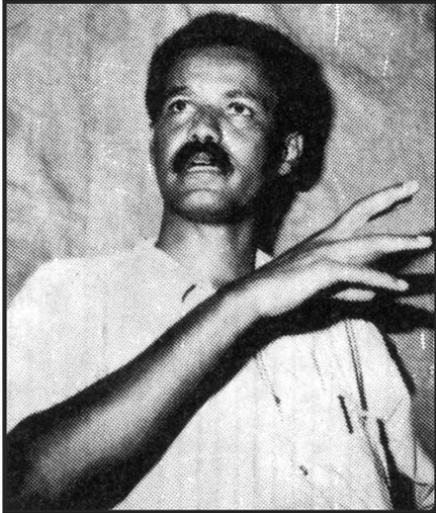
40 ዓመት አብ መካኒል ዓመት ንኡኒቲ

- ✓ "ዳ.ቀ.ኤ. ልዑል ሃገራዊት ዝነዳቐት ጣዕናን ዜናን" ተገዳላዊ አልጋጣንን መብዓዳዎን
- ✓ ለጣዕቲ - አጠናት መገርኻቲ
- ✓ ነብ 200 ዋት ናብ አዳጣላ ሊንተርነት

ትሕዝቶ

ካብ ሰነዳት ደምጺ ሓፋሽ

ብኣጋጣሚ ባሕርይ መስከረም 1990፡ መበል 29 ዓመት ዝኸረ-ዓመት ብረታዊ ተጋድሎ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዋና ጸሓፊ ማእከላይ ሽማግሌ ህ.ግ.ሓ.ኤ፡ ተጋዳላይ ኢሳይያስ ኣፈወርቂ፡ ብመገዲ ደምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ካብ ህዝቢ ንዝቐረበሉ ሕቶታት ቦቲ ልሙድ ቀጥታውን ግሉጽን ቃላቱ መልሰታት ኣብ ዝሃበሉ እዋን ካብ ዝተዛረበ ቃላት ዝተወሰደ ጥቕሲ።

ሕቶ፡- ናጽነት ኤርትራ መዓሰዮ?

መልሲ፡- ወርሒዮ፡ ክልተ ወርሒዮ፡ ሰለስተ ወርሒዮ ኢልካ ምዝራብ ናቱ ሽግራት ኣለዎ። ምኽንያቱ ኣብዚ ተጻፋፊ እዋን ክንድዚ መዓልቲ፡ ክንድዚ ሰሙን፡ ክንድዚ ወርሒ ክትብል ኣጸጋሚዮ። ከም ገምጋም ግን ካብ ኣዋርሕ ዝሓልፍ ኣይኮነን። ምናልባት ዘይተጸበናዮ ሓድሽ ነገር ከመጽእ ይኸእልዮ ይኸውን ኢልካ ንጥንቃቕ ከም ትሕጃ ሓደ ሓደ ነገራት ኣብ ግምት ተእቱ ኢኻ። ቀዳማይ ነገር ዘይተጸበናዮም ምዕባላታት ይመጹ ኢልና ኣይንሓስብን። እንተመጸኡም ከኣ ተቑጻጻርናስ ነቲ ግዜ ንምሕጻሩ ዝከኣለና ከምእንገብር ምትእምማን ኣሎሞ ቀልጢፍና ክንካርጅ ኢና ንሓሰብ ዘለና፤ ክሰልጠና ኸኣ ምትእምማን መሊኡዮ።

ገምጋም ብጻይ ኢሳይያስ ልክዕነቱ ተረጋጊጹ፤ ድሕሪ ሽምገታ ኣዋርሕ ናጽነት ተበሰርና።

2 ቃል ማኒስተር ዜና ኣቶ የማነ ገብረመስቀል	3 ድ.ሓ.ኤ - 40 ዓመት ጸኒዓ ዘጽነዐት	4 “ድ.ሓ.ኤ. ልዑል ሃገራውነት ...”
7 ኣገደስቲ ዕለታት ኣብ ጉዕዞ 40 ...	9 ካብ 200 ዋት ናብ ኣድማስ ኢንተርነት	13 ሱር-ደም ሃገራዊ ባህሊ
16 ድምጺ ሓፋሽን ኩትትናይን	19 እምንቲ ምንጫ ሓበሬታ ንህዝባን...	21 ህያብ ንድምጺ ሓፋሽ
23 ድምጺ ሓፋሽ - ድሕሪ ናጽነት	31 መሻርኽቲ ክብሪ ወሰኽቲ	35 ሰማዕቲ - እሙናት መሻርኽቲ
38 “እዚ - ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ካብ ...	40 ግጥም ድምጺ ሓቂ ...	43 ድ.ሓ.ኤ. ኣብ ልምዓትን ንቕሓትን

45 ድምጺ ሓፋሽ ብልሳን ደቃ	48 ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ኣህጉራዊ ውድድራት	52 ኢድን ጓንትን	54 መስተንክር ስቱድዮ
--------------------------	------------------------------------	----------------	-------------------

ዋና ኣሰናዳኢ
ሰለሙን በርሀ

ም/ዋና ኣሰናዳኢ
ሳምሶን ሃይለ

ለይኣውት
ኤደን ሃብተኣብ

ዲዛይን ገበር
ዮሴፍ ኣረጋሀኝ

ስኢሊ
ጨ/ስኢሊ ሚ/ዜና

ቃል ሚኒስትር ዜና ጸሐፊ የሚሉ ገብረመስቀል

ቢቢሲ (BBC) ናይ ሬድዮ አገልግሎት፡ መዓልታዊ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ብምክትታልን ምስናድን (monitoring)፡ ናይ እንግሊዘኛ ትርጉም ናብ መላእ ዓለም ንዝርከቡ ተኸታተልቲ (subscribers)፡ ብጽሑፍ ከምዘሎዎ (BBC SW Transcripts) ይዝርግሑ ነይሩ።

ብዘይካዚ ካብ ስዑዲ ዓረብ ብሓልዮት ሓደ ዜጋ እተመልኦ ፈነወ ሬድዮ፡ ብኢድ ተጻሒፉ ናብ ኩለን ኣብያተ ጽሕፈት ህዝባዊ ግንባር ኣብ ወጻኢ ይዝርጋሕ ነይሩ።

ሎሚ - ድሕሪ 40 ዓመታት - ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ብብዝሒ ፈነወ ሃገራዊ ቋንቋታት፡ ሰዓታትን፡ ስፍሓት ፕሮግራማትን ብርግጽ (ብዝተዓጸጸፈ) ሃጢራን ዓብያን ኣላ።

ብጀግራፊካዊ ዝርግሑ ምስ እንጎሎውን፡ ብሳተላይት (ኣራብሳት ከምኡውን ናይልሳት)፡ ኣብ ምሉእ ኣፍሪቃ፡ ማእከላይ ምብራቕ፡ ኤውሮጳ፡ ኤስያ፡ ኣውስትራልያ ወዘተ. ትበጽሕ ኣላ። ብዘይካዚ፡ ካብ ዝሓለፈ ዓመት ጀሚሩ፡ ኣብ ኢንተርኔት ብቐጥታዊ ፈነወ (Live-Streaming) ከምኡውን እተመርጹ ህቡባት መደባታ ኣብ ዩ-ትዩብ (U-Tube) ክዝርግሑ ጀሚሮም ኣሎዉ።

እዚ ነቶም ከም “ካልኣይ ወለዶ (2G)” ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ክንወስዶም እንኽእል፡ ሬድዮ ዛሬን ኦሚን፡ ብዓቢኡ ከኣ ንኣገልግሎት ቲቪ-ኤሪ ዝምልከት ናይ ሓባር ኩነት እዩ።

ምስ ናይዚ ዝተዓጸጸፈ ዕብየት ብዝሒ መደባትን ጀግራፊካዊ ዝርግሑን ግን፡ ዝኸበደ ናይ ሎምን መጻእን ብድሆ ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽን ካልኣይ ወለዶ ዜናዊ አገልግሎታትናን፡ ነቲ ብኣጋኡ ኣብ ግዜ ሰውራ እተነደቀ ወርቃዊ ሚዛንን ሕላጎትን ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ዝኾነ ተአማንነትን ህቡብነትን ምዕቃብን ምዕዛዝን እዩ።

እዚ ዛጊት ኣየተበጽሑን፤ ቀጻሊ ጸዓት ዝሓትት ከቢድ ሓላፍነት እዩ። በዚ ኣጋጣሚ ንቐዳሞት መስራትቲ ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ - ነቶም ኣብ ሃገራዊ ቃልሲ ብጀግንነት ዝሓለፉን ጌና ኣብ መኸተ ህንጻት ሃገር ዝረባረቡ ዘሎዉን - ዝለዓለ ምስጋናይ ኣቕርብ።

**ክብርን ሞጎስን ንሰማእታትና!
ዓወት ንሓፋሽ!**

ኣብ ጥሪ 1979 ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ብቡኹሪ ፈነወኡ፡ ምስረትኣ ንህዝቢ ኤርትራ ዘበሰረትሉ እዋን፡ ብመምዘኒ ታሪኽ ይኹን ብመንጽር ፖለቲካዊ ትርጉም፡ ሓደ ካብቶም ዓበይቲ ወይ ብርቂ ፍጻሜታት ሰውራ ኤርትራ እዩ ነይሩ።

እቲ እዋንቲ፡ መሪሕ ውድብ ሰውራ ኤርትራ - ህዝባዊ ግንባር - ሰፊሕ ወተሃደራዊ ምትእትታው ሕብረት ሱብየት ብዝቐሰቦ ኩነት፡ ካብ እተሓረሩ ሓደሎ ከተማታትን ሰፊሕ መሬት ሃገርናን ኣንሳሒቡ፡ ስትራቴጂካዊ ምዝላቕ ዘካይደሉ ዝነበረ መድርኽዮ ነይሩ። ኣብዚ ፈታኒ ግዜ ዜ ሬድዮ ድምጽ ሓፋሽ፡ ብመዓልታዊ ፈነወኡ፡ ደሃይ ደቁን ሰውራኡን ብሃንቀውታ ንዝጸናጸን ዝነበረ ኩሉ ዜጋ፡ ሃለዋትን ገስጋስን ሰውራ ኤርትራ ኣብ እዋኑ እተሰንቑን ንስግኣቱን ሻቕሎቱን እተቐሰንን ኣብ ኣዝዩ ወሳኒ መድርኽ እተቐልቀለት፡ መተካእታ ዘይነበራ መስተርህ እያ ነይራ።

ፍሉይን መለለዩን ባህሪ ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ግን ኣብዚ ጥራይ እተሓጸረ ኣይነበረን። ዝዓበየ ባህርያታ፡ እዋናውነትን ልዑል ተአማንነትን ትሕዝቶ መደባታ እዩ ዝነበረ።

ቡቲ ሻቡ ዝነበረ ናይ ፈነወ ዓቕሚ፡ ጀግራፊካዊ ዝርግሑ ድምጺ ሓፋሽ፡ ኪንዮ ኣብ ጎደቦ ኤርትራ ዝርከባ ሃገራት - ኢትዮጵያ፡ ኬንያ፡ ሱዳን፡ ስዑዲ ዓረብ - ዝሓልፍ ኣይነበረን። ህቡብነታን ተአማንነታን ኣብ ሓጺር እዋን ኣዝዩ ላዕሊ ስለዝደየበ ግን፡ ኣብ ኬንያ ዝመደበሩ ናይ

ቃል ዳ/ጀነራል ክፍለ ሬድዮ

ድ.ሐ.ኤ. - 40 ዓመት ጸኒዓ ዘጽነዐት

ባሕሪ ጥፊ 1979፡ ኣብ ታሪኽ ሓርነታዊ ቃልስና፡ ብህዝብን ተጋዳላይን ዘገተ-እለት ዘትይርሳዕ፡ ዓባይ ዕለተ ብስራት እዩ። ኣብቲ ስርዓት ደርግ፡ ብደገፍ ሕብረት-ሴቭየት፡ ዝገፍ ወተሃራዊ ሓይሊ ኣኸቲቱ፡ ህላውን ደምጺን ሰውራ ኤርትራ ጨፊሱ ንምህገም ዝህንደደሉ ዝከበረ፡ ተጋዳላይ ንዝተናውሐ ኩናት ዝኸለሉ ጽንኩር መድረኽ ስትራተጂያዊ ምዝላቕ ፋልማይ ደምጺ ዘቃልሐት ድ.ሐ.ኤ.፡ ብዘይምቁራጽ ንኣርባዕተ ዕቕድ ብዝሃበቶ ኣገልግሎት፡ ኣብ ምርግጋጽ ናጽነት፡ መስርሕ ህንጻት ሃገርን መኸተ ንፊሉላውነትን ዕውት ስራሕ ዝፈጸመት፡ ጸኒዓ ህዝባ ዘጽነዐት ማዕከን ዜና እዩ።

ደምጺ ሓፋሽ ኣብዚ ናይ ኣርብዓ ዓመት ኣገልግሎታ፡ ንሰማዕታ፡ ሓቕኛ፡ ወደዓዊን እዋናዊን ሓበሬታ እናስኸቐት፡ ዕላማ ማሕበራዊ ፍትሒ ንምዕዋት፡ ተራን ተሳታፍነትን ህዝቢ ዝግዘሉ፡ ሓድነትን ጥምረትን ህዝቢ ዝድልድለሉ፡ ብውሁድ ቅኒት ናብ ሓዲ ራእይን ዕላማን ዝሰምረሉ ኩነት ኣብ ምፍጣር ዓቢ ስራሕ ፈጸማ እዩ። ህዝቢ ርእይቶኡን ሓሳባቱን ዝገልጸሉ መድረኽ ፈጠራ። ባህላዊ ደረጃን ፖለቲካዊ መራዳኢታን ህዝቢ ክብ ኣብ ምግልገፍ ምዕማቕን እጃማ ኣበርኪታ። ምስ ዝተፈለለዩ ትካላት ሸርክነት ብምፍጣር ትምህርታዊ፡ ሓበሬታዊን መዘናግዕን መደባታ ኣማዕቢሉ፡ ሱታፊን ኣበርክቶን ተኸታተልታ ኣዕዘዘ። ኣብ ፖለቲካን ዲፕሎማሲን፡ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ውሽጢን ወጻኢን ብሓዲ ትረግታ ልቢ ከምዝገገገዘ ኣብ ምግባርን መድረኻዊ ብድህታት ኣብ ምግባምን ኣድማዒ ዕዮ ኣሰላሰለ።

ደምጺ ሓፋሽ፡ ድሕሪ ናጽነት፡ ብፍላይ ኣብዚ ዝሓለፈ 20 ናይ መኸተን ምዕቃብ ልኡላውነትን ዓመታት፡ ዓሎቕኦ፡ ሓሳትን ስነ-ኣእምሮኣዊ ኩናትን ወያነን ተሓባብርቱን ኣብ ምክሻሕ ዕዞዝ ተራ ኣበርኪታ። ንኤርትራ ካብ ዓለም ንምጻል፡ ብዝተፈለለዩ ቅጽላት ዝተኣልመ ሸርኪታትን ርትዓውነት ዘይነበር ብይን እንዳን ንምምካት ኣብ ኣመራካ፡ ኤውሮጳ፡ ማእከላይ ምብራቕ፡ ኣፍሪቃን ካልኦት ቦታታትን ኣብ ዝተኸየደ ሰፊሕ ሰላማዊ ሰልፊታት ብምስታፍ ህዝባውነታ ኣመስኪራ። ኣብ ኩሉ ኤርትራውያን ዝርከቡሉ ቦታታት እናተገገዙት፡ ሃገራዊን ሃይማኖታዊን ጽንባላት እናደመቐት፡ ሓይል

ጥምረትን ስኒትን ህዝቢ ኤርትራ ዝተንጸባረቐሉ ፍጻመታት ብዓውታን ብስፍሓትን ኣቃሊሓን ስኒዳን። ወያነን ተሓባብርቱን ደምጺ ንምዕፋን ዘክየድዎ ዳግማይ ሃቕነ፡ ካብ ሜዳ ብዝኸሰመዩ ተሞኩሮ ውጽኢት ኣልብ ብምግባር፡ ዕማማ ብኣድማዕነት ኣሰላሰለ። ኣበርክቶኣ ኣብ ህዝቢ ኤርትራ ከይተሓጸረ፡ ናብ ጎረባብቲ ህዝብታት ኣውራ ደማ ናብ ኢትዮጵያ ዝቐንጎ ፕሮግራማት ኣምሓርኛ፡ ትግርኛ፡ ኦሮሞ፡ ዓፋር፡ ኣጋዴንዶ እናፈነወት፡ ነዚ ሎሚ ኣብ ኢትዮጵያ ዝርከብ ለሎ እወታዊ ለውጢ ክውን ኣብ ምግባር እጃማ ኣበርኪታ።

መበል 40 ዓመት ዕለተ ልደታ ኣብ እነኸብረሉ ዘለና መድረኽ፡ ድ.ሐ.ኤ. ብዘመናዊ ቴክኖሎጂ ደምጺ ብመገዲ ሳተላይትን ማሕበራዊ መራኸቢታትን ኣብ ኩሉ ኩርንዓት ዓለም ኣብ ዝሰምዓሉ ደረጃ በጺሓ ትርኪብ። እትጥቀሙሉ መሳርሒታት ካብ ኣናሎማ ናብ ዲጂታል ይቐየር ኣሎ። በዚ ኣጋጣሚ፡ ነቶም ኣብ ዝተፈለለዩ መድረኻት ብኣዝዩ ደኑት መሳርሒታትን መሳሰሎታትን፡ ስራት ኣትሒዞም፡ ናብዚ ደረጃዚ ክትበጽሑ ዘብቐዕዎ መስራቲቲን ቀዳሞት ኣባላትን፡ ከምኡውን ባህሎም ዝወረሱ ተረከቡቲ ህልዋት ኣባላትን ከምስኩ ዝግብእምዮ።

ደምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ካብ ዝተጓዳዘቶ 40 ዓመታት፡ ብዘይካ ሽውዓተ ዓመታት፡ እቲ ዝተረፈ ብምልኡ ብብድህታት ዝተጠናገዝ እዩ ነይሩ። ሎሚ ግን እዚ ምዕራፍዚ ተዓጽዮ ናብ ሓድሽ ናይ ታሪኽ ምዕራፍ ኣብ ምስግጋር ንርከብ። ኣብ ጽንኩር መድረኻት፡ ልዑል ኣበርክቶ ብምግባር ምስ ህዝባ ብዓውት ዝወጸት ደምጺ ሓፋሽ፡ ኣብዚ ሓድሽ ምዕራፍ ብኸሉ መዳይት ናህራ ብምዝያድ ዝያዳ ክትምዕብልን ክትሕይልን ትጽቢት ኣባላታን ተኸታተልታንዮ። ደምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ክንጽ ኤርትራ ዝጸንሐ ምቕሉል ዝናኣን ተቐባልነታን ዓቂባ ክትጓዳዝን ተወዳዳሪት ከያና ክትቅጽልን ሓይልን ግዜ ዘይህብን ስራሕን ብድህን ይጸብዩ ምህላው ዝዝንጋዕ ኣይኮነን። ነዚ መኪታ ሎሚ እውን ከም ትማሊ ዕውት ስራሕ ክትፍጽም፡ እቲ ምስጢር፡ ቀትርን ለይትን ምስራሕን ምጽዓርን ምጂኑ ርዳኢ እዩ። እዚ ከኣ ከም ኣብ ኩሉ ዓውድታት ብተረከቡቲ ሕድሪ መንእሲያት እናተቐለሰ ዝፍጸም ሃገራዊ ዕማምዮ።

ብኣጋጣሚ መበል 40 ዓመት ምምስራት ደምጺ ሓፋሽ እምባኣር፡ ኣብ ውሽጢ ሃገርን ወጻኢን ዝርከብ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ብኣፈራሻ፡ ብፍላይ ደማ ነቶም ብሱታፊኦምን ኣበርክቶኦምን፡ ደምጺ ሓፋሽ ዕውት ስራሕ ክትፍጽም ዘብቐዕዎ ኩሎም “ዮሃና” ክብሎም ልዑል ሓበን ይሰምዓን። ነቶም ድላት ህዝቢ ክውን ምእንቲ ክኸውን ክበር ህይወቶም ዝኸፈሉ ሰማእታትና ደማ “ቅሶኑ ዝተበገሰኩምሉ ዕላማ ሸዮኡ ወቕዑሎ” ንብሎም።

ዮሃና! ነቶም ጸኒዖም ዘጽነዑ ሰማእታት ኤርትራ
ዮሃና! ኣሰርም ንዝገደፉልና ቀዳሞት ኣባላት ድ.ሐ.ኤ.
ዮሃና! ነቶም ን40 ዓመታት ካባና ዘይተፈለዩ ክበራት ሰማዕቲ ድ.ሐ.ኤ።

ቃለ - መሕትት

**“ ድ . ሐ . ኤ . ልዑል ሃገራውነት ዝነደቐት ማዕከን ዜና ”
ጸሓፊ ህግደፍ ኣቶ ኣልኣሚን መሓመድስዒድ**

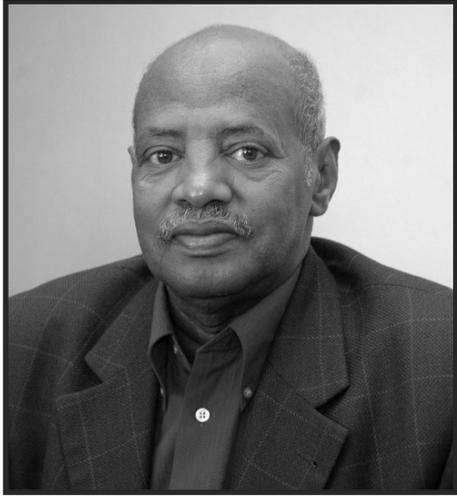
ግርማይ በርህ (ዓሲንባ)

- ምስራታ ድሓኤ ዝረገገ ኩነት?

* ኣብ ኣጋጣሚ ምምስራት ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ንኣንብብቲ ብዛዕባ ታሪኻዊ ጉዕዞ ድሓኤ ምግላጽ ኣዝዩ ኣገዳሲዮ። ድሕረ ባይታ ኣመዓባብላ ሜድያ ምርኣይ ከኣ ተበጺሑ ንዘሎ ደረጃ ንጸር ስእሊ ኣብ ምሃብ ሓጋዚ እዩ። ሜድያ ኣብ ኤርትራ፡ ኣብ ግዜ ጣልያን እዩ ጀሚሩ። ጣልያን ንናቱ ራብሓ፡ መምርሒታት የውጽእ፣ ብዝተፈለለ መንገድታት ኣብ ኣኼባታት፡ ኣብ መርዓ ነቲ ናቱ ፖሊሲን መደባትን ንምግላጽ ብዝተፈለለ ሜድያ ይጥቀም ነይሩ። እንግሊዝ ምስ መጻ ኣብ ነሐሴ 1941 ንመጀመርታ እዋን ሓዲ ኣዋጅ ኣውጺኡ። ካብ ሎሚ ንድሓር ብማስ ሚድያ (መራኸቢ ብዙሓን) መምርሒታትና ከነውጽእ ኢና፣ ህዝቢ ድማ ብዛዕባ እቲ ዝግበር ክፈልጦ ኣለዎ፣ ርእይቶ እንተለዎ ሜድያ ይጠቐም ዝብል ኣዋጅ። ስለዝህ ህዝቢ ኤርትራ ንፈለማ ግዜ ብመጠኑ ሓሳባቱ ዝገልጸሉ ሚድያ፡ ኣብ እዋን ምምሕዳር እንግሊዝ እዩ ዳርጋ ተጀማሚሩ ክንብል ንክእል።

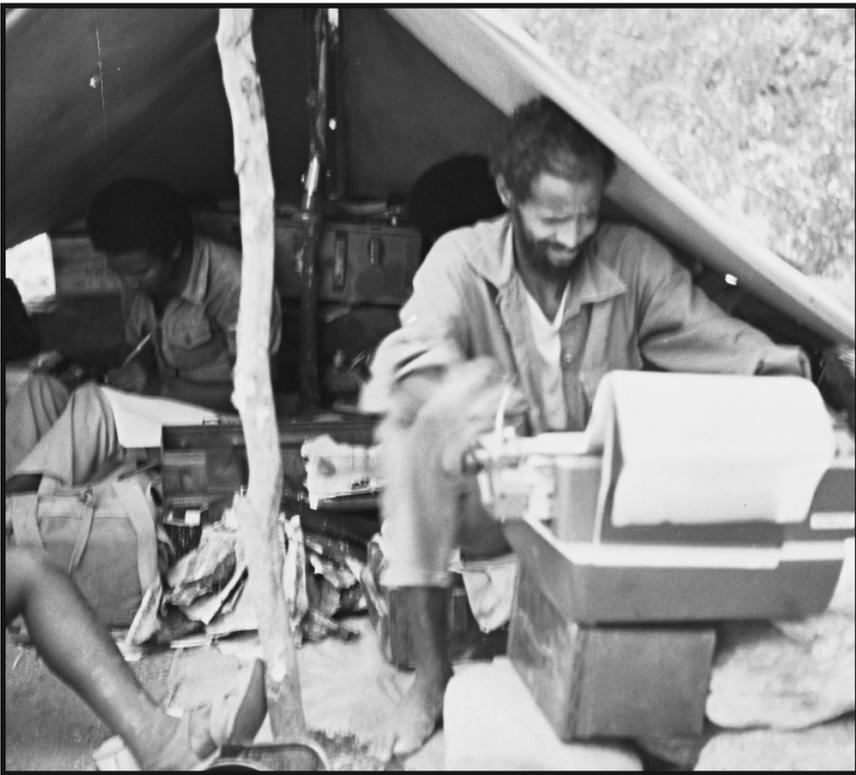
እዚ ዝመናዊ ማስ ሚድያ ማለትና እዩ እምበር፡ ኤርትራዊ ካብ ጥንቲ ኣትሒዙ ኣብ ከበሳ፡ መታሕትን ኣብ ዝተፈለለዩ ካልኣት ቦታታትን ኣብ መርዓ፡ ሓዘንን ካልእ ኣጋጣሚታትን ብግጥሚ፡ ብማስ፡ ብደርፊ፡ ብሳዕስዒት ወዘተ ሓበሬታ ይለዋወጥ ነይሩዮ። ዘመናዊ ሚድያ ድማ ኣብ 50ታት ብፍላይ ድማ ኣብ ግዜ ፈደረሽን ኣዝዩ ሰፊሑ ነይሩ። እንተኾነ እቲ ሸው ዝነበረ ጋዜጣታት ምስ ዕላማታት ኢትዮጵያን ደገፍታን ዝኸይድ ስለዘይነበረ፡ ብዝተፈለለ ሜላታት ከምዝዳኸምን ኣብ መወዳእታ ድማ ከምዝዕጸን ተገይሩ። ኣብ 60'ታት ኣቶ ወልደኣብ ወልደማርያም ናብ ስደት ድሕሪ ምምርሖም፡ ካብ ካይሮ፡ “ድምጺ ኤርትራውያን” ዝተሰየመ መደብ ብፊደሎ ይፍንወ ነይሮም። ግብጻውያን ብፍላይ ስርዓት ዓብደል ናስር ምስ ሃይለስላሴ ዕርክነት ምስ ጀመረ ግን፡ “ድምጺ ኤርትራውያን” ፊደሎ ድምጺ ብኡ ንብኡ ጠፊኡ።

ኣብ ፈለማ 60ታት ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ፡ ዝተፈለለ መጽሄታት - ሓንቲ ካብኣተን 'ሰውራ' ዝተሰየሞት ብዓራብ፡ ትግርኛን እንግሊዝን ኣውራ ኣብ ሃገራት ኣዕራብ ክትዝርግሕ ጀሚራ ነበረት።

ብዝተፈለለ መልካዕት ድማ ንጉዳይ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ምርዳእ ሓጋዚት ነይራ። ኣብ ግዜ ዘመነ ክፍልታትውን ነፍሲ-ወከፍ ክፍሊ ነናቱ ኣገባባት መራኸቢታት ነይሩዎዮ። ብሮሹር ወይ ፓምፍሌት ምዝርጋሕ፡ ሰሚናራትን ኣኼባታትን ምክያድ፡ ኣብ ግዜ መርዓ፡ ሓዘንን ካልእ ህዝባዊ ኣጋጣሚታትን ንህዝቢ ሓበሬታ ምስናቕ ከም ናይ መራኸቢ ኣገባባት ይስርሓሎም ነይሩ። ምስ ምውላድ ህዝባዊ ግንባር ከኣ፡ ኣብ ዓደን፡ በይሩትን ግብጺን ከምኡውን ኣብቲ ህዝባዊ ሓይልታት ትንቀሳቕሱ ዝነበረት ከባቢታት ዝተፈለለ ጽሑፋት ብምዝርጋሕን ሰሚናራት ብምክያድን ፖሊሲ ህዝባዊ ሓይልታት ዘንጸባርቑን ንግጉይ መስመር ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ዝእርምን ናይ ሚድያ ስራሓት ይካየድ ነይሩ።

ኣብ 1973 ኣብ ገረግር ሓንቲ ናይ ዜና ክፍሊ ነይራትና። ኣብኡ ጋዜጣን ፊደሎን ንምምስራት ንኣሸቱ ንኣሸቱ ናይ ፈተነ መጽናዕትታት ይግበር ነይሩ። ከም ውጽኢቱ ከኣ ኣብቲ ዓመትቲ ንኣሸቶ ማሕተም ክንምስርት በቕዕና። ንፖሊቲካዊ ትምህርቲ ከገልግል ዝክእል መምህራ ጽሑፋት ኣብቲ ቦታ እናተጸሕፈ ከኣ ናብ ኣስመራን ካልኣት ከተማታት ኤርትራን - እንተላይ ናብ ዝተፈለለ ከተማታት ኢትዮጵያ ክዝርጋሕ ጀሚሩ። ኣብ ውሽጢ ኤርትራ እቲ ጽሑፋት ኣብ ከተማታት ኣስመራ፡ ባጽዕ፡ ኣቕርደት፡ ከረን ይዝርጋሕ ነይሩ። ዕላማታት ህዝባዊ ሓይልታት ናብ ህዝቢ ንምትሕልላናን ዘይቅነዕ ፖሊቲካዊ ኣሰራርሓ ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራ ንምንቃፍን ዝግለመ ጽሑፋት ብዓቕሚቲ ውድብ ይዝርጋሕ ነይሩ።

ቅድመ ምስረታ ድምጺ ሓፋሽ

ድምጺ ሓፋሽ እምባኣር ድሕሪ ከምዚ ዓይነት ኩነታት ያ ኣብ 1979 ተመስሪታ። እቲ እዋን - እዋን ስትራቴጂያዊ ምዘላቕ ስለዝነበረ፡ ቀንዲ ዕላማ ምስረታዛ ፊደዮ፡ ነቲ ስርዓት ደርግ፡ “ህዝባዊ ግንባር ጠፊኡዮ! ኣኼልዎዮ! የለን! ክብል ዝነዘሐ ዝነበረ ፕሮፖጋንዳ ንምብዳህ ተባሂሉዮ። ካብ ትጽቢት ነፍሲ ወከፍ ወጻኢ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ፋሕ እያ ተመስሪታ። ድምጺ ካብ ፋሕ እንተነዊሑ ናብ ከም ኣፍዓብት፡ ናቕፋ፡ ቶኮር፡ ከባቢ ፖርት ሱዳን እንተ በጺሓትልና ንዛእ ርእሱ ሓደ ዓቢ ዝላዮ ኢልና ኢና ንኣምን ነይርና። ብኸምኡ ጀሚራ ድማ ህዝባዊ ግንባር ዘተንፈሶ እናተንፈሶት ኣብ ውሽጢ ሓጺር ግዜ ዝበለጸት መሳርሒትቲ ውድብ ኮይና ንዝሓለፈ 40 ዓመታት ኣብ ምግልጋል ትርኩስ ኣላ። ኣደ ብሉጻት ወረሰትን ኣውሓሰትን ምዃና እንሆ ጸኒዓ ዘጽነዐት፡ ንማሕለኻታት ጸላእቲ ዝበደሀት ተኣማኒትን ክብርትን ድምጺ ሓቂ ክትከውን በቐዓ።

- ኣብ ካልኣይ ውድባዊ ጉባኤ፡ ምስ መደብ ምቕልጣፍ ናጽነት ንኣተሓሕዛ ድምጺ ሓፋሽ ዝምልከት ዝተወሰደ ውሳኔ ነይሩዮ?

* ሓደ ካብ ኣተኩራታት ካልኣይ ውድባዊ ጉባኤ፡ ምሕያል ዜናዊ ስራሕ እዩ ነይሩ። ብኡ መሰረት ኣብ ኣወዳደባኡ፡ ትሕዝቶ መደባቱ፡ ቅርጹ፡ ኣገባብ ፈነወኡ ድርኪት ክፈጥር ዝኸእል ካብ ዓዲ እንግሊዝ፡ ዓዲ ጣልያንን በደሩትን ብዓቕሚ ህዝባዊ ግንባር፡ ፊደዮታትን ምስኡ ዝኸይድ ሓጋዚ መሳርሒታትን ተገዚኡ ከመጽእ ጀሚሩ። ኣብቲ ጉባኤ ከምእተዘርበሉ፡ ሓደ ካብቲ ህዝባዊ ግንባር

ዝሰርሓሉ ዓባይቲ ንጥፊታትን ብደረጃ ክፍሊ ክምስረት ኣለዎ ተባሂሉ ዝተኣምነሉን ኣሃዱታት ክፍሊ ዜናን ባህልን እዩ ነይሩ። በዚ ድማ ክፍሊ ዜናን ባህልን፡ ኣብ ኣሃዱ ዜና፡ ኣሃዱ ምንቕቓሕ፡ ኣሃዱ ማሕተም ተወዲቡ ፖሊሲታቱ ኣነጻሩ፡ መደባቱ ሓንጻጹ ስርሑ ብዝሓሸ ደረጃ ቀጸሉ።

ሓደ ካብ ክብርታት ድምጺ ሓፋሽ፡ ብዝተኸእለ መጠን ንዝተፈጸመ ንጥፊት ወይ ውጽኢት ብሓቕነት ምግላጽ እዩ ነይሩ። ንኣብነት ኣብ እዋን ኩናት እንፍንዎ ዝነበርና ንምወታት፡ ቁሱላት ኮነ ዝዓነወ ንብረት ጸላኢ ዝምልከት ጸብጻባት፡ ብስነ ስርዓት ዝተታሕዘን ህድእ ዝበለን ዘይተጋነንን እዩ ነይሩ። ንኣብነት 100 ኣባላት ስራዊት ጸላኢ ከምዝሞቱ ሓበሬታ ብጸሓባ ከሎ፡ ካብ ምሒር ጥንቃቕ ክንዲ 100 ትብል ቅሩብ ከተውሕዶ ትፍትን። ብኢትዮጵያ ዝዘርጋሕ ዝነበረ ወተሃደራዊ ጸብጻባት ግንብመንጽሩ፡ ብዕጽፍታት ኣጋኒኖም ናይ ምቕራብ ባህሊ ነይሩዎም። ሓደ ካብ ፖሊሲታት ወይ መምርሒታት ድምጺ ሓፋሽ ምስኣር ኣብ

ዜናዊ ስርሓት ነገራት ዘይምግናን፡ ሓሶት ዝመስል ሓበሬታ ንፈነወ ዘይምቕራብን ኣብ ቁይቀን ምልልስን ዘይምእታውዮ ነይሩ። ንኣብነት ወያነ፡ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ፈነወ ከካይዱ ህዝባዊ ግንባር ኣፍቂድሎም ክንሱ፡ ክንዲ ነቲ ጽብቕ ድሌት ናይ ህዝባዊ ግንባር ተጠቂሞም ፖሊሲታቶምን መስመራቶምን ዝገልጹ፡ ኣብ ቁይቀን ንህዝባዊ ግንባር ተገልቢጦም ኣብ ምጽራፍን ምንሻውን ክጽመዱ ይመርጹ ነይሮም። ንህዝባዊ ግንባር “ናይ ቡርጅዋ መሪሕነት ዘለዎ ግንባር” ብምባል ዘቆናጽብ ዜናን ጸብጻባትን ብዝሓፈሩ ፊደዮና እናፈነዉን እናሰማዕናን ከለና ግን ከምዘይሰማዕና ንኣልፎ ነይርና።

- ተራ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ምምጻእ ናጽነት ኤርትራ ብኣፈሻኡ ከመይ ትግምግም?

* ህዝቢ ንድ.ሓ.ኤ ብሃንቀውታዮ ዝጸበያ ነይሩ። ዋላ ኣብቲ ብዓፈና (ጃሚን) ንምስምዓ ኣጸጋሚት እትኾነሉ ዝነበረት እዋን፡ መስመራት እናቕያየረ ይከታተላ ነይሩ። ጸላእቲ፡ ድምጺ ሓፋሽ ብፍላይ ኣብ ከተማታት ከምዘይትሰማዕ ንምግባር ኩሉ ዓይነት ምቁጽጻራት እዮም ዘካይዱ ነይሮም። መከታተሊ መሳርሒታት ኣምጺኦም እትፍንወሉ ቦታ ብምፍላጥ ንምጥቕዓ ከምኡውን ድምጺ ንምዕፋን ፍሉይ ኣሃዱታት ኣዋፊሮም ነይሮም እዮም። ድምጺ ሓፋሽ ዝሰመዐ ሰብ ገበን ከም ዝፈጸመ ተወሲዶ ኣዝዩ ከቢድ መቕጻዕቲ ይብዮነሉ ነይሩ። ድምጺ ሓፋሽ ክሰምዑ ስለዝተረኸቡ ጥራይ ክሳብ ብሞት ክቕጽዑ ዝተፈርዱ ሰባት ኣለዉ። ዜጋታት ንግሆ ምስ ተንስኡ ቡን ከይሰተዩ ቅድም ድምጺ ሓፋሽ እዮም ዝሰምዑ ነይሮም። ነቲ ፖለቲካዊ ሃዋህው፡ ቃልሲ

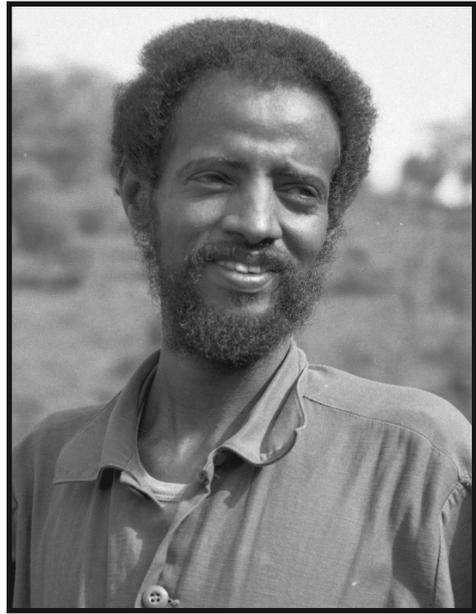
ሀዘባዊ ግንባርን ምስ ጸላእቲ ዘካይዶ ዝነበረ ግጥማትን፡ ብፍላይ እቲ ኣንጻር ጸላእ ዝግበር ዝነበረ ወተሃደራዊ ስርሒታት ከምኡውን ዘካይዶ ዝነበረ ፖሊቲካዊ ምንቕቓሕ ናብ ሀዘቢ ከምዝበጸሕ ኣብ ምግባር ድምጺ ሓፋሽ ዝነበራ ተራ ዝለግለዩ ነይሩ። ኣብ ደገ ዝነበሩ ኤርትራውያን ከኣ መደባት ድምጺ ሓፋሽ ብካሴት ቀዲሖም ናብ ጽሑፍ ገሊቢጦም ብፋክስ ጌሮም ናብ ኣመሪካ፡ ኤውሮጳን ዝተፈላለዩ ቦታታትን ይሰድዎ ነይሮም። ስለዚ እቲ ኣብ ኣመሪካ ዝነበረ ሰብ፡ ናይታ መዓልቲ ዜና ኣብ ዘለዎ ቦታ ኮይኑ፡ ኣብ ውሽጢ ገዝኡ ከሎ ከንብባ ይኸእል ነይሩ። ክሳብ ምምጻእ ናጽነት ድማ ድምጺ ሓፋሽ ኣዝዩ ልዑል ዝኾነ ተራ ትጻወት ነይራ ከንብል ንኸእል ኢና።

- ኣብ ዓቕሚ ሰብ ይኹን መሳርሒታት ፈነወ ዚጋጥም ዝነበረ ብድህነታት ብኸመይ ክሰርዕ ክኢሉ?

* ሀዘባዊ ግንባር ምስ ኩነታትዮ ዝኸይድ። ኣብ ነብስና ኢና ንምርኮስ። ደገፍ ናይ ካልኣት ሓቲትና ኣይንፈልጥን፤ ዝረኽብናዮውን የብልናን። ኣብዚ ናይ ዜና ወይ ናይ ሚዲያ ክንዛረብ እንተኾንና ከኣ፡ ኣብ ፈለማ ብናትና ዓቕሚ ዝተመሰረታ ኣብያተ ማሕተም፡ ቡቲ ሽዑ ዝርከብ ዝነበረ ‘ማተሪያል’ ጌርና ንምምዕባለን ንሰርሕ ነይርና። ብሰፍንታል’ እናተባዘሐ ከኣ ከም ኣዋጅ ወይ ውጽኢት ኣኼባ መሪሕነት ዝኣመሰለ ሓበሬታታት እናተጻሕፈ ይዝርጋሕ ነይሩ። ምስ ምምሰራት ድ.ሓ.ኤ. ሓሳብ ጽቡቕ ጌሩ ክጸሕፍ ዝኸእል ዘበለ ተጋዳላይ፡ ወይ ድማ ካብ ደገ ተማሃሩ ዝሰለፍ ናብ ድምጺ ሓፋሽ እዩ ዝምድብ ነይሩ። ከምኡ ስለዝኾነ ድምጺ ሓፋሽ ደው ኢላ ክትምክት ክኢላ፡ ካብ ትምሰራት ክሳብ ሎሚ ሓንቲ መዓልቲውን ትኹን ጠጠው ኢላ ኣይትፈልጥን። ኣብ ግዜ ቃልሲ ዝነበረሎም ዝተቐየረ እንተሎ፡ ፈነወ ክትጅምር እንከላ እተቃልሐ ዝነበረት ናይ ተኹሲ ድምጺ እዩ። ድሕሪ ናጽነት ከምዝተርፍ ተገይሩ። ኣብ ግዜ ናጽነት እቲ ስራሓት ብምልኡ ብሓድሽ ኣገባብ ከም ዝውደብ ኮይኑ። ንሱ ጥራይ ዘይኮነ እቶም ኣብኡ ዝነበሩ ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ ወይ ዝበዘሙ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ዝተመልመሉን ኣብ ዜና ተሞኩሮን ዓቕምን ዝደለቡን ዝበዘሙ ኣምባሳዳራት ክኹን ከለዉ፡ ብዙሓት ካልኣትውን ናብ ካልእ ዝግበዩ ስራሓት ተመዲቦም። እዚ ክኸውን ከሎ ግን እታ ፊደላ ከምዘይትህሰን እቲ ዝድለ ስራሕ ድማ ከምዘይጉዳእን ብኣንጻሩ ከምዝምዕብል ንምግባሩ ምዝናቕ ናይ ሰባት ይግበር ነይሩ። ብሓፈሻኡ ኣብ ኩሉ ንጥፊታት “መን ኣበይ ቦታ እንተ ተመደብ የድምዕ ወይ ይሓይሽ” ብዝብል ምደባ ኣባላት ይካየድን ይሰራዕን ብምንባሩ እንሆ ናብዚ ዘለናዮ ዜናዊ ምዕባል ተበጺሑ ክንብል ንኸእል።

- ተራ ድ.ሓ.ኤ. ኣብ እዋን ራፈራይም ብኸመይ ትዝከር?

* ውጽኢት ራፈራይም ምስ ተፈልጠ ይዝከረኒ ሰባት “ሞት ከም ኣዳም” ክብሉ ይስምዑ ነይሮም። ራፈራይም ብድምጺ ሓፋሽ ምስ ተኣወጀን ውጽኢት ራፈራይም ድማ ምስ ተነግረን “ቦቃ

አቶ ኣልኣሚን ኣብ 1970ታት

ዋላ ሕጂ እንተሞትና ዘሰክፍ የብልናን፤ እንቋዕ እዚ ረኣና” ዝበሉ ብዙሓት እዮም ነይሮም። ኣብ እዋን ራፈራይም ተራ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ምጉሰጻስ ሀዘቢ ክሳብ ክንደይ ዓቢ ከም ዝነበረ ካብዚ ቃላትዚ ምርዳእ ይከኣል። መስርሕ ራፈራይም ኣብ ኩሉ ቦታታት ንኸዕወት ኣብ ምጉሰጻስ ኮነ ውጽኢት ራፈራይም ናብ ሀዘቢ ኤርትራን ዓለምን ኣብ ምብጻሕ ቀንዲ ተሞሳኢት ድምጺ ሓፋሽ ምንባራ ካብ ሓንጎላይ ዘይተሓከ ፍጻመዩ ኢላ ብሕጻር ዝነበረ ክገልጸ እኸእል።

- ኣብርክቶ ድ.ሓ.ኤ. ኣብ ጥምረት ኤርትራውያን ብኸመይ ይግለጽ?

* እቲ ጥምረት ኣዝዩ ዓቢዮ፤ ሓይልዮ፤ ድምጺ ሓፋሽ ሃገርን ሃገራውነትን ኣብ ሀዘባ ዝነደቐት ሓይል ማዕከን ዜና ክብላ እኸእል። እዚ ኩሉ ናብ ሀዘባዊ ግንባር ዝተሰለፈ ሓፋሽ ዳርጋ ኩሉ ብመንገዲ ድምጺ ሓፋሽ ዝፍኖ ዝነበረ ፖሊቲካዊ መልእኽትታትዮ። ስርዓታት ሃይለስላሴን መንግስቱ ሃይለማርያምን ሓይላትዮም ነይሮም፤ ዓቕሚ ነይሩዎም፤ ገንዘብ ነይሩዎም፤ ደገፍ ናይ ዓለም ነይሮዎም። ሀዘባዊ ግንባር ግን ብንኡስ ዓቕሙ፡ ኣብ ንቕሓት ሀዘቢን ተጋዳላይን ተኣማሚኑ እዩ ዝቃለሰ ነይሩ። ናይ ቃልሲ መንፈስ ኣብ ልቢ ነፍሲ ወከፍ ዜጋ ክሰርጽ ከኣ ድምጺ ሓፋሽ ዝተጻወተዎ ተራ ቀለል ኣይኮነን። ተራ ድምጺ ሓፋሽ ኣዝዩ ወሳኒ እዩ ነይሩ። ሓደ ካብቲ መሳርሒ ሀዘባዊ ግንባርዮ - ልክዕ ከምቲ መድፍዕ፡ ጠያይት፡ ስንቁ፡ መድሃኒት፡ ኣብ ምምጻእ ናጽነት ዓቢ ተራ ዝተጻወተ፡ ድምጺ ሓፋሽውን ንምዕዋት እዚ ቃልሲዚ ሓንቲ ካብቶም ዓቢ ተራ ዝተጻወቱ ረቕሒታትዮ ኢልና ክንዛረብ ንኸእል።- **ድምጺ ሓፋሽ በጺሓቶ ዘላ ደረጃ ምዕባል ብኸመይ ናብ ፲ጸ 37 ይቕጽል**

እምነት - ማይል

አገደሱቲ ዕለታት ኣብ ጉዕዞ 40 ዓመታት

ግርማይ መንግስቲ

01/01/1979	ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ሰሜናዊ ምብራቕ ሳሕል፡ ፋሕ ኣብ ዝተባህለ ቦታ ብቋንቋታት ትግርኛን ዓረብን ፈነወኣ ፈሊማ።
01/02/1979	ድ.ሓ.ኤ. ብጸላኢ ከይትህደን፡ ካብ ፋሕ ኣዝሊቓ ኣብ ዓንበርቡብ ፈነወኣ ቀጸላ።
6/02/1979	ንህዝብን ሰራዊትን ኢትዮጵያ፡ ፍትሓዊ ሕቶ ህዝቢ ኤርትራ ንምርዳእ፡ ፈነወ ብቋንቋ ኣምሓርኛ ጀመሩ።
16/02/1979	ፈነወ ብቋንቋ ዓፋር ጀመሩ።
16/05/1979	ድ.ሓ.ኤ. መደበራ ካብ ዓንበርቡብ ናብ ዓራግ ቀይራ።
18/08/1979	ብቋንቋ ትግራይት ፈነወ ጀመሩ።
1/09/1979	‘ድምጺ ሰውራ ኤርትራ’ ዝተሰምየ ሓባራዊ ፕሮግራም ፊደሎ ውድባት ህዝባዊ ግንባርን ተጋድሎ ሓርነት ኤርትራን ብድምጺ ሓፋሽ ክፍኖ ጀመሩ።
11/10/1979	‘ድምጺ ወያነ ትግራይ’ ዝተሰምየ ፈነወ ውድብ ህ.ወ.ሓ.ት. ብድምጺ ሓፋሽ ክፍኖ ጀመሩ።
01/10/1980	ድምጺ ሓፋሽ ተመሊሶ ናብ ዓንበርቡብ ብምግዓዝ፡ ካብ ቴንዲ-ስቲድዮ ተገላጊላ፡ ትሕቲ-መሬት ካብ ዝተሃንጸ ስቲድዮ ክትፍኑ በቂዓ።
09 /11/1980	‘ድምጺ ወያነ ትግራይ’ ኣብ ርእሲ ትግርኛ፡ ብቋንቋ ኣምሓርኛ መደባት ክፍኑ ጀመሩ።
03/02/1981	ጉልበት ፈነወ ጽምጺ ሓፋሽ ካብ 200 ዋት ናብ 750 ዋት ክብ ኢሉ።
31/12/1981	ሰርዓት ደርግ ብደብዳብ ነፈርቲ ምዕናዎ ተሓሊልዎ፡ ድምጺ ኪዕፍን (ጃም) ጀመሩ።
17/02/1982	ምስ ምጅማር 6ይ ወራር ሳልሳይ መስመር ፈነወ ጀመሩ።
01/7/1982	ድምጺ ሓፋሽ ካብቲ ንቅድመ-ግንባር ቀረባ ዝነበረ ዓንበርቡብ፡ ናብ ዝሓሸ ውሕሰነት ዝነበሮ ቦታ፡ ጎቦ ሻባይት ግዲዛ።
23/6/1983	4ይ መስመር ብምውሳኽ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ከምዝሕይል ተገይሩ።
15/8/1985	መስመራት ፈነወ ናብ 8 ብምድያቡ፡ 4 መስመራት ብዘይ ዕፈና ክፍንዎ ኣኸኢሉ።
16/10/1987	ፕሮግራም ቋንቋ ኩናማ ተጀመሩ።
01/07/1991	ድ.ሓ.ኤ. ድሕሪ 12 ዓመታት ገድላዊ ዕማም፡ ኣስመራ ብምእታው ፈነወኣ ቀጸላ።

02/12/1992	ፈነወ ማእከላይ ማዕበል ናብ ክልተ መስመራት ክብ ኢሉ።
27/6/1993	ድ.ሓ.ኤ. ታሪኻዊ ብስራት ውጽኢት ረፈረንደም ብቐጥታ ኣቃሊሑ።
05/02/1994	ኣብ ድሮ 3ይ ጉባኤ ሀ.ግ. ድምጺ ሓፋሽ፡ ኣስማት ስውኣት ሓርነታዊ ቃልሲ፡ ካብ ናቕፋ ኣቃሊሑ።
03/04/1998	ኣብ ሰላዕ-ዳዕሮ ብማእከላይን ሓጺርን ማዕበል ዝፍኑ ሓዲሽ መደበር ፈነወ ተተኪሉ።
6/07/1998	ፕሮግራም ቋንቋ ብሊን ተጀመሩ።
7/07/1998	ፕሮግራም ቋንቋ ሳሆ ተጀመሩ።
02/08/1998	ስቴድዮ ድ.ሓ.ኤ. ካብ ሲነማ ኣዝመራ፡ ናብ ሓድሽ ህንጻ ማኒስትሪ ዜና ፎርቶ ግዲዙ
24/08/1998	ኣብ እዋን 3ይ ወራር ወያኔ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ብኢንተርነት ክመሓላለፍ ጀመሩ
20/02/1999	ፕሮግራም ቋንቋ ናራ ተጀመሩ።
01/01/2001	ፈነወ ሬድዮ ዛራ ተጀመሩ።
24/05/2001	ፕሮግራም ቋንቋ ብዳውዮት ተጀመሩ።
2/06/2003	ክልቲኡ መስመራት ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ብሳተላይት ክፍኖ ጀመሩ።
13/06/2003	ፈነወ ሬድዮ ዛራ ኣብ ሳተላይት ኣትዩ።
12/08/2004	ፈናዊት ሬድዮ ኤፍ.ኤም. ኣብ ኣውላ፡ ጋሽ ባርካ ተተኪላ
02/09/2007	FM ሬድዮ ሳዋ ፈነወ ጀመሩ።
01/11/2007	ስርዓት ወያነ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ንምዕባስ፡ ዕፈና ጀመሩ።
21/03/2008	ናይ ኣዋላ ፈናዊት ሬድዮ FM ናብ ባረንቱ ግዲዙ።
26/03/2008	ኣብ ዓሰብ ፈነወ FM ሬድዮ ጀመሩ።
28/12/2009	ድ.ሓ.ኤ. ካብ ኣናሎግ ናብ ዲጂታል ብምስግጋር ምዕቡል ኣሰራርሓ ኣተኣታትዖ።
10/03/2010	ፈነወ ሬድዮ ኑማ ተጀመሩ።
12/04/2010	ኣብ ዓሻ-ጎልጎል ሓደስቲ ትራንስሚተራት ሓጺር ማዕበል ተተኪለን።
15/08/2016	FM ሬድዮ ኣብ ዳዕሮ ኩንዳት ተተኪላ ፈነወ ጀመሩ።

መደበራት ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ

- ፋሕ = ጥሪ 1979
- ዓንበርብ = ለካቲት 1979 – ግንቦት 1979
- ዓራግ = ግንቦት 1979 - ጥቅምቲ 1980
- ዓንበርብ = ጥቅምቲ 1980 - ሓምለ 1982
- ሻባይት = ሓምለ 1982 - ሓምለ 1991
- ኣስመራ = ሓምለ 1991 - ክሳብ'ዚ እዋንዚ

ካብ 200 ዋት ናብ ኣድማስ ኢንተርኔት

ሺሃብ ኣርኣያ

ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ድምጺ ውጹዕ ህዝቢ ኤርትራን ሓቀኛ ቃልሰን ንዓለም ንምስማዕ፡ ቅድሚ 10ታት ዓመታት ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ክጅምር እንከሎ፡ ተወፋይነትን ተበላሓትነትን ኣባላት ተክኒክ፡ ድሃይ ድምጺ ሓፋሽ ልዕሊ ኩሎም መሰናኸላት በሪኹ፡ ዓወት ፍትሓዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ግድን ምዃኑ ክምስክር ልዑል ተራ ተጻዊቶምዮም። ኣሃዱ ተክኒክ ድምጺ ሓፋሽ ምስ ምዕባለ ሰውራ፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ዓቕሙ ክብ እናበለ፡ እቲ ብ200 ዋት ዝጀመረ ፈነወ፡ በቶም ዘለዉ ምዕቡላት ኣገባባት ፈነወ ማለት ብሳተላይትን ኣድማስ ኢንተርኔትን ኣብ መላእ ዓለም ዝርከቡ ሰማዕቲ ድምጺ ሓፋሽ መደባታ ብንጹር ክከታተሉ ኣብ ምስራሕ ይርከብ።

ዳይሬክተር ጀነራል ክፍሊ ምህንድስና ማኒስትራ ዜና ኢንጂነር ብርሃነ ገብረእግዛኢነሄር ሓደ ካብቶም ንድምጺ ሓፋሽ እግሪ ዘትከሉ፡ ገዲም ኣባል ቴክኒክዮ። ንጉዕዞ 40 ዓመት፡ ዝነበረ ብድሆ፡ ተበላሓትነትን መጻኢ ኣንፈት ፈነወ ድምጺ ሓፋሽን

እንታይ ከም ዝመስል ኣዕሊሉና ኣሎሞ ሰናይ ጸንሖት።

ፈነወ ቅድሚ ናጽነት

ኣብ'ቲ መጀመርታ ፈነወ ብ200 ዋት እዩ ፈለሙ። ጸኒሕና ናብ 750 ዋት ኣደይብናዮ። ምስቲ ህዝቢ ህዝቢ ኤርትራ፡ ድምጺ ሰውራኡ ንምስማዕ ዝነበሮ ልዑል ባህግን ድልዎትን ከኣ፡ እቲ ሸፈነ ዕዉትዮ ነይሩ ክበሃል ይከኣል።

ጸላኢ፡ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ህዝቢ ዝነበራ ልዑል ተቐባልነት ኣጸቢቐ ይርዳእ ብምንባሩ፡ ድምጺ ንምዕፋን፡ ብፍላይ፡ ካብ 1982 ክሳብ 1987 ኣብ ዝነበረ ዓመታት ብቀጻሊ ጃም ይገብራ ነይሩ። ነዚ በተን ዝነበራና ንእሹቱ ትራንስሚተራት መስመራት እናቐያየርና ንብድሆ ነይርና። እቲ ሜላ፡ ንሕና ፍሪኬንሲ ንቐይር፡ ህዝብና ድማ ብኸልተ-ሰለስተ ሬድዮ ገይሩ እናቐየረ ኩነታት ሰውራኡ ይሰምዕ ነይሩ። ካብ 1985 ንድሓር ክሳብ ኣርባዕተ ዝበጽሖ ፈነወቲ ሬድዮታት ነይረናና። ጸላኢ ድማ፡ ንመደባቱ ገዲፉ ጃሚን ይገብር ስለ ዝነበረን ዓቕሙውን ስለ ዝተዳኸመን፡ ኣብ መወዳእታ ነቲ ፋይዳ ዘይረኽበሉ ጃሚን

ድምጺ ሓፋሽ ኣብዚ ሰቲድዮዚ እያ ተመሰሪታ

ከዋድቆ ተገዲዱ።

አብ መወዳእታ 90ታት ዓቕሚ ፈነወና ናብ 1.2 ኪሎ ዋት ክብ ኣቢልናዮ ኢና። አብ ድሮ ናጽነት ከኣ አብ ሻባይት ናይ 10 ኪሎ ዋት ክንተክል መደብ ነይሩና። እዚ መደብ ከይተተግበረ ግን ናጽነት ኣርኪቡ።

ፈነወ ድሕሪ ናጽነት

ድሕሪ ናጽነት እታ አብ ሻባይት ክትትክል ዝተሓሰበት ናይ 10 ኪሎዋት ትራንስሚተር አብ ኣስመራ ተተኪላ። ፍርቆም ኣባላት አብ ናቕፋ፡ እቶም ፍርቂ ድማ አብ ኣስመራ ኮይናም ፈተነታት የካይዱ ነይሮም። አብ መዓልቲ ሰማእታት 20 ሰነ 1991 ድማ፡ ካብዚ ክልተ ቦታታት ብማዕረ ክንፍኑ ጀሚርና። ድሕሪዚ እቲ አብ ናቕፋ ዝነበረ መደበር ተገዳዮ፡ ምስቲ አብ ኣስመራ ዝነበረ መደበር ተጠርኒፉ። ብዘይካ እታ አብ ሜዳ ዝነበረት ናይ 10 ኪሎ ዋት ሓጺር ማዕበል፡ አብ ኣስመራ ናይ 50 ዋት ማእከላይ ማዕበል ትራንስሚተር ስለ ዝጸንሓትና፡ ብማእከላይ ማዕበል እውን ክንፍኑ ጀሚርና። ብናይ ትሽግተኣን ቢሄራትና ቋንቋታት፡ ብተወሳኺውን ብቋንቋ ኣምሓርኛ ክንፍኑ መደብ ስለ ዝነበረ ድማ፡ ነቲ ፕሮግራማት ብክልተ መስመራት ክንፍንዎ ተረዳዲእና። እዚ ነቲ መሰረታዊ ግዜ ፈነወ (Prime-time) አብ ምሕላው ረብሓ ነይሮዎ።

አብ ሓጺር ማዕበል ሕጽረት ኣይነበረናን። አብ ማእከላይ ማዕበል ግን ሕጽረት ስለዝነበረና፡ ነታ አብ ፓራዲዞ ብሓዲ ኪሎዋት ማእከላይ ማዕበል፡ መደባት ሚኒስትሪ ትምህርቲ ንዓባይቲ ክትፍኑ ዝተተኸለት ትራንስሚተር፡ ምስኣም ብምርድዳእ ክንጥቀመላ ጀሚርና። በዚ ድማ ንቋንቋ እንግሊዝ ወሲኸካ ብዘ ቋንቋታት ክንፍኑ ጀሚርና። እዚ ክሳብ 1996 አብ ዝነበረ ዓመታት እዩ። ካብኡ፡ ክልተ ነናይ 100 ኪሎዋት ማእከላይ ማዕበልን ክልተ ነናይ 100 ኪሎዋት ሓጺር ማዕበልን ትራንስሚተራት ዝሓዘ፡ አብ ሰላሳ ዳዕሮ ሓዲ መደበር ፊደዮ ተተኪሉ። እዚ መደብዚ ንዕብየት ፈነወ ጥራይ ዘይኮነ፡ ምትካል ስቲድዮውን ዘጠቓለለ እዩ ነይሩ። እንተኾነ፡ አብ መጀመርታ 1998፡ ወራር ወያነ ስለዝመጸ፡ እቲ ናይ ፈነወ መሰርሕ ብዓወትኳ እንተተዛዘመ፡ ዕማም ምትካል ስቲድዮ ግን ንግዜኡ ክቅጽል ኣይከኣለን። እቲ ዘድሊ ኣቕሑ ተዓዲን ነይሩ። ሽዱሽተ ስቲድዮታት ክንተክልዮ መደብና። ነዚ ዝኸውን ህንጻ ብዘይምንባሩ ግን ክንተክሎ ኣይከኣልናን። እቲ ዝተሓሰበ ስቲድዮ እኳ እንተዘይተተኸለ፡ እቲ ስራሕ ባዕልና ተበላሓትና ብዝሰናዕናዮ ናይ ቀደም መሳርሒታት ይቕጽል ነይሩ። ንቤት ጽሕፈታት ተሓሲቡ ዝተሃንጸ ክፍልታት ብመዕገቲ ድምጺ እናሸፈንና፡ ስቲድዮታት ሰሪሕና። አብ 2001 ዓ.ም ድማ ተወሰኸቲ ስቲድዮታት ብምህናጽ፡ እቲ ፈነወ ብዝለዓለ ጉልበት ከምዝቕጽል ክንገብር ክኣልና። ንቕጽሊ ተለቪዥንን

ፊደዮን ዝገልገላሉ ዓባይቲ ስቲድዮታት ናይ ምህናጽ መደብ ስለ ዝነበረና፡ አብቲ ግዜቲ ዓባይቲ ስቲድዮታት ክንሃንጽ ኣይደለናን። እቲ ፈነወ ግን ከም ራእይና፡ ብዝለዓለ ዓቕሚ ይሰርሕ ነይሩ።

አብ 2002፡ ክልተ ነናይ 400 ኪሎዋት ናይ ማእከላይ ማዕበል ትራንስሚተራት ተገዚኡን። ምዕዳግ ናይዘን ትራንስሚተራት፡ ነተን 20 ዓመታት ዝገበራ ትራንስሚተራት ንምጽጋን ዝሃልኸ ዝነበረ ጉልበትን፡ አብ ልዕሊና ዝነበረ ናይ ስራሕ ጾርን ኣቃሊሉዎ። እዘን ናይ 400 ኪሎዋት ትራንስሚተራት ክሳብ ሕጂ ጽቡቕ ይሰርሓ ኣለዎ። ካብ 2005፡ ብዘይካቲ ናይ ትሽግተ ብሄራትና መደባት፡ አብ ፈነወ ኣገልግሎት ወጻኢ ከም ኦርመኛ፡ ሶማል፡ ኣምሓርኛን ትግራይን ዝኣመሰሉ ተወሰኸቲ ቋንቋታት ክንፍኑ ጀሚርና። እዚ ግን፡ ድሕሪ ስምምዕ ሰላም ኢትዮጵያን ኤርትራን ተቋራጹ ኣሎ።

ንውሓት ግዜን ስፍሓትን ፈነወ

ሰዓታት ፈነወ ምስ ምቁራጽ መደባት ኣገልግሎት ወጻኢ ቅሩብ ንዲሉ ኣሎምበር፡ ሓንቲ ትራንስሚተር ንበይና፡ አብ ዓመት ክሳብ 9 ሺሕ ሰዓት ኣቢላ እዩ ትፍኑ። አብ ስፍሓት ሸፈነ ድማ፡ ብማእከላይ ማዕበል ምስ ኩነታት ንፋስ፡ እቲ ሞንድ ካብ 200 ክሳብ 300 ኪሎሜተር ኣቢሉ ይኸይድ። ፈነወ ማእከላይ ማዕበል ድሩትዮ። ካብ 500 ክሳብ 1500 ኪሎሄርትዝ፡ ምክንያቱ ምትእትታው መደበራት - ብፍላይ ናይተን ዓባይቲ ትራንስሚተራት ዘለወን ሃገራት ዓረብ - ስለዘሉ፡ ብማእከላይ ማዕበል ምፍናው ናቱ ጸገማት ኣለዎ።

ሓጺር ማዕበል ብባህሪኡ ንቀረባ ርሕቀት ኣይሸፍነልካንዮ። አብ ርሕቀቕ ቦታ ግን ብንጹርዮ ዝሰማዕ። ስለዚ ነቶም አብ ቀረባ ዘለዉ ሰማዕትና ብማእከላይ ማዕበል ከነስምዕ እንከለና፡ ነቶም አብ ርሕቀቕ ዘለዉ ድማ ብሓጺር ማዕበል ንፍንወሎም። ብተወሳኺ ብሳተላይት እውን ፈነወ ፊደዮ ኣለና። አብ ሳተላይት ፊደዮ ዛራ፡ ኑማ፡ መስመር ሓዲ ድምጺ ሓፋሽን መስመር ክልተ ድምጺ ሓፋሽን ዝፍንዎሉ ኣርባዕተ መስመራት ኣለና። ፈነወ ሳተላይት ይፈላለዩዮ። አብ ኣራብ-ሳት ብኣርባዕቲኡ መስመራት ክንፍኑ እንከለና ብናይል ሳት ግን ብክልተ መስመራት ጥራይ ኢና ንፍኑ። ነዚ ንምፍታሕ ከኣ፡ ፈላማ ቀዳምይን ካልኣይን መስመር ድምጺ ሓፋሽ ንፍኑም፡ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ምስ ተዛዘመ፡ ብፈነወ ፊደዮታት ዛራን ኑማን ንትክኡ።

በዚ እንክተሎ ዘሎና ኣገባብ ፈነወ፡ አብ ኣራብ-ሳት ንኣፍራቃ፡ ማእከላይ ምብራቕን ኤውሮጳን ዝሸፍን 2 ሳተላይት ኣሎና። ንኣውስትራልያን ኒውዚላንድን ድማ ሳልሳይ ሳተላይት ኣሎ። አብ ናይል ሳት ድማ ሓንቲ ኣሳትና። ነቲ ዛጊት ክንበጽሖ ዘይከኣልና እሞ ብዙሕ ተኸታታሊ ዘለዎ ሰሜን ኣመሪካን

እዋናዊ መደበር ድምጺ ሓፋሽን ካልኦይ ወለዶ ዜናዊ አገልግሎታትን

ካናዳን ከአ፡ ምስ ደንደን ኤል ኤል ሲ (DLLC) ዝባሃል ኩባንያ ብምትሕብባር መንገዲ ኢንተርኔት ብቐጥታ መደባትና ኣብ ምፍናወ ንርከብ። ብዘይካዚ ናይ ድምጺ ሓፋሽ አገደስቲ መደባት ብምምራጽ፡ ኣብ ዩ-ቲዩብ ነእቱን ብመንገዲ ፌስቡክ'ውን ንዝርግሕን ኢና። ስለዚ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ መላእ ዓለም ትበጽሕ ኣላ ክንብል ንክእል።

ኣብ ተክኒካዊ መዳይ እምበኣር፡ እቲ ኩባንያ ዝከኣል ምዕባለ በጺሕናዮ ኢና ክንብል ንእኹል። እዚ ምሉእ ክኸውንን፡ ድምጺ ሓፋሽ ተወዳዳሪት ክትከውንን ድማ፡ ኣብ ዓይነት መደባት ምጽዓርን ዘድሊ መቀያየሪ ኣቕሑ ምቕራብን ከድልየናዮ።

ብድሆታትን ተበላሓትነትን

እቲ ክሳብ ሕጂ ዝጸንሐ ዝዓበየ ብድሆና ምስ ዋሕዲ ባጀት ተኣሳሲሩ፡ መቀያየሪ ኣቕሑ ከምቲ ዝድለ ክትገዝእ ዘይምክኣልዮ። ነቲ ዘጋጥም ጸገማት ንምፍታሕ ከአ፡ በቲ ናይ ሜዳ ባህልና፡ ኣብ ነብስና ብምምርኳስን ብምብልሓትን ጸገናታት እናካየድና ክንከይድ ጸኒሕና። ምስ ምንሃር ዕዳጋ መቀያየሪ ኣቕሑ፡ ነቲ ዝተበላሸወ ኣካል ጥራይ ብምዕራይ ወጻኢታት ከነድሕን ኢና መሪጽና። በዚ ኣገባብ እተን መሳርሒታት ንልዕሊ ዕስራ ዓመታት ብጽቡቕ ከም ዘገልግላ ገይርና።

ወራር ወያነ ምስ ፈሸለ ንኣብነት፡ እቲ ኣቕዲምና ዝዓደግናዮ ናይ ስቲድዮ መሳርሒታት እንታይ ይኹን ዝብል ሓሳብ

መጺኡ። ህንጻ'ውን ተሰሪሑ። እንተኸኑን ግን፡ እቲ ንብረት ዝዓደግናሉ ትካል፡ እቲ መሳርሒታት ከይተተኸለ ሓሙሽት ዓመታት ስለዘሕለፈ፡ ናይ ምትካል ሓላፍነት ክወስድ ፍቓደኛ ኣይነበረን። ኣብ 2000 ዓ.ም. ንስቲድዮ ሬድዮ ዛራ ብናትና ዓቕሚ ተኸልናዮ ስለ ዝነበርና፡ በዚ ተተባቢዕና ነቲ ሓድሽ መሳርሒት ስቲድዮ ባዕልና ክንተኸሎ ተበረሰና። ሸሞንተ ስቲድዮታት ከአ ብጽፉፍ ክንተክል ክኢልና። በዚ ድማ ንመትከሊ ክወጽእ ዝተሓሰበ ክሳብ 100 ሺሕ ዩሮ ኣድሒንና። እቲ ዝዓበየ መክሰብና ግን፡ ነቲ ስቲድዮ ባዕልና ብምትካልና፡ ካብቲ ስራሕ ተሞኩሮ ምድላብናን፡ ነቲ ኣብ መስርሕ ከጋጥም ዝክእል ተክኒካዊ ጸገማት ብዓቕምና ክንጌትሐ ዝክእለና ፍልጠት ምጥራይናን እዩ።

ወያነ ኣብ እዋን ወራር ዘይገበሮ፡ ኣብ 2008፡ ነተን ክልተ ሓጻርቲ ማዕበል ትራንስሚተራት፡ ክዕፍነን ጀሚሩ። እዚ ሓደ ካብቶም ዘጋጠሙና ብድሆታትዮ ነይሩ። ጃሚን ምብዳህ ኣብ እዋን ቃልሲ ዘጥረናዮ ኣኹል ተሞኩሮ ስለዝነበረና፡ ፍልይቲ ኣሃዱ ብምቕም 7 ሓጻር ማዕበል ትራንስሚተራት ወሲኸና። እዘን ነናይ 10 ኪሎዋት ዓቕሚ ዘለወን ትራንስሚተራት ኣብ 2009 ዓ.ም. እየን ተተኸለን። በዚአተንን ካልእ ሜላታት ናትናን ድማ ኣብ መወዳእታ ነቲ ጃሚን ከነፍሸሎ ክኢልና።

ምፍራይ ብቐዕን ሓላፍነታዊን ዓቕሚ ሰብ ሓደ ካብ ዕላማታትና እዩ። ናይ ካልኣት ሃገራት ኢንጂነራት እንተድኣ ተዓዚብና፡ ናይ ምብልሓት መንፈስ የብሎምን። ምክንያቱ

ናይ ወጻኢታት ጸገም ስለ ዘይብሎም፡ ስርሓም ዝተበላሸወ ኣቕሓ ምቕያር ጥራይ እዩ። ከምቲ ናይቶም ንዓና ዘዋጽኣና ኣይኮነን። ስለዚ፡ ነቲ ካብ ሜዳ ዝፈለመ ናይ ምብልሓትን ርእሰ ምርኮሳን ባህሊ ኣብ መንእሰያትና ከነስርጽን ተገዲሱ ክቕበለና ዝኸእል ወለዶ ክንኩሲኩሲን ኣለና። ኣብ ቀዳሞት ዙርያታት ሃገራዊ ኣገልግሎት ኣብ ዝተመደቡና መንእሰያት፡ እዚ ባህሪ ኣስሪጽናዮ ኢና። ኣብዚ ናይ ሕጂ ወለዶ ድማ፡ ነቲ ስራሕ ከም ናቶም ርእዮም፡ ወጻኢታት ዘድሕኑ መሃዝቲ መንእሰያት ከነፍሪ ኣበርቲዕና ክንሰርሕ ኣለና።

ኣብ'ቲ ብኢንተርነት ዝኸይድ ፈነወና ቅድሚ ሕጂ ውዕላት ስለ ዘይነበረና፡ ገለ መርበባት ኢንተርኔት ንመደባትና ብዘይሕጋዊ ኣገባብ ክፍንዎዎ ጸኒሖም እዮም። እዚ ነቲ ደንደን ኤል.ኤል.ሲ. ዝተባህለ ምስና ሕጋዊ ውዕል ዘለዎ ኩባንያ ጸገማት ይፈጥረሉ ኣሎ። ስለዚ እዞም ዘይሕጋዊያን ፈነወቲ ተለሊዮም ብሕጋዊ መገዲ ደው ንምባሎም ከምኡ'ውን ናይ ዩ.ቲ.ዩ.ብ ኣታዊታትና ክብ ንምባል ክስርሓሉ እዩ።

መጻኢ መደብ

ናይ ራድዮ ተክኖሎጂ ብዙሕ ምዕባል የመዝግብ የለን። ኣብ ተለቪዥን እንተድኣ ርእና፡ ኣብ ዲጂታል ፈነወ ብሓንቲ ትራንስሚተር 20 መስመራት ክትፍኑ ዕድል ተፈጢሩ ኣሎ። ብሓንቲ ፍሪኩዊንሲ ዝተፈለለ መስመራት ክትፍኑ ትኸእል። ኣብ ራድዮ ግን፡ ዋላ'ኳ እቲ ተኸእሎ እንተሃለወ፡ ምስዚ ቴክኖሎጂዚ ዝኸዳ ተቐብልቲ ራድዮታት (ረሲቮራት) ብዋጋ ክቡራት እየን። ህዝቢ ዓዲጉ ክጥቀመሉን ስለዘሸግር እምበር፡ እዘን ዘለዎና ሓደሽቲ ትራንስሚተራ፡ ብሓንቲ ትራንስሚተር ሓሙሽተ መስመራት ናይ ምፍናው ዓቕሚ ኣለወን። ንመጻኢ ግን መደብ ኣለና። እዚ ኣብ ግብሪ ምስ ዝውዕል፡ ቋንቋታትና ኣብ ዝመረጽኦ ሰዓታት መደባትን ክፍንዎ፡ ሰማዒ እውን ዝደለዮ መስመር መሪጹ ክከታተል ይኸእል። እዚ ግን ክሳብ ሕጂ ኣይተበጽሕን። ብደረጃ ዓለም ገና ናይ ተቐብልቲ ራድዮታት ጸገም ክሳብ ዝፍታሕ፡ ኣብ ዲጂታል ፈነወ ኣይክንኣቱን ኢና። ንግዜኡ ከኣ ምስ መደብ ምስግጋር ቴለቪዥን ናብ ዲጂታል ፈነወ ተኣሳሲሩ፡ ኣብ ራድዮ ኤፍ.ኤም. ትራንስሚተራት ከነብዝሕ መደብ ኣለና።

ኣብ ተለቪዥን ናብ ዲጂታል ፈነወ ንምስግጋር ፕሮጀክት ተታሒዞ መጽናዕቲ ክካየደሉ ጸኒሖ ኣሎ። ብዘይካ'ቲ ብሳታላይት ዝፍኖ ድማ፡ ኣብ ዓሰርተ ሓደ ከተማታት ዲጂታላዊ መደብ ተለቪዥን ክህሉዮ። ምስ ምስግጋር ናብ ዲጂታል ፈነወ ድማ 25 መስመራት ብሓንቲ ትራንስሚተር ንምፍናው ክንበቅዕ ኢና።

ብመገዲ ሳተላይታት ዝፍኖ መደባት እንተድኣ ርኢናዮ ዝበዝሐ ዘየድሊዮ። ተዓዛቢ ዝከታተልን ካብ ዓሰርተ

ዘይሓልፋ መስመራት እየን። እቲ ዝበዝሐ፡ ጥቕሚ ዘይብሉ ስድራ-ቤታት፡ ምስ ደቀን ሓቢረን ክዕዘባኦ ዘይክኣላዮ። እዘን ዲጂታል መደብ ቲቪ ኣብቲ ህዝቢ ብብዝሒ ዝነብር ከባቢታት፡ ከም ተሰነይ፡ ደቀምሓረን ካልኣት ዓበይቲ ከተማታትናን ክትከላየን። ምስዚ ተኣሳሲሩ፡ ኣብ ሓደ ታወር ብሓደ ወጻኢ ናይ ሬድዮ ኤፍ.ኤም. ትራንስሚተራት ክትከል ብምዃን፡ እዚ ብቕንዱ ናብ ቴለቪዥን ዝቕንዐ ፕሮጀክት ንሬድዮ እውን ክንጥቀመሉ። እዘን ኤፍ.ኤም. ትራንስሚተራት ዲጂታል ፈነወ ከካይዳየን። ክሳብ ሓሙሽተ መስመራት ክንፍኖ ክንክእል ኢና። ኣብዚ ግን፡ ናይ ተቐብልቲ ራድዮታት ጸገም ኣሎ። ምክንያቱ፡ ሓንቲ ዲጂታል ፈነወ እትቐበል ሬድዮ ካብ 50 ክሳብ 100 ዶላር እዩ ዋጋኡ። ንፊተነ ድማ ገለ 100 ዝኸኑና ጠሊብና ኣለና። ነዚኡን ንምምሕዳራት ብምዕዳል፡ ምስ ኣጋዋሕቲ ድምጺ ኣተኣሳሲርና፡ ዝተመርጹ መደባት ኤፍ.ኤም. ዝበዝሐ ህዝቢ ከምዝሰምዎ ክንገብር እዩ መደብና። ብተወሳኺ ሰማዕቲ ብሞባይል ይኸን ብዝኸነ ናይ ኤፍ.ኤም ተቐባሊ ሬድዮ ክከታተሉ ይኸእሉ። ስለዚ ብኸልተ ኣገባብ ክኸይድዮ ማለትዮ።

ኣብ መላእ ዓለም ሓጺርን ማእከላይን ማዕበል ዳርጋ ተሪፉ፡ ብኤፍ.ኤም. እዩ ዝትካእ ዘሎ። እዚ'ውን ናቱ ጸገማት ኣለዎ። ኣብ ማእከላይ ማዕበል ኣብ ሓደ ቦታ ትራንስሚተር ተኸልካ ሰፊሕ ከባቢታት ክትሸፍን ትኸእል ኢኻ። ኤፍ.ኤም. ማዕበል ግን ብዙሕ ዝጓዓዝ ኣይኮነን። ስለዚ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ከተማ ክትተክል ክትክእል ኣለካ። ካብ ማእከላይ ቦታ ብሳተላይት ተቐብልካ፡ ከም ብሓዲሽ ትፍንዎ ማለትዮ። እቲ ካልኣይ ጠቕሚ ናይ ኤፍ.ኤም.፡ ምምሕዳር ዘባታት ንከባቢኡን ዝምልከት ሓበሬታን መምርሒታትን ከመሓላልፋ፡ ዝተፈለለዩ ጎስጓጎትን ከካይዳ ምስ ዝደልዮ፡ ኣብ'ቲ ዘባ ንእሽቶይ ስቱድዮ ተኸለን ክጥቀማ ይኸእላየን። ምስ'ቲ ካብ ማእከላይ ቦታ ዝፍኖ መደባት ብምዝማድ ማለትዮ።

ማእከላይ ማዕበል እውን ክተርፍ ማለት ኣይኮነን። ናይ ማእከላይ ማዕበል ሓደሽቲ ትራንስሚተራት ኣለዎና። እተን ዕስራ ዓመታት ዝገበራ ናይ ቅድም ትራንስሚተራት፡ ካብ ስራሕ ወጻኢ እኖሎና እየን ዝኸዳ ዘለዎ። ኣብዚ ናይ ክልተ-ሰለተ ዓመታት መደብና ከኣ፡ ሓደሽቲ ነፍይ 100 ኪሎዋት ማእከላይ ማዕበል ትራንስሚተራት ክንውሸኽ መደብ ኣለና። ኣብ ሓጺር ማዕበል፡ ቡተን ዝነበራና ትራንስሚተራትን ጃሚን ንምፍሻል ዝገዛእናየንን ጌርና እቲ ፈነወ ጽቡቕ ክቕጽል ይኸእል እዩ።

ምስዚ መደባት ቴክኒካዊ ምዕባል ተኣሳሲሩ ዝኸይድ ዝዓበየ ዕማም፡ ምምዕባል ዓቕሚ ሰብ እዩ። በዚ ድማ ኣባላት ምህንድስና፡ ዓቕሞም ክብ ዘብልሉ ዝተፈለለ መደባት ሰልጠና ሰሪዕን፡ መስርሕ ህንጻ ክኢላዊ ዓቕሚን ምትክኻእን ብዝሓየለ መልክዕ ክንቕጽሎ መደብ ኣሎና።

ትውፊት

ሱር - ደም ሃገራዊ ባህሊ

አማኑኤል ገብራይ

ባህሊ፡ አዝዩ ተመጣጢ ትርጉም ዘለዎ አምር እኳ እንተኾነ፡ ብጥምሮ አገላልጻ ንወዲሱብ ካብ ካልኣት ፍጡራት ዝፈለጉ ናይ ህይወት ጥብብ ክንበሎ ንክእል። ካልኣት ፍጡራት ብባህሪት እዮም ዝምርሑ። ወዲሱብ ግን ቦቲ ተፈጥሮ ዝዓደሎ ናይ ምሕሳብን ምስትውዓልን ዓቕሚ፡ ኣብ ነዊሕ መስርሕ ዝተፈላለዩ ናይ ኣነባብራ ልምዲን ስርዓትን እናማዕበለ፡ ወናኒ ዓለምን ኩሉ ጸጋታታን ክኸውን ባቕዑ።

ካብ ቋንቋ ጀሚርካ ኣብ ወዲሱብ ዝርከብ ፍሉይነታት ኣብ ባህሊ እዩ ዝጥመር። ዓንዲ ማእከል ባህሊ ዝኾነ ቋንቋ፡ ኣብ ማሕበራዊ ህይወትን ምብህሃልን እቲ መሰረታዊ ረጅሒ እዩ። ምስ ምዕባል ቴክኖሎጂ ድማ፡ ብዝተፈላለዩ ናይ መራኸቢ ኣገባባት ሓሳባት ናይ ምልወዋጥን ምብህሃልን ዕድላት ሰፊሑ። ባህላዊን ስነ-ጥበባዊን ፍርያት እናማዕበለን ውህደት እናፈጠረን፡ ኣብ መንጎ ዝተፈላለዩ ኣህዛብ ዝነበረ ገፊሕ ፍልልይት እናጸበበ፡ ዘመናዊ ባህሊ እናሰበኒ ይኸይድ ኣሎ። ኣብ ህንጻት ዘመናዊ ባህሊ ቴክኖሎጂ መራኸቢ ብዙሓን ዓቢ ተራ ተጻዊቱ እዩ። ንዓለም ናብ ንእሽቶይ ቁሽት እናቕየራ ይርከብ። ሓዲ ካብ ቴክኖሎጂ መራኸቢ ብዙሓን ድማ ፊደሎ እዩ።

ታሪኽ ፊደሎ ኣብ ሃገርና እንክልዓል፡ ኣብ እዋን መግዛእቲ ጣልያን፡ ከምኡውን ወተሃደራት ኣመሪካ ኣብ መዓስከር ቃኘው እንክለው ዝፍኖ ዝነበረ FM ፊደሎን ኣብ ግዜ መግዛእቲ ኢትዮጵያ ኣብ ኣስመራ ዝተደከገ መደበርን ክንጠቕስ ንክእል ኢና። የግዳስ፡ ሓቕኛ ኤርትራዊት መደበር ፊደሎን፡ እዛ ኣብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ ተመስሪታ፡ ኣብ ምምጻእ ናጽነትን ህንጻት ሃገርን ብዙሕ ዕውት ዕዮ ፈጸማ ሎሚ መበል 40 ዓመታ እተኸብር ዘላ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ እያ። ድምጺ ሓፋሽ ከም ስማ፡ ኣብ ኩሉ ኩርናዓት ሃገርን ወጻእን ኮይኑ ንናጽነት ዝቃለስ ዝነበረ ህዝቢ ኤርትራ እንኮ ልሳኑ ኮይና፡ ኣብ ሓደን ስሙርን ዕላማ ንክሰምር ዝገበረቶ ኣበርክቶ ቀለል ኣይነበረን። ጎኒ ጎኒ ደረጃ ስምምነት ዕምም ናይ ድማ፡ ዝእቲ ባህሊን ቋንቋታትን ህዝቢ ኤርትራ ንምጥፋእ ዘካይድዎ ዝነበሩ ጸዕርን ባህላዊ ወራርን ብምምካት፡ ስልጡን ሃገራዊ ባህሊ ንክዕንገብ ዝገበረቶ ኣበርክቶ ቀለል ኣይነበረን። ርግጽ እዩ፡ ካብ ምጅማር ብረታዊ ተጋድሎ ኣትሒዙ፡ ህዝቢ ንቃልሲ ዘገባገባ ዝተፈላለዩ ጉጅላታት ባህሊ ቆይመንሰ፡ ብዙሕ

ስነ-ጥበባዊ ስራሕ ኣፍርዮን እዮን። የግዳስ እዚ ንጥፊታት ዚ፡ ድኅነት ነይርዎ እዩ። ምቕም ፊደሎ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ኣብ ሜዳ ከኣ፡ ነቲ ዝነበረ ድኅነት ብመሰረቱ ፈቲሑ፡ ህዝቢ ብቋንቋኡ ዝተደርሱን ዝፈረዩን ባህላዊን ስነ-ጥበባዊን ስርሓት፡ ብዝበለጸን ብስፍሓትን ከስተማቕር ኣክኢልዎ።

ኣብ ህድሞ ዝተደከገ ስቲዲዮ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ቦቲ ዝርከቡ መሳርሒታት፡ ነቲ ኣብ እዋን ቃልሲ ዝፈሪ ዝነበረ ፍርያት ስነ-ጥበባዊ ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ እናተመሓለፈ ዝመጸ ባህላዊ ውርሻታት ኩላን ብሄራት ኤርትራ ብምቕላሕ ኮነ ብምስናድ፡ ንእዲ ዘመት ምጥፍእ ባህሊን መነንት ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ምቕላስ ልዑል ኣበርክቶ ጌሩ እዩ። እዚ ሎሚ ኣብ ማዕከናት ዜናና እነስተማቕሮ ዘለዎና ዜማታት ቃልሲ፡ ኣፍራይኡ ተጋዳላይ፡ ዓቃቢቱን ሰናዲቱን ድምጺ ሓፋሽ እዩ። ድምጺ ሓፋሽ ኣብ እዋን ቃልሲ ዝሰነደቶም ኣብ ኣስታት 340 ካሴታት ዝተኸዘኑ ልዕሊ 3400 ብኹሉን ቋንቋታትና ዝፈረዩ ደርፍታት፡ መርኣያ ናይቲ ኣብ ስነ-ጥበባዊን ባህላዊን ንጥፊታት ዝነበራ ጉሉሕ ተራ እዩ።

ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ኣብ ምስናድ ስነ-ጥበባዊ ፍርያት ቃልሲ ከይተሓጸረት፡ ብኣባላታ ዝፈሪ ዝነበረ ስነ-ጥበባዊ ዕዮ እውን ካብ ዝኸሪ ሰማዕታ ዝሃስስ ኣይኮነን። ንፖለቲካዊ ጎስጓስ ብመልክዕ ዋዛ ምስ ቁምነገር ዘቕርቡ ከም በዓል ህዝባዊትን በቀለን፡ ኣዲይ ኢታይ ምቁርን ካልኣትን ገጸ ባህርያት (characters)፡ ኣብ ዝኸሪ ወለዶ ገድሊ ተወቕሮም ዝነብሩ ሓወልቲ እዮም።

ድሕሪ ሓርነት፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ናብ ዳግመ ህንጻ ሃገር ዝኣንጌተ ዕዮኣ ብቕጽበት እያ ፈለማ። ዘመናዊ መሳርሒታት ስለዘተኣታተወት፡ ብዓቕሚ ሱብ እውን ስለዝሃጠረት፡ ነቲ ድሮ ኣብ ሜዳ ተበጋጊሱ ዝነበረ መደባት ምዝንጋዕ “ሰንበት ምስ ድምጺ ሓፋሽ”፡ ዝያዳ ብምስፋሕ፡ እናዛዩ ቁምነገር ዘስንቕ ብዙሕ ስነ-ጥበባዊ ፍርያትን ባህላዊ ውርሻታትን ብዝበለጸ ቅዲ ከተቕርብ ጀሚራ። መደባት ባህሊን ስነ-ጥበባትን ድምጺ ሓፋሽ ናይ መጀመርታ 90ታት ኣዝዩ መሳጢን ብሉጽን እዩ ነይሩ። ብዝተፈለዩ ስነ-ጥበባዊታትን ጋዜጠኛታትን ዝፈረዩ፡ ብኸም እኒ ምለሊኮን ሳላቶን ዝጸሓፍ ዝነበረ ኣብ “መስተን ሰታያትን” ዘተኮረ፡ ኣፍ ዘየኸድን ናይ እናካን ሃባን ተረካብ ምልልስ፡ ኣብ መንጎ ኣባይ ዛርቆንን ዓቓንን ዝካየድ ዝነበረ ኣብ ዕድመን ኣበርክቶን ዘተኩር “ጽርዲ” ዘርእስቱ ክትዕ፡ ዝተፈላለዩ ማሕበራዊ

ዛዕባታት አልዲሉ እናዘረገን እናተዋዘዩን፡ ናብ መስመር ዘእቱ ገጸ-ባህርይ “አባይ-ዘራጋ”፣ ምዕዶ ውሉድን ወላድን ኣብ መንጎ “ሲራክን ኣባላትኡን”፣ ጸንጻዎያትን ዋዛ ምስ ቁምነገርን ንህጻናት ዝልግስ ዕላል “አባይ-ንዋዩ”፣ ብቋንቋ ትግራይት ንህጻናት ዋዛ ምስ ቁምነገር ዝጸውዩ “አባላት-ኬርቡ”፣ ህድእ ኢሉን ምኽረን ዝልግሳ “ኢደይ ፈትዮን”፣ ብቕዲ ቢይ-ኮሙዲ (standup comedy or monolog) ምኽሩ ዝልግስ “ወዲ-ካይሊቲኤል” ዝርከብዎም እዋናዊ ጉዳያት ዘልዕሉ ጠባያት ዝርስዑ ኣይኮኑን።

ኣብ ድራማታት፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ቋንቋ፡ ካብ 5 ክሳብ 40ን ዕዕሊኡን ክፋላት ዝኹዱ፡ ልቢ ሰማዕቲ እናሰቐሉ፡ ካብ ሰንበት ናብ ሰንበት ብሃንቀውታ ንክትጸብ ዘገድዱ ኣሲታት 200 ተኸታታሊ ናይ ሬድዮ ድራማታት ክቐርቡ ብቐደም። እዞም ፍርያት ዘኣቶምን ካልኣት ዘይተጠቐሱ ብዙሓት መደባትን፡ ንተራ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ዕቃብ ባህልን ክብርታትን፡ ዝመስከሩ ጉሉሓት ኣሰራት እዮም። ሬድዮ ድራማ ምድላው፡ ካብ ካልእ ድራማታት ዝኸበደ እዩ። ምኽንያቱ፡ ኣብ ፊልም ኮነ ናይ መድረኽ ድራማ ተዓዛቢ ብምስማዕ ጥራይ ዘይኮነ እንተላይ ብምርኣይን ነቲ ዝዕየ ዘሎ ክስተማቕር ዕድል ኣለዎ። ኣብ ናይ ሬድዮ ድራማ ግን፡ እቲ መልእኽቲ ብድምጺ ጥራይ ስለዝሓልፍ፡ ሰማዕቲ ንኹሉ ህዋሳቶም ናብ እዝኖም ከም ዝቐንይዎ፡ እቶም ጠባያት ብሓሳብ ከምዝቐጀልዎም ዝገብር ሓያል ኣቀራርባ የድልዮ። ድራማታት ብሰሓቢ ኣገባብ ንምቕራብ፡ ኣባላት ኩሉን ፕሮግራማት ድምጺ ሓፋሽ፡ ስቱድዮን ቤተ-ሙዚቃን ዘካይዱዎ ዝነበሩ ጸዕሪን ዝነበሩም ሓድሕዳዊ ምድግጋፍን ብቐላት ዝግለጽ ኣይኮነን። እዚ ናይ ድምጺ ሓፋሽ ኣበርክቶ፡ ናይ መድረኽ ትያትራትን ፊልምታትን ከገላዕልዕ ደረሻ ኣበርክቶ ነይሩዎ።

ብዘይካዚ፡ ኣብ መደባት ምዝንጋዕ፡ ኣበርክቶ ሰማዕቲ ክግዝዝ፡ ተኸታተልቲ መደባት ድምጺ ሓፋሽ ብፖስታን ቴሌፎንን፡ ካልእ ዘመናዊ መራኸቢታትን ጽሑፋት እናልኣኹ፡ ርእይቶኣምን ሓሳባቶምን ብቐጥታ እናገለጹ፡ ንድምጺ ሓፋሽ ከም መድረኽ ክግልገሉላ፡ ሰፊሕ ናይ ምብህሃል ባይታ ፈጠራ እያ። መቐርብ፡ ኣዕናኸን መሓዘትን ደሃይ ሓድሕዶም ዝገብርሉ መደብ ምርጫ ደርፊ እውን ኣብ ኩሉን ቋንቋታት ዝዘውተር እዩ። ኣብ ሃገራውን ህዝባውን በዓላት፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ካብ ምድላው ጀሚርካ ዝሰላሰል ዕማማትን ዝቐርብ መደባትን ኣመቓቕራ ናብ እዝኒ ሰማዕቲ ብምብጻሕ፡ ስድራቤታት ኣብ ቤቶም እናተዛኹ፡ በዓሎም ዘስተማቕርሉ ሃዋህው ፈጠራ። “ሌላ ምስ ስነ-ጥበብኻታት” ብዝብል ህቡብ መደብ፡ ነቶም መቐረት ማሕበራዊ ህይወት ዝኹኑ ስነ-ጥበብኻታትን ስርሓቶምን ዘላሊ ዕላላት ብምቕራብ፡ ሰማዕቲ ምስ ስነ-ጥበብኻታት ብቐጥታ ዝራኸብሉ ዕድል እውን ክፈታ።

ኩሉን ፕሮግራማት ድምጺ ሓፋሽ፡ ቀዋሚ መደብ ባህልን ስነ-ጥበባትን ኣለወን። ኩሉን ቋንቋታት፡ ናይ ብሄረን ባህልን

ልምዲን ውጽኢት ስነ-ጥበብን ጥራይ ዘይኮነ፡ ናይ ኩሉን ብሄራትና ባህልን ስነ-ጥበብን ኣዛኒቕን ስለዝቐርባ፡ ህዝቢ ምስ ባህሊን ልምዲን ሓድሕዱ ክላላ፡ ባህላዊ ውርሻ ናይ ኩሉም ህዝብታትና ክዕቀብን ናብ ተካእቲ ወለዶ ክስጋገርን ዝገበርኡ ዘለዎ ኣበርክቶ ብቐሊል ዝግመት ኣይኮነን። እዚ ዕማምዚ ስልጡን ሃገራዊ ባህሊ ኣብ ምዕንባብ ዓቢ ተራ ከምእተጸወተ ርዱእ እዩ።

ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ምዕቃብ ባህላዊ ውርሻታትን ምኹስኳስ ስልጡን ሃገራዊ ባህሊን ዝጸንሐ ኣበርክቶ ጉሉሕ እኳ እንተኾነ፡ ሕጽረታት ኣይነበሩን ማለት ኣይኮነን። ብፍላይ ኣብዚ ቀረባ ግዜያት፡ መደባት ባህሊን ስነ-ጥበብን ምዝንጋዕን ከምቲ ትጽቢት ዝግበረሉ እናሓየለ ይኸይድ ከምዘየለ፡ ካብ ትዕዛብቲ ተኸታተልቲ ዝኸወል ኣይኮነን። መደባት ባህሊን ምዝንጋዕን ክኢላታት ናይዚ ዓውዲዚ ዘሳትፍን ብቐጻሊ ክፍርዩ ዘተባብዕን ክኸውን ብዙሕ ባጀት ከምዝሓትት ርዱእ እዩ። ክሳብ ሕጂ ክፈሪ ዝጸንሐ ፍርያት መብዛሕትኡ ብተወፋይነት ኣባላትዮ እንተተባህሉ ካብ ሓቂ ዝረሓቐ ኣይኮነን። ንቐጻሊ እዚ መደብዚ ዝያዳ ሰፊሕን ማዕቢሉን ምስ መደባት ካልኣት ማዕከናት ዜና ተወዳዳሪ ክኸውንን እምበኣር፡ ብቐዕ ባጀት ክምደቡሉ ከምዝግባእ ዘጠራጥር ስለዘይኮነ፡ ሚኒስትሪ ዜና ብሓፊሻ፡ ክፍሊ ሬድዮ ድማ ብፍላይ፡ ክደፍእሉ ዝግባእ እዩ።

***

ኣብ ሬድዮ ድራማ፡ ሰብ ነቲ ዝሰምዎ ዘሎ ጸቡቕ ገይሩ ክስተማቕርን ክኣምኖን፡ ምክና ናይቲ ድራማ ኣብ ኣእምሮኡ ክሰኣሎ፡ ተወሳኺ ድምጺ (sound effect) ክትጥቀም የድሊ። ንኣብነት፡ ኣብ መጋሻ እንተሎ ድምጺ ተሸኸርከርቲ ወይ መጽዓፍ፡ ኣብ ባር እንተሎ ዋዕዋዕታን ገልጠምጠም ጠራሙዝን፡ ኣብ በረኻ እንተሎ ደምጺ ኣዕዋፍን ንፋሰን ወዘተ. ምእታው ነቲ ድራማ ህያው ኣብ ምምሳል ሓጋዚ እዩ። ስለዝኾነ፡ ንሬድዮ ድራማ ተባሂሎም ብፍሉይ ዝተቐርጹ ድምጽታት (sound effects) ኣብ ስቱድዮ ትሑዛት ክጸንሑ ኣለዎም። ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ኣብ ዘዝገሸዎ ቦታ ዘጋጠምም ፍሉይ ድምጽታት ተገዲሶም ብምቕራጽ፡ ንመዋሰኒ ኸገልግል ንቤተ-ሙዚቃ ምምጋብ ሓደ ካብ ዕማማቶም እዩ።

ሓደ ኣባል ድምጺ ሓፋሽ፡ መደብ ክምእርር ናብ ዞባ ጋሽ ባርካ ይገይሽ። ንሓፊሻዊ ንጥፊታት ናይቲ ዝበጽሐ ቦታ ዝምልከት ቃለ-መጻኢት ምስ ኣመሓዳሪ ናይቲ ከባቢ የካይድ። ቃለ-መጻኢት ወዲኦም እቲ ጋዜጠኛ መሳርሒታቱ ጠርኒፉ፡ ምስቲ ሓላፊ ተዛንዮም ሻሂ እናሰተዩ እንከለው፡ እቲ ኣባል ድምጺ ሓፋሽ፡ ብሓደ ድምጺ ኣቐልብኡ ይግዛዕ። ብኡ ንብኡ መቐረጺ ድምጺ ኣዋዲዱ ናብቲ ድሃይ ብዘገምታ ቀሪቡ ይቐርጹ። ነገራቱ ዘርመም ሓላፊ፡ ብኣንክሮ ክዕዘበ ጸንሐ እሞ፡ እቲ ኣባል ናብ

ቦታኡ ምስ ተመልሱ:-

“እንታይ ደኣ ከትገብር ጸኒሕካ !?” ከብል ብኣግርሞት ሓተቶ።

“ህላ ናይዚ ኣድጊኖ ክቐርጽ ጸኒሕ!!”

እቲ ኣድጊ ጸጊቡ ወይ ተበሪህህ ግዲ ነይሩ። ‘ህልኡ’ ነዊሕን መሳጢን እዩ ነይሩ። ክሳብ ሕጂ ድማ ኣብ ድራማታት ኮነ ካልእ መደባት የገልግልና ኣሎ። እንተ ዋና ናይቲ ድምጺ ዝኾነ ኣድጊ ግን፡ ኤኦ - እንድዒ!!

****

ሓዲት ካብ ተዘከርቲ ገጹባህርያት ድምጺ ሓፋሽ

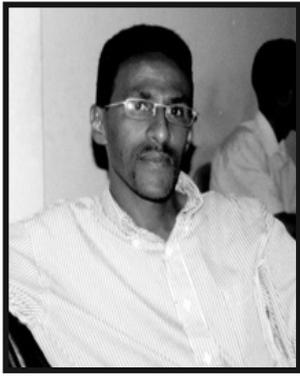
“ሃያ እግልና እስከ ኣብዕብና ኬርቡ” (ናብ ኣባሓጎና ኬርቡ ንኺድ) ኢሎም። ተኣኻኺቦም ዝመጽእዎም ቆልዑ፡ ብጥዑም ደሃዮም “መርሓባ” ኢሎም። ዝተፈለለዩ ጽውጽቶታትን ምኽሪ ሓዘል ዛንታታትን ዘሰንቑ፡ ናብ ዕድመ እቶም ቆልዑ ወሪዶም ዝዋዘዩ ኣብሓጎና ኬርቡ ትዝክርዎምዶ? እዞም ገጹባህርያቲ፡ ብጋዜጠኛን ደራሲን ኣድም ሳልሕ (ኣቡሓርሽ) ዝተሃንጹ እዮም። ካብ 2004 ክሳብ 2014 ንዓሰርተ ዓመታት ኣብ ልቢ ሰማዕቲ ድምጺ ሓፋሽ

ቋንቋ ትግራይት ሰፊሕ ቦታ ዝነበሮም “ኣባይ ኬርቡ ግን ናባይ ተሸርቡ!?” ሕቶ ንደራሲ፡ ኣላይን ተዋሳኢን ኣቡሓርሽ። ኣባይ ኬርቡ መወዳእታኡ ኣባይ ወደቕ! ደሃዮም ክንግረና ምደለና። ኣባይት ዋዛ ምስ ቁም—ነገር! ኣየ ብልሒ! ብሓቂ ናፊቕናዮም!

***

ጋዜጠኛ ዮናስ ኣብርሃም ሓጎስ፡ ኣብ ወርሒ ሓምሌ 1993 ዘንቀሎም ገጹባህርያት ‘ሲራክን ኣባሓጉኡን’ ኣብ እዝኒ ሰማዕቲ ምስበጽሑ፡ ‘ኣባሓጎይ’ እትብል ሳጓ ንስሙ ኣህሲሳ ጠቢቓቶ። ኣብ 1994 ዘቐልቐለም ኣባይ ንዋዩ ዝተባህሉ ጠባይ ከኣ፡ ነታ ‘ኣባሓጎይ’ ንእትብል ሳጓኡ ኣደስኪሎም። ‘ኣባይ ንዋዩ’ ከስምይዎ ግዜ ኣይወሰዱን። ክሳብ-ዚ ዕለት-ዚ፡ ንክልቲኣን ሳጓታት እናበራርዩ ሒዘወን ኣሎ።

ጋዜጠኛን ስነ-ጥበባኛን ሳሙኤል ገብረኣድናይ ኣብ

***

1994 ‘ጽርዲ’ ዘርእስታ ኣብ መንጎ ‘መንእሰይ ዓቓን ሽማግሌ ኣባይ ዘርቆንን ዝካየድ “መን ዝያዳ ኣበርኪቱ?” ዝትሕዝቶኡ ምቁር ኮመድያዊ ክትዕ ዝፈጠረ እዩ። ነዞም ክልተ ተፈተወቲ ገጹባህርያት ካብ ምፍጣር ሓሊፉ እውን፡ እናዘረገ ቁም ነገር ዘዕርግ ‘ዘሪጋ’ ዝተባህለ ገጹባህርያይ ኣምጺኡ። ቅዲ ቀይሩ ድማ ካልእ “ወዲ ሓይልቶኡል” ዝተባህለ ገጹባህርያይ ፈጠሩ። ሳሙኤል ገብረኣድናይ፡ ብመሃዝነቱ ካብቶም ንመደባት ምዝንጋዕ ሰንበት ምስ ድምጺ ሓፋሽ መቐረት ዝሃብዎ ጋዜጠኛታት ሓዲ እዩ።

***

ሚዲያን ዘሰንቑ፡ ገሲጾን ዘሰምዑ፡ ኣደና ኣደይ ፈትዮንክ ትዝክርወንዶ!? ኣብ 1993፡ ደራሲ ጆሜትራ መብራህቱ ዝፈጠረን፡ ብናይ ዝእርኢ ድምጺ ገይሩ ዘዋሰኑን ገጹባህርያይ ኣደይ ፈትዮን፡ ድምጻን፡ ዕድመ ድፍእ ናይ ዘበላ ወረጃ ኣዲ እዩ ዝነበረ’ም፡ ዕድመ ጸጊቡን ሓሊፊንዶ ይኾና ወይስ ብደቀንን ደቂ-ደቀንን ማሚቕን፡ ዘይምኖ ማዕድኣንን ዋዝኣንን እናለገሳሎም ይኑብራ ኣለዋ።

***

“ንዝገበረ ወይ ግበረሉ ወይ ንገረሉ” ድዮም ዝበሉ ወለድና! ኣብ 1992 ናብ ደንበ ድምጺ ሓፋሽ ዝተጸንበረ ጋዜጠኛን ደራሲ ተኸታታሊ ድራማታትን ፊልምታትን ደበሳይ ወልዱ፡ መደባት ምዝንጋዕ ሰንበት ምስ ድምጺ ሓፋሽ፡ ኣዝዩ ተፈታዊ ንክኸውን ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበረ እዩ። ብፈተነ ዘርእስታ ናይ ፊድዮ ድራማ፡ ዕዮኡ ብምፍላም ኣልግብ ኣቢሉ ንወይዘሮ ትዕቦ’ ዘስዓበ ደበሳይ፡ ክሳብ ሕጂ 23 ነዋሕቲ ናይ ፊድዮ ድራማታት ኣፍርዮ ብድምጺ ሓፋሽ ብምምሕልላፍ፡ ብብዝሒ ድርሰት ድራማታት ፊድዮ ክብረ-ወሰን ሰይሩ ኣሎ። ዘልመደ ኣይኸልእዮ እም፡ ብኣጋጣሚ ዝኸሪ 40 ዓመት ድምጺ ሓፋሽ፡ “ሃዩ ብርዕኻ ሰሓል! ካልኣት እውን ኣሰሩ ሰዓብ” ኢልካ ምዝኸኻር ኣይጽላእን።

ድምጺ ሓፋሽን ኩትትናይን

ጥዑምዝጊ ተስፋይ

ኣብ ግዜ ኩትትናይ፡ ቀንዲ ናይ መራኸቢ ብዙሃን መሳርሒት ፊደዮ እያ ነይራ። መዲባ ወይ ባህ ኢሉኒ ፊደዮ ዝተኸታተልኩሉ እዋን ኣይዝከረንን። ድምጺ ሓፋሽ ግን እንድዲ “ስምዒን” ዝብል ሓይሊ ነይሩዎ። እዞ ድማ ምስ ህዋሳተይ እያ ትዘራረብ ዝነበረት። ድምጺ ሓፋሽ ክሰምዕ ከለኹ ሂወተይ ክብሪ ዝወሰኸት ኮይኑ ይስመዓኒ ነበረ። ብዛዕባ ገድልን ገደልን ዋላ ሓደ ሰብ ጎስጉሱንን ምሂሩንን ኣይፈልጥን ዝነበረ። ብዘይካ’ቲ ባዕለይ ኣብ ምስሉ-ኣእምሮይ ዘቐመጥኩዎ፡ ተጋዳላይ እንታይ ከም ዝመስል ኣመት ኣይነበረንን። ንምንታይ ኣብ በረኻ ሰፊሩ ይዋጋእ ከም ዝነበረ እውን ሓሲበሉ ኣይፈልጥን። ብሓቂ ብዘይ ዝኸነ ኣፍልጦን ምኽንያትን እየ ዕሉል ደጋፊ ተጋደልቲ ኮይነ - ኣብ ኩትትናይ።

ኣነን መሳቶይን ድምጺ ሓፋሽ ንኸንሰምዕ ዝነበረና ልዑል ሃረርታ ካብ ምንታይ ከም ዝነቐለ ሎሚ እውን ክፈልጦ ኣይክእልን። እቲ ሎሚ ምስ በሰልኩ ዝህልወኒ መልሲ’ውን ሽዑ ፈጸሙ ኣብ ኣእምሮይ ኣይነበረን። ምስቶም ዝያዳ ዝቐርቡኒ ደቂ ገዛውተይ፡ ኣዕሩኸተይ፡ መተዓብይተይ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ክንግጉግ ከለና፡ ካልእ እንዝክሮ ወይ

እንሓስቦ ከም ዘይነበረ ጥራይ እየ ዝፈልጥ።

ብሓቂ፡ ንተጋደልቲ ዝምልከት ዝኸነ ዕላል ከነውጽእ ንፈርሕ ከም ዝነበርና ጽቡቕ ገይረ እየ ዝዝክር። ኣብ ማእከል ወተሃደራትን ካድራትን ስርዓት ኢትዮጵያ እናተቐመጥካ፡ ንጸላእቲ መንግስቲ ኢትዮጵያ ከተድንቕ ዘይሕሰብ እየ። እንተ ተኻኢሉ ዋላ ኣብ ጥቓኻ ዘሎ መንደቕ ክሰምዕ ከም ዘይክእል እንተ ኣረጋገጽካ ጥራይ እየ ብሕሹኸታ ዝዕለል ነይሩ። ዜና ይኹን ሓተታ፡ ጓይላ ይኹን መዝሙር፡ ናይ መን ብሄር ብዘየገድስ፡ ካብ ድምጺ ሓፋሽ ዝወጽእ ደሃይ ኩሉ ክሰማዕ ዝነበሮ እየ ነይሩ - ኣብ ግዜና። ምናልባት እውን ዋላ’ቲ ሹሽታ ድምጺ ሓፋሽ።

“እዚ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ’ዩ - ካ . . . ካ . . . ካ . . . ! ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ብኸንድ’ዚ ሜጋሄርዝ ሓጺር ማዕበል. . .” ገለ ክትብል ከላ ትርጉታ ልበይ ማዕረ’ቲ ተሪር ደሃይ ይውስኽ ነበረ። ምስቲ ዘየቋርጽ ሹሽታን ዘይንጹር ድምጺን ኣንፈት ፊደዮ እናቐየየርና፡ ‘ስተሽን’ ዝውር እናበልና፡ ‘ኣንቴና’ እናሕጸርናን እናንዋሕናን፡ እንታይ ተባሂሉ እርይ ቍጽር ኣቢልና ንኸንሰምዕ ኩላትና ጸጥ! ንብል።

ብሕልፊ ሰራዊት ህዝባዊ ግንባር ከም ዝተዓወተ ዝገልጽ ዜና ክፍኖ ከሎ፡ ናብ ውሽጢ እታ ፊደዮ ክንኣቱ ቀኑብ እዩ ዝተርፈና። መታን ካባና ወጻኢ ከይትስማዕኻም ሽግር ከይመጽኣና ድምጺ ስለ እነትሕቶ ድማ፡ ኣራእስና እናተናገጐ መመሊስና ንውተፍ። ኣቤት ድምጺ ናይ ወይኒ ገረዝግሄርን ኣስመሮም ሃብተማርያምን ዘጸልለና ዝነበረ! ከምዚ ሎሚ ብኣካል ከይረኣኹዎምን ከይተላለኹዎምን ከለኹ፡ ኣብ ኣእምሮይ ዝነበረ ምስሊ ፈጸሙ ምስ ትርኢቶም ዝሳነ ኣይከኑን። ጅብጅብ ጸጉሪ ርእሶም፡ ደሮና ካብ ኣካላቶም ዘይፍለን ጸሊም ዝሕብሮምን፡ ቀምጣ ስሪ ዝገበሩ፡ ቆማታትን ድልዱላትን፡ ጋምባሌን ተዓጻፊ ካላሽንን ዓጢቆም ኣብ ሓደ ነዊሕ እምባ ከይኖም ዝዛረቡ ገይሩ እዩ ዝነግረኒ ነይሩ ምስሊ-ኣእምሮይ።

እቶም ኣዕሩኽ፡ ብዝያዳኻ ደቂ-ዝውጥ ምባል ይሓይሽ ክንራኹብ ከለና፡ ብሕልፊ ናይ ዓወት ዜና እንተ ነይሩ “ድምጺ ሓፋሽ ሰሚዕካዶ?” ዝብል ሕቶ እዩ ዝቐድም። ብሕልፊ እቲ ሰሚዑ ዝመጽእ ሰብ እዩ ተቐዳዲሙ ዝሓትት። ሽዑ “እወ ሰሚዑ!” ዝብል መልሲ ኣየድልዮን። ንምንታይ ድዩ መስለኩም? . ኣብ ክንዲ ድምጺ ሓፋሽ ከይኑ ባዕሉ ክነግር ስለ ዝደሊ እዩኻ! ድምጺ ሓፋሽ ሰሚዕካ፡ ንዘይሰምዑ እንተ ነገርካዮም፡ ኣቤት ዘሎ ሓበንን ታሕጓስን! - ካብቲ ተጋደልቲ ክስዕሩ ናይ ምድላይ ስምዒት ግዲ ኹይኑ ኹኣ፡ እናኣጋነንናን እናወሰኸናን ኢና ንዘይሰምዑ ንነግር። እቶም ኣቐዳምና ዝሰማዕና፡ ከምዛ ሽዑ ካብ ገድልን ተጋደልትን ዝመጸእና ኹይንና ስለ እነዕልል ዘይሰምዑ እንተሎ ብተምሳጥ ክኸንፍ እናደለየ እዩ ዝሰምዕ። እቲ እንሓስቦ እቲ ክኸውን እንደልዮ እዩ። እቲ እነዕልሎ ኹኣ ንሱ እዩ።

በኹሪ እዝነይ ድምጺ ሓፋሽ ዝሰማዕኩላ ዕለት ፈጸመ ኣይርስዓን እዩ። ሓደ እዋን ካብቶም መተዓብይቲ ሓደ፡ “ናይ ሻዕብያ ፊደዮዶ ከስመዓኩም?” ምስ በለና፡ “ኣነ ከም ተጋዳላይ ተባዕ እየ” ዝበለና ከይኑ እዩ ተሰሚዑኒ። ኣብታ ሓንቲ ጽርግያኣን ፒያሳኣን ኩሉ ሰብ ዝፋለጠላን ዓሰርተ ግዜ ዝራኸበላን ከተማ ዓዲ-ቐይሕ፡ ድምጺ ሓፋሽ ዝሰምዕ ሰብ ከም ዝህሉ ግምት ኣይነበረንን። እዚ ኣተሓሳስባ እናሃለወኒ ግን ናይ ምስማዕ ሃረርታ ሓዲሩኒ። እቶም ሰለስተ መተዓብይቲይን ኣዕሩኽቲይን እውን ከምኡ።

ነዛ ዕለት ምሉእ ለይትን ምሉእ መዓልትን ተጸቢናያ። ንጽባሒቱ ናይ ምሽት፡ ድምጺ ተጋደልቲ ብፊደዮ ሰሚዕናዮ። ድምጺ ሓፋሽ ንኸንሰምዕ ዝድርኽ ድፍረት ካባይ ከም ዝመጽእ እንድዲ! - ግና ስምዒት ዘንቀሎ እምበር ድፍረት ወይ ትብዓት ዝነበረና ኣይመስለንን። ሽዑ

ሰብ ንኺይመጽኣና ሸለብ-ገለብ እንብሎን እንሸቑረሮን ዝነበረና፡ ፍርሒ እምበር ትብዓት ዝገልጽ ኣይነበረን። ሓደ ካባና ሓሸሽ እንተ ኢሉኻ ብግዳም ዘድመጸ ከይኑ እናተሰመዓና ብስንባደ ሸበድብድ ንብል ነበርና።

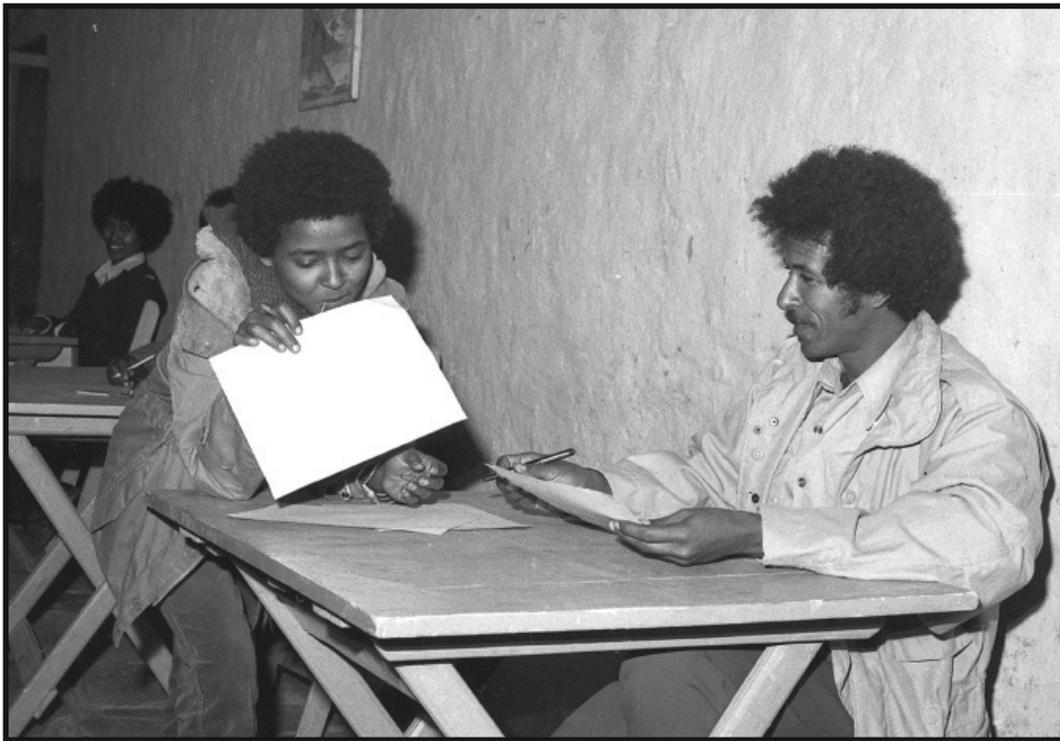
ካብኡ ንንዩው ዳርጋ ኩሉ ግዜ ናይ ምሽት ምስማዕ ቀጸልና። እቶም ካባና ዝንእሱ ቁልው ከይተረፉ፡ ናብ ጥቓና እናመጽኡ ኣእዛኖም ኩር ከብሉ ጀሚሮም። ብትሑት ድምጺ “ኪዳታ - ኪዳ. . .” እናበልና ክንሰጉጎም እንተ እንተፈተንናውን፡ ግርህ ኢሎም ዝኸዱ ኣይነበሩን። ካብ ደቂ12-13 ዓመት ዘይሓልፉ ህጻናትከ እንታይ ኣፍሊጡዎም! ግናስ ድምጺ ሓፋሽ፡ ንንእሸቶ ይኹን ዓቢ ናይ ምስሓብ ሓይሊ ከም ዝነበራ ሎሚ እዩ ተጋሂዶለይ።

ብድምጺ ሓፋሽ ንሰምዖም ዝነበረና ደርፍታት ገድሊ'ሞ፡ ካብታ 'ኤሪየ ንዲንዶ ተሎ፡ ኤሪየ ኩሕሎ፡ ኤሪየ ንዲንዶ ተሎ - ኤሪና በኹሪ ዝዛና. . .” እትብል ኣትሒዙ፡ ክሳብ ሕጂ ብህየቶም ኣብ ውሽጢይ ኣለዉ። ካብዞም ደርፍታት፡ ከይተፈለጠና ዝፈለጥናዮ ሂወትን ሓይልን ተጋዳላይ ውሑድ ኣይከኑን።

ምድርን ሰማይን እንተ ተላገበ ከም ዓይኒ መርፍእ ኩሉ እንተ ጸበበ ኣርህው ተብሎ ሓጹር ፈንቂልካ ናይ ኩሉ መፍትሕ ኣብ ኢድካ ጨቢጥካ ተጋዳላይ ዝብሉኻ እንታዮ ፍጥረትካ፣ ከም ወዲ ኣራዊት መሮር ካብ ትቐመጥ ልዕሊ ዕስራ ዓመት ብረት ካብ ትሕንገጥ መንኩብይ ረብሪቡ ወጺኡካ ኣይፈልጥን ከም ትዕወት ትኣምን መሊስካ ትሓንን. . .

እዚ እንክንሰምዕ ተጋዳላይ ሓያል፡ ዋላ ሓንቲ መስገደል ዘይግድሶን ዘይግግቶን፡ እንሓንሳብ እውን ከምዚ ሎሚ ኣብ ፊልምታት እንርእዮም “SUPER MAN” ዝበሃል ገጹ ባህሪ ገይርና ንቐርጾ። ብውሸጥና ኹኣ “ዓሽ. . !” ንብል። እቲ ኣብ ኣእምሮና ዘንበርናዮ እንታይነት ተጋዳላይ ሓቂ ምጳኑ የረጋግጸልና፣ ንተጋዳላይ ካብ ሰብ ምጳን ኣውጺእና ከም ካልእ ሓያልን ተፈታዊን ፍጥረት ንሓስቦ።

እቶም ሽዑ ዝሰምዖም ዝነበርኩ ደርፍታት፡ ደርፍታት ብምጳኖም ጥራይ ኣይከኑንኩን ዛጊት ክሰምዖም ዝብህግ። ንእስነቲይ፡ ናይ ትምህርቲ ሂወተይ፡ መተዓብይቲይ፡ ደቂ-ዝውጥቲይ፡ ኣዕሩኽቲይ፡ ምስኣቶም ዝነበርኩሉ ቦታን ሂወትን እዮም ዘዘክሩኒ። ድምጺ ሓፋሽ ንኸንሰምዕ ዝነበረና ሃረርታ፡ ሸበድብድናን ፍርሕናን እውን ከም ተንቀሳቓሲ ፊልም ይረኣየኒ።

ናይታ “ኤሪየ ንዲንዶ ተሎ ኤሪየ ኩሕሎ. . .” እትብል ደርፊ ምስ ሰማዕኩ፡ ኩላቶም ህዋሳተይ ጠቕሊሎም ናብታ ዜማ ገዳዙ። ብፍላይ ሸዑ እታ ደርፊ ዝያዳ መቐረት ነይሩዋ። ግን ከኣ ፍርሒ ተሰመዓኒ። ከይጸንሑ ድማ እቶም ምሳይ ከዕይኖም ዝሰምዑዎ ዝነበሩ ደቂ ገዛውተይን ካልኣት ዘይፈልጦም ሰባትን ተሓወሱኒ። ወተሃደራት ደርግ ካባይ ርሕቕ ኢሎም ይረኣዩኒ ነይሮም። ንሓድሕድና “ኣታ ኣጥፋኣዩ - ወተሃደራት ይሰምዑና

ወለዲ እውን ብፍርሒ ከብዶም እናሓቕፉ ከለዉ ድምጺ ሓፋሽ ክትሓልፎም ኣይደልዩን ዝነበሩ። ቀልጥም ኣብ በረኻን ምስ ደቆምን እዩ ነይሩ። ይዝከረኒ ኣብ ቤት እንዳ ሓደ ዓርክና ኼንና፡ ድምጺ ሓፋሽ ንሰምዕ ኣብ ዝነበረናሉ እዋን፡ ንሕና ኣብ ካልኣይ ክፍሊ ከለና፡ ወላዲቱ ኣብ ቀዳማይ ክፍሊ ከዕይነን ይቋየቑኣ ነበራ። ጸጸኒሐን፡ “ኣታ ቁልዓ ሕደግ፡ ኣደብ ግበር፡ ከተለክመና ዲኻ ደሊኻ፡ ውጽኡቱም ቁልዑ. . .” እናበላ ይንድራ። ንሕና ተሰኪፍና ክንወጽእ እንተተደናደንና’ኳ ዓርክና ግን፡ “ስቕ ኢልኩም ኮፍ በሉ! እዚኣ ስቕ ኢላ እያ” በለና። ብዓቢኡ ኸኣ ድምጺ ሓፋሽ ወተሃደራት ደርግ እንተ ዘይመጹኦም ተተስእ መዓስ ከዕይና! ዜና ከይወደኣት ኣደ ዓርክና መጸኣን ከይሰንና ፈሪሕና። ግናስ ናብታ ካልኣይቲ ክፍሊ ገጸን ተንከስ ኣይበላን።

ምስ ወዳእና ቀዳማይ ክፍሊ ገዛ ሰጊርና ናብ ግዳም ውጽእ ምስ በልና ንዓርክና ኣደኡ ጸውዓኦም ተረፈ። ምስ ተመልሰና “እንታይ ደኣ ኢለናኻ” ኢልና እንተ ሓተትናዮስ፡ ወዮ ንሕና “ሎምስ ኣይምሕራኡን እየን” ንብል፡ ወዮ ንሰን ከኣ፡ እንታይ ከምዝሰምዐን ኩነታት ገድሊ ከመይ ከምዘለዎን ክሓታኡ እየን ጸዊዐናኡ።

ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ቤት ኤርትራዊ ከዕይኑ ዝጉሰጉሰ፡ ዘለዓዕል፡ ዘረሳስን ተጋዳላይ እያ ነይራ። ኣብ ቤት ስድራ-ቤታት ሰፊራ ደሃይ ዘብጽሓትሉን ዘተባብዓትሉን ዓመታት ውሑድ ኣይነበረን።

ኣብ መስከረም ናይ 1987 ዓ.ም. እዩ። ሓደ እዋን ዜማ

ኣለዉ፡ ኣጥፋኣዩ. . .” ተበሃሃልና። ኣብ ገጽ ኩላቶም ምሳይ ዝነበሩ፡ ልክዕ ከምቲ ምሳይ ዝነበረ ፍርሒ እዕዘብ ነይረ። ግና ዋላ ሓደ ከጥፍኣ ዝተበገሰ ኣይነበረን። ኩላቶም ወስ ምባል ምስ ኣበዩ፡ ኣነ ንኸጥፍኣ ኢደይ ሰደድኩ። መወልዒኣ ክዝውሮ ምስ ጀመርኩ ግን፡ ኣብ ክንዲ ትጠፍእ መሊሳ ድምጺ ወሰኸት። ኣመና ተጨኒቐ። ናብቶም ወተሃደራት እናጠመትኩ ንኸጥፍኣ ሸበድበድ በልኩ - መሊሳ ነታ ከባቢ ብድምጺ ጨደደቶ። እቶም ወተሃደራት ብረቶም እናወጣወጡ ናባይ ገጸም ክሰጉሙ ምስ ጀመሩ ክሃድም እንተ ፈተንኩ’ኳ ኣብራኸይ ረሸሽ በለ። ኣብ ከምዚ ኩነታት ከለኹ፡ ኣእምሮይ ክነቅሕ ተፈለጠኒ። እታ ዜማ ወዲኣ፡ “እዚ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ እዩ” ዝብል ትርኑዕ ድምጺ ሰዒቡ። ምስ ስቕታ ንጉሆ እቲ ድምጺ ንዓዲ ምሉእ ዝሰማዕ እዩ ዝመስል ዝነበረ። ተጎልቢቦም ዝነበርኩ ነጻላ ብቐስታ ቀለዐ፡ የማነ-ጸጋመይ ቀባሕባሕ በልኩ። ቀልጢፉ ክርደኣኒ ኣይከኣለን። ደሓር ግን፡ ኣብታ ህድም ልዕሊ 14 ሰባት ከማይ ነጻላ ተጎልቢቦም ለም ኢሎም ረኣኹ። ገሊኣቶም ኣዲንቶም ቀባሕባሕ ይብል፡ ገሊኣቶም ድማ ኣብ ድቃስ ነበሩ። ሸዑ፡ ኣብ ሓላይ፡ ኣብ ገዛ ሓደ ገባራይ ደቂስና ምንባርና ነጸረለይ። “ኡፍፍፍፍፍ. . . ተመስገን ፈጣሪ” በልኩ ኣነ ጥራይ ብዝሰምየ ድምጺ። ኣብቲ ድምጺ ሓፋሽ ብዓውታ እትሰመዓሉ ሓውሲ ሓራ መሬት ምንባሪይ ካብ ስንባደን ፍርሕን መዝሒቕ ናብ ካልእ ሓሳብ ወሰደኒ። ነዊሕ ቍልቁል ናባ ሓዳስን ጎላጉል ደንካልያን ብእግራይ ክሓልፎ ይጸበየኒ ምንባር ትዝ ኢሉኒ። ሻቡ ካብ ከተማ ዓዲቕይሕ ናብ ሜዳ ኢላ ካብ ዝብገስ ካልኣይቲ መዓልተይ ኣቕዲረ ነበርኩ።

እምነት ምንጪ ሐበሬታ ንህዝባን ዓለምን

ፕሮፌሰር የማኅበርሃን ግርማጽዮን

አብ እዋን ሓርነታዊ ቃልስና፡ እተን ቀንዲ ዘርጋሕቲ ሐበሬታ ዓለምና ዝነበራ፡ ከም በዓል ዘ-ኒውዮርክ ታይምስ፡ ቢቢሲ፡ ታይምስ፡ አራብ ኒውስ፡ አፍሪካ ሪሰርች ቡላቲንን ካልኦትን አብ ጉዳይ ኤርትራ ንድምጺ ሓፋሽ ከም ምንጪ ይጥቀማላ ነበራ። እዚ ዝኾነሉ ምክንያት፡ ድምጺ ሓፋሽ እትዘርግሐ ሐበሬታ ሓቂዩ ኢለን ይኣምና ስለዝነበራ እዩ።

አብ ሜዳ ኤርትራ፡ አብ መንጎ ሰራዊት ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን ወተሃደራት ኢትዮጵያን ዝካየድ ዝነበረ ውግእን ዘውርዶ ዝነበረ መቐዘፍቲን ዕንወትን፡ መራኸቢ ብዙሓን ኢትዮጵያ ከዓብጥኦ ወይ ከኸሕድኦ ክፍትና ከለዋ፡ ድምጺ ሓፋሽ ነቲ ሓቂ ትገልጾ ስለዝነበረት፡ ዜናታት ድምጺ ሓፋሽ፡

afab news

ብዝተፈላለዩ መራኸቢ ብዙሓን ዓለምና ደገሙ ይቃላሕ ነበረ። አብ ከም ሻዳቫይ ወራርን፡ (ካብ 15 ለካቲት ክሳብ 17 ግንቦት 1981-2) ምትሓዝ ወደብ ምጽዋዕን (ብ10 መጋቢት 1990) ዝካየድ ዝነበረ ጽዕጹዕን ወሳንን ውግኣት አመልኪታ ድምጺ ሓፋሽ እተቃልሐ ዝነበረት ሐበሬታ ሓቂኛ ብምንባሩ ከኣ “እምነት” ዝብል ስም ኣትሪፉላ እዩ።

ንምንታይ እያ ግን ድምጺ ሓፋሽ ብሓይሎ መራኸቢ ብዙሓት ዓለምና “ድምጺ ሓቂ” ወይ ባቲ ናቶም ኣበሃህላ “እምነት” (reliable) ዝተባህለት፡ ነዚ እምነትዚ ዙብቕዓ ብቐንዳ፡ ቦታ ፊደሎ ዝመሓላለፍ መደባት መትከልን መምርሕን ውድብ ህግ ተኸቲሉ ዝኸይድ ብምንባሩ እዩ። ብዝከላሎም መጠን ሓቂን ሚዛናውነትን ሓልዮም፡ ሐበሬታ ዝምግብዋን ዝጽሕፉላን ዝነበሩ ኣባላታ ድማ ዓቢ ግደ ነይሩዎም። ምክንያቱ፡ ሰራሕ መራኸቢ ብዙሓን ብሰባት እዩ ዝዕመም። ድምጺ ሓፋሽ ነቲ ሓቂኛን ሚዛኑ ዝሓለወን ሐበሬታ አብ እተቃልሓሉ ዝነበረት፡ እተን ብዛዕባ ህዝቢ ኤርትራን ሰውራኡን ጽቡቕ ዘይወጸን ዝነበረ መራኸቢ ብዙሓን ከይተረፉ ከም ምንጪ ክጥቀማላ ይስምዓ ነይረን። ብፍላይ ብዛዕባ ምፍሻል ሻዳቫይ ወራርን ምትሓዝ ከተማ ምጽዋዕ ብሰራዊት ህዝባዊ ግንባርን አብ ዝዛረቡሉ ዝነበራ እዋን ቀንዲ ምንጩን ድምጺ ሓፋሽ እያ ነይራ።

አብ ዓለም ብቐዳማይ ደረጃ እትፍለጥን አብ አመሪካ እትሕተምን ጋዜጣ “ዘ ኒውዮርክ ታይምስ” ንኣብነት አብ እዋን ሻዳቫይ ወራር ንፊደሎ ድምጺ ሓፋሽ አመልኪታ ብጋዜጠኛ ኒውዮርክ ታይምስ ጅዮን ፐርለዝ ዝቐረበ፡ ከምዚ ዝብል ጽሑፍ ኣአንጊዳ። “During heavy fighting between the EPLF and Ethiopian troops during 1981-2, the clandestine station [VBME] kept the world informed about the conflict.” ትርጉሙ፡ “ብዛዕባቲ አብ መንጎቲ ተዋጋእቲ ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራን፡ ወተሃደራት ኢትዮጵያን ብ1981-2 ዝካየድ ዝነበረ ብርቱዕ ውግእ፡ እታ ካብ ሕብእ ቦታ ሐበሬታ እትፍኑ ዝነበረት ፊደሎ ንዓለም ብዛዕባቲ ውግእ ትሕብር ነበረት።”

ድምጺ ሓፋሽ ከተማ ምጽዋዕ ብሰራዊት ህዝባዊ ግንባር ከምእተቃሕዘት አብ እትገልጹሉ ዝነበረት፡ መራኸቢ ብዙሓን ኢትዮጵያ ግን ከምዘይተቃሕዘት ይገልጻ ነይረን። ጽሑፍ ኒውዮርክ ታይምስ ከምዚ ይብል፡-

መራኸቢ ብዙሓን ዓለም፡ ንድምጺ ሓፋሽ “እምነት” እያ ኹብላ ዝደፋፍአን፡ ድምጺ ሓፋሽ ንሻዳቫይ ወራር ሰራዊት ህዝባዊ ግንባር ኣፍሺልዎ ምባላን፡ አብቲ ባይታ እቲ ክውን ሓቂ ከምኡ ብምንባሩን እዩ። አብ ምትሓዝ ከተማ ምጽዋዕ እውን እቲ ብድምጺ ሓፋሽ ዝተፈነወ ዜና ሓቂ ምዃኑ ነይሕ ከይከዱ ብምርግጋጹ እዩ። በዚ ሓቂኛ ድምጺ ድማ ንመራኸቢ ብዙሓት ኢትዮጵያ መልሓሰን ኣሓይኻተን እያ።

ብዘይካ ዘ ኒውዮርክ ታይምስ፡ እቲ ብድምጺ ሓፋሽ ብዛዕባ

ውግእን ፖለቲካዊ ኸኅታትን ዝዝርጋኡ ዝነበረ ሓበሬታ፡ ብዙሓት መራኸቢ ብዙሓን ከም ምንጪ ተጠቂመናሉ እየን። ገለ ኸኅታትን ቢቢሲን ኣራብ ኒውስን ምጥቃስ ይከኣል።

Lawrence and Nichols wrote: "During heavy fighting between the EPLF and Ethiopian troops during 1981-82, the clandestine station kept the world informed about the conflict" (1987:129). The capture of the port city of Massawa by EPLF was confirmed by VBME and monitored by major international media such as the BBC, *The New York Times*, and the *Arab News*, while the state-owned Ethiopian media continually denied that Massawa was captured by EPLF. The reliability of VBME was also confirmed by *The New York Times* as follows: "The estimate on casualties in the Eritrean fighting came from the rebels, but diplomats in Addis Ababa say they are generally reliable" (*The New York Times*, April 17, 1990).

ኣብ ኣህጉር ኣፍሪቃ መጽናዕታዊ ጽሑፍ እተካይድ መጽሔት "ኣፍሪካ ሪሰርች ቡሉቲን" ብዛዕባ ሓቅነት ካብ ሜዳ ኤርትራ ዝዝርጋኡ ዝነበረ ሓበሬታ ከምዚ ክትብል ትገልጽ። "ቅድሚ ሎሚ ቦቶም "ተቓዋምቲ" (ተጋደልቲ) ብተደጋጋሚ ዝፍኖ ዝነበረ ሓበሬታ ትኸክልዮ።"

ድምጺ ሓፋሽ፡ መጋቢት ሓፋሽ

ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ኣብ እዋን ቃልሲ፡ ኣብ ውሽጢ ኤርትራን ወጻእን ንዝርከብ ህዝቢ ኤርትራ፡ ብዛዕባ ሰውራኡን ኣብ ሜዳ ዝካየድ ዝነበረ ወተሃደራዊ ግጥማትን ዝተፈለለ ንጥፊታት፡ ልክዕን ወድዓዊን ሓበሬታ እናሰነቐት ብኣድማዕነት ኣገልገላቶ እያ። ኢትዮጵያ ኣብ እትቆጸጸሮ ቦታታት ግን ድምጺ ሓፋሽ ምስማዕ እምብዛ ኣጸጋሚዮ ዝነበረ። ኣብ ውሽጢ ኢትዮጵያን ኢትዮጵያ እትቆጸጸሮ መሬት ኤርትራን ዝነበሩ ዜጋታት ገለ እዋን፡ ገዛ ብምዕጻው፡ ኣብ ካልእ እዋን ኣብ ውሽጢ ዓራት ብምእታውን ኮበርታ ብምሸፋንን፡ ሓደ-ሓደ ግዜውን ንገለ ካብ ኣባላትታ ስድራ ዋርድያ ብምውፋር ወዘተ. እም ብኣዝዩ ትሑት ድምጺ፡ መደባት ድምጺ ሓፋሽ የዳምጹ ነበሩ። እቲ ንሳ እትዝርግሐ ሓበሬታ ሓቀኛን እሙንን ምጃኑ እምነት ስለዝነበሮም። ክብሪ ንስውኣት ጀጋኑዛ ሃገር፡ ድሕሪ ሓርነት ተሓቢእካ ፊደዮ ምድማጽ፡ ዛንታ ነበረያ ነበረ ኸብይኑ።

ካብ ድምጺ ሓፋሽ ናብ ተሌፎን ካብ ተሌፎን ድማ ናብ ጋዜጣ...

ካልእ፡ ኣብ'ቲ ርሑቕ ከምዚ ሎሚ ኢንተርነትን ሞባይልን ካልኣት ናይ መራኸቢ መሳለጥያታት ኣብ ዘይነበረሉ ግዜ፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ኣብ ወጻኢ ንዝነበር ኤርትራዊ፡ ሓይሊን ሞራልን እናሰነቐት፡ ምዕባለታት ሰውራኡ ክከታተል ብዙሕ ሓዚዛቶ እያ። ኣባላት ሓፋሽ ውድባት ድማ ነቲ ንሳ ዝፈነወቶ ሓበሬታ ብዝተፈለለ ኣገባባት ናብ ኩሉ ንምብጻሕ ሓይል ጻዕሪ የካይዱ

ነበሩ።

ውዳባታት ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ዝተፈለለየ ሃገራት ወጻኢን ኤርትራዊ ንሃገሩ ዝነበሮ ዓሚቕ ሓልዮትን ተወፋይነትን ዳርጋ ኣብ ዓለም ተወዳዳሪ ኣይነበሮን እንተብልኩ ምግናን ኣይኮነን። ኣብቲ ዝነበርከዎ ሃገር ኣመሪካ ንኣብነት፡ ብኣባላት ሓፋሽ ውድባት ዝካየድ ዝነበረ ንጥፊታት፡ ኣነውን እካፈሎ ስለዝነበርኩ፡ ሎሚ ተመሊስካ ክትዝክሮ ዘገርም እዩ። እቲ ሽዑ ዝካየድ ዝነበረ ሃገራዊ ዕማማት ከመይ ምንባሩ፡ እቶም ወደብቱን ተግባርቱን ብህይወት ከሎዉ ምጽሓፉን ምስናዱን ወይ ብዝተፈለለየ መራኸቢ ብዙሓን ምዝርግሑ ወዳል ሕደር ዘየድልዮ ዕማም እዩ። ብፍላይ ብድምጺ ሓፋሽ ካብ ሜዳ ዝዝርጋኡ ዝነበረ ሓበሬታ፡ ዳግም ንምዝርጋሑ ዝግበር ዝነበረ ጻዕርታት እቶም ኣብኡ ዝወዳሉ ክገልጽዎ እትሰፎ። ግን፡ እቲ ካብ ሜዳ ብድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ዝፍኖ ዝነበረ ሓበሬታ፡ ኣብ ጂዛን ስውዒ ዓረብያ ዝነበሩ ኤርትራውያን ብድምጺ ቀዲሑም፡ ነቲ ዝቐረጽዎ ፈነወ ብስልኪ ናብ ኣመሪካ ናብ ዘለዉ ኣባላት ሓፋሽ ውድባት ይለኣክዎ ምንባሮም ዝዝከር እዩ። ብዘይካዚ ንመደባት ድምጺ ሓፋሽ ናብ ጽሑፍ ብምቕያርን ብፋክሰን ብካሴትን፡ ኣብ ዝተፈለለየ ከባቢታት ዓለም ዝነበር ኤርትራዊ

“መጻልታዊ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ” ከምዝከታተል ይገብሩ ነበሩ።

ኣነ ኸሳብ ዝፈልጦ፡ ኣብ ከምኡ ዓይነት ጽንኩር ግዜ፡ ኣብ ወጻኢ ዝነበር ህዝቢ ብዛዕባ ሰውራኡ ዕለታዊ ሓበሬታ ክሰምዕን ክንብብን ምግባር፡ ኣብ ዝኾነ ማሕበረ-ኮም ካልኣት ህዝባታት ዘይተራእዩ ብኤርትራውያን ጥራይ ዝተፈጸመ ንጥፊት እዩ ነይሩ ኸክብል እደፍር። ምናልባት እንተነይሩ ከኣ እምብዛ ውሑድዮ ክኸውን ዝኸእል። ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ንኣርባዓ ዓመት፡ እም ንምጥፍኣን ብግቡእ ንኸይትዓዩ ንምዕፋናን ብኢትዮጵያ ዝግበር ዝነበረ ከቢድ ተጽብኦ ተጻዊራ፡ ምንጪ ሓቀኛ ሓበሬታ ብምጃን፡ ኣብ ኤርትራን ወጻእን ንዝርከብ ህዝቢዛ ሃገር ሓበሬታ ብምስናቕ፡ ፍናን ህዝባ ኸክብል ንኸክብል ብምግባር ጥራይ ከይተወሰነት፡ ንህዝቢ ኤርትራ ደወል ናጽነቱ ብምብሳርያ ናይ ሜዳ ዕማማ ብዓወት ደምዲማቶ።

ህያብ ንድምጺ ሓፋሽ

ግርማይ የውሃንስ (ሳንድያጎ)

ካብታ “ኦሮማይ” ትብል ናይ ዘበን ደርግ ግንኙይ መጽሓፍ ንእሽቶ ቆንጠረ ብትግርኛ ተርጉሞ መእተዊ ጽሑፊይ ገይረ ኣላሹ።

“እቲ ኣባል ተሌኮሙኒከሽን (ሓላፊዩ) ንምንታይ ከም ዝተጸወዐ ጋን ዝኾኖ ይመስል። ከም ገበል ነዊሕን ገዢን እዩ። እቲ ሓላፊ ናይ ራዲዮ ከኣ ብኣንጻር ሓጺር ኮይኑ ሕብሩ ቀይሕ እዩ። ዓይኑ ከኣ ፈጣጥ። እቲ ከም ናይ እንቅርቦብ ንግዳምዘተወጥጠጠ ዓይኑ ክትርእዮ ከላኻ ዓሻ የምስሎ። ናይ ጨንፈር ቤት ጽሕፈትና ሓላፊ ከም ስሕው ሱብ ብዝኾነን ዘይኮነን ይስሕቅ። እንታይ ከምዘስሕቅ ክርድኣኒ ኣይክኣለን። ኩሉ ሱብ ዘስሕቅ ኮይኑ ደዩ ዝረኣዮ ዘሎ? ቡራህን ማዕጓርን ከኣ እዩ።”

“ጻድ” ኣለዮ ነቲ ናይ ራዲዮ ሓላፊ። “ሎሚ ድሕሪ ቀትሪ ወይ ሎሚ ዘይጥዕም እንተኾይኑ ካብ ጽባሕ ንገሆ ኣትሒዙ ብዝኾነ ይኹን መንገዲ መደበር ፈነወ ራዲዮ ወንበዴ ክዕጾ ኣለዎ ጃም... ከግበር ኣለዎ። ...

“ጻድ” ... ካልእ ኣማራጺ የለን?”

“ናይ ሻዕብያ ራዲዮ ቀጣፊ መልሓስ ክብተኽ ኣለዎ። ከመይ ከምትገብሮ ናተይ ጉዳይ ኣይኮነን። እቲ ኤክስፐርት ንሸኻ ኢኻ”.

ብግዜ ሰውራ፡ ጸላኢ ንድምጺ ሓፋሽ “ጃሚንግ” ብዝበሃል ሹሽ ዝብል ማዕበል ክግብሳ ደልዩ። ሽዑ ጋንታ ድምጺ ሓፋሽን ጋንታ ጃሚንግ ናይ ደርጊን ተጋጢጦም። ሓቂን ሓሶትን ተጠማጢጦም።

ድምጺ ሓፋሽ መኪታ። ሓቂ ብርእሳ እንተቐበርካይ ብእግራ ትቕልቀል ኮይኑ። ሜተር ባንድታት እናቐየረት ፈነወኣ ቀጺላቶ። ሰማዕቲውን ከምዛ ምስቶም ኣባላት ፈነወ ዝተሰማምዑ ራዲዮታቶም ካብ ሓደ ሜተር ባንድ እናቐየሩ ድምጻም ድምጺ ብስራት ዓወት ይሰምዕዎ ነይሮም። ጸላኢ ተሓሊልዎ ገዲፍዎ። እታ ንሱ “ቀጣፊት” ዝበላ ድምጺ ሰዓራ። በዓል ሓቂ ኣይሕለልን እዩ። ሽዑ እቶም ሰበሰልጣን ደርጊ ኣንታ ንሕናግ ኢና “ቀጠፍቲ” ኢሎም። ኣግሂዶም ዘይኮነስ ቡብልጦም ዝበልዎ እዩ።

ጸኒሓ ድምጺ ሓፋሽ “እንታይ ይበሃል ኣሎ” ዝብል ፕሮግራም ጀመራ። ዓባይቲ ሰበሰልጣን ደርጊ ኣብ ኣኼባኣም ዝበልዎን

ዝመኽርዎን ከምዘለዎ ተምጽኦ ነይራ። ንኣድሕዶም ክተራጠሩ ጀመረዎም። ዝረገጹዎ መሬት ምእማኑ ስኢናም። ወዮ ክግብሱዎ ዝሓሰቡ ድምጺ ንዕኡም። መተንፊሲኡምን መሕበእኡምን ዓጽዮቶ። ብድሕሪኡ ነዊሕ ኣይጸንሑን ብግግ ምስ መልሓሶም ሞይቶም።

ከምዚ ሎሚ ድምጺ ሓፋሽ “ስማዕ ከምእዝንኻ ወልዕ ከምባተሪኻ” ከይኮነት ከላ ኣብ ትሕቲ ጸላኢ ዝኩበር ህዝብና ንድምጺ ሓፋሽ ተሓቢኡ እዩ ዝሰምዓ ነይሩ።

ኣብ ሓደ ካንሽሎ ሓንቲ ኢትዮጵያዊት ተኻርያ ትቕመጥ ነይራ። እቶም ዋና ዝ ሰለስተ ደቆም ተጋደልቲ ዘለዉዎም ዓቢ ሱብኣይ እዮም። ድምጺ ሓፋሽ ብምስጢር እዮም ዝከታተልዎ። ድምጺ ሓፋሽ ተሓቢኡም ክሰምዑ ከለዉ ወዲ 5 ዓመት ወዲ ወደም ኩሉ ግዜ የስተባህለሎም ነይሩ። ሓደ ግዜ ሓቲትዎም። “ኣብኣንይ እንታይ ኢኻ ትሰምዕ ዘለኻ?” ኪብል።

“እዛ ራዲዮ ናይ ሓወባታትካ እያ። እዚ ዝዛረብ ዘሎ ሓወባኻ እዩ” ኢሎም ከም ዋዛ። እቲ ቆልዓ ድሕሪ ነዊሕ እዋን ነታ “ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ” ትብል ቃል ኣጽኒዕዎ። ቆልዓ ኣብ ደገን ኣብ ዝን መን ኣሎ ብዘየገድስ “ድምጺ ኣፋሽ ኤልትካ . . ኳ . . ኳ . . ኳ . . ኳ” ክብል ጀመሩ። ስድራ ኩላ ተሰናቢዓ። ካብ ኩሉ እታ ጐረቤት ከይትሰምዕ ፈራሓም። ሽዑ ነቲ ቆልዓ ከምኡ ንኸይብል ዝ ምልእቲ ኣብ ምቅብጣር ኣትያ። ድሕሪ ሕጂ ከማኡ ከይብል ኣበኡ ክዳን ዝከኣሉ። ኣባሓኡ ጫማን ባምቡላን ዝከእምሉ።

ካብኡ ንገዮ እቲ ቆልዓ ዝከእም ዓባይ ቢዝስ ክጥቀመላ ጀመሩ። ሱብ እክብ ምስ በለ “ብስኩቲ ደልዩ” ይብል። እንተኣቢዮም “እሞ . . ክብል እዩ” ይብሉም። ኣባሓኡ ወይ ኣበኡ ወይ ዓባዩ መዕበስ ኣፍ ይገብሩሉ። ቆልዓ መዓልታዊ ክዳን መዓልታዊ ጫማ እናበለ ተኸኽ ምስ ኣበሎም። ምእንቲ ክርስዓ ተባሂሉ ዓባዩ ሓዘንኡ ንዓዲ ከይደን።

እቶም ሱብኣይ ፊደዮ ምስማዕ ኣየቋረጹን። መብዛሕትኡ ግዜ ዝ ዓጽዮም እዮም ዝሰምዑ ነይሮም። ሓንቲ መዓልቲ ግና ኢጋምሸት ፊደዮ ወሊዶም እናሰምዑ ደኺሞም ስለዝወዓሉ ኣብቲ ኮፍ ኢሎም ዝነበሩ ሳሎን ድቃስ ጠሊምዎም። ሰበይቶም ኣይነበረን። ሓደ ንዕኡም ዝደሊ ሱብ ኣብቲ ካንሽሎ ስለዝመጸ እታ ኢትዮጵያዊት ጐረቤት “ኣባይ ኣብርሃም ሱብ ይደልየኩም ኣሎ” ኢላ ማዕጾ ደፍእ ኣቢላ ተዳሃዮቶም። ካብ ድቃሶም ሰምቢዶም ተበራቢሮም። ተቐላጢፎም ነታ ፊደዮ ኣጥፊኦም። ንሳ ግን ቆብ ኣቢላታ። ነቲ ዘመድ ተቋኒቓቆም። “ስለምንታይ ጸውዕላይ ትብላ

ባዕልካ ዘይትኣቱ” ኢሎም። ንሱ ነታ ጉዳይ ኣይፈለገን። ኣብ መኪንኡ ኮይኑ ቆልዓ ሰዲዱ እዩ ጸውዑላይ ኢሎ። ንሱም ወን ነታ ዘጋጠመቶም ኣይከርዖን።

ወዲ ወደም ድሕሪ ክልተ ወርሒ “ደምጺ ኣፋሽ ኤልትላ” ምባል ረሲዕዎ መጸኢ። እኚታይሞ ምስታ ጎረቤት ሓንቲ መዓልቲ ተባኢሶም። ኣብ ውሽጢ ዝ ደቐቐቲ ዕንጨይቲ ገይራ ቡን ቆልዮ። “ባሎፎን ከይጽልም ኣብ ውሽጢ ዝ ትኪ ኣይትግበሪ” ኢሎም። በዚ ዝተላዕለ ቆይቶ ተላዒሉ። ሽዑ እታ ናይ ልባ ኣውጸኢታ። “ኣንታ ወንበዴ ... ኣነ ኮይነ እየ ተጸማመካ እምበር ራዲዮ ናይ ወንበዴ ክትሰምዕ እኮ ረኺብካየ...” ሓንቲ ቃል እንተወሲኸካ ሕጂ ቀበሌ ከይደ ከቐፍደካ እየ” ኢላቶም። ሰባይቶም ሰምቢደን። ከምቲ ናይ ወዲ ወደን ንዕኣ ከኣ ሽዑ ንሽዑ ኣብ ምቕብጣር ኣትዮን። “ግዲሞ ዛ ጓላይ ... ግዲ ደኣ ... ናይ ዕቤት ... ናይ እርጋን እዩ እምበር ... ትኪ እንታይ ይገብር ... ምልማጽ ቀለም እንደዮ ፈውሱ...” ኢሊን ከደዓዕሰኣ ፈቲነን።

ካብኡ ንጉዳ ኣብታ ካንሽሎ ንሳ ኣካራይት ንሳቶም ተኸረይቲ ኮይኖም። ዝገበረት እንተገበረት ምዘራብ የለን። ሓንሳብ ክጥቀሙሉ ሃባኒ ኢላ ዝወሰደቶ ሽሓኒ ቅንይ ኢላ ናተይ ትብለን። ትም። ሎሚ ኣነ ክዳውንቲ ክሓጽብ ስለዝኾንኩ ኣብቲ ስልኪ ዝኾነ ክዳን ኣይትሰጥሓ” ትብለን። ናይ ሊቲ ናይ ማይ ዝኸፈል ክመጽእ ከሎ “ንሽኸን ኣሕልፍኡ ዳሕራይ ክህበክን እየ ” ትብለን። የሕልፋላ። ዳሕራይ ምሃብ የለን። እቶም ሰብኣይ መሪርዖም። ንባዕልቲ ቤቶምን ንወደምን ከይነገሩ ናብ እንዳ ቀበሌ ክሲ መስራቶም። እቲ ዝጸሓፍዎ “ማመልከቻ” ከምዚ ዝሰዕብ ነይሩ።

“...ኣብ ካንሽሎይ እትቐመጥ ወ/ር ኣልጋነሽ ጌታሁን ብተደጋጋሚ ፊደዮ ናይ ወንበዴ እናወልዕት ክትሰምዕ ረኺቢያ። ካብ ክልተ ስለስተ ግዜ ንላዕሊ መጠንቐቕታ ብምሃብ እቲ ካብ ሓደ ጽሑይ ኢትዮጵያዊ ዝግባእ ግዴታይ ፈጸመ እየ። እንተኾነ ሕሊፍ ሓሊፋ “ኪድ ደኣ እንታ ሓሳዊ ምስክር ዘይብልካመን ክኣምካ” እናበለት ከተባጭወላይ ጀሚራ። ስለዚ ኣብዮታዊ መንግስትና ነዛ “ሰርጎ ገብ” ወንበዴ ዝግባእ ኣገምቲ ክወስደላ እምሕጸን”።

ነዛ ወረቐት ኣብቲ ቀበሌ ፖሊስ ኩብጽሕዎ ከለዉ ምስታ ደብዳቤ ሽዑ ግዜ ውሑድ እዩ ዘይበሃል ኣማኢት ቅርሻታት ነቲ ሓላፊ ሂቦም እዮም። ሰባይቲ እቲ ክሲ ከምዘተመሰረተ ምስ ፈለጠት ክትዓብድ ደልያ። እቶም ፖሊስ “ኣስመሳይ ወንበዴ” ኢሎም ኣብ ሽላኣ ደቐዲቐማ። ድሕሪ ሰሙን ካብ ቤት ማሕበሩ ወጸኡ። ካብኡ እቶም ስድራ ስግኣቶም ተቐንጢጡሎም። ኣባይ ኣብርሃም “ኣብ ዝይ ጸረ ኣብዮት ኣየቐምጥን እየ” ኢሎም ናብ ባእሰን ምትህርራምን ምስ በጽሑ ወያ “ጸረ ኣብዮት” ከይፈተወት ለቐቐ።

ሰራዊት ጸላኢ እውን ንደምጺ ሓፋሽ ተሓቢኡ እዩ ዝሰምዓ ነይሩ። ካብቶም ኣብ ተሰነይ ዝገበሩ ወተሃደራት “ሞላ” ዝበሃል

ወተሃደር ሓዳስ ፊደዮ ዓዲጉ። ካብኡ ኣብ ካልኣይ መዓልታ ኣብ በረኻ ከይዱ እታ ናይ ኣምሓረኛ ፕሮግራም ናይ ደምጺ ሓፋሽ ሰሚሑ ብማዕዶ ሰብ ስለዝረአየ ነታ ፊደዮ ዓጽይዎ። ናብ መደቀሲኡ ተመሊሱ ደማ ፊደዮኡ ኣቐማጡ ንከተማ ገጹ ከደ።

ንሱ ምስ ከደ መዳቕስቲ መጸኢ። ኣብ ዓራቱ ጥንቅልዒት ደቀሰ። ነታ ኣብ ጎጉ ዘላ ሓዳስ ፊደዮ ወሊዕዎ። ጽብቕ መዚቃ ናይ ኣምሓረኛ ደሪፋ። ባህ ስለዘበለቶ ምስማዕ ቀጸሉ። ሓደ ካብቶም ካድጋታት ንዕኡ ከዘራርቦ ኢሎ መጸእዎ። ብጉዳይ ስርሓም እናተዘራረቡ ኣብ መንገእ ደርፊ ናይ ፊደዮ ተወዲኡ። እታ ፊደዮ “ክቡራንና ክቡራት ኣደማጮቻችን ይህ የሰፊው የኤርትራ ህዝብ ደምጽ ነው። ፕሮግራማችንን እዚህ ላይ እናበቃለን” ምስ በለት ክልቲኦም ብስምባይ ተጠማሚቶም።

ካድሬ “እህ ... ፊደዮ ወንበዴ ትሰምዕ” ወተሃደር “ኣይሰምዕን እየ”

ካድሬ “እዛ ተወሊዓ ዘላ ፊደዮ ንሸኻ እንዲኻ ትሰምዓ ዘለኻ”

ወተሃደር “ኣነ ... ፊደዮ ወንበዴ ... ኣይሰምዕን እየ ግና ክኣቱ ከለኹ ተወሊዓ ደርፊ ኣምሓረኛ ጸኒሓትኒ ... ኣነ ካብ ዝኣቱ 5 ደቐቐ ውን ኣይገበርኩን ... ዝምስክሩላይ ደማ ኣለዉኒ”

ካድሬ “እዚ ... ቀለል ገበን ኣይኮነን ... ናይ መን እየ እዛ ፊደዮ”

ወተሃደር: “ናይ ሞላ እየ ... ኣነ ኣይወላዕኩን ንሱ እዩ ወሊዕዎ ዝኸወን ...”

ካድሬ: “ደሓን ... መን ከምዘወለዓ ... እቲ ወንበዴ መን ምዃኑ ... ምፍላጡ ኣየጸግምን እየ” ኢሎ ኣርባዕተ ዕጡቓት ወተሃደራት ጸዊው መጀመርያ ነቲ ክሰምዕ ዝጸንሐ ቀፊዶም። ወተሃደር ሞላ ኣብ ከተማ ከሎ እታ ጉዳይ ሰሚዕዎ። ካልእ መዋጽኦ ኣይነበረን። ልክዕ ከምኡ ፊደዮ ዓዲጉ ኣብ መንኩቡ ኣንጠልጢልዎ ሸናዕ እናበለ መጸኢ።

ካድሬ: ሞላ ... እዛ ኣብ መደቀሲኹም ዝጸንሐት ፊደዮ ናትካ እንደዮ”

“ሞላ “ኣይኮነንን ... ናተይ ደኣ ... እነህለት እንዶ ምሳይ” ኢላትታ ፊደዮኡ ኣርእይዎም። እንተኾነ ካብ ቤት ማሕበሩን መርመራን ኣይተናገራን። ብድሕራዚ እቶም ክልተ ወተሃደራት ብደሓን ይወጽኡ ይቐትሉ ዝተፈለጠ ነገር የለን። ጸላኢ ደምጺ ሓፋሽ ከይትሰምዕ ዝከኣሎ ዝኾነ ይገብር ነይሩ። እቲ መቐልሕ ደላይ ናጽነት ግን ክዕገት ኣይተኸለለን። ኣብ ዘበን ሰውራ ደምጺ ሓፋሽ ንጸላኢ መልኣከ ሞቱ ንወገን ሰውራ ትንፋስ ሂወት እየ ነይራ። ኣብ ዘነበ ዋርሳይ ይከኣሎ ከኣ ርእሱ ዝኸኣለ ታሪኽን ፍጻመን ተበርክት ኣላ።

ድምጺ ሓፋሽ - ድሕሪ ናጽነት

መስፍን ተስፋይ

ኣብ መፋርቕ 1978፡ ህ.ግ. ካብቲ ሓራ ዘውጽኦ ከተማታትን ህዝቢ ብጻዕቂ ዝነበሮ ከባቢታት ከበሳን መታሕትን ኣዝሊቑ፡ ንዝተናውሐ ኩናት ናብ ሳሕል የምርሕ ስለዝነበረ፡ እቲ ብሬድዮታት ስርዓት ደርግ ብዛዕባ ተጋደልቲ ዝንዛሕ ዝነበረ ሓሶታት ዝምልሰሉ ዳርጋ ኣይነበረን። ሬድዮታት ስርዓት ደርግ ንምዕባል ብሒታን “ወንበዴታት ተደምሲሶም፡ ኣብ ባሕሪ ጠሊቐም፡ ኣብ መገዲ ከረን ነዘን ተገነጸልቲ ኣኣጋሪን ክንሰብረን ወዘተ.” ዝብል ኣደናቋሪ ፕሮፖጋንዳ እናቃልሓ ሞራል ህዝቢ ኤርትራ ንምክርታም ብዙሕ ይግዕራ ነበራ።

የግዳስ፡ እዚ ናይ ሓሶት፡ ዳንከራን ፈንጠዝያን ክበንን ግዜ ኣይወሰደን። ጸላኢ ሳልሳይ መጠነ ሰፊሕ ወራር ኣብ ዘካይደሉ ዝነበረ ውጡር እዋን፡ ብባሕቲ ጥሪ 1979፡ ካብ ሓራ መሬት ኤርትራ፡ ኣክራሪናት ስሕል፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ድምጺ ተቐላሰቲ ኣንጎድጎድ። እዚ ድምጺዚ ኣብ ባይታ ዝነበረ ኩነት ብልክዕነት ክገልጽ ምስ ጀመረ፡ ንምዕባል ሬድዮ ብሒቶም በኹሹታ ሓሶት በልል ዘብሉ ዝነበሩ ደርጋውያን መንጻይርር ርእሲ እዩ ኮይኑዎም። ሓሶትን ሓቂን ገጽ ንገጽ ተፋጠጣ። ደርግ ዕርቃኑ ወጸ። ዕርቃኑ ክኸውል ከኣ ብዘይካ ንድምጺ ሓፋሽ ምዕናው፡ ካልእ ምርጫ ኣይተራኣዮን። ድምጺ ሓቂ ዝተደከሙነትሉ ቦታ ረኺቡ ንምዕናዎ ብመሬትን ሰማይን ኩሉ ዝከኣሎ ገበረ። ኣዕናዊ ቦምባታት ፈቐዶኡ ተደርብዩ፡ ሰራዊትውን ነዚ ፍሉይ ዕላማ ተዋፊሩ። ኩሉ ሃቕነታቱ ግን ከንቱ ኮይኑ ተሪፉ።

ኣብ 1981-82 ንሻድሻይ ወራር ኣብ ዝኸለሉ፡ ብዙሓት ታንክታትን መዳፍዕ ዝጸዓና ተሽከርከርቲን ኣብ ማእከል ኣስመራ ሰሪዑ ብምኹላል፡ “ወይለኦም ደቕኹም!” ኢሉ እናፈከረ ንሳሕል ተበረሰ። ቀመማዊ ጋዝ ክጥቀም ምጃኑውን ኣተምብሀ። ነዚ ጥርዚ ኩሎም ወራራት ምጃኑ ዝተነግረሉ ሻድሻይ ወራር ንምምካት፡ ድምጺ ሓፋሽ ብኹሉ ቋንቋታት፡ “ሎሚ ዘይከተት ብደዉ ከም ዝሞተ! ዝመጸ ይምጸእ ወራሪ ብቕልጽም ሓፋሽ ሓራሪ” እናበለት ፍናን መኸተ ዘዕርግ መደባት ተቃልሕ ነበረት። ስርዓት ደርግ ድምጺ ክዕፍን ዘካይዶ ዝነበረ ናይ ዓቕሊ ጽበት ፈተነ ቡዲሃ፡ ህዝቢ ኣብ ጎድኒ ደቁን ሰውርኡን ተሰለፉ፡ ንጥፍኣቱ ዘንቀደ ወራር ከፍሽል

ጐስጉሳ። ኣብ መወዳእታኡ ከኣ፡ ከም ዝፈሸለ ኣበሲራ።

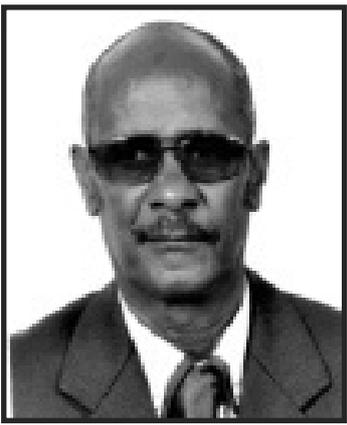
ድምጺ ሓፋሽ ኩሉ ንምዕፋናን ንምዕናዋን ዝተኸየደ ፈተነታት ስዒራ፡ ንህዝባ ሓበሬታ እናሰነቐት፡ ሓድነቱ ኣደልዲላ። ቋንቋታት፡ ባህልን ክብርታትን ህዝቢ ኤርትራ ዓቂባን ንምዕባለኡ ሰሪሓን። ንጽምዋ ህይወት ተጋዳላይ ሰይራ ኣዛናጊግን ምሂራን። ድሕሪ ናይ 4565 መዓልታት ዕዉት ስራሕ ድማ፡ ናጽነት ኤርትራ ኣበሲራ፡ ብሓደ ሓምለ 1991 ካብ ሻባይት (ሳሕል) ጠቕሊላ ኣስመራ ኣትያ።

ድምጺ ሓፋሽ ምዕቡል መሳርሒታትን ደገፍን ከይነበራ ንምዕባላት ሓሶት ስዒራ ክትዕወት ዝኸኣለት፡ ብቕንዱ ሳላ ተወፋይነትን ተበላሕነትን ኣባላታዮ ነይሩ። ብኣጋጣሚ መበል 40 ዓመት ምምስራታ ንገለ ካብ ሓለፍቲ፡ ገዳይም ኣባላትን ልኡኻትን ድምጺ ሓፋሽ ኣዘራራብና ኣለና። ትሕዝቶ ናይዚ ጽሑፍ ብቕንዱ ድሕሪ ናጽነት ንጥፊታት ድምጺ ሓፋሽ ንምምዕባል ናብ ዝተኸየደ ስራሕ ዘተኮረ ኮይኑ ዝኸርታቶም ከካፍልኑ እዮም።

ተስፋይ ቀለታ፡-

ድሕሪ ነጻነት ዋና ዳይረክተር ክፍሊ ፕረስን ኣገልግሎት ዜናን፡ ካብ መፋርቕ 1996 ክሳብ 2003 ድማ ዋና ዳይረክተር ሬድዮ ድምጺ ሓፋሽ ኮይኑ ዘገልገለ ገዲም ተጋዳላይ እዩ። ድምጺ ሓፋሽ ኣስመራ ድሕሪ ምእታዎ ከመይ ቀጸላ ቊንጣር ካብ ዝኸርታቱ ብኸምዚ ዝሰዕብ ኣካፊሉና።

ድምጺ ሓፋሽ በቲ ዝነበራ መሳርሕን ዓቕሚ ሰብን ንደርግ ስዒራ ኣስመራ ኣትያ። ዝተኣትወቶ ሓድሽ መድረኽ ግን፡ ናቱ ብድሆ ሓዙ ስለ ዝመጸ፡ ብሓድሽ ውዳበን ኣገባብ ኣሰራርሓን ክግጠም ነይሩዎ።

ኣብ ኣስመራ ደርግ ዝገደፎ ዝጠቐም መሳርሒ ይኹን ዓይነትን ብዝሕን ዘለዎ ዓቕሚ ሰብ ኣይነበረን። ደድሕሪ ናጽነት ከኣ፡ ብዙሓት ምኹራት ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ፡ ንካልእ መድረኻዊ ዕማም ስለዝተደልዩ፡ ናብ ካልኣት ትካላት መንግስቲ

ተቆይሮም። እዚ እናኾነ ከአ ስራሕ ዜና ሰፊሑ። ዝርከቡ ዓቕሚ ሰብ ናብ ጋዜጣ፡ ቴለቪዥን፡ ኣገልግሎት ዜናን ድምጺ ሓፋሽን ተመቓሪሑ። ብሓቂ ነቲ ሓድሽ ዕማም ዝበቅዕ ሞያዊ ዓቕሚ ኣይነበረን። ስራሕ ዜና ከኣ የብልናን ኢልካ ዝግደፍ ወይ ዝውንዘፍ ኣይኮነን። ነቲ ዘጋጠመ ብድሆ ክንምክቶ ድማ ቅሩብነትን ተወፋይነትን ናይ ኣባላት ከም ቀደሙ እዩ ነይሩ።

ሓደ ካብቲ ቀዳምነት ዝተሰርዐ መደባት ናይ'ቲ እዋንቲ፡ ነቲ ብደምና ክወን ዝገበርናዮ ናጽነት፡ ብድምጽና ዳግማይ ንምርግጋጽ፡ ኣብ መላእ ኤርትራ ረፈረንደም ምክያድ'ዩ ነይሩ። መሳርሒታትና ከየመሓየሸና፡ ዘድሊ ተሞኩሮ ከይደለብና፡ ዓቕሚ ሰብ ከየሓየልና ረፈረንደም ኣርኪቡ። እንተኾነ፡ ንቕሓት ህዝቢን ጽፉፍ ውዳብ መንግስታዊ ኣካላትን ስለዝተሓገዘ፡ ዕማም ድምጺ ሓፋሽ ተቐቒሉ። ውሁድ ስራሕ ስለዝተሰርሐ ድማ፡ ውጽኢት ረፈረንደም፡ ብኣንጻባራቂ ዓወት ተዛዚሙ።

ዋሕዲ ተሞኩሮን ሕጽረት መሳርሒታትን ብሓደ ወገን፡ ዝነበረ ዓበይቲ ዕማማት ቦቲ ካልእ፡ ነዊሕ ሰዓታት- እንተላይ ቀዳሙ-ሰንበት ብዘይ ዕረፍቲ ክንሰርሕ ይድርኽና ነይሩ። ሓደ ክንዲ ብዙሓት ሰራሕታ፡ ቀስ ብቐስ ድማ ዝኣክል ተሞኩሮ ተጠርዩ። ሓድሽ ህንጻ ተሃንጸ፡ ሓድሽ መሳርሒታት እውን ተኣታትዩ። ካብ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራን ካብ ሚኒስትሪታትን ናብ ዜና ዝተመደቡ ኣባላት ተሞኩሮ እናደለቡ ከይዶም። ብኡ መጠን፡ መደባት ሰፊሑ፡ ሰዓታት ፈነወ ተወሲኹ። ዘገምታዊ ለውጢ እናቐጸለ ከይዱ።

ኣብ መፋርቕ 1998፡ ንሰላምን ገሰጋሰን ህዝቢ ኤርትራ ዝዕንቅፍ ዘራጊ ሃዋህው ተኸሲቱ። ስርዓት ወያነ ብድብ ኣሳቢቡ ዝጀመሮ ተጽብኦ ናብ ኩናት ኣዕሪግዎ። መንግስቲ ኤርትራ፡ ነቲ ኩነታት ብህድኣት ክሕዞ እዩ ወሲኑ። ድምጺ ሓፋሽ ከኣ ብተመሳሳሊ፡ ደድሕሪ ተኹታኹ ብህሎታት ማዕከናት ዜና ስርዓት ወያነ ክትሰዕብ ኣይመረጸትን። መንግስቲ ኤርትራ፡ “ቀዳመይቲ ጥይት ኣይንትኩስን፡ መሬትና ኣይንህብን ዘይናትና ኣይንደልን” ይብል ስለ ዝነበረ፡ ድምጺ ሓፋሽ ኣብዚ መቓንዚ ኮይና፡ ሓሶታት ስርዓት ወያነ እናቃልዐት፡ ድሌት ህዝቢን መንግስቲን ኤርትራ ንሰላምን ሕጋዊነትን እናድመቐት፡ ናብ ህዝባ፡ ህዝቢ ኢትዮጵያን ዓለምን ዝቐንዐ መልእኽቲታ ተመሓላልፍ ነይሩ።

ስርዓት ወያነ ቀዳማይ፡ ካልኣይ፡ ሳልሳይ እናበለ ኣብ ልዕሊ ህዝብን መሬትን ኤርትራ፡ ካብ ዓሰብ ክሳብ ኣምሓጀር መጠነ ሰፊሕ ወራራት ኣካይዱ። እዚ ግዜ'ዚ ንድምጺ ሓፋሽ ዝጸንከረ

እዋን እዩ ነይሩ። ምክንያቱ፡ ዝበዝሑ ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ ናብ ግንባራት ከቲቶም ስለዝነበሩ ኦቲ ዕማም ኣብ ውሑዳት ኣባላት'ዩ ተደሪቡ። መተካእታ ናይ ዝኸተቱ ክኢላታት ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ፡ ካብ ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ህግደፍን ባህላዊ ጉዳያትን'ኳ እንተ መጹ እቲ ዕማም ተፋኹሱ'ምበር፡ እፎይታ ኣይሃበን።

ኣብ እዋን ኩናት፡ ሓበሬታ ሓይሊ እዩ። ንህዝቢ ኣብ እዋኑ ሓበሬታ ክትህብ ኣለካ። እዚ ቀሊል ኣይነበረን። ሓደ ሓደ እዋን ኩነታት ኣብ ሰዓት ሰዓት ይቃያየር ስለዝነበረ፡ ንምሳሕ ወይ ሰዓት 6:00 ናይ ምሽት ኮይኑ ኣልካ ዝኸካ ክትከይድ ዝከኣል ኣይነበረን። ዝሰርሕካዮ ዜና ትቆይሮ። ኣንብብቲ ኣብ ስትድዮ ምስ ኣተዉ ደው ተብሎም። ዓወታት ዘበሰር ሓዲሽ ዜና ኣብ ስቲድዮ ከለዉ ተቆብሎም። ብዘይካዚ፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ህዝቢ ዝተማልአ ሓበሬታ ንክረክብ፡ ምስ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ብቐጻሊ ቃለ-መሕትት እናካየደት ሕቶታት ህዝቢ ኪትምልስ ሃቂና እዩ። እቲ ብፕረዚደንት ኢሳይያስ ዝወሃብ ዝነበረ ሰፊሕ መግለጺታትን፡ ብቤት ጽሕፈት ፕረዚደንትን ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ህግደፍን ኣብ እዋኑ ናብ ድምጺ ሓፋሽ ዝለኣኸ ዝነበረ ሓበሬታታትን፡ ህዝቢ ነቲ ወራር ተማእዚኑን ሰጢሙን ክምክቶ ኣኸኢልዎ እዩ።

ድምጺ ሓፋሽ፡ ኣብ ውሽጥን ወጻእን ዝነበር ህዝቢ ኤርትራ ብጉልበቱን ንዋቱን ዝገብሮ ዝነበረ ደገፋት ብቐጥታ ትፍንዎ ነይሩ። በዚ ድማ ህዝቢ ኤርትራ፡ ንሃገሩን ጀጋኑን ዝበቐ ነገር ከም ዘይብሉ ብዝገባእ ኣንጻባሪቐቶ። ዜጋታት ብብዓቕምም ካብታ ዝነኣሰት እንቋቐሖ ክሳብ ኣሽሓት ዶላራት ከበርክቱ፡ ኣደታት ስልማተን ቀንጢጠን ክልግሳ ዝሰምዐ ኩሉ፡ ሃገራዊ ፍቕሪ ህዝቢ ኤርትራ መዳርግቲ ከም ዘይብሉ መስኪሩ። ኣደታት እኸለ ማይ ሓዘን ጀጋኑ ደቀን ኣብ ዝርከብዎ ድፋዓት ጥብ ክብላ፡ ክዳውንቲ ውጥኣት ክሓጽባን ውጥኣት ክከናኸናን ኣብ ትካላት ሕክምና እናኸዳ ዘካይደኣ ዝነበራ

ንጥፊታት፡ ልኡኻት ዜና፡ ካብ እግረን ከይተረፉ፡ ዝሰነድዎ ታሪኽ፡ ህያው ኣበርክቶ ማዕከናት ዜናና፡ ሳላዚ ውሁድ ጸዕሪ ከኣ ጸላኢ ዘፍ ኢሉ። እዚ እዋንዚ፡ ድምጺ ሓፋሽ ካልእ ግንባር ወይ ካልእ መድፍዕ ኮይና ዝመከተትሉ፡ ኣባላታ ድማ ብብርዖምን ማይክሮፎምን ተከሓዖም፡ ኣድሚዖም።

ኣብዚ ጽንኩር ናይ መኸተ እዋን እንከላ ድምጺ ሓፋሽ መደባት ካብ ምስፋሕ ኣይበኹረትን። ብቋንቋታት ብለን፡ ሳህ፡ ናራን ብዳውየትን ፈነወ ጀሚራ። ነዘን ቋንቋታት ዘካይዱ ክኢላታት ምርካብ ኣጸጋሚ እኳ እንተነበረ፡ ሚኒስትርታት ትምህርትን ምክልኻልን ብዝገበርዎ ደገፍ ክውን ኮይኑ። ብፍላይ ብቋንቋ ብዳውየት ክኢላታት ረኺብካ ፈነወ ምጅማር፡ ስነ-ጥበባዊ ወዲ ድሩፍ ዝገበር ደገፍ ዝርሳዕ ኣይኮነን። ምምስራት ናይዘን ቋንቋታት፡ ህዝቢ ኤርትራ ካብ ጸት ንጸት፡ ኣብ ሓደ እዋን ሓበሬታ ከም ዝረክብን ብሓደ ህርመት ልቢ ኣብ ልምዓትን መኸተን ከምዝሰምርን ኣብ ምግባር ሓጊዙ። ብቋንቋኦም ዝዘይሙን ዝገጥሙን በዚሓም። ኣብ ዝኾነ ጫፍ ኤርትራ ፊደሎ ትረኽቡሉ እዋን ከኣ ተፈጠሩ።

ብተወሳኺ፡ ነቲ ኣብ ውሱን ሰዓታት ዝፍኖ ዝነበረ ስሩዕን ዕቱቡን ፕሮግራማት ዝሕግዝ፡ ህዝቢ እናተካናገዐ ዝመሃረሉ ነዊሕ ሰዓታት ዝኸይድ ተወሳኺ ፈነወ FM (ሬድዮ ዛራ) ተመስሪቱ። ምምስራት FM ዝዚፍ ናይ ወጻኢ ሸርፊን ክኢላዊ ዓቕምን ዝሓትትኳ እንተነበረ፡ ጨንፈር ምህንድስና ድምጺ ሓፋሽ፡ ወጻኢታት ንምውሓድ ብውሽጣዊ ዓቕምም መሳሪሒታት FM ተኺሎም። ምክፋት FM ኩሎም ስነ ጥበባውያን ኣብርክቶኦም ዘዕብዩሉን ስነ-ጥበባዊ ስርሓቶም ብኹሉ ቋንቋታት ሃገርና ናብ ህዝቢ ዘብጽሑሉን ሰፊሕ ዕድል ፈጠሩ።

እቲ ግዜ'ቲ ጽንኩር እኳ እንተነበረ፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ መደባታት ንምግምጋም፡ መሕተት ፎርም ኣዳልዮ፡ ሰማዕቲ እንታይ ይብሉን ይደልዩን፡ ንጹርነትን ዝርገሐን ድምጺ ሓፋሽ ከመይ ይመስል፡ ክንደይ ካብ ህዝቢ ኤርትራ ፊደሎ ይሰምዕን ይውንንን፡ ዘጠቓልል መጽናዕቲ ተካይድ ነይራ። በቲ ዝተኻየደ መጽናዕቲ ድማ 70% ካብ ህዝቢ ኤርትራ ፊደሎ ከም ዝውንን ተረጋጊጹ። ምቹእነት ግዜ ፈነወ ተለልዩ። ናብ ኣብያተ ጸሎት ዝኸዱ ሽማግሌታት፡ ናብ ስራሕ ዝወፍሩ ሸቃሎ፡ መንእሰያት እንተወሓደ ድምጺ ሓፋሽ ንኸከታተሉ መደባት ተመዓራርዩ።

ኣብ መጨረሻ ስም ድምጺ ሓፋሽ ክለዓል ከሎ ወትሩ ክዝከሩ ዝግባእ፡ ኣብ ምዕባል ዜናዊ ስርሓት ዓቢ ኣበርክቶ ዝገበሩ፡ ኣስመራ ምስ ኣተና ካብ ዝተሰውኡ ኣባላትና ውሑዳት ክጠቅስ እደሊ፡-

- 1) ድምጺ ሓፋሽ ካብ ትምህርት ክሳብ ዕለተ መስዋእቱ፡ ሓይልን ዝርገሐን ድምጺ ሓፋሽን ቴሌቪዥን ኤርትራን ክዓሙቕን ክሰፍሕን ንኣስታት ኣርበዓ ዓመት ብዘይ ዕረፍቲ ዝተቐለሰ ኢንጂነር ምሕረትኣብ ተስፋገርግስ።
- 2) ሰፊሕ ዝርገሐን ብዙሓት ሰማዕትን ንዘለዎ ፕሮግራም ዓረብ መስሪቱ ንምዕባዩ ጸዕሪ ዘካየደ ኣብብከር ናይብ (ወዲ ናይብ)
- 3) ፕሮግራም ቋንቋ ትግራይት ንክዓብን ክሰፍሕን ከይተሓለለ ዝጸዓረ ናይዝጊ ወልዱ።
- 4) ብዓል ርሒብ ተሞኩሮ፡ ንዕብየት መደባት ቋንቋ ዓፋር ለይትን መዓልትን ዝሰርሐ ዓብደላ ዓብደራሕማን (ዓብደላ ዓፈር)
- 5) ኣብ ሰማዕቲ ቋንቋ ኣምሓርኛ፡ ሓቅነትን ፍትሓውነትን ጉዳይ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዕላማን ባህርያትን ህግ ንክፍለጥ፡ ንነዊሕ ዓመታት ዝሰርሐ፡ ኣምባሳደር ግርማ ኣስመርም፡ ከምኡውን ካልኣት ዘይጠቐስከዎም ክብርን ምስጋናን ዝግብኣም እዮም።

ምብራቕ ተወልደ፡-

ስራሕይ ኣብ ስቱድዮ፡ ዜናታትን መደባትን ምምላኣ ስለዝነበረ፡ ኣነ ከይሰማዕኩዎ ዝሓልፍ ሓበሬታ ኣይነበረን። ኣብ 1993 ሳልሳይ ውድባዊ ጉባኤ፡ ኣብ ናቕፋ እናተኻየደ እንከሎ፡ ኣስማት ሰዉኣት ንምግላጽ ኣብ ናቕፋ ግዝያዊ ስቱድዮ መስሪትና ነይርና። እቲ ዝርዝር ኣስማት ኣዝዩ ብዙሕ ስለዝነበረ እናተበራረና ነንብብ ነይርና። ስም ጅጋኑን ዝተሰውኡሉ ቦታን ከንብብ ዕድል ስለዝረኽብኩ፡ ሓበን እኳ እንተተሰማዓኒ፡ ስም ነፍሲ ወከፍ ጅግና ክጽውዕ ከለኹ፡ ንስድራቤቱ ወይ ስድራቤታ መርድእ ይነግር ከምዘለኹ ኮይኑ ይስመዓኒ ስለዝነበረ፡ ኣብ ንባብ ጋእ ጋእ ይብል ነይረ። እቲ እዋንቲ ብሕልና ምስቶም ገዲፍናዮም ዝመጸእና ሰዉኣትና ንራኸበሉ ረዚን ህሞት እዩ ዝነበረ። ዋላ ኣዕሪፍካ እውን ካብ ዝኸሮም ኣይትእለን ኢኻ። ሓደ ምሽት ስቱድዮ ክሳብ ዝኣቱ ኣብ ብስኪሊተይ ካብ ዝነበረ ደብዳቤታት ንኣንቲ ኣውጺኦ ከንብብ ፈቲነ።

“16 ነሓስ 1982 ግንባር...ናቕፋ”

ናብ ብጻይቲ ምብራቕ ተወልደ፤

ድምጺ ሓፋሽ፡ ሻባይት

ካብ ብጻይትኪ ሚርያም አስረስ፡-

“...ሽዱሻይ ወራር ብቻልስና ፈሽሉ ኣብ ተዛማዲ ሰላም ኢና ዘሎና። ካብኻትኩም ንግንባር ከቲተ ድሕሪ ምፍላይ፡ ኣብ ዓንበረብብ ነፋሪት ሃሪማትኩም ወዲ መስርዕና ተኸስተ (ክለይ) ከም ዝተሰወአ ሰሚዐ፡ ኣዝዩ ሓዚነ። ኣብ ሰውራ መስዋእቲ ዘይተርፍ እዩ። ንሕናውን ንተኸስተ ክለይ ሓደ መዓልቲ ከነርክቦ ኢና። ምብራቕ ሓፍተይ ከምቲ ብተወፋይነት ትሰርሕዮ፡ ዝረኣኹዮ ጌጋታት ኣብ ምእራምን ብጻትኪ ኣብ ምምዕባልን ድሕር ኣይተበሊ ሓደራ። ድሕር ሕጂ ክንደየናይ ከይንራኹብ። ንበዓል ምሕረትኣብ ንጹር ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ክንሰምዕ ብእትገብርዎ ዘለኹም ጸዕሪ የቐንዮልና በልዮም። ቻው...ቻው...ቻው። ዓወት ንሓፋሽ!!”

እዛ ደብዳቤ ናይ ኣባል መስርዕይን ብጻይተይን ዝነበረት ጥራይ ዘይኮነት፡ ናይ ዘፍቅሪ መሓዛይ ሚርያም አስረስ እያ። ሚርያም በኹርን ሕንጻስ ልደን ነዲኣ ምጂና ተዕልለኒ ነይራ። ምስ ኣዛዚ ብርጌድ 58 ብጻይ ኢሳያስ ተወልደ (ወዲ ፍላንሳ) ተዛማዲ ሓንቲ ህጻን ወሊዳ ነይራ። ዕድል ኣይገበረትን ግን፡ እታ ህጻን ንሚርያምን ወዲ ፊላንሳን መጸውዒ ከይትኸናም፡ ኣይጸንሐትን፡ ሽዑ ንሽዑ ሞይታ። ብድሕሪኡ ሚርያም አስረስ ምስ ዝፋን ኣፈወርቂ ካብ መስርዕና ከቲተን ናብ ድፋዕ ከይደን።

መስርሕ ምንጋር ኣስማት ሰውኣት እናቐጸለ ከሎ፡ መጀመርታ ናይ ሓወይ ተሰፋኣለም ተወልደ ስም ክንበብ ሰሚዐ። ነዊሕ ኣይጸንሐን ከኣ ስም ናይታ ዝፈትዋ ብጻይተይ ሚርያም አስረስ፤ ቀጺሉ ናይ ተኸስተ (ክለይ)፤ ጸኒሑ ከኣ ስም ናይ በዓል ቤታ ንሚርያም ኢሳያስ ተወልደ (ወዲ ፍላንሳ) ክንበብ ሰሚዐ።

እታ ደብደብ 32 ዓመት ገይራ ኣላ። ጽምው ክብለኒ ከሎ ከኣ፡ ካብ ዝተቐመጠቶ እናኣውጸኣኩ የንብባሞ፡ ንብጻተይ እዝክር።

መስፍን ተሰፋይ፡-

መጀመርታ ልኡኽ ድምጺ ሓፋሽ፡ ደሓር ሓላፊ ኣገልግሎት ዜና ኮይነ ኣብ ዝሰራሕኩሉ ግዜ፡ ብዙሓት ዘሕጉሱ፡ ዘሕዝኑን ዘገረሙን ዜናታት ስሪሐ እዩ። ኣስመራ ምስ ኣተና ዝሰራሕኩዎን ክልተ ዜናትት ግን፡ ወትሩ ካብ ዝኸረይ ኣይፍለያን። እታ ቀዳመይቲ፡ ናይ ናጽነት ሓጎስ፡ ደስታን ጓይላን ከይወዳእና፡ ድሕሪ ውሑድ መዓልታት ዋና ጸሓፊ ህ.ግ.፡ ብጻይ ኢሳያስ ኣፈወርቂ፡ “ነዚ ደስታን ፍሰሓን ክንረክብን ኤርትራ ኣባል

ማሕበረሰብ ዓለም ሃገር ኮይና ባንዴራ ክተንበልብል ዝገበሩ፡ ልዕሊ 50 ሺሕ ሰውኣት ኣለዉ።” ምስ በለ ነታ ዜና ክሰርሓ ልዕሊ 10 ፊልዮታት ቀዲደ። ካብ ቴፕ ቀዲሐ ዜና ክሰርሕ ነዊሕ ግዜ ወሲዱለይ። ኣንባቢት ዜና ሰዓት ፈነወ ኣኺሉ፡ ምስ በለትኒ እዩ ቅንዕ ኢሉ።

እታ ካልኣይቲ ዜና ከኣ፡ ብሓሙሽተ ሰነ 1998 ነፈርቲ ውግእ ኢትዮጵያ ኣብ ኣስመራ ኣብ ዝደብደባሉ ግዜ እዩ። ድሕሪ ነጻነት ደቅና ድምጺ ነፈርቲ ውግእ ክሰምዑ እዮም ዝብል ትጽቢት ኣይነበረንን። እታ ዝያዳ ዝገረመትኒ እቲ ዝደብደበ ፓይሎት፡ ድሕሪ ቀትሪ ንኻልኣይ ግዜኡ እናደብደበ ከሎ ብጸረ-ነፈርቲ ነፋሪቱ ተወቐዓ ምምራሹ እዩ። እቲ ፓይሎት፡ ኣብ 1984 ኣብ ሰሜናዊ ምብራቕ ሳሕል፡ ግራት ኣብ ዝተባህለ ቦታ ንታንክታት ህ.ግ. ክወቅዕ ክብል፡ ብጸረ-ነፈርቲ ህግ ተወቐዑ ዝተማረኸ እዩ። ህ.ግ. ንሸውዓተ ዓመት ተኸናኺኑ እዩ ሓዝዎ። ምስ ናጽነት ከኣ ኣስመራ ኣትዩ። ግዜያዊ መንግስቲ ኤርትራ ንሰሙናት ኣብ ኣምባሳደር ሆቴል ኣቐሚጡ ክከናኸኑ ድሕሪ ምጽናሕ ከኣ፡ ብኸብሪ ንኣዲስ ኣበባ ኣፋንዮም። ፖይሎት ሻምበል በዛብህ ጴጥሮስ፡ ኣብ ሜዳ ካብ ዝነበሩ ምናቕት መኮነናት ኩናት ደርግ ሓደ እዩ። መዓር ዘኾለስት ኢድ ብዓቃቢቶ ስኒ ተነኺሳ ክትደሚ ዝብልኹም ከምዚ እዩ። እዚ ተዘክሮታትኪም ከመይ ኢሉ ክርሳዕ።

ገብረንጉስ ዘርአ፡-

24 ግንቦት፡ ኣጋ ፍርቂ መዓልቲ፡ ጎዳይፍ ሓሊፈ ናብ ኤክስፖን ሎሚ ሚኒስትሪ ሕርሻ ዘሎ ቦታን ኣብ ዝፈላሊ መስቀላዊ መንገዲ ምስ በጻሕኩ፡ ቀደም ዝፈልጠ ተኪኤ ዝተባህለ ዓርከይ ጎፎ-ጎፍ ረኺብዮ። ናፍቕትና ድሕሪ ምውጻእና ተኪኤ “ዝኹምዶ ክወስደካ።” ኢሉኒ። ኣነ ግን ቅድሚ ናብ ወለደይ፡ ናብቲ ሬድዮ ኣስመራ እትርከቦ ቦታ ክወስደኒ ሓቢረዮ። ብመኪና ሲነማ ኣስመራ በጺሕና። ንተኪኤ “ንስድራይ ደሓን ከምዝኣተኹ ሓብርም” ኢሉ ናብቲ ኣብ ቀጽሪ ቴለኮሙኒኬሽንን ሲነማ ኣዝመራን ዝነበረ ስቱድዮ ሬድዮ ኣስመራ ኣትዩ። ድሕሪ ቀትሪ ኣብ ዛዛሚ ኩናት ተዋፊርና ዝነበርና ኣባላት ክፍሊ ዜና፡ ኣብቲ ቦታ ተኣኻኸብና። እታ ህምት ልክዕ ከምቲ ኣብ ዓውደ ውግእ ዝዓበዩ መድፍዕ ... ቢኤም... ታንኪ፡ ምስ ማረኸካ ትሕጎሶ፡ ኣባላት ዜና ከኣ፡ እታ ወንበይታት፡ ሸፋቱ፡ ተነጻልቲ...እናበለት ክትጸርፈና ትውዕል ዝነበረት ሬድዮ ስርዓት ኢትዮጵያ ምምራኽና ኣብ ሂወታይ እታ ዝዓበዩት ጦብላሕታ እያ።

እታ ካልአይቲ ዝኸረይ፡ ኣብ ሓንቲ ካብ መዓልታት መወዳእታ ወርሒ ታሕሳስ 1991 ዝነበረት ፍጻመ እያ። የማነ ገብረኣብ ጸዊዑ፡ “ህዝብና ዝሳቕይሉ ዝነበረ ቤት ማእሰርቲ ‘ማርያም ግምቢ’ ንህዝቢ ኩፋት ክንገብሮ ስለዝኸኸና፣ ናብቲ ቦታ ተበገስ” ኢሉኒ። ኣብቲ ቦታ፡ ንነዊሕ ዓመታት ኣብ ማርያም ግምቢ ዝተሳቑዩን ዝተግርፉን ዜጋታት ተረኺቦም መግለጺታት ይህቡ ነይሮም። ህዝቢ ኣስመራ ጥራይ ዘይኮነ ድማ ካብ ኣውራጃታት ከይተረፈ መዓልታዊ ብኣማኢት ሰባት ንማርያም ግምቢ እናመጹ ነቲ መግለጽታት ይከታተሉዎ ነይሮም። እቲ ቦታ፡ ፍጡር ወዲ ሰብ ንኸምኡ ፍጡር ወዲ ሰብ፡ ቁልቁል ኣፉ ኣብ ረሳሕ ማይ እናጠለቐ ዘሳቑዩሉ፡ ፍረ-ነብሲ ወዲ ተባዕታይን ማህጸን ጓል ኣንሰተይትን ብኳሬንቲ ዝሓረሉ፡ ሰባት ቁጽሪ ሾመንተን ሄሊኮፕተርን ተባሂሉ ብዝጽዋዕ ጨካን ኣገባብ ማእሰርቲ ዘስካሕክሕ ግፍዒ ዝርአይሉ ቦታ እዩ ነይሩ። ካብዚ በቶም እሱራት ነበር ዝወሃብ ዝነበረ መግለጺታት ሓደ ካብ ሓደ ዝሓለፈ እዩ። መርመርቲ፡ ምእማን ንዝአበዩ እሱር፡ ቅድሚ ምርሻኑ ንኸልተ ምናት ኢዱ ሰይሮም ከም ዘይንቀሳቕስ ይገብሩዎ ምንባሮም እቶም ግዳያት ከዘንትው ከለዉ፡ በጻሕቲ ብብኸያት ይንኸነኹ ነበሩ። ነዚ ምቅላሕ ዕማመይ ብምንባሩ፡ ክሳብ ሎሚ ካብ ዝኸረይ ኣይተፈልየን።

ሳዕድያ እብራሂም፡-

ሎሚ ድምጺ ሓፋሽ መበል 40 ዓመታ ክተኸብር እንከላ ዝስምዓኒ ባህታ ወሰን የብሉን። ምክንያቱ፡ ስለስተ ርብዓ ካብ ዕድመይ፡ ኣብ ከርሳዛ ፍትሒ ከይገዕጸጽ፡ ሓቂ ክሰዕር

ኣብ ግዜ ንባብ ዜና

ዝተቐለሰት ድምጺ ሓፋሽ እዩ ኣሕሊፊዮ። በዚ ኣጋጣሚ’ዚ፡ ንኹሎም ኣብዚ ደረጃ’ዚ ዘብጽሖም መሰረትቲን ኣሰሮም ስዒቦም ንቦታኦም ተኪኦም ዝሰርሑ ዘለው ኣባላታን እንቋዕ ፍረ ጸማኹም ክትርእዩ ኣብቀዓኩም እብሎም። ንኹሎም ሰማእታትና ድማ ክብርን መጎስን።

ይዝከረኒ፡ ድሕሪ ነጻነት ነቲ ብደምና ዝተረጋገጸ ናጽነት፡ ብረፈረድም ክነውሕሶ ስለዝነበረና፡ ፕሮግራም ቋንቋ ዓፋር ኣብቲ እዋንቲ ዝሰፍሐ መደባቱ ኣገባብ ኣደማምጻ ዝሕብር ጎስጓስ እዩ ነይሩ። ኣቀራርባኡ ብመሳጢ ድራማትታን ግጥምታትን ብምንባሩ፡ ተጓዓዛይ ከይተረፈ ፊደዮ ኣንጠልጢሉ እዩ ዝኸይድ ነይሩ። ፕሮግራም ቋንቋ ዓፋር ብዘይካ’ዚ፡ ደንካልያ ማሕበራዊ ኣገልግሎት ዝተሓረም ዘባ ብምንባሩ፡ ህዝቢ ተጠቃሚ ሃብቲ ባሕሩ ክኸውን፡ ጎዳእቲ ልምድታት ከወግድ፡ መርዓ ትሕቲ ዕደመ ክነጽግ፡ ደቀንስትዮ

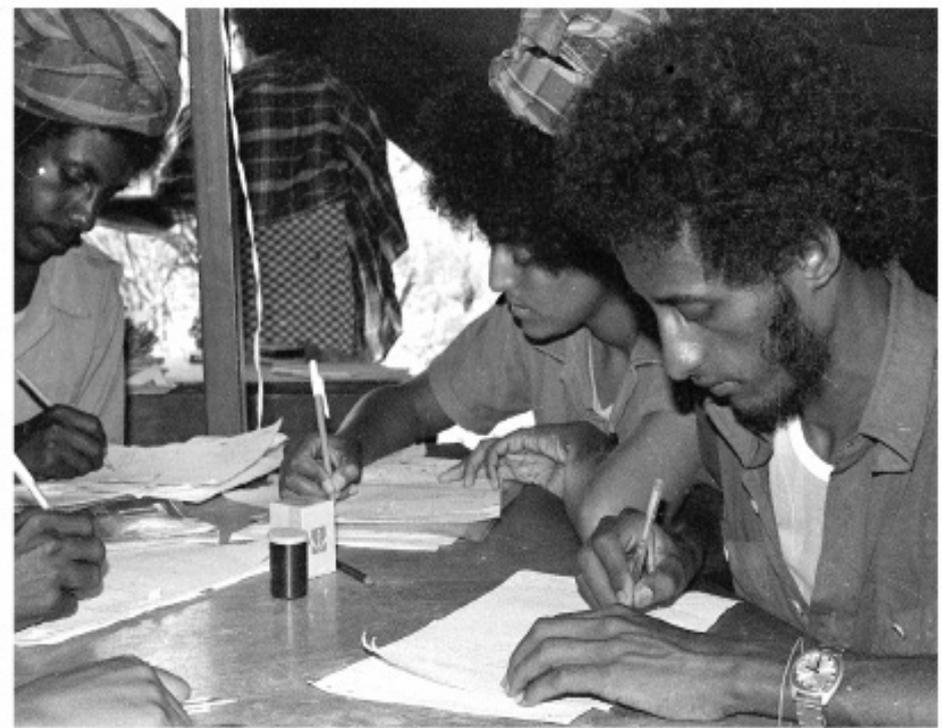
ኣብ መኣዲ ትምህርቲ ክሳተፋ፡ ሰፊሕ ጎስጓስ እዩ ኣካይዱ። ከም ውጽኢት ናይቲ ጎስጓስ ከኣ፡ ኣብዚ እዋን ብዙሓት መንእሰያት ሃገራዊ ኣገልግሎት ፈጸሞም፡ ኣብ ኣብያተ ሕክምና፡ ኣብያተ ትምህርቲ፡ ኣብያተ ፍርዲን ካልእ ትካላትን ብትምህርቶም ንህዝቦም ከገልግሉ በቑዶም ኣለው። ኣብዘም ትካላት እዚኣቶም ኮነ ኣብ ኣኼባታት ብኣስተርጓምቲ ዝንገሮ ዝነበረ፡ ሎሚ ህዝቢ ዓፋር ብደቂ ይግልገል ኣሎ።

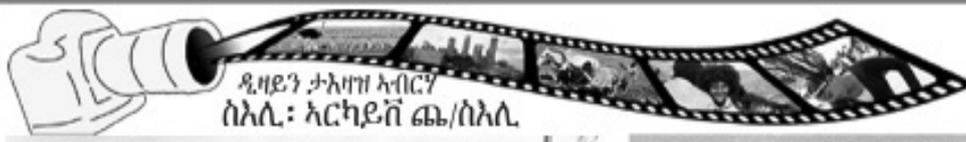
ኣብ 1998፡ ባይቶ ኢትዮጵያ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ውግእ ምስ ኣወጀ፡ እቲ ዘባ ዓውደ ውግእ ኮይኑ ብምንባሩ፡ ፕሮግራም ቋንቋ ዓፋር ሓያል ስራሕ የድልዮ ነይሩ። በዚ ድማ፡ መደባቱ ካብ ሓደ ሰዓት ናብ ስለስተ ሰዓት ኣደይቡ፡ ህዝቢ ድምጹ ዘስምዓሉ ቀጥታዊ መስመር ቴሌፎን ከፊቱ ሰፊሕ ጎስጓስ ኣካይዱ። ብቋንቋ ኣደ ዝምህሩ መማህራን ምስ ተማሃሮኦም፡ ህዝቢ ኣብ ጎኒ ደቂ ክሰለፍ፡ መንእሰያት ንሃገራዊ ኣሎናልኪ፡ ክንስወኣልኪ፡ ክንዕቅብኪ ኢና ክብልዎ፡ ግጥምታትን ተዋስኦታትን እናዳለዉ፡ ናብ ድምጺ ሓፋሽ ብምልኣኽ ንፈነወ ቋንቋ ዓፋር ድርዒ ኮይኖም።

ሎሚ ነታ ኣብ ወርሒ ጥቅምት 1979 ዝተጸንበርኩዎ ድምጺ ሓፋሽ ክዝከራ ከለኹ፡ ቅድሚ ቅሩብ ዓመታት ብመስዋእቲ ንዝተፈልየና፣ ንቋንቋ ዓፋር ኣብዚ ደረጃ ዘብጽሖ መምህራይ ዓብደላ ዓብዱራሕማንን መትኒ ድምጺ ሓፋሽ ዝነበረ ኢንጅነር ምሕረተኣብ ተስፋገርግሽን ብኸብሪ እናዘከርኩ እዩ።

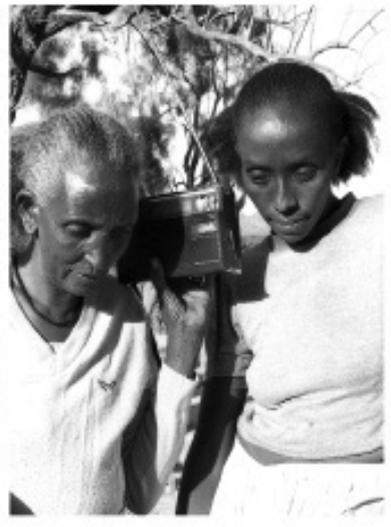
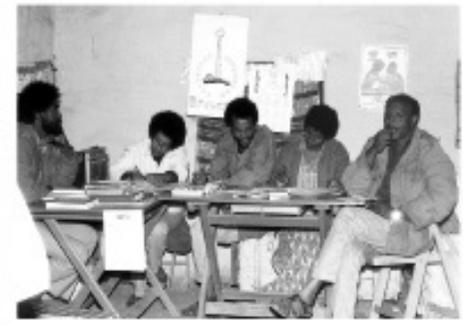
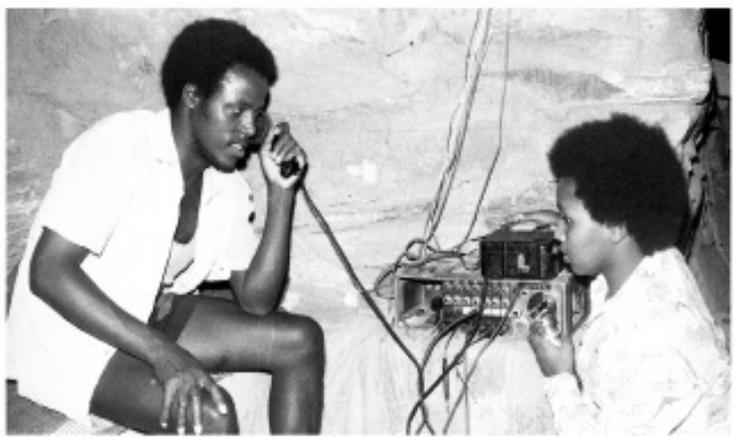
ድምጹ ሐፋሽ ኤርትራ: አብ እዞን ሐርነታዊ ገደብ

ዲ.ዲ.ዲ.ን ታላቅ አብሮን ስለሌ: አርካይቭ ጩ/ስለሌ

ድምጹ ለፋሽ ኤርትራ: አብ ለዋን ሐርነታዊ ገደብ

ቅንዖት

ቃል ነበረ!

ፍጥረት ከይሰረረ

እጉሞ ከይበረረ - ሆኖ ከይሰገረ
ቀስቲ ከይፈንጠረ - ፍቕዲ ከይስመረ

ቃል ነበረ!

ቃል አብ ማዕመቕኝ ምድሪ ፈንኪሉ

ቃል አብ ጠፈር ሰማይ ጨንዲሉ

ይሰርብ ነበረ ዕንቅኝ ተቲዑ

ውኖ አልባብ ሓቕታታት ሰሚዑ

ቃል ነበረ!

አብ አጉዶ አግነት

አብ ህድሞ ሰገነት

ከይደረበ ስብነት

ከይቀረጸ መንነት

ቃል ነበረ!

ቃል ነበረ ቃል ሳጸ

እናተአገሙ ብቻጸ

እናተዓብሰ ብቼጸ

ቃል ነበረ!

ይትርንዕ 'ናዓንተረ

ዓኹኹ 'ናሰረረ

አይሂ 'ናኹረረ

ቅድሚ ዝኣገረ

ቃል ነበረ!

ቃል ምስ ተነነ

ሰርቢ ምስ ደበነ

ቐልዲ ምስ ተሳሕነ

ጭልግዕ ምስ ሰገነ

ንኡስ ምስ ወንወነ

ውሽጠ አጽዕዮ ዝሓቕነ

ስንዛር ሕሹኹ ዘላፈነ

ወዮ ቃል ግብሪ ኮነ።

ቃል ምስ ጎመረ

ከውሒ ምስ ሰምበረ

ነቲ ድምጺ - ግብሪ ዝፈጠረ

ነቲ ቃል - አሸሓት ዘስመረ

ተገናዝየምሉ ብመብረ

ንዲቕሞ ብወረ

መሊሰምሉ ብመድፍዕ

ተሳንዮምሉ ክጠፍኣ

አጸምዮም ንቻሉ

ከይሰማማዕ ንባዕሉ

መራሕን ስዓብን

ንኡስን ዓብን

ረኻብን ወሃብን

ወሳድን ቀራብን

ከይራኸቡ ደንጊሮም

ከይሰርሉ ጠንኪሮም

አላሽ ክብሉ ከሲሮም

ድሎን መድሎን ንሞቱ ሓቢሮም
ጭፍራ ድምጺ ሻቡ አስታሒቺሮም።

ጭርታ አእዛን ምስ ተዓዘመ

አይሂ ዝርያ ምስ ጓዘመ

ተጓንዩ

ድምጺ ሓላይ ምስ ዘኸተመ

ሓደ ረፍዲ ቃል ተሰምዐ

ካብ ማዕመቕኝ ዝነትዐ

እወ ቃል ተሰምዐ

ሞጎድ ተንቲጉ ተኾዐ

ቃል ተሰምዐ ብረስኒ ገንፊሉ

ቃል ሚልዮናት ጠቐሊሉ

ዋሕሊሉ አዋህሊሉ

ብተኸሲ ማእኪሉ

“ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ! ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ!”

ደገመ ቀቀጺሉ

ቃል ተደመሮ ቃል፣ ቃል-ቃል! ኢሉ

ወዮ ሕጹይ መሲሉ

ወዮ ንኡስ ገቢሉ

ናጽነት ቀጂሉ ቃል-ቃል! ኢሉ።

ሳሙኤል ገብረአደናይ

ሱታፌን ውኅፊን

መሻርኸቲ ክብሪ ወሰኸቲ

ዮሴፍ ሃይለማርያም

ደምጺ ሓፋሽ፡ ናጽነት ከወይኑ አስመራ ክሳብ እትአቱ፡ ዝበዝሕ መደባታ ብኣባላታ ይዳለዎኳ እንተካበረ፡ መሻርኸቲስ ነይሮማዮም። እዚአቶም፡ ኣብ ዝተፈለለዩ ክፍልታት ደጀንን ድሕሪ መስመርን ዝነጥፉ ዝነበሩሞ፡ ናይ ምጽሓፍ ክእለት ዝነበሮም ኣባላት ባህሊ፡ ሕግን ፍትሕን፡ ጥዕናን ሕርሻን ከወይኖም፡ ብፍላይ ሓያል ጎበኛሕ ኣብ ዘድልዮሉ እዋን ኣብ ከም ሻዳሻይ ወራር (1982)፡ ምድሳስ ናደው እዝ (1988) ወዘተ. ብግዝያውነት ናብ ክፍሊ ዜና መጻሕፍት፡ መደባት የዳልው ነበሩ። ወራራት ምስ ተወደኦ ደማ፡ ነፍብ ኣሃዱታቶም ይምለሱ። እዚአቶም፡ ንሃጻፋት ደምጺ ሓፋሽ ኣብ ምሽፋን፡ ነቲ ዝነበረ ሕጽረት ዓቕሚ ሰብን ሞያዊ ብቕዓትን ኣብ ምምላእ ዓቢዩ ኣበርክቶ ነይሩዎም።

ደምጺ ሓፋሽ፡ እቶም ብደረጃ ትምህርቲ ይኹን ብምልከት ቋንቋታት፡ ናይ ነገራት ዓመታት ሞያዊ ብቕዓትን ተመኩሮን ዝነበሮም ኣባላታ፡ ዳርጋ ብምልካም ካብ ዜና ወጺኦም፡ ኣብ ካልኣት ትካላት መንግስቲ ላዕሊዎት ሓለፍቲን ኣምባሳደራትን ከይኖም ስለዝተመደቡ፡ ኣብቲ ፈለማ ከበድ ሃጻፍ ፈጠሩላዮ። እዚ ሃጻፍ እዚ፡ ክፍታሕ ስለዝነበረ ከኣ፡ ኣብ መጀመርያ 1997፡ ካብ ዩኒቨርሲቲን ካልእን ዝመጽኡ ዜጋታት ክትቁጽር ተገዲዱ። እቶም ዝቐጸሩ ዝነበሩ ዝበዝሑ ተዛራብቲ ቋንቋ ትግርኛ እዮም። ኣብ ካልኣት ቋንቋታት ኤርትራ ሞያ ጋዜጠኝነትን ናይ ምጽሓፍ ክእለትን ዘለዎም ክትረክብ ቅሩብ ጸገማት ነይሩ እዩ። ነዚ ደማ፡ ካብ ካልኣት ትካላት መንግስቲ፡ ኣብ ሞያ ትምህርቲን ካልእን ዝነጥፉ ኣባላት ኩላን ብሄራት እናሰሓበካ ንምሽፋኑ ጸዕርታት ተኸይዱ።

መሻርኸቲ ንመራኸቢ ብዙሓን ኣድማዕነት ዝውሸኹሉ ድርዳራ እዮም። ደምጺ ሓፋሽ፡ ከም ኣብ እዋን ቃልሲ፡ ድሕሪ ናጽነትውን ንተራን ኣበርክቶን መሻርኸቲ ኣይዘገግግቶን። ኣብ ዳግመ-ህንጻት ሃገር ኮነ ኣብ መኸተ ንልሓውነት ሃገር፡ ህዝቢ ናይ ምጎሳጳሽን ምንቃሕን ዕማማ ብብቕዓት ንምስልጣ፡ ምስ መሻርኸቲ ክትገዳዮ መሪጸ። ትካላት መንግስቲ፡ ቡቲ ዝነጥፉሉ ዓውዲ፡ ብመንገዲ ደምጺ ሓፋሽ መልእኸትን ከመሓለፋቲ ባይታ ስለዝተፈጠረ ደማ፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ መሻርኸቲ እናሰሰኩ ክመጹ ጸኒሖም ኣለው። ምስ መሻርኸቲ ትካላት ተሓባቢርካ ናይ ምስራሕ ማለ ደማ፡ ንደምጺ ሓፋሽ እናሓየለት ክትከይድን ምስ መሻርኸታ ብምጻን ዝበለጸን

ዝበርቲዎን ሓበሬታ ናብ ሰማዒ ከተሰጋግርን ኣኸኢሉሞዮ።

መደባት መሻርኸቲ፡ ናይተን ዝበዝሓ ትካላት ካብ 2003 ጀሚሩ እዩ፡ ብሰራዕን ዝተወደበን ኣገባብ ጸቕጡ ክሰርሓሉ ጀሚሩ። ቅድሚዚ ሓድሽ ኣወዳደባ፡ ህዝባዊ ግንባርን ሚኒስትሪ ምክልኻልን ፖሊስን ጸኒሖም እንተቋረጸም፡ ምስ ንጥፊታቶም ዝኸይዱ ኣብ ፖለቲካን ጉሰገሳትን ዘተኩረ መደብ እናዳለው፡ ብመሣሪ ደምጺ ሓፋሽ ዜጋታት ኣብ ምጎሳጳሽ ይነጥፉ ነይሮም።

ኣብዚ ግዜዚ፡ ደምጺ ሓፋሽ፡ ምስ ሸሞንተ መሻርኸቲ ስሩዕ መደብ ዝፍንወ መሻርኸቲ ትካላት ኣለውዎ። ሃማመተኤ፡ ሃማደኤ፡ ሚኒስትሪ ሕርሻ፡ ፖሊስ ኤርትራ፡ ሚኒስትሪ ሃብቲ ባሕሪ፡ ሚኒስትሪ ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን፡ ሚኒስትሪ ፍትሒን ሃገራዊ ኮምሽን ባህልን ስፖርትን ኤርትራን። እዚአቶን ኣብ ዝተፈለለዩ እዋን ስሩዕ መደባት ዝጀመሩ ኮይነን፡ ነቲ ብመንግስቲ ዝተሞህበን ሓለፍነትን ዕማማትን ሓዘን፡ ብመንገዲ ደምጺ ሓፋሽ፡ ህዝቢ ይጉሰጉሳ፡ የንቅሓ፡ የምህራን ይሕብራን ኣለዎ። ዕላማኣንን ዘተኩራሉ ንጥፊትን ደማ፡ ብኸምዚ ዝሰዕብ ክግለጽ ይከኣል፡-

ሃማመተኤ

ሃገራዊ ማሕበር መንእሰያትን ተማሃሮን ኤርትራ፡ ኣብ ጥሪ 1999 እዩ፡ ብቋንቋ ትግርኛ ናይ ሓደ ሰዓት መደብ ኣብ ደምጺ ሓፋሽ ክፍኑ ጀሚሩ። እዚ ኣብ መንእሰያትን ተማሃሮን ዘተኩረ መደብ፡ ኣብዚ እዋንዚ ሰሙናዊ ብሸሞንተ ቋንቋታት - ትግርኛ፡ ትግራይ፡ ከናማ፡ ሳህ፡ ዓራብ፡ ዓፋር፡ ብሊገን ናራን፡ ይፍኖ ኣሎ። ብተወሳኺ፡ ምስ መንእሰያት ክፉት ዘተ ዝካየዱሉን፡ ኣብ ማሕበራዊ ሂወቶም ንዝጋጥሞም ጸገማት ብዝምልከት ሕቶታት ኣቕሪቦም መልሲ ዝረኽቡሉን ናይ ሓደ ሰዓት መደብ “ሕቶ ሸብብ” - ብሬድዮ ኑማ፡ ንቐልዑን ኮተፍን እናዘናገዐ ዝምህር፡ ዘማእዘንን ዘነቓቕሕን ናይ ፍርቂ ሰዓት መደብ ስለን ደማ ብደምጺ ሓፋሽን ሬድዮ ኑማን ይቐርብ። ስለዚ፡ ሃማመተኤ፡ ኣብ ሰሙን፡ ናብ መንእሰያት፡ ተማሃሮን ቁልዑን ዝቐንጡ 10 መደባት ብደምጺ ሓፋሽን ሬድዮ ኑማን ንሰማዕቲ ይፍኑ። ዕላማ ናይቲ ካብ ፍርቂ ሰዓት ክሳብ ሓደ ሰዓት ዝፍኖ መደባት፡ ፖለቲካዊ፡ ማሕበራዊን ባህላዊን ንቕሓት መንእሰያት ምዕባይን ውዳብኦም ምሕያልን፡ ብሉጽ ክብርታትን መትከላትን ሰውራ ምውራሳ፡ ምቕጻልን ምስግጋርን፡ መንእሰያት ፈተውቲ ስራሕን ትምህርትን፡ መሃተትን ጸዕሪኛታትን፡ ተመራመርትን ኣንቡብትን ክኸውኑ ምምልማልዮ።

ሃማደኤ

ሃማደኤ፡ ኣብ ደምጺ ሓፋሽ፡ ንደቀጎሳቶ ዝወከል መደብ ብቐንቋታት ትግርኛን ዓረብን ክፍኑ ዝጀመረ፡ ኣብ ፈላጊ 2015ዮ። ኣብ ዓመቱ ደማ፡ ብቐንቋታት ሳሆን ትግርኛን ናብ ምድላው ሰጢሩ። እቲ ካብ 30-40 ደቐቕ ዝፍኖ መደብ፡ ብቐንቋ፡ ንማሕበራውን ጥዕናውን፡ ንፖለቲካውን ቀሩጠባውን፡ ከምኡውን ንታሪኻውን ስነ-ጥበባውን ሂወት ደቀጎሳቶ እናዳህሰሰካ፡ ንቕሓት ኤርትራውያን ደቀጎሳቶ ኣብ ከሉ መዳይ ሂወት ምብራኽ፡ ንመሰልን ክብርን ደቀጎሳቶ ዝገህሉ ድሕራት ልምድታትን ኣተሓሳስባታትን ምውጋድ፡ ተካእትን

ተቐላሰትን ደቀጎሳቶ ምምልማል፡ ካብ ምንቅስቐስ ደቀጎሳቶ ዓለም ምስ ኣብነታውያን ምልላይን ንደቀጎሳቶ ዘገድሱ እዋናውያን ሓበሬታታት ምስናቕን ዝበል ዕላማ ዘለዎዮ።

ሕርሻ

ምስ ማኒስትሪ ሕርሻ ብምትሕብባር ዝዳሎ መደብ “ሕርሻና ነሰሰን”፡ ካብ ዝጀምር ልዕሊ 20 ዓመት ኣቕዲሩ ኣሎ። እዚ፡ ቡባዝኡ ኣስማት እናቐየረ ዝመጽእ ሰሙናዊ መደብ፡ ብዘሰገድ ሕርሻን ወጽኢት ሕርሻን ኣስተምህሮን ሓበሬታን ንኣረሰቶት እናሃበ፡ ውሕሰት መግቢ ማእከል ዝገቡ ትሕዝቶ ዘለዎም ናይ ርብዒ ሰዓት መደብ ንሰማዕቲ ይፍኑ። ኣብነታውያን ሓረሰቶት ከም ሞዴል ብምቕራብ ንኣረሰቶት ምትብባዕ ከኣ ቀንዲ ዘተኩረሎዮ። ህዝቢ ብኣካፊሻ፡ ሓረሰቶት ደማ ብፍላይ፡ ኣብ ምዕቃብ ማይ፡ መሬትን ኣከባብን፡ መፍረ እንሰላን ወጽኢት እንሰላን፡ ሓለዎ ኣግራብን እንሰላ ዘዳምን፡ ከምኡውን ኣብ ምግራብን ካልእን ብዝተዳለ ንክነጥፉ ከኣ፡ ቡባዝኡ ምኽሪን ገብሮትን ይህቡ።

ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን

ምስ ማኒስትሪ ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን ብምትሕብባር ዝዳሎ መደብ ማሕበራዊ ዕብዮት፡ ኣብ 2016 እዩ ክፍኖ ጀመሩ። ኣብ ሰሙን ሓንጻብ ኣብ ናይ ርብዒ ሰዓት ግዜ ንዕላማታትቲ ማኒስትሪ ዘገጸባቸ መደባት ይፍኑ። ሕብረተሰብ ኣብ ጉዕዞ ማሕበራዊ ዕብዮት፡ ክፈልጦምን ክዋሰኡምን ዝግባእ መሰላቱን ግብኣቱን፡ ከምዘዳቢ ንምግባር ከኣ ይሰርሕ። ኣብዚ መደብዚ፡ ተራን ተሳትፎን ኮምን

ሕብረተሰብን ኣብ ማሕበራዊ ጸገም ዘለዎም ዜጋታት፡ ስድራቤት ሰውኣት፡ ህጻናት፡ ኣረጋውያን፡ ሰንኩላን፡ ከምኡውን፡ ሰራሕተኛታትን ኣሰራሕትን፡ ምሕደራን መሰላትን ዕዮ፡ ድሕነት ሰራሕተኛታት፡ ማሕበራት ሰራሕተኛታት ወዘተ. ኣብ ዝተበሉ ብኣብነት ዝተሰዩ ዛዕባታት ዘተኮረ ትሕዝቶ ዘለዎም መደባት ይፍኑ።

ፍትሒ

መደብ ሕጊ - ንከነትን ዕብዮትን፡ ምስ ማኒስትሪ ፍትሒ ብምትሕብባር ዝዳሎዮ። እዚ ኣብ መወዳእታ 2016 ዝጀመረ መደብ፡ ሰሙናዊ ጌርብዒ ሰዓት እናተፈነወ፡ ሕብረተሰብ መሰላቱን ግብኣቱን ፈለጠ። ንልዕልና ሕጊ ኣማኒን ተማእዚዙን፡ ንኣድሕዱ ብሰላምን ስነትን ንክነባብርን የስተምህርን ይገኣሰላን። በዚ መሰረት፡ ነቲ ኣብ 2015 ንሰራሕ ዝበቐዐ ሃሪቂ ሕግታት ንህዝቢ እናላለየን ኣፍልጦኡ እናዕበዮን፡ ነቲ ክብርታቱ ዓቂቡ ንዊሕ ዘመናት ብሕጊ እንዳብ ብሰነት ዝተሰበረ ሕብረተሰብ ኤርትራ፡ ኣብ ዘመናዊ ሕጊን ስርዓትን እውን ኣፍልጦ ንክዳቢ ይሰርሕ።

ስቲቕርሲ

‘መደብ ስቲቕርሲ’፡ ምስ ሃሪቂ ኮምሽን ባህልን ስፖርትን ኤርትራ እናተሓባበርካ ዝዳሎ ናይ ርብዒ ሰዓት መደብዮ። እዚ ሰሙናዊ መደብዚ፡ ኣብ ደምጺ ሓፋሽ ኣብ 2017 ዝጀመረዮ። ኤርትራ ሓቕፋቶም ዝላ ታሪኻውያንን ሃይማኖታውያንን ቅርሲታትን ቦታታትን ንህዝቢ ንምልላይ ዓለሙ ከኣ ይሰናዳእ።

ጸጋታት ባሕሪ

ካብ 2016 ጀመሩ ምስ ማኒስትሪ ሃብቲ ባሕሪ ብምትሕብባር ዝዳሎ ናይ ርብዒ ሰዓት መደብ ‘ጸጋታት ባሕሪ’ ደማ፡ ዝለወጠ ጸጋታት ባሕሪ፡ ንህዝቢ እናላለየ ዝፍኖ ሰሙናዊ መደብዮ።

ፖሊስ ኤርትራ

ብፖሊስ ኤርትራ ዝዳሎ ሰሙናዊ መደብ ደምጺ ፖሊስ ኤርትራ፡ ብደምጺ ሓፋሽ ክፍኖ ዝጀመረ ኣብ ፈላጊ 2014 እዩ። ኣብዚ ሓምሻይ ዓመቱ፡ ብዓቕሚ ኣዳለውቱን ጽፈትን ጽባቕን ዘቕርቦ መደባትን ዓብዮ፡ ኣብ ምህናጽ ውሕሰት ሕብረተሰብ ልዑል ኣበርክቶ ይገብር ኣሎ። ዕላማ መደብ ፖሊስ ኤርትራ ብቐንቋ፡ ንህዝቢ ትምህርትን ሓበሬታን ሂብካ፡ ዝምድና ህዝብን ፖሊስን ከም ዝምድራዎል ምግባርዮ። ብኡ ጌርካ ደማ፡ ተራ ህዝቢ ኣብ ምክልኻል ዝገኘን ሓዲጋን ከምዘዳቢ ንምግባርዮ። መደብ ፖሊስ ኤርትራ፡ ዕማማትን ዕላማን ፖሊስ ኤርትራ ብምንጻር፡ ተሳትፎ ህዝቢ ኣብ ምክልኻል ዝገኘን ሓዲጋን ንምባል ዝዳለም ገብሮታዊ መደባት ናብ ሰማዕቲ ይፍኑ። እዚ ናይ ፍርቂ ሰዓት ፈነወ፡ ኣርባዕተ ዓባይቲ መደባት ዝተቐፈሩዮ። ቀዳማይ መደብ፡ ምክልኻል ዝገኘዮ። እዚ መደብዚ ንዘተፈጸመ ዝገናት ንህዝቢ ዝሕብር፡ ነቶም ተዘውተርም ዝረኣዩ ዝገናት ደማ፡ ቅድሚ ምፍጻም ብተሳትፎን ምትሕብባርን ህዝቢ ከምዘገዝዩ ዝገብር፡

ወካሊ መደባት ከምዝዳሎን ምግባርን። ህዝቡውን እቲ ዝደለ ሓበሬታ ካብቲ ዝምልከቶ በዓል ሞያ ንኸረከብ ዕድል ዝህቡዎ። መሻርኹቲ ደማ፡ ስርሓንን ዝተለምኑ ሽቶታትን ብመንገዲ ደምጺ ሓፋሽ ንህዝቢ ከዝርግዱን ከንቅዱን ከለዎ፡ መንግስቲ ዘሰከመን ሓፋሽቲ ብዝገባእ ንኸግማ ዕድል ስለዝህበን፡ ኣድማዕቲ ክኸፍ ይትግዝን። ኣብ መወዳእታ ከኣ እቲ ሕብረተሰብ ይጥቀም። ስለዚ፡ መሻርኹቲ ምስ ደምጺ ሓፋሽ፡ ደምጺ ሓፋሽ ደማ ምስ መሻርኹቲ ተጻላላዊ ራብሓ ስለዘለወን፡ እቲ ምትሕግጋዝ ብኸሉ መዳዩ ኣርባሒ ከይኑ ይግሰግስ ኣሎ።

***

እዩ። እቲ ካልኣይ መደብ፡ ድሕነት ዝበልዮ። እዚ መደብዚ፡ ሓደጋ ትራፊክን ባህርያዊ ሓደጋታትን ንምንገዳ ዓለሙ፡ ህዝቢ ኣብ ድሕነትን ሕግን ዘለዎ ኣፍልጦ ክብ ኣበልካ ተራኡ ንኸዕዘዝ ዝገበር ገብጻሎ። እቲ ሳልጳይ መደብ፡ ስነ-ምግባር ዝበልዮ። መደብ ስነ-ምግባር ቀንዲ መሳርሒ ምክልኻል ገበንን ሓደጋን እዩ። መንእሰያት ብስነ-ምግባር ተኸ-ሰከሩም ንኸግቡዩን ተራኡም ንኸዕቡዩን ደማ ትምህርቲ ይህቡ። እቲ ራብዓይ መደብ ንሓበሬታ ስምዩ። ኣብ ዝተጻለሎ ክርናዓት ዓለም፡ ናይ ፖሊስ ወጽኢት ዝኸኑ ቴክኖሎጂያዊ ርኽቦታት - ከም ቴክኖሎጂ ዲኤንኤ፡ ኣሰር ኣጸብዕ፡ ኣሰር መልሓስ፡ ኣሰር ዓይነ፡ ወዘተ. ደማ ንህዝቢ የላሊ።

***

ህሉው ተራ መሻርኹቲ ደምጺ ሓፋሽ፡ ብኸልተ መንገዲዮ ዝርኣ። እቲ ቀዳማይ፡ ገለኣን መሻርኹቲ ሓበሬታ ጥራይ ዝህባ ከይነን፡ ኣባላት ደምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ደማ፡ ነቲ ዝተቀህበም ሓበሬታ ብዝገባእ መሰሪሖም ናብ እዝኒ ሰማዕቲ ከምዝፍኖ ዝገብርዎዮ። እቲ ካልኣይ ደማ፡ ገለኣን መሻርኹቲ፡ ምሉእ ብምሉእ መደባትን ባዕሊን መላኣን ናብ እዝኒ ሰማዕቲ ከምዝፍኖ ዝገብርዎዮ። ስለዚ፡ ማኒስትራታት ፍትሒ፡ ሕርሻ፡ ሃብቲ ባሕሪ፡ ዕዮን ማሕበራዊ ድሕነትን ከምኡውን ከምሽን ባህልን ስፖርትን ኤርትራ፡ ሓበሬታ ጥራይ ዝህባ መሻርኹቲዮ። ዝህቡኦ ሓበሬታ ከኣ፡ ብኣባላት ደምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ተመሰራሐ ናብ ሰማዕቲ ይፍኖ። ሃማመተኤ፡ ሃማደኤን ፖሊስ ኤርትራን ደማ፡ ምሉእ ብምሉእ መደባትም ባዕሎም ሰራሖም ዝፍንዉ ዘለዉ መሻርኹቲዮም።

እዚ ምዕባላዚ፡ ንደምጺ ሓፋሽን ሰማዕትን ሓጋዝን ወጽኢታውንዮ። እንተኸኑ፡ ብዘይካ ሃማደኤን ሃማመተኤን፡ ናይ ዝበዘሐ መሻርኹቲ ዓቕሚ፡ መደብ ብቋንቋ ትግርኛ እዩ ዝፍኖ። ብካልኣይ ቋንቋታት ከምዝፍኖ ምግባር ደማ ክድፍኣሉ ዘለዎ እዩ። ብዘይካ ሃማመተኤ፡ ሃማደኤን ፖሊስ ኤርትራን፡ ካልኣይ መሻርኹቲ ባዕሊን ኣብ ምድላውን ምምላእን ደረጃ ከምዝበጽሑ ኣብ ምግባር እውን ድርኪት ይደሊ።

ኣገዳስነት መሻርኹቲ፡ ነቲ ደምጺ ሓፋሽ ክትበጽሐ ዘይትኸእል ቦታታት፡ ብዝቐለለ መንገድን ብዝወሓደ ወጻኢታትን ከምዝበጸሕን

ደምጺ ሓፋሽ፡ ብዘይካዚ ውልቀ ኣበርክትቲ ዝበሃሉ ሞያውያን መሻርኹቲ እውን ኣለዉዎ። ሞያውያን ኣበርክትቲ፡ ኣድማዕቲም ኣተባባዲ ስለዝኸኑ፡ ኣብ ኩሉን ቋንቋታት ብዝሓየለ ክሰርሓሉ ዘለዎ እዩ። ኣብ ስደት ወይ ዲያስፖራ ዘለዉ ማሕበረሰባት፡ ኤምባሲታት፡ ቆንሳላትን ካልኣይ ውልቀ-ሰባትውን ኣካል መሻርኹቲ ደምጺ ሓፋሽዮም። እዚኣቶም፡ ኣብ ፌስቲቫላት፡ ሃማኖታውን ሃገራውን በዓላት፡ ኣብ መኸተን ናይ ገብጻስ ኣጋጣሚታትን፡ ምስ ደምጺ ሓፋሽ ኣድን ጓንትን ከይፍኖም ይሰርሑ። ብመንገደም፡ ኣብ ዝደሊኻዮ ግዜ፡ መደባት ክትረከቡን ክትሰርሕን ስለይትጽገም፡ ኣብ ምሕይል መደባት፡ ዕዘዝ ኣበርክቶ ዘለዎም ውፋያት ኣምባሳደራት ደምጺ ሓፋሽዮም።

ካልኣይ፡ ኣብ ከላን ቋንቋታት ሃገር፡ ቴሌፎን ደዊሎም ሓሳባቶም ዘዝፍሉ ክኣሉታት፡ ናይ ዕድመ ሰብ ጸጋን ካልኣትን ሰማዕቲ ደምጺ ሓፋሽውን ኣለዉ። እዚኣቶም፡ ቀወምቲኳ እንተዘይከኑ፡ ነቲ ዝፍጠረሎም መድረኽ ምብህሃልን ክፋት ዘተን ተጠቐሞም፡ ኣብ ሰማዕቲ ደምጺ ሓፋሽ ዘይገባኹ ኣበርክቶ ዝገቡኑን ኣብ ምምዕባል መደባት ዝጸዕፉን መሻርኹቲዮም። ገለኣቶም ካብ ናጽነት ክሰብ ሕጂ ዘዩቋርጹ ዓምሞል መሻርኹቲ ስለዝኸኑ፡ ከም ዋናታት ደምጺ ሓፋሽ ከይፍኖምዮም ዝዋሰኡ። ስለዚ፡ እዞም መደባት ብምድላው ከብ ብተሳትፎ ዝገጥፉ ዘለዉ መሻርኹቲ፡ መልክዕን ሓይልን ደምጺ ሓፋሽ ስለዝኸኑ፡ ኣብ ጉዕዞ ኣርባዓ ዓመታት ብዝገበርዎ ኣበርክቶ ክምሰገኑ ዝግባእ እዩ።

ደምጺ ሓፋሽ፡ ንዘይዳ ምሕይል መደባት፡ ምስ መሻርኹቲ ዓመታዊ ምጋም ስራሕ ትገብርዮ። ኣብቲ ምጋም፡ ድኻማትናን ብልጫታትናን መሻርኹቲ ብዕቱብ ስለዝተተየሉ፡ ንዕብይት መደባታ ደራሲ ስጉምቲዮ ዝፈጥር። እተን መደባትን ባዕሊን ኣዳልዮን ዝፍንዎ መሻርኹቲ ከኣ፡ ነተን ጌና ብኸልኡኡ እግረን ዘይቆማ (ሓበሬታት ጥራይ ዝህባ) መሻርኹቲ ድፍኢት ይኸኑን።

ደምጺ ሓፋሽ፡ ምስቲ ዝእቶ ዘሎ ዲጂታላዊ መድረኽ፡ ብትሕዝቶ ጥራይ ዘይከኑ፡ ብመሳርሒውን ተወዳዳሪት ከይፍ ክትቀርብ ኣለዎ። ብኣኡ መንጽር፡ መሻርኹቲውን፡ ብኸሉ ማዳይ ማዕረ ደምጺ ሓፋሽ ስጉምን ክዓብዮን ክሕይላን ይግባእ። ሎሚ ሰሓብን ኣዘናጋዕን መደብ እንተዘይቐረብካ፡ ሰማዒኻ ብዘትኣ ኣምራጺታት

ሰለዘለዎ፡ ከትከሰሮ እቲ ዝቐለለዮ። ሰለዚ፡ ካብ 2019 ጀምሩ፡ ብናይ ትማሊ እናሓሰባ ዘይከብ፡ ሃምን ቀልብን ሰማዒቲ ዝስሑብን ዘገድሰን መደባት ምቕቓራብ፡ ተራ መሻርኽቲ ማእከል ብዝተበረ መንፈስ፡ ኣበርቲዕካ ምስራሕ ለበዋ ኣድልዮን፡ ምዕራይን ምስ ራእይን ፖሊሲን ሃገር ዝኸይድ ሕብረተሰብኣዊ ለውጢ ንክመጸእ ደማ፡ ከሉ ከባቢታት ኣርትራ፡ ብመንገዲ መሻርኽቲን ኣባላት ደምጺ ሓፋሽን፡ ክብጻሕን ኣብ ደምጺ ሓፋሽ ክወከልን ኣለዎ። መሻርኽቲ፡ ምስ ደምጺ ሓፋሽን ምስ ምዕባላ መራኸቢ ብዘሃንን ሓቢረን መታን ክገብሩ፡ ክቃይን መንፈስ ዋንኸት ከሕድራን፡ ብዘዕባ ኣንጌት መራኸቢ ብዘሃንን ጸላውተቱን፡ ዕቱብ ስልጠናታት ክወሃቡን ዕሽሽ ክበሃል ዘይብሉዮ።

ምስዚ ዝኣቶ ዘሎ ዲጂታላዊ ጉዕዞ፡ መሻርኽቲ፡ ኣብ ክንዲ ምስ ደምጺ ሓፋሽ ጥራይ ተጸጊፎን ዝኸዩ፡ ናታተን መሰመር ተሞሪቡዎን ዝኸዩሉ ዕድል ክፍጠር ከምዝከኣል ምሕሳብዎን ኣገዳሲዮ። እዚ፡ እቲ ሓላፍነት፡ ኣብ ክንዲ ምህንጻብ ሆስፒታል ወይ ንደምጺ ሓፋሽ ጥራይ ዝግደፍ፡ መሻርኽቲ ሓላፍነት ተሰኪመን፡ ብመንገዲ ማዕድያ፡ ዕምማኑን ብዝበለጸን ዝጸፈፈን ኣገብብ ከተግብራ ክክእለንዮ።

መሻርኽቲ ዘለዎን ብድህ ካብቲ ደምጺ ሓፋሽ ዘለዎ ብድህ ዝፍለ ኣይከብን። መደባት ከተዳሉ ባጀት፡ ዓቕሚ ሱብን የድሉ። ብተወሳኺ ዝበዘሕ መደባተን ናብ ኣጋጣሚታት ስለዘተኩር፡ ኣብ ውጥን ብዝኣተወ መደብ ክምርሓ ከድሊ እዮ።

ደምጺ ሓፋሽ ሰማእታት ንዝተሰውእሉ ዕላማን ዝደፍዎ ሕድርን እተቃልሕ ደምጺ ሓቂያ። ክትምስረት እንኳ፡ ‘መግብናን ድላይትናን ይቋረጽ ኣለዎም ዘበዘዎ፡ ብኣዕጽምቶም ዝተደቀቱን ብደግም ዝዓገበቱን መራኸቢት ሓፋሽያ። ስለዚ፡ ትንፋሳን ሓይላን፡ ጸግግን ዋልታኣን ዋናታታን ሰማእታትዮም። እዚ ሓይሊን ሓላፍነትን ዘደርኺት ስለዝፈጠረ ከኣ፡ እንሆ ለመዲ፡ ንኸሉ ብድህታትን መሰናኸላትን ሰጠራ፡ መባል 40 ዓመታ ክትተዘም ባጀት። ብሕጂውን፡ ህላወን ንጠፍ ተሳታፍነትን ናይቶም ካብ እትምስረት ምስኣ ላዕልን ታሕትን ዝበሉ ዘለዉ ውፋያት ወገናታ ከገደሳዮ። ከምቲ “ዕርፊ ሒዝካ ንድሕሪ ኣይጥመትን” ዝተባህለ፡ መሻርኽቲ ደምጺ ሓፋሽውን፡ ስለቲ፡ ንዘለዎም ጸጋታትን ሕጻረታትን ኣወሃህደም ምስኣ ምጉዳዝምን ምሕጋዝምን፡ ምስጋና ይግብኡም። ዕጽፊ ናይቲ ዝኣለፈ እናሰርሑን መደባቶም እናወሃሃዱን፡ ብዝኣየለ ናህሬ ንቐደሚ ንክምርሹ ከኣ፡ ብኣጋጣሚ መባል 40 ዓመት ምምስራት ደምጺ ሓፋሽ፡ ምዝክኻርም ኣይጸላእን። ኢድን ጻንትን ከይገኛ እንተደኣ ሰራሕና፡ ዝ ካብ ህዝቢ ብህዝቢ ንህዝቢ ዝኸብት ደምጺ ሓፋሽ፡ ኣብቲ ዝበረኸ ጫፍ ምዕባላ ከከብጽሑ፡ ክጽ ትምህርት ዝኸይድ ርገጽነት ዘለዎ ሓቂዮ።

መወከሲ ሓበሬታ፡ - ግርማይ በርህ (ዓሲጸገ)፡ ጀ/ዳ/ክፍሊ ሬድዮ፡ ኤፍሬም ግድ፡ ሓላፊ ጨጌር ደምጺ ሓፋሽ ኣገልግሎት ትግርኛ - ዝተፈለዩ ሓላፍነትን ኣዳላውትን መደባት መሻርኽቲ

ካብ ፲፮ 42 ዝቐጸለ

ግጥም ደምጺ ሓቂ . . .

ኣዝዩ ደንገጸሉ።

ኣባላት ደምጺ ሓፋሽ ካብ መራኸቢ ክሳብ ዓሰብ ኣብዝተዘርግሐ ግንባራት ብኣካል ኣብ ዓውደ ወግእን ከም ሪፖርተራት ዓውደ ወግእን ኮይኖም ተቐሊሶም። ኣብቲ ኩናት ተሳታፊም ወግእ ዝጠልቦ ዋጋ ከፈሎም። ጋዜጠኛ ቋንቋ ዓረብ ዝነበረ ኣብብከር ኪያር ኣብ ወግእ ተሰዊኡ።

ደምጺ ሓፋሽ ኣብቲ እዋን ወራር፡ ብዘይካ እቲ እተቐርቦ ዝነበረት ዝተፈለለዩ ዜናታትን ፖለቲካዊ ጽሑፋትን፡ ካብ ኢትዮጵያ ተሰጎም ሰማእከል ግንባራት ናብ ሃገርም ዝተመልሱ፡ ካብ ቤት ንብረቶም ተፈናቂሎም ኣብ ዓዲ ቐሺ ከባቢ ባረንቱ ዝተጣየሱ፡ ካብ ግንባር ጸርና ተፈናቂሎም ኣብ ከባቢ ዓላ ዝተኣከቡ ዜጋታት ብምዝርራብ፡ ወፊያ ዜጋታት፡ ምብጻሕ ኣይታት ናብ ሰፈር ጀጋኑ ሓይልታት ምክልኻል፡ ግፍዒታት ስራዊት ወያነ ካብ ብያራ ክሳብ ተሰነይ፡ ምፍራስ መቐብር ሰማእታት ሻምብቆን ደብዳብ ደዳ ላዕላይን... ቡቲ ካልእ ከኣ ጀጋኑ ኣባላት ሓይልታት ምክልኻል ኣብ ሰለስተ ወራራት ዝፈጸምዎ ጅግንነት እናቃለሉት ካልኣይ ግንባር ኮይና፡ ንዕላማታት ናይቲ ወራር ኣብ ምቕላዕ ብዘሕ እያ ተቐለሰ፡ ግንባራት ባድመ፡ ዓዲ ሃኪን፡ ገምሃሎን ጻል ገምሃሎን፡ እግሪ መኸል፡ ጸዕዳ ቀላይ፡ ዓይጋ፡ ቡሬ፡ ኣይመኮር፡ ዓዲ በጊዎ ወዘተ ዝተኻየደ ዓቕሚ ወያነ ዝጸንቀቐን ነቲ ወራር ኣላሽ ዝበለን ውዕሎታት ወግእን ምስኡ ዝኸይድ ንደቂቕ ሓበሬታን ጸብጺባ።

ሓይሊ ደምጺ ሓፋሽ ኣብ ቅነዕነትን ልክዕነትን ጸብጺባታ እዩ ዝነበረ። ጎረቤት ንቐደሚትን ምንሑኣብን ናይ ወገን ብልክዕ ብምቕቓራ ተኣማንነታ ኣዕበዮ። ደምጺ ሓፋሽ ካብ ፈለማ ምጅማር ናይቲ ኩናት ልሳን ሰላም እያ ኔራ። ስነ-መገት ሓይሊ ኣትራራ እናኸብኸት፡ ሕግን ሓቕን ኣሰማራ ዘንገድጎደት ደምጺ ሓቂያ ኔራ። ብዝተፈለለዩ ቋንቋታት እተቐርቦ ዝነበረት መደባት፡ ብፈተውትን ጸላእትን ልዑል ተቐባልነት ከም ዝነበረ ደማ ኣብነት ብምጥቃስ ይምስክር ጋዜጠኛ ገብረመስቀል ገብረእግዚኣብሄር።

“ኣብ ኣመሪካ ሽምንተ ዝበጽሑ ራዲዮታት ማሕበራት ኢትዮጵያውያን ነይረን። ንደምጺ ሓፋሽ ከም መወከስን ምንጨ ሓበረታን ይግልገላላ ነይረን። ጭቡጥ ሓበሬታ ተቐርብ ስለ ዝነበረት ጽልዎኣ ኣዝዩ ሓይል እዩ ነይሩ። ኣብቲ ወራር ከኣ ዝናር ደምጺ ኮይና ተቐሊሰ። ስለዚ ኣብቲ ዓቢ ታሪኽ ትሕዞ ምዕራፍ ኣዝዩ ዓቢ እዩ” ይዛዘም ምኡር ጋዜጠኛ ገብረመስቀል ገብረእግዚኣብሄር።

ሰማዕቲ - እመናት መሻርኸት

እዮብ ተሰፋዮሃንስ

ቅድሚ 40 ዓመታት - ኣብ ጥሪ 1979 ኣብ ስፕሮር ፋሕ - ሳሕል ፈነወኣ ኣሃዱ ዝበለት ፊደዮ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ቡብግዜኡ ፕሮግራማት እናወሰኸት፡ ድሕሪ ናጽነት ብትሽዓቲኡ ቋንቋታት ሃገርና መደባት ክትፍኑ ምኽኣላ ንምዕባለኣ ዘረጋገጽዮ። ሎሚ ድማ ድምጺ ሓፋሽን ንሳ ዝወለደታ ተለቪዥን ኤርትራን ኣብ ውሽጢ ሃገር ይኹን ኣብ ወጻኢ ብዘርገገሉን ተበጻሕነትን ዝምስገን ኣገልግሎት ኣብ ምሃብ ይርከባ።

ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ሓደ ኣገዳሲ መድረኽ ብረታዊ ቃልሲ ሕዝቢ ኤርትራ እያ ተወሊዳ። ህዝባዊ ግንባር ሓርነት ኤርትራ ስትራተጂያዊ ምዝላቕ ገይሩ፡ ኣብ ኣፍደገታት ከተማ ኣስመራ ንሳሕል ተመሊሱ። “ሎምስ እምበርዶ ኣለውዮም!” ኣብ ዝበሃሉሉ ዝነበረ ጽንኩርን ፈታኒን እዋናት እምበኣርያ ናይ ጸንዓትን መኸተን፡ ተጻዋርነትን ትብዓትን ሓባን ተወፋይነትን ድምጺ ብስራታ ዘንጉድኅደት። ድምጺ ሓፋሽ ዓወታት ህዝባዊ ሰራዊት ኣብ ምብሳርን ሓሶትን መናውራን ጸላእቲ ኣብ ምቅላዕን ብጸንዓት ተጋዲላ። ከምቲ ፕረዚደንት ኢሳያስ ኣብ ኣጋጣሚ ብሩራዊ ኢዮቤላኣ ዝበሎ ድማ፡ ድምጺ ሓፋሽ ብድሆታት ዝገጠመት ዕጥቂ ሓፋሽያ - ብሓቂ።

ናብ ኣርእስተይ እምበኣር ከምለስ። ቀንዲ ትሕዝቶ ናይዚ ኣንቀጽዚ ንኣበርክቶ ተኸታተልቲ ድምጺ ሓፋሽ ዝድህስሱዮ። ታሪኽ ብረታዊ ቃልሲ ከምዘረጋገጸ ፊደዮ ድምጺ ሓፋሽ ኣብ መንጎ ተጋደልትን ህዝብን ከም ኣገዳሲትን ወሳኒትን መተሓላለፊት መትረብ ሓበሬታ ብምዃን ዘገልገለት ሓርበኛያ። ኣብ ሓራ መሬት ዝነበር ዝነበረ ሓርበኛ ህዝቢ ኤርትራ ንምዕባለታት ሰውራ ብኣካል ይዕዘቦ ነይሩ ጥራይ ዘይኮነ፡ ንጡፍ ተሳታፊውን ነይሩ እዩ። ኣብ ርእሲዚ ብመንገዲ ድምጺ ሓፋሽ ይከታተሎ ነይሩ። ኣብ ትሕቲቲ ጸላኢ ዝቋጸጸር ዝነበረ መሬት ዝነበር ዝነበረ ህዝቢ ግን፡ ድሃይ ሰውራኡን ዓወታቱን ንምፍላጥ ክሸገር ንቡርዮ ነይሩ። “ድልየት እንተሎ ፍታሕውን ምስኡሎ” ከምዘበሃል ግን፡ እቲ ንምሉእ ሃሙን ቀልቡን ኣብ ምርግጋጽ ናጽነት ገይሩ። ብኹላንትንኡ ዝቃለስ ዝነበረ ሓፋሽ ህዝቢ፡ ይትረፍ ፊደዮ ንምክትታል ኣብ ትሕቲ ጸላኢ ኮይኑ ስርሒታት ክፍጽምን መስዋእቲ ክኸፍልንውን ይእግሞ ኣይነበረን። ገለ ተኸታተልቲ፡ ብተናጻል ኣብ ጐዳጉድን ሰናጭሮን ብምዃን መደባት ፊደዮ ድምጺ ሓፋሽ ንኸይሓልፎም ተጸጊሞም

ይሰምዑ ነይሮም። ገለውን ኣማዕድዩ ዝቋመት ዋርድያ ብምምዳብ ብጉጅለታት ኮይኖም ዝከታተሉ ከምዝነበሩ፡ ካብ ሸዑ ኣትሒዞም ዝነበሩን ዘለውን ሰማዕቲ የዘንትው።

እቲ ወትሩ ብሰውራኡ ጥራይ ዝሓልም ዝነበረ ኣብ ውሽጢ ሃገርን ግዳምን ዝርከብ ሓፋሽ፡ ከምቲ ኣብ ምክትታል ተጸጊሞ ዝሰምዕ ዝነበረ፡ ኣብ ምስታፍውን ብዝተኸለለ መጠን ተበላሒቱ ደብዳቤታት ንምዳ ይልእኽ ነይሩዮ። “እንታይኪ ይበሃል ኣሎ” እትብል ህብብቲ መደብ ድምጺ ሓፋሽ ከኣ ብኣውራኡ ኣብ ደብዳቤታት ሰማዕቲ ዝምርኮስ ሓበሬታያ ተመሓላልፍ ነይራ።

ድሕሪ ናጽነት፡ ፈነወ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ንዝተወሰነ ዓመታት በተን ካብ ሜዳ ጀሚረን ዝነበራ ሓሙሽተ ቋንቋታትዮ ቀጸሉ። ተሳትፎ ሰማዕቲ ከኣ ነቲ ቅድሚ ናጽነት ዝነበረ ጸምኢ ብዘርዊ ዋሕዚ ደብዳቤታት ካብ ግዜ ናብ ግዜ እናበረኸ መጸ። ብፍላይ ኣብቲ ፈለማ እዋናት ናጽነትን ረፈረንደምን ተኸታተልትን ተሳተፍትን ድምጺ ሓፋሽ ኣዘዮም ሰሲኖም። ካብ 1993 ንድሓርውን ዝመጽእ ዝነበረ ደብዳቤታት ማእለያ ኣይነበርን። ከም ኣብነት ኣብ ቋንቋታት ትግርኛን ትግረን ካብ ዝመጽእ ዝነበረ ኣመና ብዙሕ ደብዳቤታት ዓመታዊ ክሳብ ኣሲታት 15 ሺሕ ደብዳቤታት ብሕጽረት ግዜ ናይ ምቅላሕ ዕድል ከይረኽቦ ይቃደል ከምዝነበረ ገዳይም ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ የዘንትው። ካብቲ ብብዝሒ ዝውሕዝ ዝነበረ ደብዳቤታት ዳርጋ ንኹሉ መደባት ዝኸውን ትሕዝቶታት ይርከብ ከምዝነበረውን ይገልጹ። መደባት ምዝንጋዕ፡ መቐልሕ ስፖርት፡ ደብዳቤታት ሰንበት፡ ምርጫ ደርፊ፡ ደሃይ ሰማዕትና፡ ብሃል ቀዳሞት፡ ግጥምን ገጠምትን፡ ትረኽ ዛንታ፡ ዘተ፡ ክትዕ፡ ካብ ተሞኩርታት፡ እንታይ ትመኽሩኒ፡ ... ወዘተ ብዙሕ ካብ ትሕዝቶታቱ ካብ ደብዳቤታት ሰማዕቲ ይዳሎ ነይሩ።

ክሳብ 1997 መወዳእታ በተን ኣብ ሜዳ ዝጀመራ ሓሙሽተ ቋንቋታት ጥራይ ክትፍኑ ዝጸንሐት ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ ኣብ ሓጺር እዋንያ ርኡይ ምዕባለ ኣምጺኣ። ካብ 1998 ክሳብ 2001 ዓ.ም. ከኣ በቲ ተሪፉ ዝነበረ ኣርባዕተ ቋንቋታት ሃገርናውን ፈነወ ስለዝጀመረት ብትሽዓቲኡ ማለት ብኹሉ ቋንቋታትና ልሳና ክተሰምዕ ባቕዮ። እተን ካብ ቅድሚ ናጽነት ኣትሒዞን ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ፈነወ ፊደዮ ክህልውን ዝህንጠያ ዝነበራ ብሄራት ኤርትራ ከኣ፡ ብሳላታ ደሞም ኣፍሲሶም ዘምጽእዎ ናጽነት ድሌተን ረኺቡን። እዋናዊ ሃገራዊን ኣህጉራዊን ሓበሬታ ብቋንቋኣን ክረኽባ ኣብ ርእሲ ምብቃዕን ከኣ፡ ባህላንን ቋንቋኣንን

ከማዕብላ ክሊሊን። አባላት ፊደሎ ናይተን ድሒረን ፈነወ ዝጀመሩ ቋንቋታት ብለን። ሳሆ፡ ናራን ብዳውዋትን ደብዳቤታትን ርእይቶታትን ሰማዕቲ ካብ ቅድሚ ምጅማር ፈነወ ከውሕዝ ከምዝጀመረ ይዝክሩ - ድሮ ምጅማር ፈነወ፡ ንሰማዕቲ ዘበስር ምልክታታት ካብ ቅድሚ ሓያሎ ሰሙናት ኣትሒዙ ይመሓላለፍ ስለዝነበረ።

ሃንደበታዊ ወራር ወያነ ምስ ኣጋጠመ ተኸታተልቲ ድምጺ ሓፋሽ ስምዒቶም ዳግም ተበራቢሩ፤ ህንጡይነቶም ሰማይ ዓሪጉ። ንሓየት ሓይልታት ምክልኻልን ህዝቡን ንጅግንነቱ፡ ጽንዓቱን ሃገሩ ናይ ዘይምድፋር ያታኡን ዝገልጽ ብኣሽሓት ዝቐጸር ደብዳቤታት ሰማዕቲ ካብ ኩሉ ኩርንዓት ሃገርን ወጻኝን ምውሓዝ ቀጸሉ። ካብ ዝተፈላለዩ ሃገራት ወጻኢ ዝመጽእ ዝነበረ መልእኽቲታትን ርእይቶታትን ኣብ ተራ ደብዳቤታት ጥራይ ዝውሰን ኣይነበረን። ኣብ ርእሲ'ቲ ብጽሑፍ ዝመጽእ ዝነበረ ዝተፈላለዩ ትሕዝቶታት፡ ኣብ ካሴት ተመሊኡ ዝለኣኸ ዝነበረ ሃገራዊ ስምዒት ዘበራብር ደርፍታት፡ ግጥምታትን ድራማታትን ብዙሕ ከምዝነበረ ሰነዳት ድምጺ ሓፋሽ የረጋግጽ።

ምስ ግዜ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራን እተን ቅድሚ ኣስታት 20 ዓመት ዝተመስረታ ፊደሎታት ዛራን ኑማን ምስቲ ቅልጡፍ ምዕባለ ዘርኢ ዘሎ ምዕባለ ቴክኖሎጂ ክስጉማ ብኣኣሎግ ዝሰርሕ ዝነበረ ኣገባብ ናብ ዲጂታል ይቐየር ኣሎ። በዚ ድማ ዝበዝሖ ርእይቶን ጠለባትን ሰማዕቲ ኣብ ክንዲ ብደብዳቤ ብቐጥታዊ ፈነወ እዩ ኮይኑ። ንኣብነት ሰማዕቲ ደርፊ ንክመርጹ ደብዳቤታት ዝልእኩ ዝነበሩ ሎሚ ተሌፎን ብቐጥታ ደዊሎም ደርፊ ይመርጹ'ሞ፡ ኣብ ውሽጢ ሓደት ካልኢት ደርፎም ክትስምዑሎም ናብ ዘኸእል ደረጃ ተበጺሑ። ምዕባለ መራኸቢታትውን ብኡ መጠን ኣብ ሃገርና ስለዘስፋሕፍሐ፡ ኣብ ኣዝዩ ርሑቕ ገጠራት ዝርከቡ ሰማዕቲ ድምጺ ሓፋሽ ከይተረፉ ብተንቀሳቐስቲ ተሌፎኖቶም ደዊሎም ኣብ ቀጥታዊ ፈነወ እናተጸንበሩ ርእይቶኦም፡ ምክርምን ጠለባምን ብምቕራብ መቐረት ድምጺ ሓፋሽ ክኾኑ በቐይም ኣለዉ። እንሆ ድማ ብሓፈሻኡ ኣብ ሓደ ናይ ሰዓት ፈነወ ክሳብ 50 ዝኸውን ጻውዒት ቴሌፎን ዝእንገደሉ እዋናት

ኣሎ።

እዛ ብኣጋጣሚ መበል 40 ዓመት ምስረታ ድምጺ ሓፋሽ እትዳሎ ዘላ መጽሔት ዝተወከሰቶም ገለ ኣባላት ድምጺ ሓፋሽ፡ ልዕሊ ዝኾነ ካልእ ሰብ ፍሉይ ጡብላሕታ ኣለዎም ኢልካ ክትዛረብ የኸእለካዮ - ብኣካል ምስኣ ይጓዓዙ ስለዘለዉ። ብዙሓት ካብዘም ኣባላት'ዛ ፊደሎ ኮይኖም ዘለዉ ጋዜጠኛታት ከም ዝኾነ ካልእ ዜጋ ሰማዕቲ'ዮም ነይሮም። ጸኒሖም ናብ ተሳተፍቲ ተሰጋጊሮም፡ ኣብ መወዳእታ ድማ ኣባላታ ክኾኑ በቐይም ኣለዉ። ፍልይ ዝበለ ጡብላሕታ ከኣ ኣለዎም።

ጋዜጠኛን ሓላፍን ፊደሎ ድምጺ ሓፋሽ ፕሮግራም ሳሆ ጀማል መሓመድ ኣባል ቅድሚ ምዃኑ ሓንቲ “ንዕንወት ዝተበገሰ ዓንዩ ተሪፉ” ብዝብል ኣርእስቲ ኣብ መወዳእታ ተሰዓታት - ኣብ እዋን ወራራት ወያነ ዝሰደዳ ጽሕፍቲ ደሓር ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ተሳኢቡ ኣባል ፊደሎ ድምጺ ሓፋሽ ምስኮነ ብግቡእ ተሰኒዳ ምስ ጸንሓቶ ፍሉይ ስምዒት ከምዝሓደሮ ይገልጽ።

ተኸታተልትን ተሳተፍትን ድምጺ ሓፋሽ ዘየጸምዉዎ ሰብ ጽኑዕ-ኪዳን ዓማዊላ ምዃኖም፡ እቶም ብድምጺምን ስምምን ጥራይ ንፈልጦምሞ ብኣካል'ውን ንፈልጦም ዝመስለና ናይ ወትሩ ተሳተፍታ ምስክር'ዮም። ቍጽሪ ተኸታተልትን ተሳተፍትን ድምጺ ሓፋሽ ኣብ ፍሉይ ኣጋጣሚታት ካብ ካልእ እዋናት ብዕጽፍታት'ዩ ዝውሰኸ። ግዜ ወራራት ወያነ ኣብዚ መዳይ ብፍሉይ ዝዝከር'ዩ። ተኸታተልትን ተሳተፍትን ድምጺ ሓፋሽ ግጥምታትን ካልእ ጽሑፋትን ንምንባብን ሞራላዊ ደገፍ ንምሃብን፡ መዓልታዊ ካብ ወጋሕታ ጀሚሮም ኣብ ስቴድዮታት'ታ ፊደሎ ተሰሪዖም ይውዕሉ ነይሮም'ዮም። ብዙሓት ካብኣቶም ብሕጽረት ግዜ ዕድል ብምስኣኖም ንሰሙናት ይመላለሱ ከምዝነበሩ'ውን ገለ ካብ ተዘከርቲ ፍጻመታት ሱታፌ ሰማዕቲ ድምጺ ሓፋሽ'ዩ።

ኣበርክቶ ተኸታተልቲ ድምጺ ሓፋሽ ኣብቲ ብዝተፈላለዩ

መራኸቢታት ዝወሃብ ናይ ጽሑፍ ወይ ናይ ቃል መልእኽቲ ጥራይ ዝሕጸር ኣይኮነን። ካብዚ ሓሊፎም፡ ክሳብ ብንዋትን ካልእን ዝተሓገዙ ሰማዕቲ ኣለዉ። ኣብ ውድድራት ሓፈሻዊ ፍልጠት ንሽልማት ዝኸውን ምቕሉል ዓይነታውን ገንዘባውን ኣበርክቶ ዝገብሩ ሰማዕቲ ውሑዳት ኣይኮኑን። ድምጺ ሓፈሽ ኣብ ገለ እዋናት ካብ ማእከላይ ቦታ ተንቀሳቂሳ ኣብ ዝተፈለለ ከባቢታት ሃገር ምስ ሰማዕቲ ብምውህሃድ ዝተግበር መደባት ክትሰርዕ ከላ፡ ብወገን ሰማዕቲ ዝግበር ምትሕግጋዝውን ቀሊል ግምት ዝወሃብ ኣይኮነን። ኣብ ገለ ኣሃዱታት ድምጺ ሓፈሽ ዋሕዲ ክኢላዊ ዓቕሚ ከምዘሎ ዝፍለጥ ኮይኑ፡ እዚ ተኸታተልታ ዝገብሩዎ ኩሉ መዳያዊ ምድግጋፍ ንዝጋጥም ሃጻፍ ኣብ ምዕባስ ምቕሉል ኣበርክቶ ይገብር ኣሎ።

ዓመት-መጻ፡ ሓደ ካብቲ ቀንዲ ኣብ መወዳእታ ዓመት ዝግበር መደባት ናይ ምግምጋም መሰርሓት፡ ምስ ተኸታተልቲ ድምጺ ሓፈሽ ዝካየድ ቀጥታዊ ርክብቶ። እዚ ድማ ካብ ዝተፈለለ ከባቢታት ውሽጢ ሃገርን ወጻእን ብቴሌፎን ዝወሃብ ርክብቶታት፡ ካብቲ

ብኣካል ተንቀሳቂሳ ኣህሳስ ሰማዕቲ ብምግባር ክእከብ ዝኸእል ሓበሬታ ዘይሰንፍዮ ዝብል ርክብቶ ከኣ ኣሎ። እኳ ደኣ ኣብ መንጎ ኣባላትን ሰማዕትን ከም ድልድል ኮይኑ ብስፍሓት ዘገልግል መራኸቢቶ ክበሃል ይከኣል። ኣብ ናይ ስቴድዮ ተሌፎን ደዊሎም ዝሳተፉ ኣባላት፡ ኣብቲ ብቐጥታ ዝካየድ መደባት ጥራይ ኣይኮኑን ዘበርክቱ። ኣብ ኩሉን ኣሃዱታት ድምጺ ሓፈሽን ኣብ ኣብያተ ጽሕፈት ኣብ ዝርከቦ ተሌፎናትን፡ ኣብ ናይ ኣባላት ተንቀሳቂሳቲ ተሌፎናትን እናደወሉ ርክብቶታት፡ ሓሳባትን ንዘተ ዝኸውን ኣርእስትታትን ዝህቡ ተሳተፍቲ ውሑዳት ኣይኮኑን።

ኣብ መደምደምታ ሰማዕቲ ድምጺ ሓፈሽ ኪዳኖም ዘይጠልሙ፡ ምስታ ፊደሎ ኢድን ጓንትን ኮይኖም ዝዓዩ እመናት መሻርኽቲቶም፡ ተኸታተልቲ ድምጺ ሓፈሽ ንኣባላትታ ፊደሎ መገብቶም፡ ኣተባባዕቶም፡ ኣማእዘንቶምን ነቐፍቶምን፡ ድምጺ ሓፈሽን ኣባላታን ከኣ ጠለባት ሰማዕቶም ከም ወትሩ ንምርዋይን ርክብቶታቶም ንምእንጋድን ቅሩባት ኣለዉ።

ካብ 6ይ ገጽ ዝቐጸለ

“ድ . ሓ . ኤ . ልዑል ሃገራውነት ዝነደቐት . . .

ትገልጻ?

* እወ! ሕጂ ክርእዮ ከላኹ ብስምዒት ዘይኮነ ክፈርዶ ካብ ትጽቢት ንላዕሊቶ ብሓቂ፡ ዝተሓላለኸ ኩነታት ተሰጊሩዮ ኣብዚ ደረጃዚ በጺሕና ዘለና። ዜና ክንጅምር ከለና ኣጸቢቐ ይዘከረኒ ኣብ 1972፡ 1973 ሓንቲ ‘ስቲንሰል’፡ ሓንቲ ማሸን ታይፕ ራይተር (ጸሓፊት መኪና)፡ ሓንቲ ንእሽቶ ቴንዳ - እዚኤን እየን ነይረን። ንሕና ካብ ቦታ ናብ ቦታ ብኣድጊ ኢና ንጓጓዝ። ኣብ ርእሲ ዓዲ ብስቴንሰል ዝጸሓፍ ዝነበረ ፓምፍሌትውን ንኣብነት ተባዚሑ ናብ ኣስመራ ከምዝኣቱ ይግበር ነይሩ። እዚ ኹሉ ተሰጊሩ ሎሚ ኣብ ቦታኻ ኮፍ ኢልካ ዘድልየካ ሓበሬታ ክትረክብ ከለኻ ቀሊል ነገር ኣይኮነን። ገና እውን ካብዚ ንላዕሊ ክንገብር ንኸእል ኢና ዝብል እምነትቶ ዘለኑ። ንሕና ኩሉ ኣለና፡ ዓቕሚ ኣለና፡ ተባዕ ህዝቢ ኣለና። ህዝቢ ኤርትራ ካልእ ህዝቢ ነይሩ እንተ ዝነበር ክነበር ኣይምኸእለን ነይሩ። ብሓቂዮ ዝብለካ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝተገብረ ውዲት ሓደ ሲሶ ካብኡ ኣብ ዝኾነ ህዝቢ ተፈጸሙ ነይሩ እንተዝነበር፡ እቲ ህዝቢቲ ኣይምሃለውን። ጭቡጥ ኩነታት ናይ ዓራቕ፡ ሰርያ፡ የመን ንርኣ። ኩነታት ናይዞም ጎረቤታትና ንመልከት። ሳላ ጽንዓትና፡ ሳላ መስዋእትና፡ ሳላ ርሃጽና፡ ሳላ ዝሰራሕና፡ ሳላ ዝተባዕና፡ ሳላ ንመሬትና ደው ኢልና ተገቲርና ዝበዳህና ኣብዚ ደረጃ በጺሕና። እዚ ቀሊል ነገር ኣይኮነን።

ኣብዚ ናይ ማስ ሚድያ ዝለዓል ዘሎ ኣርእስቲውን ካብዚ ንላዕሊ ክንገብር ከምንኸእል እተኣማመንዮ፡ ኣብ ሓጺር እዋን

ድማ እዚ ዝብሎ ዘለኹ ክትግበር ምጂኑ እኣምን። ብዝበለጸ መግዲን ዓቕሚን ሓበሬታ ንህዝቢ እነብጽሓሉ ኩነታት ክንፈጥር ንኸእል ኢና። ፊደሎ ኣሎ፡ ተለቪዥን ኣሎ፡ ሳተላይት ኣሎ፡ ዓቕሚ፡ ክእለት፡ ተወፋይነት ኣሎ። ካበይ ዝመጸ ተኣምርቶ እዚ ንዝሕር ርክብቶ ብዘተኮ መጽሓፍቲ ክጽሓፍሉ ዝግባእዮ። ስለዚ ናይ ብሓቂ ኣብ ዜናዊ ስርሓት ጥራይ ዘይኮነ ኣብ ፖሊቲካዊን ልምዳዊን ስርሓትና፡ ኣብ ምሕያል ህዝባዊ ግንባር ከምኡውን ኣብ ምንጋስ ማሕበራዊ ፍትሒ ብዘተኮ ክንሰርሕ ከምንኸእል ኣነ እተኣማመንዮ።

- ብኢጋጣሚ መገል 40 ዓመት ዕለተ ልደት ድ.ሓ.ኤ ክትብሎ እትደሊ እንተሎ?

* እንቋዕ ኣብዚ ደረጃ ኣብጽሓና እብል። ነቶም ዝተሰውኡ ከኣ ቅሳኑ፡ ኣብቲ ዝድለ ተበጺሑዮ ዘሎ፡ ቦቲ ናታትኩም ቃልሲ፡ ቦቲ ናታትኩም መስዋእትነት ኤርትራ ኣብዚ እዋንዚ ኣብ ዝበረኸ ቦታ በጺሓኻ እብሎም። ሕጂውን ክንሰርሕ ንኸእል ኢና። እዞ ትንፋስና ክሳብ ዘላ ክንሰርሕ ኢና። ደኺምና ኢና፡ ትዲብና ኢና፡ ከምዚዮ ክነዕርፍዶ ዝብሃል ነገር የለን፡ ክንሰርሕ ኢና። እዚ ናትና ናይ ስራሕን መስዋእትነትን ባህሊ ብኹሉ ሸነኻት ከም ዝውረስ ንምግባር ክንጽዕት ኢና። ኣብ ጽቡቕ ደረጃ ኢና በጺሕና ዘለና። ብፍላይ ኣብዚ እዋንዚ ምስ ኢትዮጵያ በጺሕናዮ ዘሎና ስምምዕ ሰላም፡ ምልዓል እንዳን ካልእን ደማሚርና ክንርእዮ ከለና ናይ ብሓቂ ኣብቲ ዝለዓለ ደረጃ ኣቲና ኣለና ክንብል ንኸእል ኢና - የቐንደለይ!

“እዚ - ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ካብ ኣስመራ እዩ!”

- “ባፋንኩሉ!”

አስፋሃ ተኸለማርያም

ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ፡ ዓርቢ 24/5/91 ኣመራ ምስተቐጻጸራ፡ እታ ኣውራ ድምጺ ሓፋሽ ካብ ሳሕል ክሳብ እትመጽእ፡ ናይ ሸዓኡ ሓበሬታታትን መልእኽታትን - ብመንገዲ ፊደላዊ ኣስመራ - ፊደላዊ ደርግ ኣቢልካ እዩ ክመሓላልፍ ቀንዮ።

ኣብ ካልኣይ መዓልቲ ናይ'ቲ ፈነወ ዝጀመረሉ ዕለት ድማ፡ “ባፋንኩሉ” ዝብል ቃል ኣብ'ቲ ቀጥታዊ ፈነወ ተሰምዑ። ብኸመይ? ብመንክ ነበረ...? ንዝብል፡-

እታ ፊደላዊ፡ ኣብ መንጎ ክልቲኡ ህንጻታት - ሕጂ እውን ዘሎን ሸዓኡ ዝነበረን ህንጻታት ቴለኮሙኒኬሽን፡ ማለት ናብ ሲነማ ኣዝመራ ኣብ ዘምርሕ ጎደና - ኣብ ጸጋማይ ሸነኽ ኣብ ዘሎ ክፍሊ እያ ዝነበረት። መዓት ጎደሎ ዝነበራ ድማ እያ ኣብ ጥዕናኡ፡ ኣብ 'ትራክ ቢ' (መወዳእታ ፓራዲዞ) ዝተደኮነ ሓጋዚ ኣንቴና ነይሩዋ። ንፋስ ከነቐንቐ እንክሎ፡ እቲ ኣብ ጉዕዞ-ፈነወ ዝጸንሐ መልእኽቲ ይሕንኩል (trip ይገብር)። ንኣብነት “እዚ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ እዩ” ንምባል ዝጀመረ ፈነወ፡ “እዚ ድምጺ... ” ምስ በልካ ጠጠው ይብል።

እቲ ሸዓኡ ዝፍኑ ዝነበረ ተጋዳላይ ጋዜጠኛ እናተዓንቀፈ... እናደጋገመ እዩ ሓበሬታታቱ ዘመሓላልፍ ነይሩ - ካብ ፈለማ ኣትሒዙ። ከምዚ ዓይነት ሕማቕ ኣሰራርሓ - ኣብ 'ድምጺ ሓፋሽ ናይ ገድሊ' ከቶ ዘይሕሰብዮ።

ኣብ ከምዚ ኩነታት እንክሎ፡ ሰንበት (ድሕሪ ክልተ መዓልቲ ናይ ዕለተ-ምሕራር) ኣዝዮ ብዙሕ ዝቐጽሮም መንእሰያት ኣስመራ፡ ብኣውራኡ ነታ እትጥቀስ ዘላ ፊደላዊን ህንጻታት ቴለኮሙኒኬሽንን ዝሓቕፉት ብሲነማ ኣዝመራ ኣቢላ ናብ ቤት-ትምህርቲ ፖቴን እትቐጽል 'ጎደና' ንምርጋጽ፡ (ኣብ ግዜ ደርግ ተሓሪማቶም ዝነበረት'ያ) - ብኣኡ ኣቢሎም ድማ፡ ህዝባዊ ግንባር ብፊደላዊ ኣስመራ ይፍኑ ምህላዉ ንምርግጋጽ፡ “ኣብ መሬትና ከም ድላይና...!” እናደረፉ ይመጹ። ኣብ'ታ ቦታ ምስ በጽሑ እምበኣር፡ ናብ ውሽጢ ክፍሊ ፈነወ

ይኣትዉ። ኣብ'ዚ ስእሊ ከነርኣዮ ፈቲንና ከምዘለና፡ ኣብዛ ጸባብ ክፍሊ ተጻቓቒም ምስ ኣተዉ፡ ኣብ የማናይ መንደቕ ንዝጸንሑቶም ናይ መብራህቲ 'ስዊቕ' ከየስተባህሉ ይጥውቑ። ክፍሊ ጸልጺቲ። ፈነወ ግን ኣብ መስርሕ (On Air) እዩ ዝነበረ።

ብቐጻሊ ትሪፓት (trip) ተዳኺሙ ዝጸንሐ ኣንባቢ ግዳ፡ ሕጂ እውን እቲ ናይ ምዕንቃፍ ኣመል ዝተኸሰተ ደኣ መሰሎ። “ኣፋ፡ ባፋንኩሉ!” ድማ ደርጎሐ። እታ ቃል - ቢቃ ተፈንያ። ዝበዘሕ ህዝቢ ኣብ ጎደናታት ወጺኡ ይስዕስዕ ይዘልል ስለዝነበረ ግን፡ እቲ ዝሰምዓስ ውሑድ እዩ።

ነዛ ክብርቲ ትካልና - 'ፊደላዊ ድምጺ ሓፋሽ' መበል 40 ዓመት ዕለተ-ልደታ ክንዝክር እንክለና እምበኣር፡ ኣብ ኣተረጓጎም “ዝኸሪ” ሓደ ነገር ወስ ክብል ምደለኹ። ዝጸሓፍ ወይ ዝዝንቶ ተዘክሮ፡ እቲ ልክዕ ክኸውን ይግባእ። ምስ ናይ 1991 ምሕራር ከተማ ኣስመራን ናይ ሽዑ ፈነወ ኣብ ፊደላዊ ኣስመራ-ነበርን ተተሓሒዙ፡ ኣብ ገለ እዋናት ብዝመሰልካ ዝጸሓፍ ነቶም ብኣካል ዝነበሩ ተወኪሶካ ምስትኸኻል ዘድልዮ እዩ።

ትሕዝቶ ናይ'ታ ብ'ፊደላዊ ኣስመራ' ንፈለማ እዋን ኣብ ጽባሕ ናይ'ቲ ዕለተ-ምሕራር - ቀዳም ዝተፈነወት ሓበሬታ/መልእኽቲኽ እንታይ ነይሩ?

“እዚ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ካብ ኣስመራ እዩ። ኣ - ህዝቢ ኣስመራ!! ህዝባዊ ሰራዊት ሓርነት ኤርትራ ርእሱ ከተማና ኣስመራ ሓራ ገይርዎ እዩ። ጸላኢ ምስ ኩሉ

ጋዕ ገልጠሙ ከይዱልካ ደጊም ሓራ ወጺኦካ ኢኻ። ተሓገስ፡ ሳዕስዕ፡ ዝለል. . . ናይ ማሕዳርን ጭቆናን ተሃንካ አውጽእ። ግዳ ብዛዕባ'ቲ ህሉው ኩነታት ከይፈለጡ ዝተረፉ፡ ዝተደናገሩ. . ገለ ወተሃደራት ደርግ ሓሓሊፎም ይረኣዩ ስለዘለዉ፡ ሓገስካ ምስ ጥንቃቄ ደኣ ይኹን። . . . ” እዩ ዝብል ዝነበረ። ኣብ ዝሰዓበ ሰዓታት ድማ፡ እናማዕበለት ሓበሬታታት እናወሰኸት ቀጸላ።

ነታ ጽሕፍቲ መን ኣዳልዩዎ መንከ ኣንቢብዎ. . ?

ተጋዳላይ ስምኡን ገብረድንግል፡ ተጋዳላይ ፍስሃዩ ሃይለ (አፍሮ)፡ ተጋዳላይ መንግስትኣብ ነጋሽ - ስለስቲኦም ኣብ ሓንቲ ካብ ህንጻታት ክፍሊ ሃገር-ነበር ወይ ቤተ መንግስቲ-ነበር ኮይኖም ከምዝጸሓፍዎ እዩ ተጋዳላይ መንግስትኣብ ነጋሽ ዘነጽር። ኣብቲ ግዜ'ቲ ሓላፊ ዜና ዞባ ደቡብ ዝነበረ ተጋዳላይ መንግስትኣብ፡ ዓርቢ ምስ ህዝባዊ ሰራዊት እዩ አስመራ አትዩ። ዳርጋ ኩልና ኣብ ዞባ ደቡብ ክንነጥፍ ዝጸናሕና ኣባላት ዜና፡ ኣብቲ ዕለት'ቲ - ኣብ ውሽጢ ናይ ደቓይቕ ፍልልይ ክሳብ ሰዓት 2:30 ድ.ቐ. ኣብ ዝነበረ ግዜ ኢና ሓደ ድሕሪ ሓደ ኣቲና። ኣብ መንጎ፡ ክሕለፍ ዘይነበሮ ናይ ቃለ-መጠይቓትን ካልእ ኣገዳሲ ስራሓትን የጓንፍ ብምንባሩ።

ብዝኾነ፡ መንግስትኣብ ነታ መልእኽቲ ሒዘዎ መጺኡ - ንክትንቡብ ድማ ሂቡኒ። ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ኣንባቢ ብምጽንሓይ እዩ ክህበኒ ዝወሰነ። ኣንቢቢያ ድማ።

ካልእ ብብግዜኡ ክቐርብ ዝነበሮ ሓበሬታታት ንክፍኖ እውን መንግስትኣብ እዩ መምርሒ ዝህብ ዝነበረ ምስ ዝምልከቶም ኣካላት እናተዘራረበ። ካብ'ቲ ኣውራ መደበር ረድዮ -ሻባይት ብጻት ክሳብ ዝመጽኡና ከኣ፡ ብኸምኡ ውዒልና፡ ሓዲርና እንደገና እውን ውዒልና. . .።

እታ ክትዕቀብ ዝነበራ ታሪኻዊት ፋልመይቲ ጽሕፍቲ/ መልእኽቲ - ሎሚ የላን። ብሰንኪ ሸዓኡ ዝነበረና ዘይቐርዑይ ኣተሓሕዛ ኣጥፊእናያ።

እታ 'ባፋንኩሉ' እትብል ቃል ድማ - ዋናኣ፡ ኣብዚ እዋን እዚ ዋና ኣሰናዳኢ ጋዜጣ ሓዳስ ኤርትራ ተጋ/ ኣሰናዳ ተኸለማርያም እዩ።

ፈነወ ክንጅምር ምስ ተወሰነ፡ ናይ ዝፍንወ ቴክኒሻናት ጉዳይ ክመጽእ ግድን ነይሩ። ምክንያቱ፡ ዝኸነ ኣባል ፊድዮ-አስመራ ኣብቲ ከባቢ ኣይጸንሐን ሻቡ። ኩሉ ንድሕነቱ ኣብ ገዝኡ እዩ ተሸጉጡ ዝነበረ። እትው ምስ በልና ኣትሒዙ፡ ንኹሉ ንጥፊታትና ዝሕግዝ ዝነበረ ሓደ ውፋይ ኣባል ቴለኮሙኒኬሽን ግን ነይሩና እዩ። ሒዙኒ ብምኻድ ድማ፡ ሓላፊ ስቱድዮ ናይ'ታ ረድዮ ዝነበረ ኣቶ ታደሰ ገብረዝጊ ካብ ገዝኡ ከባቢ እንዳ ካንዘን ኣምጺእናዮ። ብድሕሪ'ዚ፡ ካልኣት ቀስ ብቐስ ስዒብም። ኣብ'ታ ናይ 'ባፋንኩሉ' ኣጋጣሚ ምስ ዝነበረ ቴክኒሻን (ቀራጺ ድምጺ) እውን ከፋልጠኩም። ኣቶ ሃይለ ተስፋጋብር (ሃይለ ዱባ) እዩ ዝነበረ - ግዳ ባፋንኩሉ ከይትብልዎ ሓደራ።

ግዝያዊ ስቱድዮ

እዋን መኻተ

ግጥም ድምጺ ሐቂ - ምስ ዕንብረ ሐሶት

ተሰፋ-አለም ገብረሰላሳ (ጫረ)

አብ ካልኣይ ሰሙን ወርሒ ግንቦት 1998 እዩ። ካብ ዝተፈለለዩ ሚኒስትራታት ዝመጹ ሰራሕተኛታት መንግስቲ፡ ናብ ዓውደ ግንባር ንምኽታት አብ ቀጽሪ ኤክስፖ ተኣኪቦም ነበሩ። ካብ መንገቶም እኩባት ሓለፍቲ ዝርከብዎም አባላት ሚኒስትሪ ዜና ካብ ክፍልታት ራድዮ፡ ተለቪዥንን ጋዜጣን እውን አብቲ ቦታ ተረኽቦም ነበሩ። ስሞም ዘዝተረቐኑ ነናብ ዝተመደብዎ ኮር ተፈልዩ። አብቲ እዋንቲ ሓይልታት ምክልኻል ኤርትራ ውዳብኡ ብደረጃ ኮራትዮ ዝነበረ። ወከልቲ ነፍሲ ወከፍ ኮር ድማ ዝተመደቡሎም አባላት ንምውሳድ አብቲ ቦታ ተረኽቦም ነበሩ። ወፋሮ ናብተን ከብጽሕኡም ዝተቐረበ መካይን ተሳፊሩ።

ማእከላይ ቦታ ፊደዮ ድምጺ ሓፋሽ፡ ዳርጋ ሳልሳይ ግንባር ኮይኑ ተሰርዐ። አባላት ሳልሳይ ግንባርውን ጋዜጠኛታትን አባላት ሓላዋን ኮይኖም እዮም አገልግሎት ዝህቡ ዝነበሩ።

መሬት ምስ ጸልመተ ንቕሎ ኮነ። ቃፍላይ መካይን ተሰሪዐን ካብ አሰመራ ናብ ግንባራት መረብ-ሰቲት፡ ዓሊተና-መረብን ዓሰብን አምርሑ። ብዝሒ ናይቶም ዝኸትቱ ዝነበሩ ተጋደልቲ ሰራሕተኛታት፡ አባላት ሃገራዊ አገልግሎት፡ አባላት ሓፋሽ ውድባትን ዕጡቓትን ዝነበሩ ዜጋታት ክርእ እንከሎ፡ ንጥፈታት ናይተን ትካላት መንግስቲ ብአሉታ ከምዝጸሎ ንምግማቱ አየጸግምን። አብ ዜናዊ ሰራሕ ብፍላይ እቲ ዝገድል ዓቕሚ ሰብ ዝፈጥሮ ሃጻፍ ርዳኤ እዩ ነይሩ። አቕዲሙ እውን፡ አብ 1997 ካብ ቀዳማይ ክሳብ ራብዓይ ዙርያ፡ ሃገራዊ አገልግሎቶም ወዲአም ዝተፋነዉ መንእሰያት፡ አብ መደብ ተሃድሶን መደብ ልምዳትን ክሳተፉ ወፊርም ብምግባርም፡ ናቶም ሃጻፍ ንምትካእ ዝተረፉ አባላት ዜና፡ አብ ርእሲ ስሩዕ መደብም ካልእ ደሪቦም ክሰርሑ ይግደዱ ነይሮም እዮም። ናይ ሓበሬታ ሰራሕ ከአ፡ ከም ካልእ ሰርሓት ንግዜኡ ከተወንዘፎ ዝከአል ኣይኮነን። ይጽናሓይ ዘይብሃሎ ሰራሕ እዩ። አብ እዋን ኩናት እሞ ኸአ ዝያዳ ክሕይልዮ ዝግብኡ። ዜጋታት፡ ሓበሬታ አብ እዋኑን ብልክዕን ክረኽቡ አለዎም።

አብ 1979 ካብ ሜዳ ዝተመሰረተት ፊደዮ ድምጺ ሓፋሽ፡ አብ ዓሰርተ ክልተ ዓመት ዕድመኡ እዩ ሓርነት ተረኺቡ። አብ እዋን ቃልሲ፡ ባቲ ሃንቀውታ ህዝቢ ዝመልእ ሓበሬታኡ ሰራሕ ተቐባልነትን ዕዙዝ ዝናን ወኒና እያ። ብዝሃነጸቶ ብሉጽ ክብርታት ቦታኡ አብ ልቢ ሕብረተሰብ ኤርትራ ዓሚቕ ጥልቀት ነበሮ። አብ ናይ ድሕሪ ናጽነት ጉዕዞኡ ነቲ ዝአከብቶ ዓቕሚ ዝያዳ ከተደልድሎን ከተማዕብሎን ግድነት ስለ ዝነበረ፡ አብ ርእሲቶም ነባራት ናይ ሳሕል አባላት ድምጺ ሓፋሽ፡ አብ አሰመራ ዝጸንሑን ካብ ስደት ማለት ካብ ኢትዮጵያ፡ ሱዳንን ማእከላይ ምብራቕን ንሃገሮም ዝተመልሱን ሞያተኛታትን አባላት ሃገራዊ አገልግሎትን ተደሪቦም፡ ንዓቕሚ ዝያዳ አጠናኺሮም።

አምሓርኛ ብምግዳል ብሓሙሽተ ቋንቋታት ዝቐጸለ ናይ ድሕሪ ሓርነት ሰራሕ ድምጺ ሓፋሽ እምበኣር፡ ብዓቕሚ ሰብ ካብ ዝኸነ እዋን ንላዕሊ ካብ ዝሓሸ ደረጃ እዩ ነይሩ። ክሳብ ወራር ወያነ 1998። በዚ ድማ ነቲ ብምኽታት ዝተፈጥረ ሃጻፍ ንምምላእ ተወሳኺ ጽዑት ጠሊቡ። ነፍሲ ወከፍ አባል ሓደን ብዙሕን ኮይኑ ክሰርሕ አገዲዱ። ቀቕድሚ ምውላዕ ኩናት፡ ካብ ማእከል ከተማ ናብ ፎርቶ ሰኒታ ዝገባዘት ድምጺ ሓፋሽ፡ ቡቶም ዝተረፉ ውሑዳት አባላት፡ ንቡር ሰዓታት ፈነወአ ካብ ምፍጻም ኣይበኹረትን። ብዘይካዚ አባላታ አብ ሰላዕዳዕር ቤት ገርግሽን ቀጽሪ ዜናን ሓለዎ ይወጹን ስሩዕ መደብ ተዓጻጺፎም ክሸፍኑ ግድነት ኮነ።

ካልኣይ ዙርያ ምኽታት አባላት ድምጺ ሓፋሽ፡ ነቲ አቕዲሙ ዝተፈጥረ ዋሕዲ ዓቕሚ ሰብ መሊሱ ኣጋደዶ። ሓይሎ አባላት ዜና አብ ግንባራት ተመዲቦም፡ ገሊአም ናይቲ ግንባር ጋዜጠኛታት ኮይኖም ክነጥፉ እንከለው፡ ገሊአም ድማ አብ መሳርዕ ተዋጋኢ ሰራዊት ተመዲቦም ሃገራዊ ግብኣም አብ ምፍጻም ነበሩ። በዚ ድማ

ገዲም ጋዜጠኛ ድምጹ ሓፋሽ ኤርትራ ገብረመስቀል ገብረእግዚአብሔር ነቲ ኩነታት ከዝክር እንከሎ ከምዚ ይብል። “ወያነ ኣብ ልዕሊ ሃገርና ወራር ምስ ኣወጀ፡ ብቕጽበት ኩሉዮ ክኸትት ተዳልዩ። መን እም ብድድ ዘይብለ? ካብ ዜና ድማ ብዙሓት ኢና ንግባር ተበጊስና። ውሑዳት ግን መደባት ቋንቋ ኣምሓርኛን ኣሮምኛን ንምጅማር ቀልጢፎም ተመሊሶም” ይብል።

ገብረመስቀል ገብረእግዚአብሔር ሓዲ ካብቶም ናብ ግንባር ዛገምባሳ ዝኸተቱ ኣባላት ክፍሊ ራድዮ እዩ። ካብ 1990 ኣብ ድምጹ ሓፋሽ ፕሮግራም ትግርኛ ዝተመደበን ሓዲ ካብ ፍሉጣት ኣንብቡቲ ሓተታ፡ ኣዋጃትን መግለጺታትን መንግስቲ እዩ። ብዝያዳ ድማ ቦታ ኣብ 1992 ዝጀመረት “ዝረኣናዮን ዝሰማዕናዮን” ዘርእስታ መደቡን ዘቕርቦ ትሕዝቶ መርማሪ ጋዜጠኛነትን ይፍለጥ።

“ናብቲ ግንባር ለይቲ ኢና ኣቲና። ቀም ከየበልና ጽዑቕ ደብዳቤ ጀማራና። መስዋእቲ ናይቶም ‘ነበዝ ተሻሻሞ ተሻመወላ’ እናደረፈና ናብ ውግእ ዝኣተወ ዝነበሩ መንእሰያት ፍሉይ ጦብላሕታዮ ገዲፉላይ” ይብል ከም ወተሃደርን ከም ጋዜጠኛን ነቲ ኩነት ብምዝካር። ኮር 2001 ኣብ ግንባር ዛገምባሳ እያ ጸኒሓቶ። ምራራ ኣብ ዝብሃል መአዘዚ ቦታ ዝነበረ ኣዛዚ ኮር 2001 ሰወእ ሜጀር ጀነራል ገብረእግዚአብሔር ዓንደማርያም፡ ኣብ ሰራዊት ብሓፋሽን ምሁራንን ንምዮተኛን ከኣ ብፍላይ ዕዘዝ ኣኸብሮት ከምዝነበሮ ገብረመስቀል ንቃላቱ ብምጥቃስ ይዝክር።

“ውጩ ኣብቲ ግንባር ምስ ረኣየኒ፡ ‘ስማዕስከ ብኸመይ ሓሊፍካና? ናትኩም ናይ ራድዮ ግንባር እኮ ቀሊል ኣይኮነን ኢሉ’ ካብ ከቢድ ብረት ናብ ቤት ጽሕፈቱ ስሒቡኒ” ይብል ገብረመስቀል።

እቶም ናብ ግንባራት ዝኸተቱ ኣባላት ድምጹ ሓፋሽ፡ ብዘይካ እቲ ዕለታዊ ናብ ማእከላይ ቦታኡም ዝልእክዎ ዝነበሩ ዜናታት ናይ ውግእ፣ ንሰራዊት ዘገብሩ ዝተፈላለዩ ብቪድዮ ዝተቐርጹ መደባት ውን ይዘርግሑ ነበሩ። ብዓቢኡ ጸብጻባት ውግእ ይጽሕፉ፣ ዕለታዊ ህይወት ሓይልታት ምክልኻል የንጸባርቑ፡ ንዝተማረኹ ወተሃደራት ኣዘራሪቦም ውዳእ መደባት ናብ ሚኒስትሪ ዜና ይልእኩ።

“ኣብቲ እዋንቲ ድምጹ ሓፋሽ ድምጹ ሓቂ ኮይና እያ ተቐሊሳ። ዕጥቃ ቅነዕ፣ እሙንን ልክዕን ሓበሬታ። እተቐርቦ መደባትን እዋናዊ ጸብጻባት ሚዛን ዝሓለወ ብምንባር፣ ብጻላእቲ ከም ሓዲ ግንባር ኩናት ትጥመት ነይራ። ስለዚ ሞያኣ ብቐሊል ዝግለጽ ኣይኮነን። ኣባላታ ድማ ተወላ ዕማም ፈጸሞም ክብሃል ይከኣል። ኣብ ዓውደ ግንባር ዝኸተቱ ብረት ሓዘም፡ ኣብ ማእከላይ ቦታ ዝነበሩ ድማ ረቂቕ መሳርፍ ዓጢቆም ተቐሊሶም እዮም” ይብል ጋዜጠኛ ገብረመስቀል ገብረእግዚአብሔር- ንተራን ኣበርክቶን ድምጹ ሓፋሽ ኣብ ወራር ወያነ እንክገልጽ።

ኣብቲ ግዜቲ ብዙሓት ወከልቲ ማዕከናት ዜና ዓለም ኣብ ግንባራት ይበጽሑ ነበሩ። ሓንቲ ካብኦም ጋዜጠኛ ራድዮ ድምጹ ኣመሪካ

ኣዳነሽ ፍሰሃዮ እያ ነበረት። ናብቲ ግንባር ንሰለስተ ዕለማታት እያ መጸኣ። ብቕንዱ ነቲ ግንባር ንምርኣይ፡ ብተወሳኺ “ኣብ ዓይጋ ከባቢ ዓሊተና ሰራዊት ሻዕብያ ደናግል ተጋሲሶም” ዝብል ወረን “ሓውባኣ ብጥይት ወተሃደራት ሻዕብያ ተቐቲሎም” ተባሂሉ ዝተነግራን ሓቕነቱ ንምርግጋጽ።

“ውጩ ዓውደ ግንባር ከርእያ ሓቢሩኒ፣ ካብ ኣስመራ ሓዘዎ ዝመጸ ጋዜጠኛ ኢሳቕ ያሬድ እዩ ነይሩ፣ ብሓባር ድማ ናብ ውሽጢ ግንባር ኣቲና” ይብል ገብረመስቀል።

ኣዳነሽ እቲ ናብ ድፋዕ ዝወሰዳ ዝነበረ ወተሃደር፣ ጋዜጠኛ ገብረመስቀል ምዃኑ ትፈልጥ ኣይነበረትን። ውሽጢ ግንባር ምስ በጽሑ። ደብዳቤ ጀመረ። ከቢድ ብረት ነቲ ከባቢ ኣናወጸ። ደርናን ተጎንን ንምድረ ሰማይ ሸፈና። “ኣዳነሽ ናይ ዓውደ ውግእ ጋዜጠኛ ዘይከንሳ፣ ኣይሰንበደትን። እኳ ድኣ ነቲ ድምጹ ክትቀርጹ ፈተነት። ኣብቲ ቦታ ዝነበረ ኣዛዚ ወዲ-ዘህራ ግን ቀልጢፍኩም ካብዚ ከባቢ ውጹ፡ ኣብታ ኩርባ ምስ በጻሕኩም ብጉዳ ሕለፉ በለና” ይውሰኹ ገብረመስቀል።

ከቢድ ዝናብ ዝነበሮ ወቕቲ እዩ። እቲ ከባቢ ብጀቕጀቕን ሳዕርን እዩ ተሸፊነ። በዓል ገብረመስቀል ብምእከል ደብዳቤ ብፍጥነት ማኪና ተሓጊዞም ምስ ወጹ፣ ኣዳነሽ ንኣዛዚ ቢጦሎኒ ኮሎኔል በላይ በኹረ ቃል መሕተት ከየተካይደሉ መደባት። መቐረጺ ድምጹ ተይጥ ኣዳለወት። ምቕራጽ ኣበየታ። ፈዘዘት። ትግብሮ ጨነቓ። ገብረመስቀል ክዕዘባ ድሕሪ ምጽናሕ፡ “እስከ ሃቢ” ብምባል ሓገዘ። ሽዑ ውን ጋዜጠኛ ምዃኑ ኣይፈለጠትን። ድሕርቲ ቃል መሕተት ኣዳነሽ ናብታ ገዳም ኣተወት። ነቲ ሓዛቶ ዝመጸት ሓበሬታ ከተረጋግጽ ኣተተት።

“ሰራዊት ሻዕብያ ደናግል ንፈለስትኹም ተጋሲሶምን እዮም?” ሓተተቶም፡ ንሓላፊ ናይቲ ገዳም።

“በስመኣብ ወወልድ መንፈስ ቅዱስ” መስቀሎም ኣማዕቲቦም “እዛ ጓለይ ሓሶት እዩ። ኣብዚ ድኣ ደቀንስትዮ ፈለስቲ እኳ ዘይብልና” ቃል ምስክርነቶም ሃብዮ- ኣባ ፍጹም። ናብ ዝ ቤት ሓወባኣ ቀጸለት።

“ወተሃደራት ሻዕብያ ደናግል ንሓወባይ ቀቲሎም?” ሓተተት።

“ወራድምም ንሳቶም ድኣ ኣብዚ” ኣዘይነበሩ! ሓወባኸስ ብብራርያ ጥይት ሰራዊት ኢትዮጵያ እዩ ተቐቲሉ” ኣረጋጸትላ እታ ዝተወከሰታ ዘመድ። ኣዳነሽ ብዓይና ርእያ፡ ሓቕነት ኣረጋጸ ናብ ቦትኣ ብምምላስ ሰፊሕ መደብ ሰራሓ ዘርግሓቶ። ንጋዜጠኛ ገብረመስቀል ኣብ ኣስመራ ቀጽሪ ሚኒስትሪ ዜና ምስ ረኸቡቶ ከተላልዮ ኣይከኣለትን። ምስ ነገሩዎ ጋዜጠኛ ዝኸትት ስለዘይመሰላ እምበር፣ ጥርጣሪ ከም ዝነበራ ኣይሓብኣትሉን።

ድምጹ ሓፋሽ ኣብ ርእሲ ናይ ውሽጢ ሃገር ቋንቋታት፡ ምስ ምጅማር ወራር ወያነ መደባት ቋንቋ ኣምሓርኛን ኣሮምኛን እውን ጀማራ ነበረት። ሓይሎ ካብቶም ተዓጻጻፎም ነዚ ኩሉ መደባት

መነባብሮ ኣብ ሻዛይት

ዝሰርሑ ዝነበሩ ኣባላታ ንታዕሊም ታሽዓይ ዙርያ ሃገራዊ ኣገልግሎት (ሳዋ) ኣብ ዝወረድሉ ከኣ፡ እቲ ሃገር መሊሱ ገፍሑ። ነፍሲ ወከፍ ኣባል ካብ ንቡር ንላዕሊ ተመጠጠ። ኣብ ስነ ጥበብን ጋዜጠኝነትን ተሞኩሮ ዝነበሮምን ናይ ምጽሓፍ ክእለት ዝደለቡን ኣባላት ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሕን ናብ ደምጺ ሓፋሽ ተሳሕቡ። እቲ ሃገር ግን ከመልእ ኣይከኣለን። ኣባላት ዜና ካብ ግንባራት ናይ ምስሓብ ጸዕርታት ተኸዩደ። ገብረመስቀል'ውን ናብ ኣስመራ ተሳሕቡ። ካብ ግንባር ናብ ቦታኡ ተመሊሱ ስራሕ ኣብ ዝጀመረሉ ከኣ፡ ምስ ውልቃዊ ህይወቱ ዝተኣሳሰር ዘይሃስስ ጦብላሕታ ዝገድፍ ዜና ኣንበቡ።

“ልክዕ ከምታ ናይ ሳሕል ጸብጸብ ደምጺ ሓፋሽ'የ ኣንቢቢ” ይብል ገብረመስቀል፡ ኣብ 1990 ናብ ደምጺ ሓፋሽ ተመዲቡ ፋልመይቲ ዘንበባ ዜናዊ ጸብጸብ ብምዝካር። እታ ሽዑ ዘንበባ ዜና “ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ ደቡብ፡ ኣቶ መስፍን ዐቕባሚካል ንዝተባህለ ዜጋ፡ ኣብ ግራቱ እናሓረሰ ብተመልከተልይ ቀቲሎም” ዝብል ትሕዝቶ ነበራ። ኣቶ መስፍን ዐቕባሚካል ሓወባኡ ንጋዜጠኛ ገብረመስቀል እዮም።

እታ ድሕሪ ካልኣይ ወራር ወያነ፡ ካብ ግንባር ምስ ተመልሰ ዘንበባ ፋልመይቲ ዜና እውን ዝመሳሰልን ዘይደምሰስን ጦብላሕታ ወሰኸትሉ።

ወጋሕታ እዩ። ገብረመስቀል ከም ኣመሉ ኣቕዲሙ ናብ ቤት ጽሕፈት ኣተወ። ተሌፎን ቤት ጽሕፈት ደወለት። ገብረመስቀል ንኣላፊ ስነ-ምግባር ምርምርን ህዝባዊ ግንባርን ንደሞክራሲን ፍትሕን ኣቶ ዘምህረት ዮሃንስ ተቐብሎ። “ስርዓት ወያነ ሎም ንግሆ ብግንባር መራብ ሰቲት ውግእ ጀሚሩ ኣሎ። ምሉእ ጸብጸብ ምስ መጻፍ ከነሰበልኩም ኢኖ ኢልካ ኣንቡብ። ተርጉምካ ብኣምሓርኻውን ደግሞ” ዝብል ሓበሬታ ሃቡ። ዜና ተነበበት።

ቀረባ ቤተሰቡ ንጋዜጠኛ ገብረመስቀል፡ ኣቶ ሃብተኣብ ተስፋ-ዝጊ ወጋሕታ ተንሲኦም ደምጺ ሓፋሽ ናይ ምስማዕ ልምዲ ነበሮም። ኣብቲ እዋንቲ፡ እቶም ኣብ ሰለስተ ሰዓታት ብኩራም ተደኒሶም ዓራት ሓዞም ነበሩ። ዝተረፈ ሓደ ኣባል ሻድሻይ ዙርያ ወይም ኣብ ግንባር መራብ ሰቲት ከቲቱ ነበረ። በዓልቲ ቤቶም፡ ፍንጃል ቡን እናቐበሉቶም ነታ ዜና ምስ ሰምዑ፡ ብእኣ ኣቢሎም ንኣዋሩ ደቀሱ። ወረደ፡ ኣብ ግንባር መራብ ሰቲት ዝነበረ ወይምውን ኣብታ ዕለት ተሰውኡ። ገብረመስቀል ካብታ ዕለት ኣትሒዙ፡ ንግስቲ በዓልቲ ቤት ኣቶ ሃብተኣብ ዓይኑ መሊኡ ክርእያ ከም ዝሸገር እዩ ዘዘገቱ።

ምስ ምድኻት ወተሃደራት ወያነ ቃል መሕተት ዮካይድ ኣብ ዝነበረሉ እዋንውን ኣብ ማይ ነፍሒ ዘገነፎ ኣይረሰዮን።

- “ካባይ መጺእካ?” ሓተተ ገብረመስቀል።
- “ካብ ተምቤን ዓቢ ዓዲ” መለሰ'ቲ ምድኻ።
- “እንታይ ክትገብር መጺእካ? ደረብ ሕቶ።
- “ኤርትራ ወራራትና ክንቀጽዎ” ዝተባህሉ ደገም።
- “ናባይ ክትበጽሑ እዩ ነይሩ ሓሳብኩም?”

“ኣስመራ እምባይ ኣባይ ድኣ? ኣብ ኣስመራ ዝርከብናዮ ከኣ ንኣና ክኸውንዮ ተነገሩና”

እታ ቃል መሕተት ምስ ተፈነወት፡ ኣብ ሰማዕቲ ፍሉይ ስምዒት ፈጠራ። ብእኡ ንብኡ ተቐሪጸ፡ ኣብ ዝተፈላለዩ ቦታታት ብናስትሮ ክትደጋገም ጀመረት። ኣብዚ እዋንውን ኣብ ዩቱብ ኣትያ፡ ኣብ ተንቀሳቐሲቲ ተሌፎናት ተጻዒና፡ ብዙሓት ሰማዕቲ ትረክቡ ምህላዎ ይገልጽ ጋዜጠኛ ገብረመስቀል።

እታ ካልኣይቲ ዝኸፈነውን ኣብ ተመሳሳሊ ቦታ እያ ተፈጸማ። ገብረመስቀል ማይክሮፎን ቀሪቡ ንኣደ ምድኻ ስሙን ኣሃዱኡን እናሓተቶ “ገብረመስቀል ኣላለኻኒዶ?” ተገልቢጡ፡ እቲ ምድኻ ሓተቶ።

- “ኣየላለኹኻን” መለሰሉ ኣሕጺሩ።
- “ኣብ ዝዛባንዳ ጥልያን ጫማኻ መን ይጸግረልካ ነይሩ። ኣነ እኳ እየ” ብዝርዝር ሓበሬታኡ ነገሮ። ገብረመስቀል ዘከሮ። ስምዒቱ ተፈራረቆ። ኣብ ዘይፈልጠ ኩናትን ተገዲዶን ምምጽኡ ምስ ነገር ገብረመስቀል

ሀንጸት ሃገር

ድ . ሐ . ኤ . ኣብ ልምዓትን ንቕሓትን

ገብረመስቀል ገብረእግዝኣብሄር

ሀዘቢ ኤርትራ፡ ድሕሪ ናጽነት ሃገሩ ካብ ናይ 30 ዓመታት ሓሙኸሽቲ ኩናት ንምውጻእ ካብ 1991-1997 ተውላ ንልምዓት ኣብ ዝተበለሉ ዝነበረ ዓመታት፡ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ፡ እዛ ሃገር ብልምዓት ክትልምልም፡ ብቐጠባ ግምጃ ክትሰለም፡ ዝበዝሕ መደባታ ናብ ልምዓት ቀይራቶ እያ።

ሀዘቢ ኤርትራ ቀንዲ ደራሺ ምዕባለ፡ ሰብአዊ ዓቕምኻን ናይ ምግባር ብቕዓትኻን ኣዋዲድካ፡ ኣፍራይነትካ ምዕባይ ምዃኑ ኣሚኑ ኣብ ዝተበገሰሉ እዋን፡ ዝነበሮ ርእሰ ማል ሓቦ፡ ንያትን ተወፋይነትን እንተዘይኮይኑ ገንዘብን ካልእ ንዋትን ኣይኮነን። በዚ መሰረት ርእሰ ምርኮሳ፡ ሓደ ናብቲ እንሕልፍ ዕላማን ሹቶን ዙብጽሕ ፍቱን መሳርሒ ምዃኑ ብምግንዛብ፡ ጉልበቱን ዝርከቡ ገንዘብን ፍልጠቱን ናብ ልምዓትዮ ኣውፊሩዎ።

ርእሰ ምርኮሳ፡ ብግዜያዊ ሽግር ከይተሰነፍካ፡ ካብ ግዝያዊ ረብሓ፡ ናይ ሓዋሩ ፍረ ጠሚትካ፡ ኣብ ዝሕጸን ዓቕምኻ ተምርኩስካ፡ ግድላት ምፍታሕን ካብ ካልእ ከይተጸበኻ ንሰለ ሃገርን ህዝብን ምውፋይን ርሃጽካ ምፍሳስንዮ። ብዛዕባዚ ኩሉ ዜጋ ግንዛብ ከሕድር፡ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ዝተጻወተቶ ተራ ኣብ ታሪኽ ተሰኒዱ ዝነበርዮ።

ሀዘቢ ኤርትራ “ሃብቲ ህብይ ደገብር” ብምባል ክሳብ 1997 ኣብ ዝነበራ ዓመታት “ልምዓትና ብጽፍርና” ዝብል መሪሕ ጭርሖ ተሓንጊጡ ብዘካየዶ ዳግመ ህንጻዊ ንጥፊታት ኣብ ውሽጢ ሓጺር ግዜ እቲ ናይ 30 ዓመታት ቁስለ ደረጃ ብደረጃ ክሓድ ተራእዮ እዮ። ዳግመ ሕውዋት ንኹሉ መዳያዊ ህይወት ናይ ሓደ ሕብረተሰብ ዘጠቓልል፡ ናይ ወለዶታት ጸዕርን ቃልሰን ዝሓትት ምዃኑ ተረዲኡ ድማ፡ “ነዛ ሃገር ነለምልማ - ግምጃ ንሰልማ” እናበለ ኣብ ዝምርሸሉ ዝነበረ እዋን፡ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ኣብ ጎኑ ነይራ። ምስኡ ብሓባር ዘሚራ፡ ንጸዕሩ ውጽኢቱን ብልሳና ኣበሰራ። ኣብ 1992 ዝተኣወጀ ሃገራዊ ኣገልግሎት መንእሰያት ኤርትራ ቀዳማይ፡ ካልኣይ፡ ሳልሳይ፡ ራብዓይ፡ ... ዙርያ ኣፍራዞን ባይዳን ሒዞም “ጎበዝ ተሻሻ” እናበሉ ኣብ ዝወፍርሉ ዝነበሩ፡ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ መቐረጺ ድምጺ ኣዋዲዳ፡ ምስኡም ወፊራ። መንእሰይ ወለዶ ህዝቡ ክርህዎ፡ ሕሉባ ንጹፋ ጸንቂቓ ዘምሃረቶ ሃገሩ ብኸልተ ኣግራ ደልዲላ ክትቀውም፡ ንልምዓት ኣብ ዝወፈረሉ፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ እግረ እግሩ እናኸደት፡ ንኹሉ ንጥፊታት ናብ መሳኹቲ ኣእዛን ሰማዕቲ ኣብጸሓ።

ሕማቕ ኣጋጣሚ ኮይኑ፡ ኣብ 1998 ሀዘቢ ኤርትራ ዘይሓሰበ ወራር ምስ ኣጋጠም እቶም ናብ ልምዓት ዝወፈሩ ደቂ ናጽነትን ይከኣሎን፡ ናውቲ ልምዓቶም ደርብዮም ወራር ንምምካት ናብ

ግንባራት ምስ ወሓዙ፡ ድምጺ ሓፋሽ፡ ኣባላታ ናብ ኩሉ ግንባራት ኩናት ኣኸቲታ፡ ቦቲ ሓደ ብርዕን መቐረጺ ድምጽን፡ ቦቲ ኻልእ ድማ ብረት ብምሓዝ መኪታን ሓበሬታ ኣስኒቓን። ድምጺ ሓፋሽን ኣባላታን፡ እቲ ዝተሰገደደ ኩናት ብዓወት ሀዘቢ ኤርትራ ኪዘዘም ምዃኑ፡ በትሪ ሓቂ ትቕጥን እምበር ከምዘይትሰበር ኣሚናም፡ ኣብ ጎኒቲ ኣብ ግንባራት ኩናት ዝረጋገገ ዝነበረ ዋርሳይ ይከኣሎ ብምስላፍ ሃገራዊ ግብአም ፈጸሞም። እቲ ወራር ፈሻሊ ምዃኑን ዘይሩ ዘይሩ ኣብ ጣውላ ከምዝፍታሕን ምዃኑ እናገለጸት፡ ንሰላም ዘሚራን ፍትሓዊ መኸተ ኣሓይላን። እቶም ኣብ ብዙሕ ኣጋጣሚታት ንሀዘቢ ኤርትራን ቃልሰን “ብርቂ” እናበሉ ክገልጽዎ ዝጸንሑ ተመራመርቲ፡ ዳግማይ ኣብ ግዜ ወራር ወያነ ፍሉይ ትንግርቲዮም ተዓዚቦም። “ነዚ ኩናትዚ ብኹሉ መዳይ ኣይጸወርንዮ” ክብሉዎ ዝጸንሑ ሀዘቢ፡ ነቲ ኩናት ሰዲሩ ብዓወት ዛዚምዎ ጥራይ ዘይኮነ፡ ማዕረ ማዕረኡ ኣብ ልምዓት ክስጉም ተዓዚቦም፡ ኣስተንኪሮም።

ጎኒ ጎኒቲ መጉሃር ኩናት፡ መንግስቲ ኤርትራ፡ መሰረት ብቕዓትን ዓይነታዊ ክእለትን ትምህርቲ ምዃኑ ብምእማን፡ ብርክት ዝበላ ኮሎጃትን ማእከላት መሰልጠኒን መሰሪቱ፡ ብኣሽሓት ዝቐጸሩ መንእሰያት ኣምሃሩን ሞያታት ኣቕሲሙን። እዞም ኣብ ኩሉ ኩርንዓትዛ ሃገር ተጻምር ዝሰርሑን ኣብ ምስራሕ ዝርከቡን፡ እቶም ትማሊ ካብዘን ኮሎጃትን ማእከላት መሰልጠኒን ተምሃሮም ዝወጹ መንእሰያትዮም። ኣብዛ ሃገር ዝተሃንጹ ብዙሓት ጽርግያታት፡ ድንድላት፡ ዓባይትን ማእከሎትን ዲጋታትን ራህያታትን፡ ዝለምዑ ሰፋሕቲ መሬት ሕርሻ ብመንእሰያት ደቃዮም ተዓምሂሞም። ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ብወገና ፍልጠትን ብቕዓትን፡ ሓደ ካብ መሰረታዊ ዕጥቂ መንእሰያት ምዃኑ፡ መንእሰያት ጽባሕ ንጉሆ ዕዳ ንእስነት ከይሰከሙ፡ ግዜ ከለዎም ፍልጠት ከዋህልሉ፡ ወረሰቲ ኮይናም ንኻልሓት ከውርሱ እናጎበኑሎት፡ ሰራሕቲ ቅያ መንእሰያት ናብ

ዝርከብዎ ቦታታትን ዓውድታትን እናኸደት ድምጻም ኮይና ንጥፈታቶም ከተቃልሉ፡ ብሶላ (ኮምፓስ) ኮይና ራኪይኦም ከተመላኸት ተገሃ። መንእሰይ ዕቅር ጸጋ ኤርትራ ምዃኑ፡ ኣብ ቁጠባን ድሕነት ሃገርን ካብኡ ዝድለ ኣበርክቶ ከገብር፡ ኤርትራ ልዑል ርግኣትን ጸጥታን እትውንን ሃገራታትን ኮይና ከትነብር፡ እቲ ወሳኒ መንእሰይ ምዃኑ ድምጺ ሓፋሽ፡ ብሰፍሓትን ስጥመትን መልእኽታ ከተውሕዝ ጸኒሓን ኣላን።

ኣብቲ መሪር ዕጥቃውን ፖለቲካውን ምርብራብ ተዓዊቱ ዝወጸን ንሃገሩ ካብ ዳግማይ ጎበጣ ዝተኸላኸለን ዘድሓን ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብ ልዕሊኡ ካልእ ተወሳኺ ሓዲጋዮ ገጢጎምዎ። ንሱ ድማ፡ ኩናት ኣብቁዑ ናብ ልምዓቱ ከይምለስ፡ ጀሆ ተታሒዙ ኣብ ትሕቲ ጸላእቱን ተጸባእቱን ኪወድቅ፡ ሕብረ-ብዙሕ ተጸብኢታት ገጢጎምዎ፡ እገዳ እውን ተኣዊጅዎ። እዚ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝተሰገደደ እገዳ፡ ምንጩን ኣበገሰቱን ህዝቢ ብዝገባእ ክግንዘቦ፡ እገዳ ንሓዲድ ምረሻኡ ግንዛቤ ክዓናቕፍ እንተዘይኮይኑ፡ ውዲሉ ሓዲሩ ፈሻሊ ምዃኑ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ንህዝቢ ኣንቁሓን ኣጎስጉሳን፡ ኣብኡ ከይተወሰነትውን ኣብ ወጻኢ ዝርከቡ ኤርትራውያን፡ ነቲ ብግጉይ ቅማሪ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝተሰገደደ ብይን እገዳ ንምኹናንን፡ ማሕበረ ሰብ ዓለም ሓቀኛ ኣፍልጦ ክህልዎ ኣብ ዘካይድዎ ዝነበሩ ሰላማዊ ሰልፍታት ተረኺቡ፡ ነቲ ፍጻመታት ብውዑዩ ብሰፍሓት ኣቃሊሑዎ።

ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ብዘይካዚ፡ ከቡር ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ኣብ እዋናዊ ጉዳያት ሃገር፡ ኣብ ዞባውን ኣህጉራውን ዓለማውን ምዕባላታት ኣመልኪቱ “ምስ ማዕከናት ዜና ውሽጢ ሃገርን ወጻኢን ዘካይዶም ብርክት ዝበሉ ቃለ መሕትት፡” ብፍላይ ድማ ኤርትራ እትኸትሎ ናይ ወጻኢ ፖሊሲ ንኣበራዊ ራብሓ ዘገልግልን፡ ኣብ ሸርክነት ዝተመርኮሰን ምዃኑን ንዝህቦ ዝነበረ ሰፋሕቲ ቃለ መጠይቓት እዛ ድምጺ ሓቂ ዝኾነት ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ብቐጥታ ናብ ሰማዕታ ብምትሕልፋፍ ማሕበረ ሰብ ዓለም ከም ዝፈልጦ ገይራዎ።

ምስዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ብዝተኣሳሰር ኣብ ኩሉ ኣኼባታት ካቢን ሚኒስትራት ኤርትራ ተረኺቡ፡ ካቢን ዝዝተየሎም ፖለቲካዊ፡ ቁጠባውን ማሕበራውን ጉዳያትን ዘሕለፎም ውሳኔታትን፡ ድምጺ ሓፋሽ ንህዝቢ ብልሳና ሓቢራ።

ኤርትራ ርጉእ ኣክባቢ እትነበረሉ ኩነት ምፍጣር ሓዲ ካብ ዓበይቲ ስትራቴጂን ዕላማታትን መንግስቲ ኤርትራዮ። ነዚ ዕላማዚ ክውን ንምግባር ድማ መንግስቲ ኤርትራ ንጹር ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ሓንጻጹ፡ ኤርትራ እትምርሓሉ ኣብ ሸርክነት ዝተመስረተ ቁጠባዊ፡ ንግዳውን ወፍራውን ፖሊሲታት ኣንጻሩዮ። እዞም ፖሊሲታት እዚኦም መደባት ምትሕግጋዝን ምትሕብባርን ዘሓይሉዮም። ይኹንምበር እዚ ኣብ እወታዊ ኣጠማምታ ተምርኩሱ ዝተሓንጸጸን ንምትግባር ዝጸዓረሉን ዝነበረ ፖሊሲታት ብዝተፈላለዩ ዞባውን ዓለማውን ሸርኩታት ከተዓናቕፍ ጸኒሑዮ። ኤርትራ ኣብ ጎዶና ምስሊ ጽቡቕ ኣብነትን ብሩህ ተስፋን ከይትኸውን፡ ካብኡ ሓሊፉውን ብዝተፈላለዩ ሸርሓዊ ምህዞ ምስ ጎረባብቲ ሃገራት ኣብ ኩናት ክትጽመድ ዘይተፋሕሰ ተንኮልን ዘይተፈንቀለ እምነን ኣይነበረን። ኣብዚ ጉዳይዚውን፡ እታ ልሳን ህዝቢ ዝኾነት ድምጺ ሓቂ፡ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ኤርትራ ዝፍጸም ዝተሃቀነ ባይልን ሸርኩን ብምቅላዕ፡ ሓቂ ውዲላ ሓዲራ ብርእሳ ብሎኽ ኢላ ከምእትወጽእ፡ መኸተ ህዝቢ ኤርትራ ድማ ብኡ መጠን ክሕይልን ክጸንዕን ከምዘለዎ ንሰማዕታ ሓበሬታ ኣስኒቃን ኣዕጢቓን።

እቶም ን20 ዓመታት ኣብ ኩነተ ኩናትን ኣይሰላም-ኣይኩናትን ዝጸንሑ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን “ዝሓለፈ ይኣክል” ብምባል፡ ብተበግሶ መንግስታቶምን ልቦና ክልቲኦም መሪሕነትን ስምምዕ ሰላም ብምኽታም ንህዝባምን ዓለምን ኣበሲሮም። በዚ ድማ ብ8 ሓምለ 2018 ቀዳማይ ሚኒስተር ፌደራላዊት ደሞክራሲያዊት ሪፓብሊክ ኢትዮጵያ ኣብ ኤርትራ ወግዓዊ ዑደት ኣብ ዝፈጸመሉ፡ ከምኡውን ኣብ ሰሙኑ ፕረዚደንት ኢሳይያስ ኣፈወርቂ ኣብ ኣዲስ ኣበባ ወግዓዊ ዑደት ኣብ ዝገበረሉ፡ ድምጺ ሓፋሽ ኣብቲ ኣጋጣሚ ብኣካል ተረኺቡ ነቲ ዝተፈጥረ ሓድሽ ሃዋህው ብዝገባእ ኣንጻባሪቓቶ። ክልቲኦም መሪሕቲ ዝኸተምዎ ሓሙሽተ ዓንድታት ዝሓቆፈ፡ ሓበራዊ ኣዋጅ ሰላምን ምሕዝነትን ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ንሰማዕቲ ኣበሲራ። ልዕሊ ኹሉ ነቲ ኣብ መንጎ ክልቲኦም ሃገራት ዝተኸተመ ምብቃዕ ኩነተ ኩናት ጥቡቕ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊ፡ ማሕበራዊ፡ ባህላውን ጸጥታውን ምትሕብባር፡ ምጅማር ናይ መጎዓዝያን ንግድን ተሌኮሙኒኬሽንን ንጥፈታት፡ ምትግባር ውሳኔ ዶብ ኤርትራን ኢትዮጵያን ምውሓስ ዞባዊ ሰላምን ልምዓትን ምትሕብባርን ብዝምልከት ንክልቲኦም ህዝብታትን ዓለምን ሓቢራ። ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ብዘይካዚ ኣብ ምጅማር በረራ መንገዲ ኣየራት ኢትዮጵያን ኤርትራን ካብን ናብን ኣስመራን ኣዲስ ኣበባን ከምኡውን ኣብ ስነስርዓት ምኽፋት ንኤርትራን ኢትዮጵያን ዘራኽብ ክልተ መስመራት መጎዓዝያ ምድሪ ደባይሲማን-ቡሬን ሰርሓ-ዛለንበሳን ተረኺቡ ዮሃናኣ ንህዝብታት ክልቲኦም ሃገራት ኣመሓላሊፋ።

ኣብ ዝሓለፈ ዓመታት ናጽነት፡ ተራ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ኣብ ኩሉ ዓውድታት፡ ብፍላይ ድማ ኣብ ልምዓትን መኸተን ሓዲ ብሓዲ ዘርዘርካ ንምግላጽ ዝከኣል ኣይኮነን። እዚ ዝተጠቐሰ ንጥፈታት ንምክኸኻር ዝኣከል “ካብ ባሕሪ ብጭልፋ” ጥራይዮ።

ድምጺ ሓፋሽ ብልሳን ደቃ

ኤፍሬም ግደ

ብአጻብዕ ዝቐጸሩ ሰባት ብውሱን ዓቕምን ድሩት መሳርሕን ንድምጺ ሓፋሽ ኣብ ሓደ ህሮርማ ዘይፍለዮ ስንጭሮ ፈጠሮምዎ። ንሳውን ብግደኣ ብዙሓት ሰባት ፈጠራ። እታ መደበር ፊደሎ ደረጃ ክእለቶምን ተሞክሮኦምን ብዘየገድስ ንኹሎም ሓንጎራይ ኢላ ትቕበሎም - ትሓቕፎም፡ ተሟሙቕም፡ ትነቕፎም፡ ትገንሐም፡ ትቐጽጾም፡ ተትብጾም፡ ተዕጥቕም፡ ተዕብቦምን ትሸልሞምን። ንሳቶም ብወገኖም ይሕብሕብዎን ይከናኸንዎን፡ የመሓይሽዎን የጸብቕዎን፡ የሰፍሕዎን የዕብይዎን። ከም ውሉድን ወላድን ብምዃን ነዊሕ ብሓባር ይጓዓዙ። ምፍልላይ ግን ኣይተርፍን። ዓመታት ምስኣ ጸኒሖም ብዙሓት ናብ ካልኣት ትካላት ይምደቡ። ውሑዳት ዘይኮኑ ካልኣት ከኣ ናብ ውልቃዊ ዋኒኖም ይዘንብሉ። ገለ ውሑዳትውን መስዋእቲ ስለተርክበም ንሓዋሩ ይፍለዩ። ድምጺ ሓፋሽ ካብ ዝተመሰረተትሉ 1 ጥሪ 1979 ክሳብ ሎሚ ኣብዚ ናይ 40 ዓመታት ዕድመኣ፡ ኣማኢት ጋዜጠኛታት፡ ቴክኒሻኛት፡ ሓለፍቲ፡ ጸሓፍትን ሰብ ካልእ ሞያን ኣኣንጊዳ። ማህደር ታሪኻ ምስዝግንጸል ንኣብነት ገለን ሚኒስተራትን ላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስትን ገለን ከኣ ኣምባሳደራት ወ.ዘ.ተ. ብምዃን ሃገሮም ኣብ ምግልጋል ዝርከቡ ዘለዉ እዮም። ገለን ከኣ ዛጊት ንዐታት ዓመታት ካብ ሕቕፋ ከይተፈልዩ ይሕብሕብዎ ኣለዉ።

ብምክንያት መበል 40 ዓመት ጽንብል ዕለተ ልደታ እምበኣር ንገለ ካብቶም በብእዎኑ ዝተጸንበሩዎ ደቃ ተወኪሰናዮም ነይርና። ብሓንቲ ካብተን ኣብ ግዜ ገድሊ ዝቐማ ጨናፍር ናይታ ፊደሎ ክንጅምር - ጨንፈር ኩናማ።

ሓፋሽ ኣገልግሎት ኩናማ ናይ 32 ዓመታት ዕድመ ዘሎዎ ገዲም ኣሃዱዮ። ሳንቲና ደበሳይ ድማ ኣብ 5ይ ዓመቱ ከም ጀማሪት ጋዜጠኛ ተጸንቢራቶ። እዛ ኣደ ክልተ ደቂን ዝገደመትን ኣባል ፕሮግራም ኩናማ ሳንቲና፡ ዝተፈላለዩ ዓይነት መደባትን ዜናን ከምእትሰርሕን ደቀንስትዮ ማዕረ ደቂተባዕትዮ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ባይታ እንተተጣጠራለን ደቀን እናዕበያ ኣብ ስራሕ ብዝበለጸ ከድምዓ ከምዝክእላን ብግብሪ ዘረጋገጸት እያ። “ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ምምዳብይ

ዓቕመይ ክፍትሽ፡ ክሳይይ 360 ዲግሪ እናዞርኩ ክዕዘብን ክመዝንን ከምኡውን ከባቢየይን ዓለምን ክፈልጥ ሓጊዘኒዮ” ትብል ሳንቲና። ኣብ ሞያ ጋዜጠኝነት ብዝደለበቶ ተመኩሮ ተሓጊዛ፡ ዛጊት ሓንቲ ብዛዕባ ባህሊ ኩናማ እትገልጽ፡ ሓንቲ ድማ መዝገብ-ቃላት (dictionary) እንግሊዝኛ-ኩናማ - ክልተ መጽሓፍቲ ኣፍርያ ንህዝቢ ኣቕሪባላ። ንክልተ ዓመታት ኣብ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ብዓውዲ ጋዜጠኝነትን መራሽቢ ብዙሓንን ብምምሃርውን ብደረጃ ሰርቲፊኬት ተመሪቓ ርእሳ ከተማዕብል ዝበቐዕት እያ።

***

ሓንቲ ካብተን ድሕሪ ናጽነት ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ፈነወኣን ዝጀመራ ኣሃዱታት ኣሃዱ ብሊንያ። ኣሃዱ ብሊን ብክልተ ኣባላት እያ ብ6 ሓምሌ 1998 ፈነወኣ ፈለማ። ኣብ ምምስራታ ካብ ዝተዋሰኑ ክልተ ኣባላት ጋዜጠኛን ሓላፊኣን ኮይኑ ዝቐጽል ዘሎ እዮብ ተስፋዮሃንስ እዩ። እዮብ ቀዳማይ ዲግሪ ሒዞዮ ምስ ብጻዩ ኣበጊሱዎ። ቅድሚ ክልተ ዓመት ግን እቲ ዘሎዎ ክፍሊ ፊደሎን ሚኒስትሪን ብዝሃብዎ ዕድል ማህደረ ትምህርቲ ብማስተርስ ዲግሪ ክምረቕ በቐዑ። ንሱ ን21 ዓመታት ኣብዛ ኣሃዱ ክሰርሕ እንከሎ፡ ዝያዳ ዝዝክር ፈነወ ኣብ ዝጀመሩሉ እዋን ዝነበሮም ብድሆ እዩ።

“እተን ኣቕዲመን ፈነወ ዘካይዳ ዝነበራ ከም ትግርኛን ትግረን ዝኣመሰላ ኣሃዱታት መወከሲ’ኳ እንተኾናና፡ መሰረት ዘይነበሮ ሓድሽ ፈነወ ምጅማር ግን ቀሊል ኣይነበረን - ብፍላይ ፖለቲካዊን ቁጠባዊን ቃላት ብሊን ንምርካብ ንሽገር ነይርና” ከኣ ይብል። ንሱ ብተወሳኺ ተኸታተልቲ መደባቶም ምልክታ ብምስማዕ ካብ ቅድሚ ፈነወ ምጅማር ኣትሒዞም ደብዳቤታት ይልእኩ ምንባሮም፡ ክሳብ ክንደይ

ጽምአ ፈነወ ብቋንቋ አደአም ከምዝነበሮም ስለዘርአዮም፡ ዝያዳ ክሰርሑን ሞራሎም ከዕብዮን ከምዝተደረገኹ ይገልጽ። ፕሮግራም ብሊን ኣብ ግዜ ወራራት ወያነ ኣብ ምጉስጉስን ምንቕቓሕን ህዝቢ ከምኡውን ኣብ ዕቃብን ብርበራን ቋንቋን ባህልን ብሊን ዓቢ ኣበርክቶ ከምዝገበረት ከይጠቐስ ኣይሓለፈን።

መዓልታዊ ብናይ ፍርቂ ሰዓት ዝጀመረ ኣገልግሎት ብሊን፡ ሎሚ ክሳብ ናይ ክልተ ሰዓታት ዝበጽሕ ፕሮግራም ይፍኑ ምህላው ንደረጃ ምዕባላኡ ዘርኢ እዩ።

***
 ዓሻ መሓመድ ኣብ ታሕሳስ 2000 ናብ ኣሃዱ ሳሆ ክትጽንበር እንከላ መምህርያ ነይራ። ናብ ሚኒስትሪ ዜና ካብ ዝመጸትሉ ዕለት ኣትሒዞ ከኣ ጋዜጠኛ ኮይና ትነጥፍ ኣላ። ምስ ግዜ ምንባብን ምድላውን መደባት፡ ምትርጓም ዜናን

ካልእ ጽሑፋትን - ኮታ ኩሉ ዓይነት ስራሕ ጋዜጠኝነት ክትመልኮ ከምዝበቐዎት ትገልጽ። ቅድሚኣ ዝጸንሑ ኣባላት ናይ'ቲ ኣሃዱ ንባዕሎም ናይ ክልተ-ሰለስተ ዓመታት ተሞኩሮ ጥራይ ስለዝነበሮም፡ ኣብ እሩም ቋንቋን ካልእን ብሓባር እናተሓጋገዙ መደባቶም ከጸብቐ ከምዝኸኣሉን ዝተፈላለዩ መደባት ክቕርቡ ከምዝጀመሩን ትሕብር።

ዓሻ መሓመድ ጎድኒ ጎድኒ ስርሓ፡ ኣብ ዩኒቨርሲቲ ኣስመራ ብደረጃ ስርቲፊኬት ናይ ጋዜጠኝነትን መራኸቢ ብዙሓንን፡ ኣብ ግብጺ ድማ ንክልተ እዋን ግብራዊ ትምህርትን ተሞኩሮ ብምቕሳማ ዓቕማ ክብ ከተብልን ነቲ ሞያ ብዝያዳ ክትመልኮን ከምዝኸኣለት ትጠቐስ። “ድምጺ ሓፋሽ ንዓይ ቤተይ፡ ወላዲተይ፡ ዓደይን ዓለመይንያ። ክሳብ ዘለኹ በዚ ሞያዚ ክጎብን ንህዝቢ ከገልግልን ድማዩ ባህገይ” ትብል ዓሻ።

***

ካልእ ተሞክሮኡ ኣብ ድምጺ ሓፋሽ ከካፍለና ዝተወከሰናዮ ጋዜጠኛ በኪት ሳልሕ'ዩ። በኪት ነታ ኣብ 2001 ፈነወኣ

ዝጀመረት ፕሮግራም ብዳውየት ምስ ካልኣዮዩ መስሪቱዋ። ዛጊት ድማ ብውሑድ ዓቕሚ ሰብ ስርሓቶም ኣብ ምዕማም ይርከቡ። ብዳውየት ፈለማ ኣብ ስሙን ኣርባዕተ መዓልታት ናይ ፈነወ ግዜ ነይሩዋ። ጸኒሓ ከኣ መዓልታዊት ኮይና። ማእሪሩ መደባት ንዝዳሉ፡ ዝትርጉምን ንሰማዕቱ ዘሳትፍ መደብ ዘቕርብን ጋዜጠኛ እኹላት ሓገዝቲ እንተዘይብሉ ዝያዳ ከምዝኸብዶ ርዱእ እዩ። ኣብ ፈነወ ፊደሎ፡ ድምጺ ጓለንስተይቲ ጋዜጠኛ ኣገዳሲ'ዩ። ኣሃዱ ብዳውየት ግን ዛጊት ጓለንስተይቲ ጋዜጠኛ ክትረከብ ዘይምክኣላ እቲ ከም ዓቢ ብድሆ ዝጥቀስ እዩ። ብፍላይ ድራማ ፊደሎ ኣብ ዘዳልውሉ እዋን ከም ኣደ ወይ ሓብቲ ኮይና እትዓዩ ተዋሳኒት ስለዘይረኽቡ ካልኣት ናብ ምንዳይ ብዙሕ ከምዝጸገሙ በኪት ከይገለጸ ኣይሓለፈን። ምስዚ ኩሉ ድሩትነት ዓቕሚ ሰብ ግና እታ ፊደሎ ብጸዕሪ ኣባላታ ምቕሉል ምዕባላ ኣብ ምርኣይ ትርከብ ኣላ።

***

ሓደ ካብ ኣገልግሎታት ድምጺ ሓፋሽ ፕሮግራም ናራ ንነዊሕ ንዓመታት ዝሰርሓ ምኩራት ደቀንስትዮ ጋዜጠኛታት ዝሓቕፈዩ። ሃዋ እስማዒል ኣብ 1998 እያ ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ተቐጺራ። ምስ ካልኣያ ድማ ፈነወ ንምጅማር ንኣዋርሕ ምድላዎት ስራሕ ገይሮም፡ ብ20 ለካቲት 1999 ድማ ምጅማር ፈነወ ቋንቋ ናራ ኣበሲሮም። ሃዋ ኣብ ምትርጓምን ምድላውን ዜና፡ ኣብ ምስራሕ ሪፖርታገቶን መደባትን፡ ኣብ ምንባብ ዜናን ካልእ ምስ ጋዜጠኝነት ዝተሓሓዘ ዕማማትን ትነጥፍ ኣላ። ጎኒ ጎኒዚ ሓዳራ እናመርሐት ኣርባዕተ ቁልዑ ተዕቢ'ላ። እዛ ገዲም ጋዜጠኛዚኣ፡ ሞያ ጋዜጠኝነት ህዝባ ኣብ ምስትምሃርን ምንቃሕን ትጥቀሙሉ ብምህላዋ ዕግበት ከምዝፈጥረላ ትሕብር። ድምጺ-ሓፋሽ ክብራን ተኣማንነታን ዓቂባ ደረጃ ብደረጃ እተርእዮ ዘላ ምዕባላታት ከኣ ካብ ዘተባብዕዎ ረቂቲታት ምዃናም ብምጥቃስ፡ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ንምብጽሓ፡ ኣውራ ኣብ ፕሮግራም ናራ ብዙሓት ብቐዓት ጋዜጠኛታት ምፍራይ፡ እኹል መሳርሒታትን ምቐእ ኩነታት ስራሕን ምውዳድ ይጽንሓላይ ዘይብሃል ዕማም ምዃኑ ርእይቶኣ ትልግስ።

***

ድምጺ ሓፋሽ ከትምህርት እንከላ ብትግርኛን ዓረብኛን ያፈነወአ ፈለገ። ነዊሕ ከይጸንሐት ከአ ፕሮግራማት አምሐርኛን ዓፋርን ከትፍኑ በቅዱ። ፕሮግራም ዓፈር ድሕሪ 45 መዓልታት ምምህራት ድ.ሐ.ኤ. ዝጀመረ፡ ካብተን ብዝተፈለለየ ማዕበላት መደባት ዝፍንዎ ስ ጩናፍር ክፍሊ-ፊድዮ፡ ብግድምናኡ ምስተን ቀዳሞት አርባዕተ ዝሰራዕዮ። እዚ ጨንፈር'ዚ መዓልታዊ ናይ ሓደ ሰዓትን ፈረቓን ፈነወ የካይድ። ኣብ ግዜ ወራራት ወያነ ድማ፡ መዓልታዊ ክሳብ ሰለስተ ሰዓታት ይፍኑ ነይሩ። ሓላፊ'ዚ ጨንፈርን ገዲም አባል ድምጺ ሓፋሽን ሳልሕ መሓመድ ዑመር ኣብ ለካቲት 1994 እዩ ነዚ አሃዱ ተጸንቢሩዎ። ዳርጋ ርብዒ ዘመን ምስ ድ.ሐ.ኤ. ተጓዲዙ'ሎ። ኣብ'ዚ ነዊሕ ተሞኩሮኡ እቲ አሃዱ ካብ ዘሰላሰሎም ዕማማት፡ ፊደላት ቋንቋ ዓፋር ሓደ ዓይነት ምግባር ምዃኑ ሳልሕ ይገልጽ። “ካብ ምስረታ ድምጺ ሓፋሽ ኣትሒዞም ጋዜጠኛታት ፕሮግራም ዓፋር፡ ገሊአም ንቋንቋ ዓፋር ብፊደላት ዓረብ፡ ገሊአም ብፊደላት ግእዝ፡ ገሊ ድማ ብፊደላት ላቲንዮም ዝጽሕፍዎ ዝነበሩ። ከከም ዝዓበይሉን ዝለመድዎን። ካብ 2001 ንደሓር ግን ቋንቋ ዓፋር ብላቲን ፊደል ጥራይ ከምዝጸሓፍ ኢና ነይርና። እዚ ድማ ንኣጠቓቕማ ፊደላት ዓፋር ኣብ ሓደ መአዲ ዘምጽአን አገባብ እዩ” ክብል ድማ የብርህ።

***

ጨንፈር አገልግሎት ትግርኛ ፈላጊ ፈነወ ናይ ድምጺ ሓፋሽ ከም ምዃኑ መጠን፡ ካብ ግዜ ናብ ግዜ ኣብ ትሕዝቶ፡ ፈነወ-ግዜን ዓቕሚ ሰብን ምምሕያሻት ንምግባር ክጽዕት ዝጸንሐ አሃዱ እዩ። ሎሚ ምስ ዘመነ ቴክኖሎጂ ተሰንዮ መዓልታዊ ሰኑዮ-ሰሉስ አርባዕተ ሰዓትን ፈረቓን፡ ቀዳሙ ሰንበት ከአ ሓሙሽተ ሰዓትን ፈረቓን ይፍኑ።

አባል'ዚ ጨንፈር አርያም ጎይትአም ኣብ መደባት ምዝንጋዕ፡ ጥዕና፡ መሶብ ፍልጠትን ምንባብ ዜናን ምውህሃድን እትነጥፍ ኣደ ክልተ ቁልዑ እያ። አርያም ብሃገራዊ አገልግሎት ኣብ ሚኒስትሪ ዜና ምምዳባ ከም ጸጋ ከምእትርእዮን ኣብ ሸሞንተ ዓመታት ስርሓ ብዙሕ ተሞኩሮ ከምዝቐሰመትን እትገልጽ። “ጋዜጠኝነት ኣእምሮ ዘስፍሕ ሞያ'ዩ” ከአ ትብል። ኩላተን አሃዱታት ድምጺ ሓፋሽ ምስ ዘለወን ጸጋታት ቋንቋ፡ ኣብ ሓደ ሰፊሕ ናይ ስራሕ ኣዳራሽን ብናይ ሓባር ኮምፕዩተራትን ዝሰርሓ ብምዃንን ዝያዳ ከምዝምስጣን ንስራሕ ሓጋዚ ብምዃኑ ክዕቀብ ዘለዎም ኣሰራርሓ ከምዝኾነን ተዘኻኽር።

***

ኣብ ቴንዳ ስቲድዮ ዝጀመረት ድምጺ ሓፋሽ ሎሚ ናብ ዘመናዊ ስቲድዮን ዘመነ ዲጂታልን ሓኹራ ትርከብ።

ኣብ ዘመነ ገድሊ ብቐፅ መፈነዊ መሳርሒታትን ስቲድዮን ኣይነበራን። ብቋንቋ ትግራይት (ትግረ) መደባት ክትፍኑ ዝጀመረትሉ እውን ገና ኣብ ቴንዳ እንከላ እዩ። ቀዳሞት ጋዜጠኛታት ትግረ ከም ሰባም ክኸእሎ ኣለኒ ብዝብል ኒሕ ዝፈለምዎ ስራሕ፡ ኣብ ጉዕዞ እናተሞከሩ ክኢላታት ኮይኖም።

ሙሳ መሓመድ ኣደም (ወዲ መንደር) ኣብ 1992 እዩ፡ ካብ ባህላዊ ጉዳያት ናብ ክፍሊ ዜና ተቐይሩ ነዚ አሃዱ'ዚ ተጸንቢርዎ። ሽዑ ኣፍልጦን ተሞኩሮ ጋዜጠኝነትን ኣይነበሮን። ኣብ ፈለገ እግሩ ብቋንቋ ትግራይት ከንብብን ጽሑፍ ትግርኛ ናብ ትግራይት ክትርጉምን ፈተና ተሞሂብዎ። ነቲ ናይ ንባብ ፈተና ዳርጋ ኣይሰገሮን። ጽባቕ ድምጺን ግሩም ላህጃን ግን ነይሩዎ። ሓለፍቱ ከአ ዕድል ኣይከልኡዎን። ኣብ ሓጺር ግዜ ድማ ንፉዕ ኣንባቢን ጋዜጠኛን ንምዃን በቐዑ። ሎሚ ዝዓበዩ ጸር ናይቲ አሃዱ ተሰኪሙ ዜና ኣብ ምንባብ፡ ሓተታን ካልእ ጽሑፋትን ኣብ ምትርጓም፡ መደባት ኣብ ምድላው፡ ግጥምታት ኣብ ምጽሓፍ፡ ድራማታት ኣብ ምስንዳእን ምውሳእን ኮታ ኣብ ዘይኣትዎ ዕዮ ናይቲ አሃዱ የለን። ጥዕናን ዕድመን እንተዘየሰኒፈንኦ “ምስ ድምጺ ሓፋሽ፡ ቋንቋ ትግራይት ወይ ሞት!” ዝበለ'ዩ ዝመሰል።

ኣብ'ዚ እዋንዚ ድምጺ ሓፋሽ ብትሽዓተ ቋንቋታት ሃገርና ከምኡ'ውን ብቋንቋታት አምሐርኛን ኦሮምኛን መደባት ትፍኑ ኣላ። ደቂዛ መደበር ፊድዮ ዝኾና ኣብ ቀዳሞት ዓመታት ናይ መበል 21 ዘመን ዝተወልዳ ብኤፍ.ኤም. ፊድዮ ዝፍንዎ ፊድዮ-ዛራን ፊድዮ ኑማን ስለዝተወሰኸ ድማ ሎሚ ድምጺ ሓፋሽን ደቃን መዓልታዊ ክሳብ 18 ሰዓታት ፕሮግራማት ክፍንዉ በቐዶም ኣለው።

መቻልሕ ስፖርት

ድምጺ ሐፋሽ ኣብ ኣህጉራዊ ውድድራት

ኣማኑኤል አልአዛር

ስፖርት ካብ መራኸቢ ብዙሃን፡ መራኸቢ ብዙሃን ድማ ካብ ስፖርት ነጻጺልካ ክትርእዮም ኣብ ዘየኸለል መድረኽ ተበጺሑ እንሆ - ኣብ መበል 21 ዘመን፡ ስፖርት ካብ ማዕከናት ዜና ሚዲያናት ኣታዊ ክገብር፡ ብተመሳሳሊ ማዕከናት ዜና ካብ ስፖርት ዘይተአደነ ኣታዊ ክረኽብ ከኣ ንዕዘብ ኣለና።

ኣታዊታት ገዲፍካ ማዕከናት ዜና ኣብ ምድራኽ ምዕባል ስፖርት ወሳኒ ተራ እዩ ዝጸወት። ደገፍቲ ናብ ስታድዮም ከምዝውሕዙ ኣብ ምግባር፡ ኣታዊታት ስፖርት ኣብ ምዕባይ፡ ቁልዑን መንእሰያትን ፍቕሪ ስፖርት ከምዝሓድሮም ኣብ ምግባር ወዘተ. ግደ ማዕከናት ዜና ብቐሊሉ ዝርእ ኣይኮነን። ኣብ ሃገርና እውን ብተመሳሳሊ ተራ ድምጺ ሐፋሽ ኣብ ስፖርት ዓቢይ እዩ።

እዛ ኣብ ጽንኩር መድረኽ ብረታዊ ቃልሲ ተመስሪታ ሎሚ 40 ዓመት እትመልእ ዘላ፡ ድምጺ ሐፋሽ፡ ኣብ እዋን ቃልሲ፡ ሓሓሊፋ ኣብ መንጎ ተጋደልቲ ዝካየድ ዝነበረ ስፖርታዊ ግጥማት ተቃልሕ ነይራ እያ። ድሕሪ ናጽነት ከኣ፡ “መደብ መቻልሕ ስፖርት” ሒዛ ብዘይምቁራጽ ንልዕሊ 27 ዓመታት ክትጎዓዝ በቐዓ ኣላ። ምስ ምዕባል መራኸቢ ብዙሃን ሃገርና፡ ድምጺ ሐፋሽ ናይ ኤፍ.ኤም. ቻነላት ዛራን ኑማን ወሲኻ፡ ዜናታት ስፖርትን ትንታነታቱን ብዝሰፍሐ መልክዑ ሒዛ፡ መዓልታዊ ናብ እተቃልሓሉ ደረጃ በጺሓ ትርከብ።

ኣብዚ ግዜ ብመስኮት ቴሌቪዥን፡ መስመራት ፊደዮን ዓምድታት ጋዜጣን መዓልታዊ ስፖርታዊ ፍጻመታት ኣብ ምዝርጋሕ ዝርከቡ፡ ጋዜጠኛታት ሚኒስትሪ ዜና ተስፋልደት መብራህቲ፡ ክብረኣብ ተስፋሚካኤል፡ ኤርምያስ ገብረልዑል፡ ዓብደልወሃብ መሓመድአማን፡ ኣማኑኤል አልአዛር፡ ዮናታን ገብረህይወት፡ ናትናኤል ዘሚካኤል፡ ሄኖክ ስምኣን፡ ዓብደላ መሓመድ ዓሊ፡ ሚካኤል ሓድጉ እዮም። ናብዚ ሎሚ ተበጺሑ ዘሎ ደረጃ ንምብጻሕ ከኣ፡ ኣቐዲሞም ኣዳለውቲ መደብ መቻልሕ ስፖርት ድምጺ ሐፋሽ ዝነበሩ ኣባላት ዝገበሩዎ ኣበርክቶ ከይተጠቐሰ ዝሕለፍ ኣይኮነን። እዞም ጋዜጠኛታት ስፖርት ዚኣቶም ኣብ ዝተፈላለዩ ክፋላት ዓለም እናተንቀሳቐሱ፡ ተዘከርቲ ጸብጻባት ከቃልሑን ኣብ ምዕባል ስፖርት ሃገርና ድርኪት ክፈጥሩን ክኢሎምዮም።

ዳያሪ ናይ ቅድም ኣዳለውቲ መደብ ስፖርት ዝነበሩ ምስ ተወከስኩ፡ ኣብ ግዜኦም ድምቻት ዓወታት ዝነበሩ'ሞ ንእዋናውያን ስፖርተኛታት ሃገርና ጽልዎ ዘሕደሩ ሓያሎ ፍጻመታት ጸኒሑምን።

ጋዜጠኛ ስፖርት ኮይኑ ምስ ቀዳመይቲ ሃገራዊት ጋንታ ኩዕሶ እግሪ ኤርትራ ናብ ውድድር ሴካፋ 1994 ዝተጓዕዘ ናይ ሎሚ ዳይሬክተር ጀነራል ክፍሊ ፊደዮ ኣቶ ግርማይ በርሀ (ዓሲምባ) ዘስፈሮ ጡብላሕታ ከካፍለኩም፡-

“ድሕሪ ናጽነት ኤርትራ ምስታ ፈላሚት ሃገራዊት ጋንታ ንዩመን፡ ታንዛንያን ኬንያን ንኸገይሽ ዕድል ረኺብ። ድ.ሓ.ኤ. ብደሰክታት ዝተወደበ ብምንባር፡ ኣነ ድማ ኣባል ናይ ስፖርትን መንእሰያትን ደስክ ስለ ዝነበርኩ'የ ነዚ ታሪኻዊ ኣጋጣሚ ከቃልሕ ተመዲብ።

ከም ተጋዳላይ ምስ ፈላሚት ኤርትራዊት ጋንታ ናብ ግጥም ክብገስ እንከለኹ፡ ናብ ግንባር ውግእ ዝኸይድ ዘለኹ ኮይኑ ስለዝተሰምዓኒ፡ ስዕረት ኤርትራዊት ጋንታ ፍጹም ክወሓጠለይ ይኸእል ስለዘይነበረ፡ ምስ ሓላው-ልዳት. . ሓላው-ልዳት፡ ምስ ኣጥቃዕቲ...ኣጥቃዓይ፡ ምስ ተኸላኸልቲ...ተኸላኸላይ፡ ምስ ኣሰልጣኒ...ኣሰልጣኒ፡ ምስ ኣመሓደርቲ...ኣመሓዳሪ ኮታስ ምስ ኩሉ ከም ኩሉ እየ ክኸውንዮ ዝፍትን ነይረ። ግን ከኣ ዘይከኣል።

ኣብ ሓንቲ ጸወታ ኤርትራ ምስ ኬንያ እናተጸወተት ሓላው ልዳትና ብርሃነ ኣርኣያ ንዝተቐልዓትሉ ፍጹም ቅላዕ ከም ንስሪ ተወርቂሩ ብምድሓን ንሃገራዊት ጋንታና ካብተን ብሉጻት 4 ጋንታታት ከም እትኸውን ዝገበረሉ ፍጻመ ዘይርስዮ እዩ። ነታ ፍጹም-ቅላዕ ምስ ኣድሓና፡ ኣብ ቅድመይ ዝነበረ ትሪኮላታ ከይረኣኹዎ ተወርቂረ ናብ ሜዳ ንኸኣቱ ብዝገበርክዎ ፈተነ፡ ገጸይ ተሓናጢጠ ናብ ሕክምና ተወሲደ። እታ ፍጻመ ኣብ ገጸይ መዘከሪ በሰላ ዝገደፈትለይ እያ።

በዛ ፍጻሜ ብርሃነ ኣርኣያ “the eagle eye” (ዓይኒ ንስሪ) ዝብል ሳጓ ብማዕከናት ዜና ኬንያ ክወሃቦ እንከሎ፡ ኣነ ድማ ዓይኒ ዘይብሉ ንስሪ ኮይነስ ያኢ ናብ ትሪኮላታ ተደርጊመ፡ መስሓቕ ኮይነ!!!”

እዛ ቀዳመይቲ ካብ ሃገር ወጻኢ ንግጥም ዝኸደት ሃገራዊት ጋንታ ኤርትራ፡ ምስ ድሩት ተሞኩሮኣ እያ፡ ንመጀመርታ ግዜ ኣብ ታሪኽ ውድድር ሴካፋ ተኸፊላ። ኣብ በኹሪ ሱታፊኦ 4ይ ደረጃ ክትሕዝ ከላ፡ ሓላው ልዳታ ብርሃነ ኣርኣያ ብሉጽ ሓላው ልዳት፡ ኣጥቃዓይ ይድነቃቸው ሽማግንጉስ ድማ ብሉጽ ተጻዋታይ እቲ ውድድር ተሰምዖም። ልኡኽ ድምጺ ሐፋሽ ኤርትራ ግርማይ በርሀ ከኣ ነዚ ዓወታት እዚ ኣብ ምቅላሕ እጃሙ ኣበርኪቱ።

***

ጋንታ ቀይሕ ባሕሪ ኣብ ልዕሊ'ታ ታሪኻዊትን ካብ ዓቢይቲ ክለባት ኣህጉር ኣፍሪቃ ዝኾነትን ግብጻዊት ክለብ እስማዒልያ ንዘመዝገቦ ዓወት ዝገልጽ ዳያሪውን ጎፍ ኢሉኒ። ነዚ ጸወታ

ንምክትታል ናብ ግብጺ ዝተንቀሳቐሰ ሪፖርተር ድምጺ ሓፋሽ ሳምሶን ሃይለ ዘስፈሮ ዳየሪ ከምዚ ይብል፡-

“እስማዒልያ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ጥሒላ!

መጋቢት 1998 እዩ። ዓመታዊ ዕረፍቲ ወሲዶ ኣብ ዝነበርኩሉ ቅንያት ካብ ስርሒይ - ቤት ጽሕፈት ድምጺ ሓፋሽ - ተሌፎን ተደዊሉ፡ ብቕልጡፍ ንፎርቶ ክድይብ ከምዘለኒ ተሓቢሩኒ። ምስ ጋንታ ቀይሕ ባሕሪ ድሕሪ ሳልስቲ ንግብጺ ክገይሽ ምዃነይ ከኣ ተነገሩኒ።

ጋንታ ቀይሕ ባሕሪ፡ ኣብ መጻሪዩ ውድድራት ሻምፕዮን ክለባት ኣፍሪቃ ንኢትዮጵያዊት ጋንታ ወላይታ ቱሳ ስዒራ ናብ ዝቕጽል ደረጃ ሓሊፋ ነበረት። ምስ ግብጺዊት ጋንታ እስማዒልያ ከኣ በጺሑዋ። እስማዒልያን ካልኣት ክለባት ግብጺን ብደረጃ ኣፍሪቃ ዝለዓለ ግምት ዝወሃበን ብምዃን፡ ቀይሕ ባሕሪ ነታ ዓርሞሽሽ ጋንታ ስዒራ ናብ ዝቕጽል ውድድር ናይ ምሕላፍ ተኸእሎኣ ዝጸበበ ምንባሩ ብኣጋኡ ተገንዚብናዮ ነይርና ኢና።

ኣብ ርእሲ ዚ ኣብቲ ዓዲ እትው ምስ በልና ፊደዮታትን ካልኣት ማዕከናት ዜናን ግብጺ ደሃሊ ዝኾነ ዜናታት ካብ ምግባሕ ኣይተቐጠባን። ሓንቲ ካብ ዓበይቲ ጋዜጣታት ግብጺ ዝኾነት ኣልኣሕራም፡ “ጋንታ እስማዒልያ ንጋንታ ቀይሕ ባሕሪ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ክተጥሕላያ” ብዝብል ዓቢ ኣርእስቲ ኣሰንያ ዘቕረቡዮ ጽሑፍ ዝያዳ ኣቓልባና ስሒቡን ቁጠዐን ኒሕን ፈጠሩልናን ነበረ - ጸቕጢ ክገብረልና ባህርያዊ ስለዝነበረ። ቀይሕ ባሕሪ ከም እሁሩ ጸጋይ፡ ኤፍሪም ግደ (ክሩፍ)፡ ኣማኑኤል ዮሃንስ ዝኣመሰሉ ብሉጻት ተጻወትታ ብዝተፈላለዩ ምክንያታት ከሲራቶም ብምንባራ ድማ እቲ ጸቕጢ ዝያዳ በርትዑ። እቲ ጸወታ ኣብ ሜዳ እስማዒልያ ዝካየድ ብምባንሩውን ተወሳኺ ጸቕጢ ነበረ።

ኣብ ከምዚ ዓይነት ኩነታትዮ እምበኣር ብ8 መጋቢት ግጥም ዳዊትን ጎልያትን ዝጀመረ። 10 ደቐቕ ኣብ ዘይመልእ ግዜ እስማዒልያ ጎል ኣመዝጊባ። ልዕሊ ንቡር ጎላት ከይንስከም ዝነበረና ሻቕሎት ከኣ ካየደ። ኣይጸንሐትን ግን፡ ጋንታ ቀይሕ ባሕሪ ብኣማኑኤል ኢያሱ (ዓቴ)ን ቴድሮስ ተኸሊትን ኣክታቲላ ምስ ኣመዝገቡት በቲ ዝተኸሰተ ፍጻመ ንሕና ንኹን ንሳቶም ምእማን ስኢንና። ብፍላይ እታ ካልኣይቲ ጎል ምስ ተመዝገቡት፡ ብምሒር ታሕጓስ ወረቓቕተይን ቢሮይን ሒዞ ማእከል ሜዳ ኣትዮ ምስቶም ዝዕንድሩ ዝነበሩ ተጻወትቲ ቀይሕ ባሕሪ ክተሓቐቐፍ እዝክረኒ። ነቲ ጸወታን ጽሑፋት ጋዜጣታት ግብጺን ብዝምልከት ከኣ ብድምጺ ሓፋሽ መዓልታዊ ጸብጻባት ኣብ ዘመሓላልፈሉ ዝነበርኩ እዋን፡ ነቲ ጋዜጣ ኣልኣሕራም ዘቕረቡዮ ጽሑፍ ግምጥል ኣቢላ “ቀይሕ ባሕሪ ንእስማዒልያ ኣብ ቀይሕ ባሕሪ ኣጥሒላ” ኣብ ትሕቲ ዝብል ኣርእስቲ ሰፊሕ ሓተታ ጽሑፊ።

ድሕሪ ዕረፍቲ እስማዒልያ ጎል ስለዝደገመት 2-2 ጸወታ ተፈጸመ። ኣብ ኣስመራ ኣብ ዝተኻየደ ግጥም ካልኣይ እግሪ ክልቲኤን ጋንታታት 0-0 ስለዘተፈላለዩ ድማ ቀይሕ ባሕሪ ኣብ ዘይሜዳኣ ብዘመዝገቡት ጎል ተሓጊዞ ንእስማዒልያ ኣትሪፋ ናብ ዝቕጽለ ውድድር ሰጊራ።”

***

ነዚ ዓቢ ዓወትዚ ኣብ ምቅላሕ፡ ተራ ድምጺ ሓፋሽ ዕዙዝዮ ዝነበረ። እዚ ውጽኢትዚን ጸብጻባት ስፖርት ድምጺ ሓፋሽን እምበኣር ህጻናት ስፖርተኛታት ኣብ ምፍራይ ኣበርክቶ ነይርዎ እዩ። ብዙሓት ናይ ህጻናት ጋንታታት ሃገርና ድማ ኣብ ውድድር ሃገራት ስካንዲናቭያን ኣገራሚ ዓወታት ሓፊሰን። ድምጺ ሓፋሽ ነዚ ስፖርታዊ ፍጻሙን ናብ ቦታኡ ብምጉዓዝ ናብ ኩሉ ዝኣ ክኣቱ ኣብቂዓቶ እያ። ጋዜጠኛ ስፖርት ድምጺ ሓፋሽ፡ ሽማግሌ ትግረ ዝነበረ ሱሌማን ዑስማን ዓቢ ካብቶም ጸብጻባቶም ካብ ሸወደንን ኖርወይን ዝልእኩ ዝነበሩ እዩ። ኣብ መዘክሩ ካብ ዘስፈሮ ጽሑፍ፡-

“ኣብ 1998 ኣብ ኖርወይን ሸወደንን ኣብ ዝተኻየደ ውድድር ኩዕሶ እግሪ ህጻናት ጎተያ ካፕን ኖርወይ ካፕን ንኤርትራ ወኪለን ዝተሳተፉ ጋንታታት ህጻናት ሓዘሓዘን ጊንዳዕን ንዘካየድኦ ጸወታ መዓልታዊ ጸብጻባት ከሕልፍ፡ ነቲ ውድድር ተባሂሉ ኣብ ዝተዳለወ ግዝያዊ ማእከል መራኽቢ ብዙሃን ጸብጻብ ክሰድድ፡ ናብ ጋዜጣን ኣገልግሎት ዜናን ዝለኣኽ ጽሑፋት ብፋክስ ክሰድድ ትዝ ይብላሉ። ኣብቲ እዋንቲ ኣገልግሎት ኢንተርኔት ኣብ ሃገርና ብዙሕ ፍሉጥ ኣይነበረን። ጸብጻብ ክሰድድ እንክለኹ፡ ኣብቲ ማእከል ዝነበሩ ኣኣንገድቲ ‘ሚስተር ፋክስ’ ክብላሉ ጀመሩ - ኣነ ጥራይ ተገልጋሊ ፋክስ ስለ ዝነበርኩ። በዚ ድማ ጋንታታት ህጻናት ኩዕሶ እግሪ ሃገርና ዋናጩ። ኣነ ድማ ኣብ ኤውሮጳ ጥራይ ትፍለጥ ሳጓ ሒዞ ተመሊሰ።”

***

ስፖርታዊ ንጥፈት ኤርትራ እናሰሰነ ብዝመጸ፡ ኣብቲ ዝዓበየ

ዓለማዊ ፍጻሜ አሊምፒክስ ተቆልቋል። አብ ሲድኒ አብ ዝተኣንገደ አሊምፒክስ 2000፡ ኤርትራ ንፈለግ ግዜ ብሰለስተ ኣትሌታት - ዮናስ ክፍለ፡ ቦሎታ ኣስመርምን ነብያት ሃብተማርያምን ተሳቲፋ። አብ 2004 ውድድር አሎምፒክስ፡ “ካብ ኣቴንስ ናብ ኣቴንስ” ተሰምዖ አብታ ዝጀመረላ ከተማ እዩ ተኻይዶ። አብዚ ውድድር ንፈለግ ግዜ ዝተሳተፈ ኤርትራዊ ኣትሌት ዘርእስናይ ታደሰ ድማ፡ ንኤርትራ ቀዳመይቲ ሜዳልያ ኣምጺኡላ። ነዚ ፍጻሜውን ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ብመገዲ ኣባላ ኤፍሬም ግደ ኣቢላ አብቲ ቦታ ብኣካል ተረኺባ ኣቃሊሓቶ። ገለ ካብቲ ሽዑ ዝለኣኹ ጸብጻባት ንምዝኸኻር፡-

“ትማሊ 20 ነሓስ 2004 ምሽት፡ ኣትሌት ዘርእስናይ ታደሰ፡ አብ ናይ 10,000 ሜትሮ ውድድር ጉያ ንኤርትራ ቦኸሪ መዳልያ አሎምፒክስ ዝኾነት ናይ ነሓስ መዳልያ ከምትዓትር ብምግባር ሓድሽን ተዘካርን ታሪኽ ጽሑፉ። ዘርእስናይ ታደሰ አብዚ 24 ብሉጻት ኣትሌታት ዓለምና ዝተሳተፍዎ መበል 28 ውድድር አሊምፒክስ፡ ነቲ ህቡብ ኢትዮጵያዊ ኣትሌት ሃይለ ገብረስላሴ ከምኡውን ንኡጋንዳዊ ከፕሮፕ ቦኒፋክ ቀዳሚ ብናይ 27:22:57 ግዜ’ዩ 3ይ ብምውጻእ ቅያ ዝፈጸመ። ኡጋንዳዊ ኪፕሮፕ 4ይ ክወጽእ እንከሎ፡ ሃይለ ገብረስላሴ ሓሙሻይ፡ ኢትዮጵያዊ ገብረእግዝኣብሄር ገብረማርያም 6ይ፡ ኬንያውያን ኣትሌታት ኮረር ጆን ቺርዮትን ሞሶፕ ሞሰስን ድማ 7ይን 8ይን ተርታ ሒዞም። ዘርእስናይ ታደሰ፡ ነቲ ብኬንያውያንን ኢትዮጵያውያንን ወትሩ ዝዕብለል ውድድር፡ ብኸመይ ክዕወተሉ ከምዝኸኣለ፡ ድሕሪ ውድድር አብ ዝሓተትክዎ፡ 5ይ ወይ 6ይ ደረጃ ክሕዝዮ ዝብል ግምትዮ ነይሩኒ። እቲ ውድድር ሓያልን ዋዒ ዝዓብለሎን ኣንተነበረ፡ አብ መንሃቲ ውድድር ብዝገበርክዎ ገምጋም ግን ከምክት ወሲን። ብፍላይ ሃይለ ገብረስላሴ ዘልሓጥ ክብል ምስተዓዘብኩ፡ ዝገበርኩ ገይሮ ክስዕሮ ኣሎኒ ብምባል ስነይ ነኺሰ። ሰሊጡኒ ድማ፡ ንዕኡ ጥራሕ ዘይኮነ፡ ቅድሚኡ ንዝነበረ ሓያል ኡጋንዳዊውን በሊጸዮ። በኸራ መዳልያ አሊምፒክስ ንሃገራይ ከምትዓትር ምግባራይ ድማ፡ ወሰን ዘይብሉ ሓጎስን ሓበንን ተሰሚዑኒሎ። አብ ሃገርና እኹል ስልጠናን ምትብባዕን እንተተገይሩ፡ አብ ዓውዲ ኣትሌቲክስ ምዕዋት፡ ኣጸጋሚ ኣይከውንንዮ።” ክብልዮ መሊሱለይ።

ስፖርተኛታትን ብዓይኖም ክርእዩ ካብ ዝበቐዑ ጋዜጠኛታት እዩ። ብዛዕባዚ አብ 2015 አብ ኮንጎ ብራዛቪል ዝተኻየደ ውድድር ስፖርት መላእ ኣፍሪቃ (all African games) ዝኸኑ ኣካፊሉና አሎ።

“ነቶም ቅድሚኡ ብማዕከናት ዜና ጥራይ ዝከታተሎም ዝነበርኩ ዓወታት ኤርትራውያን ስፖርተኛታት አብ ውድድር ስፖርት መላእ ኣፍሪቃ 2015 አብ ኮንጎ ብራዛቪል ብዓይነይ ክርኢ ምብቕዕይ ከም ታሪኻዊ ኣጋጣሚ እገልጹ።

አብ ውድድር ፍርቂ ማራቶን በዓል ክብረወሰን ዓለምና ኣትሌት ዘርእስናይ ታደሰ፡ ካብዚ ርሕቀትዚ ብመጠኑ ኣስጊሉ ድሕሪ ምጽናሕ፡ አብዚ ዝመልኮ ርሕቐት ምስ ወዲ ሃገሩ ህዝቅኤል ተወልደ ብምስናይ ህጡር ዓወት ኣመዝገቦም። ኣትሌት ዘርእስናይ ታደሰ ወርቂ ሜዳልያ ክዓትር ከሎ፡ አብ ዓወቱ ልዑል ተራ ዝተጻወተ ኣትሌት ህዝቅኤል ተወልደ ድማ 3ይ ደረጃ ብምሓዝ ተሸላሚ ነሓስ ሜዳልያ ኮይኑ።

ኤርትራ አብቲ ተጠማቲ ናይ 10,000 ሜትሮ ውድድር ደቂተባዕትዮ ከምዚ ዝበለ ኣንጻባራቂ ዓወት ምምዝጋባ፡ ሳላ ዘርእስናይ መዛረቢ ማዕከናት ዜና ኮይናላ።”

***

***

ዘርእስናይ ታደሰ አብ ውድድር አሊምፒክስ ዘመዝገቦ ኣንጻባራቂ ዓወት ብመራኸቢ ብዙሃን ሃገርና ብተደጋጋሚ ምስ ተፈነወን ድሙቕ ናይ ምቕባል ስነስርዓት ምስ ተኻየደሉን፡ ንጽባሒቱ ቁምጣ ስረን ኣዲዳሰን ወድዮም ልምምድ ዝጀመሩ መንእሰያት ክንደይ ይኹን? ተባሂሉ እንተ ዝሕተት ማእለያ ዘይብሎም እዩ መልሱ።

ዋላኳ ነቲ ብዙሕ ዝዓይነቱ ስፖርታዊ ውድድራት፡ አብ ነፍስወከፍ ደቂቕ ንኹሉ ክትዕዘቦ ዘይከኣል እንተነበረ፡ ንዝለኣኸኒ ትካል ወኪለ፡ ከም ጋዜጠኛ፡ ሰኣይን ሪፖርተርን ኮይነ ላዕልን ታሕትን ክብል ዳርጋ ሰለስተ ሰሙን ሰለም ኣየበልኩን። እዚ ውድድርዚ ነቲ ኣቐዲመ ደሊቡ ዝጸናሕኩ ናይ ስራሕ ተሞኩሮ ዝድርዕ ብምንባሩ፡ አብቲ ዝቐጸለ ስርሓይ ኣዝዩ ሓጋዚ እዩ ነይሩ።”

እዚ ዓወታትዚ ብድምጺ ሓፋሽ ይኹን ካልኣት መራኸቢ ብዙሃን ሃገርና ቆላሕታ እንተዘይወሃቦ ነይሩ ቀጻልነቱ ኣምበይ ምተዋሕሰን። ግርማይ ገብረስላሴ አብ 2015 አብ ቻይና ከተማ ባይጂን ነዚ ሓቂዚ ኣረጋጊጸዎ። ጽልዎ ሜዳልያ አሊምፒክስ ኣቴኒስን ተደራራቢ ዓወት ፍርቂ ማራቶንን ዘርእስናይን ካልኣት ኣትሌታትን ዝወለዱ ኣትሌት ግርማይ፡ ሃገሩ ወኪሉ አብ ዓለምለኸዊ ውድድር ኣትሌቲክስ 2015 ንምስታፍ ናብ ባይጂን ምስ ኣምርሐ፡ እቲ ንሓደ ሰሙን ዝቐጸለ ንመላእ ዓለም ዝጠርነፈ ውድድር ብውድድር ማራቶን ደቂ ተባዕትዮ እዩ ተኸፊቱ። ግርማይ ገብረስላሴ ድማ ካብ ትጽቢት ብዙሓት ወጻኢ ቀዳማይ ኤርትራዊ ተሸላሚ ወርቂ

ሜዳልያ ዓለም ኮይት። ቀዳመይቲ ወርቂ ሜዳልያ ሻምፕዮን ዓለም ንሃገርና ምዃና እያ። ጋዜጠኛ ስፖርት ድምጺ ሓፋሽ ተስፋልደት ሙብራህቱ። ኣብቲ ቦታ ብኣካል ተረኺቡ ዘይርሳዕ ጸብጸባት እዩ ልኢኹ። ገለ ካብኡ፦

“ኣትለት ግርማይ ገብረስላሴ ንተወዳደርቱ ቀዲሙ ናብ ስታድዮም ክኣቱ ከሎ፡ ምስቲ ኣትሌት ቅድሚ ውድድር ብዝገበርናዮ ምርድዳእ መሰረት (ግርማይ ክዕወት ምዃኑ ነብሱ ነገሩዎ ነይሩዮ መሰለኒ) ባንዴራ ከቐብሎ ካብ ላዕለዎይ መናብር ናብ ታሕቲ ገጸይ ክወርድ ከለኹ፡ ኣኸበርቲ ጸጥታ እቲ ስታድዮም ብበትሪ ፖሊስ ክድርዑኒ ከለዉ ይፍለጠኒ ኣይነበረን። እታ ባንዴራ ምስ ኣቐበልኩዎ፡ እናንበልበላ ናብ ሕንጻጽ ክኣቱ ምስ ረኣኹ ድማ፡ ቅድሚኡ ወራሱኒ ዘይፈልጥ ዕግበት ሕልና ንኣካላተይ ክወር ተፈሊጡኒ። ቃንዝ እታ በትሪ ፖሊስ ክሰምዓኒ ዝጀመረ ከኣ ድሕሪ ገለ ሰዓታት እዩ።”

***

መደብ ስፖርት ድምጺ ሓፋሽን ንሳ ዝወለደተን ካልኣት ማዕከናት ዜናናን ኣይበጽሓኡን ዝበሃል ዝነበረ ኣህጉር - ደቡብ ኣመሪካ ኣብ 2016 ውድድር ኣሊምፒክስ ሪዮ ዲ ጃንየሮ በጺሖኦ። ጋዜጠኛ ስፖርት ክብረኣብ ተስፋሚካኤል ንማዕከናት ዜናና ወኪሉ ብምኻድ ነቲ ውድድር ብዝግባእ ኣንጻባሪቐዎ።

ኣብቲ ውድድር ዝለዓለ ግምት ተዋሂብዎ ኣትዩ ዝነበረ፡ እቲ ኣብ ቻይና ወርቂ ሜዳልያ ኣብ ርሕቀት ማራቶን ዘምጽኣልና ግርማይ ገብረስላሴ እዩ ነይሩ። ኣብ ኣኢጋሩ ብዝተሰምዎ ቃንዝ ካብ ትጽቢት ወጻኢ መበል 28 ተርታ ተሰሪዑ ክጎይይ ድሕሪ ምጽናሕ፡ እግሩ ምስ ተፈትሓሉ ኣብ ቅድሚኡ ንዝነበሩ ኣትለታት እናለቐመ 4ይ ተርታ ብምሓዝ ብሓንቲ ደረጃ ጥራይ ካብ ፖድዮም ዝረሓቐሉ ተዘካሪ ውድድር ድማ ኣካይዱ። ኣብዚ ውድድር ንዝነበረ ውጽኢት II ኣትለታትን ተቐዳዳማይ ብሽክለታ ዳንኤል ተኸለሃይማኖትን ድማ ኣብ ግዜኡን ሰዓቱን ከም ልሙድ ናብ ኣእዛን ሰማዕቲ ክበጽሕ ክኢሉ።

***

ሃገራዊት ጋንታ ኩዕሶ እግሪ ኤርትራ ትሕቲ 17 ዓመት፡ ኣብ መጻገዩ ግጥማት ንዋንጫ ኣፍሪቃ ንሓያሎ ሃገራት ስዓራ፡ ካብተን 8 ንዋንጫ መን ዓተረ ዝገጥማ 9 ብሉጻት ጋንታታት ኮይና ኣብ መጋቢት 2017 ናብ ምዕራብ ኣፍሪቃ ርእሰ ከተማ ቶጎ፡ ሎሜ፡ ኣብ ዝኸደትሉ እዋን፡ ጋዜጠኛ ሰለሙን በርህ ምስኣ ተጓዲዞ ነይረ። ኤርትራ ኣብዚ ደረጃዚ ክትበጽሕ ንፋልማይ ግዜ ስለዝነበረ፡ እቶም መንእሰያት ተጻውቲ ብልዑል ፍናን ምሉእ ርእሰ ምትእምማንን እዮም ተበጊሶም። ኣብ ጉዕዞና ንገለ ካብኡም “ኣብ ሾምንተስ በጺሕኩም ኣብተን ኣርባዕተ ብሉጻት ጋንታታት ክትኣትው ትኸእሉዮ?” ኢሉ ሓቲተዮም። “ዋንጫ”ኸ ንመን ክንገድፋ” ኢሎምን።

የግዳስ ኣብ ግጥም ምስ ተኣትወ ኣይከም ባህጎምን። ሃገራዊት ጋንታና፡ ብብዙሕ ጎላት ክትሰዓር ተራእያ። ኣነ ድማ፡ ከም ጋዜጠኛ ኣብ ክንዲ ብስራት፡ ናይ ስዕረት ዜና ከመሓላልፍ ነብሰይ

ኣይገበረለይን። ዝግበር ነገር ኣይነበረን። ሕማቕ እናተሰምዓኒ፡ ነቲ ዜና ናብ ድምጺ ሓፋሽ ልኢኹ። ኣብቲ እዋንቲ ዘይርስዓኒ፡ ሃገራዊት ጋንታና፡ ምስተን ብኣሽሓት ዝቐጸሩ ደገፍቲ ዝነበሩውን ጋንታታት ምዕራብ ኣፍሪቃ፡ 5 ቲፎዞ ኣብ ጎድና ገይራ እያ ገጢማ። ብክቱር ሃገራዊ ስምዒት፡ ነታ ጋንታ ከተባብዑ፡ ካብ ጋና ክልተ ኤርትራውያን ደቀንስትዮ፡ ኣብ ላይበርያ ዝቐመጥ ሓደ ዜጋን ኣብ ቶጎ ዝነበር መንእሰይን ከምኡውን ካብ ኣስመራ ተበጊሶም ብኬንያ ኣቢሎም ተኸሊሎም ዝመጹ ሓደ ግዱስ ኣብ፡ ናብቲ ብቐለሉ ዘይብጸሕ ሎሜ ጠበሽ ምባሎም፡ ኣብ ግዜኡ ኣዝዩ ካብ ዘገረመኒ ትዕዛብቲ እዩ ነይሩ።

***

ብሓፈሻኡ እዚ ጋዜጠኛታት ስፖርት ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራን ካልኣት ማዕከናት ዜናናን ኣብ ወጻኢ ተንቀሳቐሶም ዘመሓላለፍዎ ጸብጸባት፡ ከም ቅምሶ ናይቲ ኣውራ ድምጺ ሓፋሽ ኤርትራ ኣብ ዝሓለፈ 40 ዓመታት ስፖርት ሃገርና ኣብ ምምዕባል ዘበርከተቶ ተራ ንምግላጽ እዩ ሰፊሩ ዘሎ። ኣብ ውሽጢ ሃገር ይኹን ኣብ ግዳም ንዝካየድ ስፖርታዊ ንጥፊታት ኣብ ምቅላሕ ዝወሃብ ሸፊነ፡ እምብዛ ብዙሕን ዝርግሐ ዘለዎን ምዃኑ ዝዝንጋዕ ኣይመስለንን።

ካብ ገጽ 53 ዝቐጸለ

ኢድን ቅንትን

ዝነበረ ናብ ትሕቲ ሓደ ሚኒታዊት ክወርድ ክኢሉ።

እቶም ዓቢ ብድህ ኮይኖም ዘለዉ ዘይቀዘፍቲ ግን ከኣ ኣማሰንቲ ዘይተመሓላለፍቲ ውሽጣዊ ሕማማት ከም ሸኮርያን መንሸሮንውን ብንቕሓት ዝተፈላለዩ ጥበብ ጥዑይ ናብራ እናተኣታተወ ናብ ዝተሓተ ደረጃኡም ክወርዱ ይስራሕ ኣሎ። ብዛዕባ እዞም ሕማማት ኣብ ዝተፈላለዩ ማዕከናት ሓበሬታ ዝዝርጋሕ ዝተዋቐዐን ሓቅነት ዝጎደሎን ሓበሬታ ሓፋሽ ከይክተሎን ከይጋገን ሚኒስትሪ ጥዕና ሞያውያን ድምጺ ሓፋሽን ካልኣት መራኸቢ ሓፋሽን ቅኑዕ ፍልጠት ክዓጥቁ ውህደት እግርን ከበሮን ዝፈጥር መድረኻት የዳሉ። በዚ ኸኣ ነቲ ወትሩ እናተቐየረ ዝኸይድ ሜላታት ሓለዋ ጥዕና ምስ ኣብ ባይታ ዘሎ ኩነታት ብምጥዕዓም ስለ ዝሰራሕ ኤርትራ ኣብ ሸቶታት ሚሊዮም ኣብ መስርዕ ዕዉታት ተጸንቢራ።

እዚ ዓወት ክርከብ ዝተኻእለ ድምጺ ሓፋሽን ሚኒስትሪ ጥዕናን እግርን ከበሮን ኮይኖም ስለዝተወሃሃዱ እዩ። እቲ ዝጸብየና ዘሎ ዕማም ዘላቂ ምዕባለ ‘ጥዕና ንኹሉ ኣብ ኩሉ’ ድምጺ ሓፋሽ ዝመራሒተን ሜድያታት ኤርትራ ተሓባቢረን ብዘሳልስላኦ ዕማም፡ ብዓወት እትልለ ጥዕይትን ውቅብትን ሃገር ክትህልወና ርእሰ-ግሉጽ ኮይኑ ኣሎ።

ውሐስ ህይወት

ኢድን ቅንትን

ከልሽዩም መሐመድ

ይዝከረኒ አብ 1998 አብ መላእ ኤርትራ ጽቡቕ ክራማት ነይሩ። ብኡ መጠን ድማ ርቡሕ ቀውዲ። ህዝቢ ብፍርያቱ ተፈሲሁ “ናብ አፍና ዮብሎ” እናበለ ሰናይ መፈጸምታ ቀውዲ ክምነ ምስማዕ ልሙድዮ ዝነበረ። ግና ኩሉ ሰናይ ብሰናይ ኣይተሰነየን፤ ምስ ህጡር ክራማት ጣንጡ ኣዝየን ተራቢሐን ዓሶ ክሳብ ንኸበሳ ክይተረፈ ደየበት። እታ ዓመት እቲኣ ከም ዓመተ ለበዳ ዓሶ እውን ትጥቀስ እያ።

አብታ ዝቐጸለት ዓመት፡ 1999፡ ሚኒስትሪ ጥዕና ዝወደበ አብ መንደፈራ ሓደ ዓቢ ዋሳ ተገብረ። አብቲ ዋሳ መንግስታውያንን ዘይመንግስታውያንን ትካላት፡ ወከልቲ ህዝባውያን ማሕበራት፡ ሃይማኖታውያን መራሕቲ፡ ዓበይቲ ዓዲ ዳርጋ ኩሉ ሕብረተሰብ ኤርትራ ብወከልቱ ዝተሳተፎ ነይሩ ክብል እኽእል። አብቲ ዋሳ ናይ ሓሙሽተ ዓመት ውጥን ምቁጽጻር ሕማም ዓሶ ተቐሪጹ። እቲ ጭርሖ “ጉዳይ ዓሶ ጉዳይ ኩልና” እዩ ነይሩ። መልእኽቱ፡ ምቁጽጻር ዓሶ ስራሕ ኣሃዱ እክለዮ ዘይብሉ፡ ዝኾነ ዜጋ ዓሶ ናይ ምቁጽጻር ሓላፍነት ኣለዎ ዝብል እዩ። ናይ ሽዑ ሚኒስትር ጥዕና ሰዉእ ኣቶ ሳልሕ መኪ፡ እቲ ጉዳይ ናይ ኩልና ካብ ኮነ

ናተይዮ ዝብሎ ከይሰእን (Every body's business is no body's business) ከይከውን፡ ሚኒስትሪ ጥዕና ነቲ ስራሕ ናይ ምምራሕን ምውህሃድን ምሉእ ሓላፍነት ከም ዝወሰድ ነቲ ዋሳኛ ክገልጽ ከሎ ትዝ ይብለኒ።

እዚ ሃገራዊ ዋሳኢ ካብ 28-31 ሓምለ 1999 እዩ ተኸይዱ። ካብታ ዓመተ ለበዳ ብምብጋስ፡ አብተን ዝቐጸለ ሓሙሽተ ዓመታት 2000-2004፡ ብዝሒ ብዓሶ ዝተሓዙ ኤርትራውያን ብ80% ክውሕድ፡ ብዓሶ ዝሰብ ሞት ብ80% ክንኪ ከም ሸቶ ተቐሚጡ። ሓቂ ይሓይሽ “ከም ሸቶ ይቀመጥሞ፡ ድሓር ክንዲ ዝኸኣልናዮ ተጓዲዝና ኣበይ ከም ንበጽሕ ንርኢ ማለቶም እዩ ክኸውን ዝኽእል” ኢሉ ብልበይ። ኣረ ሓቂ ይሓይሽ ከምዚ ሕልሚ ኮይኑ ተሰሚዑኒ። ሽዑ እቲ ዋሳ ውድእ ምስ በለ፡ ሚኒስትር ሳልሕ በትን በትን ደለይቱ እናወጠጥዎ ንድምጺ ሓፋሽ ትግረ ዝኸውን መብርሂ ክህበኒ ፍቓደኛ ኮይኑ።

“እዚ ዝበሃል ዘሎ ኣብ ባይታ ክንርእዮ ዝከኣል ድዩ? አብ ሓሙሽተ ዓመት ዓሶ ብ80 ሚእታዊት ምጉዳሉ ይከኣልዮ?” ኢሉ ምስ ሓተትኩዎ ኣይተማተኣን፤ ፍሽኽታ ኣሰንዮ “እንታይ

ጸገም አሎ? እቲ ጽቡቕ ናይ ኤርትራ ኣዝዩ ዝተወደበ ህዝቢ፡ ንቐሕ፡ ቀልጢፍ ዝቐበል፡ ኣብ ሕክምናን ሓካይሙን እምነት ዘለዎ፡ ሓካይሙ ውፉያት፡ ውፉይ መንግስቲ ዝመርሖ፡ ዝኣምኖ መራኸቢ ብዙሓን ብፍላይ ድምጺ ሓፋሽ ዘላቶ ህዝቢ እዩ። ነዚ ኹሉ ብልጫታት ብሓላፍነትን ተወፋይነትን ኣወሃሂድካ ምምራሕ ጥራይ እዩ ዝደሊ። እዚ ኸኣ ክንገብር ኢና፡ መሻርኽቲ ኸኣ ኣለወና። ተወፋይነትና እዩ ዘማእዝኖም፡ ክሕግዙና ጸገም የብሎምን። ስለዚ ዘጠራጥር የለን፤ ልዕሊኡ እንተዘይኬድና ትሕቲኡስ ኣይንተርፍን ኢና” በለኒ። ከምኡ ድማ ኮነ። እምነትን ውህደትን ህዝብን ኣገልጋሊ ህዝብን ናብ መንገዲ ዓወት ተራኸቡ። ሎሚ ዓሶ ካብ ምቁጽጸራ ሓሊፍና ናብ ምጥፋኣ ነቋምት ኣሎና።

ጥዕና ሓፋሽ እዩ ዋናኡ። ሓፋሽ ግን ቅኑዕ ሓበሬታን ምእዘናን የድልዮ። ሎሚ ዓለም ብሓበሬታ ከሲዓ እያ ዘላ። ብቐፅን ዘይብቐፅን ሓበሬታ ጥዕና፡ ኣብ ዝኸፈትካዮ መስኮት ኢንተርኔትን ተለቪዥንን ኣሎ። ሕሉፍ ሓሊፉ ምኽንሻብ ጓለንስተይቲ ምዕራባውያን ስለዘይደለይዎ ንምንታይ ንቃለሶ፡ ምልክት መንነትን ዋሕስ ጥዕናን ጾታውነትንዮ ኢለን ዝምጉታ ርእየ ኣለኹ። ዘዝተጸሕፈ ምቅላሕ ዘይኮነ ጥዕና ዘለዎ ሓበሬታ ሒዝካ ንህዝቢ ምምሃር፡ ሕድሪ ድምጺ ሓፋሽን ኩለን መራኸቢ ብዙሓንናን እዩ። ምስ ሚኒስትሪ ጥዕና ተዋሃሂድካ ሓበሬታ ምዝርጋሕ ከኣ እቲ ኣውራ እዩ።

ሚኒስትሪ ጥዕና ዝዕልም ሸቶታት ክበጽሕ ካብ ዝሕግዞ ዓቢ ምስጢር፡ ምስ ህዝቢ ቀሪቡ ዝሰርሕ ምዃኑ እዩ። ነቶም ምስ ህዝቢ ብቐጻሊ ብጽሑፍ፡ ምስልን ድምጽን ዝራኸቡ ናይ ሜድያ ሞያውያን ድማ ኣምር ናይቲ ሸቶ ከምዝጭብጥዎ ይገብርዎም። ዘዳልውዎ መልእኽታት ምስቲ ሃገር ትኸተሎ ኣካይዳ ከም ዝቐንይዎ ይገብር። ቀጻሊ ስልጠናን ሙብርህን እናሃበ ብሓደ ህርመት ከም ዝጓዓዙ ይገብር። ህዝቢ እቲ ኣብ ባይታ ዝርእዮን ብሜድያ ዝዕዘቦን ዝተወሃሃደ ክኸውን መታን፡ ጥብብ ምድላው ኣድማዒ መልእኽታት ጥዕና ንምምላኽ ናይ ደገ ክኢላታት ከይተረፉ ይመጽኡ ስለዝነበሩ፡ ምስ ዘለዎም ግዜ ኩለን መዓልታት ናይ ስራሕ ክኾና ዘገድድ እዋን የጋጥም።

ድሕነት ኣደን ህጻንን ጥዕናዊ ቀዳምነታት’ዛ ሃገር ኮይኑ ብውህደት ሳላ ዝተሰርሓሉ ሎሚ ሞት ኣደታት ኣብ መጀመርታ ናጽነት 1590 ዝነበረ ናብ 480 ማለት ብ70% ጎዲሉ። እዚ’ውን ውሑድ ስለዘይኮነ፡ ኣደ ሂወት እናለቀበት ሂወታ ክትሓልፍ የብላን ዝብል መርገጺ እዩ ተወሲዱ። እቲ ዝኾነት ኣደ ኣብ እዋን ጥንሳ ብውሑዱ ኣርባዕተ ግዜ ክትትል ቅድሚ ሕርሲ ክትገብርን ብክኢላ መሕረሲ ክትገላገልን ዝነበረ ጎሳጎሳ፡ ሎሚ ‘ዝኾነት ኣደ ኣብ ትካል ጥዕና ጥራይ ትገላገል’ ናብ ዝብል ቀኒዑ ኣሎ። ትካል ጥዕና ኣብ ኩሉ ጎበታትን ሰናጭሮን ክህሉ ዓቕሚ ስለዘይፈቐደ ድማ ትካላት ብዝተኸለለ መጠን ናብ ህዝቢ

ክቐርባ እዩ ዝሰራሕ ዘሎ። ህዝቢ’ውን ናብተን ዝቐረባ ትካላት ጥዕና ክቐርብ ናቱ ጥብብ ይገብር ኣሎ። ጌጋ ይኸለኣለይ እምበር ሜላ ናብ ትካል ምቕራብ እቲ ብብዝሒ ኣደታት ኣብ ግዜ ሕርሲ ዝሰእን ዝነበረ ዘባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ እዩ ጀሚርዎ። ኣደ ሕርሳ ምስ ቀረበ ኣብ ዘላ ተሃሉ ናብቲ ንዓኣ ዝቐረበ ትካል ጥዕና መጻኢ ክሳብ ዕለት ሕርሳ ክትሰፍር፤ ትካል ጥዕና ድማ ንዓኣን ነቶም ካብኣ ዘይተርፉ ንኣሸቱ ደቃን ኣለይታን ዝዓቕሙ መግቢ እናሃበ፡ ህዝቢ ኣብ ዝሰርሖ ግዝያዊ ኣባይቲ ተዓቕሚ ግቡእ ክትትል ቅድመ ሕርሲ ክትገብር ትጸንሖ። መዓልቲ ምስ ኣኸለ ኣብቲ ትካል ጥዕና ሓሪሳ ናይ ድሕሪ ሕርሲ ክትትላ ጌራ ውላዳ ኣኸቲባ ናብ ቤታ ትፋኖ። እዚ ተመክሮ እዚ፡ ናብ ኩለን ዘባታት ተዘርጊሑ ሎሚ ኣብ ትካል ጥዕና ምሕራስ ዝበለጸ ውሕስነት ድሕነት ኣደ ተራዒሙ ይሰረሓሉ ኣሎ። ህዝቢ ምስ ኣገልገልቲ ብብዓይነቱ ጥበባት’ውን የተኣታቱ ኣሎ። ኣብ ንኡስ ዘባ ናቕፋ ንኡብነት፡ ነፍስወከፍ ስድራ ሓንቲ ናቕፋ ንወርሒ እናዋጸአት ናብ ሳንዱቕ ድሕነት ኣደ ተእቱ። ኣብቲ ንኡስ ዘባ ኣብ ዝኾነ ዓዲ ዘላ ነፍስጸር ኣብቲ ንሕክምና ትመጸሉ ግዜ ኣምቡላንስ ከይዳ ተምጸኣ፤ ድሕሪ ሕርሳ ንገዝኣ ኣብ ትፋነውሉ ድማ ኣምቡላንስ ብሰላም ናብ ቤታ ተብጸሓ። እቲ ኣብ ሳንዱቕ ዝቐመጥ ገንዘብ ንድሕነት ኣደ ጥራይ እዩ ዘገልግል።

እዛ ጸበባ ተጻዊራ ዝወለደት ኣደ ውላዳ ዓብዩ ክትርኢ ልዕሊኡ ትብህጎ የብላን። እንተኾነ ብዙሕ መኻልፍዮ ዝገጥማ ነይሩ። ሰኣን ክታቦት፡ ቅልጡፍ ሕክምና፡ ጽፍይ ማይን ከባብን . . . ዝቐዘቐዘ፡ ዝማሰን፡ ዝሰንከል ውላድ ውሑድ ኣይነበረን። እንተ ሎሚ ክታቦት ካብ ሸዱሸተ ናብ 12 ዓይነት በሪኹ ሞትን ስቓይን ህጻናት ኣጸቢቐ ጎዲሉ። ጥዕናዊ ንቕሓት ኣደታትን ብሓፈሻ ሕብረተሰብን ብተዓጻጻፊ ስለዝበረኸ ቆልዑ ናይ ምንባር ዕድሎም ሰፊሑ። ኣብ መጀመርታ ናጽነት ሸፊን ክታቦት ካብ 10% ዘይበዝሕ ዝነበረ ሎሚ ናብ 98% ዘይዱ። ሞት ትሕቲ ሓመሽተ ዓመት ብ71 ሚእታዊት ክጎድል ከሎ ሞት ናጽላታት ትሕቲ ሓደ ወርሒ ድማ ብኣስታት ፍርቂ (45%) ጎዲሉ።

ካብ ኣደ ናብ ዕሸል ዝመሓላለፍ ሕማማትን ንምውጋድ ዝኾነት ኣደ ቅድሚ ሕርሲ መርመራ ኤች.ኤይ.ቪን ብጸታዊ ርክብ ዝመሓላለፉ ሕማማትን ትገብር። ሕማም እንተለዎ ትሕክምና ኤች.ኤይ.ቪ እንተለዎ መናውሒ መድሃኒት ይጀመረላ፤ ናብ ዕሸላ ከይመሓላለፍ ድማ ንሳን ዕሸላን ሕክምና ይግበረሎም።

ቀደም ሰብ ከይፈልጦም ዝፈርሑ ዝነበሩ ምስ ኤች.ይ.ቪ ዝነበሩ ዜጋታት ሎሚ ናብ ሓፋሽ ወጺኦም ተመክሮኦም የካፍሉ ኣለዉ። ምስ ኤች.ኤይ.ቪ እናነበርካ ምውላድ፡ ምዝማድ፡ ምስራሕ ምብርካት ከም ዝከኣል ይምህሩናኣለዉ። ሳላዚ ድማ ሎሚ ኤች.ኤይ.ቪ ኣብ ሃገርና ካብቲ ኣብ ሓፋሽ 3% በጺሕዎ

ልቢ - ወለድ

መስተንክር ስቱድዮ

ዓብይልቃድር አሕመድ

ሞባይላይ ደዋላ። ብዙሕ ቁጽርታት ኣብ ኩባይ ሞባይላይ ምስርአኹ። ካብ ወጻኢ ከምዘተደወለለይ ገሚተ ምስ ኑባሲ “መንደኣ ኮይኑ?” እናበልኩ ተቐብልኩዎ።

“ሄሎ መን ክብል?”

“አማን፣ አማን ዲኻ?” ንድምጺ ደዋላ ምስ ሰማዕኩ ምስሊ ናይ ቀደም ዓርኪይን ሞኽሲይን መተዓቢታይን ተቐጀለኒ። ምስ አማን ድሕሪ ናይ ናፍቕት ቃላት ምልውዋጥን ዘዕባይና ገዛውትን ኣብያተ ትምህርትን ብትዝታ ምድህሳስን፣ ዓርኪይ አማን ናብቲ ቀንዲ መደወሊኡ ጉዳዩ ሰገረ።

“ስምዓን አማን ሓወይ ሓንቲ ንእሽቶይ ነገር ከሽግረካ እዮ። ጻል ሓብተይ ካብ ለንደን ንኣሰመራ ተበጊሳላ። ኣብዚ ተማሃሪት ዩኒቨርሲቲ እዮ። ሓደ መጽናዕታዊ ጽሑፍ ከተዳሉ ስለዘሸነጉት በጃኻ ተሓጋዝ። ቁጽሪ ሞባይልካ ሂቢዮ ኣለኹ። ምስ መጽአት ክትድውላልካያ ወይ ዝና ክሕብሩኻዮም ሓደራ” በለኒ።

“ጸገምየለን። ብዛዕባ እንታይ ደኣ ከተጽንዕ ሓሲባ? መንክ እዩ ሸማ?” ሓተትኩዎ።

“ሶሊያና እዩ ሸማ። ምናልባት ብዛዕባ ታሪኽ ወይ ምስኡ ዝተኣሳሰርዮ ዘኸኸውን። ብዘኸነ ከምቲ ዝበልኩኻ ግበር ተገዲስካ።”

አማን ዓርኪይ መስመር ተቐጺጾዎ ኣይቀጸለን። ብድሕሪኡውን ኣይደወለን። ሶሊያና ግን ኣብ ሓምቫይ መዓልቲ ርፍድፍድ ምስ በለ ደዋላ ቅድሚ ሳልስቲ ኣሰመራ ከምዝመጽአትን ክትረኽበኒ ከምእትደልን ሓበረትኒ። ንምሽቱ ኣብ መናፈሻ ዓራብና ክንራኹብ ተቐጸርና።

****

መንእሰይ ሶሊያና በዓልቲ ፍሪዝ ጸጉሪ ኸደረይቲ ቆማት መንእሰይ እዮ። ኣዲንታ ደቕቕ ኢለን። ትኩራት፣ ቃላት ትግርኛኣ ፍሉይት ኮይናም። ምቁራት። ዝያዳ ኩሉ ከኣ ሰላቕቲ! ኣነውን ኣይገሸሸኩዎን። እኳ ደኣ ብቐንቐ ኣዲኣ ክትዛረብኒ ኣተባባዕኩዎ። ባህ ኢሉዎ ሓሳብ ክትገልጽ ኣይሓፈረትን። ኣሳሳይት ብዙሕ ከይደንገጽት ዝኣዘዝናዮ ቡንን ማክያቶን ኣምጽአትልና። ሶሊያና ማክያቶኣ ጥዲማ። በቲ ጥዑም ላህጃኣ ናብ ጉዳያ ኣተወት።

“ኣነ ሃሲብ ክስህፍ ስቶሪ”

“ብዛዕባ እንታይ?”

“ኣነ ደልየ ሕጂ ክጽሕፍ ብዛዕባ ‘ሬድዮ ደምሲ ሃፋሽ’ በለትሞ።

ካብ ሳንጣ ናይ ላፕቶፕ፣ ንመጠሊ ኢላ ዘዳለዎ ሕቶታት ዝሓዘ ወረቓቕን ካልእ ኣቐዲማ ዝኣከቡቶ ጽሑፋትን ኣቐበለትኒ። ትሕዝቶ ወረቓቕታ ከንቡብ በኅይ ናብ ኮካ ክትቐየር ፈረድኩዎ። ጻልያት ዓጢቓ እያ መጻኢ! ካብ ጉይይ ምውዓል ክሳድ ምሓዝ ከምዘበሃል፣ ነተን ወረቓቕቲ ኣንቢብ ንጋዝ ኣልቦ ኮካይ ብሓንቲ ምዕን ገሲመ። ናብ ዝባን ፈርቶ ንሶሊያና ሓዘያ ክሓኩር መሪጸ።

“ህጂ ናባይ ንኸይድ?”

“ናብ እንዳ ደምጺ ሓፋሽ”

ሶሊያና ብኸቱር ታሕጓስ፣ ዓቕቦት ፎርቶ ምሳይ ሰተዮቶ። ኣፍደገ ቀጽሪ ማኒስትሪ ዜና በጺሕና፣ ዘምጽኣና ጉዳይ ሓቢርና፣ ድሕሪ ገለ ደቓይቕ ምስ ሓደ ካብ ሓለፍቲ ሬድዮ ደምጺ ሓፋሽ ኮፍ በልና። ሶሊያና ንምቕሉል ኣቀባብላቲ ሓላፊ ድሕሪ ምምስጋን፣ ወረቓቕታ ካብ ቦርሳኣ ኣውጺኦ ኣቐበለቶም። ንሱ እናገበበ፣ ንሳ ነቲ ቤት ጽሕፈት ብዓይና ኮለለቶ። ናባይ እናረኣየት ከኣ፣ “ስቱድዮ ደምሲ ሃፋሽ ኣባይዮ?” በለትኒ። ኣነ ንርእሳይ ጋሻ እንታይ ኢላ ከምዝምልሰላ ግር በለኒ። ንትሕዝቶን ሕቶን ሶሊያና ከንቡብ ዝጸንገሐ ሓላፊ ገጹ ናባና ኣቕኒዐ።

“ዌል ክንተሓባበረኪ ድልዎት ኢና፣” በለሞ። ዘቕረቡቶ ሕቶታት ንምምላስ፣ ድሕሪ ሳልስቲ ተዳልዮ ክጸንገሐና ምዃኑ ሓቢሩ። መምላሲ እግሪ ክኾነና ግዲ ሓሲቡ። “ንሕጂ ናይ ትሸጎተ ብሄራትና መደባት ሬድዮ ዝዳለዉሉ ቦታን ስቱድዮታትን ዘይርኩም ከትርእይዎ ምስ ሓደ ሰብ ከተሓሕዘኩምዮ” ኢሉ ብቴሌፎን ንሓደ ኣባል ጸውዑ። እቲ ዝመርሓና ኣባል ምስ መጸ። ካብ መንበርና ተንሲእና ነቲ ሓላፊ ኣመስጊንና፣ ናብ ዑደትና ኣምራሕና።

ኣብቲ ዑደት ሕቶታት ሶሊያና መወዳእታ ኣይነበረን። እቲ ዘመርሓና ዝነበረ ኣባል ምስቲ ጋዜጠኛታት ዝሰርሕሉ ናይ ሓባር ኣደራሽን ዘመናዊ ስቱድዮታትን ከላልዮና እንከሎ፣ ደጋጊማ እናሓተተት ንደቡተር ዳይሪኣ ብብርዓ ትልቕልቕ ነበረት። ካብ ስክፍታ ዝተላዕለ ይኸውን ገለ ሕቶታታ ናባይ ተቕንዖ ነበረት። ነቲ ሰብ ሕተተላይ ማለታ እዩ ዝኸውን እምበር፣ ኣነ ከምልሻላ ዝኸእል ኣይነበርኩን። መልእኽታ ምስ ገጠምኩዎ ኣኸይፊዮ። ነቲ ሰብኣይ እናተቐባበልና ሓተትናዮ። ዳይሪኣ ዳርጋ ምስ መልእት ኢና ዑደትና ዝወዳእና።

****

ድሕሪ ሳልስቲ፣ ሶሊያና ዲጂታል መቐረጺ ደምጺ ሓዘ ኣብቲ ዝተቐጸርናዮ ቦታ ደበኸ ኢላ። ኣድላዪ ዝበለቶ ስእሊ ንምልዓል ከኣ፣ ሃይ ደፍኒሽን ዘመናዊት ሞባይላ ኣብ ሳንጣኣ ነይራ። ናብ ቤት ጽሕፈት እቲ ዝቐጸረና ሓላፊ ቅልቅል ምስበልና መሳጢ ፍሽኽታ ጸሓፊቱ ተቐበለና። ናብቲ ቀንዲ ክፍሊ ክንኣቱ ድማ ማዕጾ ኣርሓወትልና። እቲ

ንደሐር ግን ካልአይቲ ተመሳሳሊት ፈናዊት ፊደዮ ምስ መሳርሒታት ጽጉናን አቕሓን ተገዚአ ተወሰኸት።

ደምጺ ሓፋሽ፡ ምስቲ ሽዑ ዝነበረ ወተሃደራዊ ኩነታት ኣብ ፋሕ ንኣጻር ግዜ እያ ጸኒሐ። ካብ 1/2/79 ደማ ኣብ ዓንበርብ ዝተባህለ ቦታ ኮይና ፈነወአ ቀጸለ። ኣብ ርእሲ ፈነወ ትግርኛ ዓረብን ደማ ብ6 ለካቲት መደብ ኣምሓርኛ፡ ብ16 ለካቲት ከኣ ብዓፈር ፈነወታት ጀመረ። ካልአይቲ ፈናዊት ፊደዮ ስለዝነበረት፡ ደምጺ ሓፋሽ ብምኽንያት ወተሃደራዊ ኩነታት ቦታታት ክትቀያይር እንክላ፡ ፕሮግራማ ብዘይ ምቁራጽ ይቕጽል ነበረ። ኣብ ግንቦት 1979 ካብ ዓንበርብ ናብ ዓራግ ክትግዕዝ ኣብ ዝተደልየሉ ንኡብነት፡ እታ ካልአይቲ ፈናዊት ፊደዮ አቕዲማ ኣብ ዓራግ ተተኪላ ንስራሕ ድልውቲ ከምእትኸውን እዩ ተገይሩ። ክሳብዚ ግዜ፡ መሳርሒ ቦታ፡ መምልኢ መደባት ፊደዮን መፈነዊን ኣብ ቴንዳታትዮ ቀጸሉ። ድሕሪኡ ግን፡ ንመምልኢ መደባትን (ስትድዮ) ፈነወን ዘገልግሉ ዝተሃደሙ ዝወጡ ተሰሪሖም። ንመምልኢ መደባትን ፈነወን ዘገልግሉ ተወሰኸቲ ቴፕሪኮርደራት ተገዚኦን እውን ኣብ ምምሕያሽቲ ስራሕ ዓቢ ኣበርክቶ ገይረን።

ድሕሪዚ ዝሓሸ ገልበት ዝነበራ ሳልሳይቲ ፈናዊት ፊደዮ ተገዚኦ። ነቲ ክሳብ ሽዑ ዝነበረ ናይ 200 ዋት ገልበት ቦታ ሓዳስ መፈነዊት ፊደዮ ናብ 750 ዋት ክብ ብምባል ከኣ፡ ደምጺ ሓፋሽ ብ3 ለካቲት 1981 ዝያዳ ዝተመሓየሸ ዝነጸረን ኣገልግሎት ክትህብ ጀመረ።

***

“እዚ ሓበሬታዚ ቅሩብ ኣብ መጽናዕታ ይሕግዛ ይኸውንምበር?” ኣለ ሓሰብኩ። ዝተርጎምኩም ቃላት ኣብ ወረቓት እተሰፍር ዝነበረት ብርዕይ ዓገተ፡ ሶሊያ ከመይ ትቕበሎ ትኸውን ኣለ ሓሰብኩ። ሶሊያ እፊልጣ እዩ፡ ካልእ ሕቶ ኣልዒላ ዝያዳ መልሲ ክትጽብ እያ። ኣነ ቦቲ ዘንታ ኣመናየ ተመሲጠ። ካብ ጸብጸብ ጉዕዞ ደምጺ ሓፋሽ፡ ኣብቲ መጽሔት ሰፊሩ ናብ ዝነበረ ተዘክሮታት ናይቶም ወዓልቲ ክሰግር ኣይተፈለጠንን። ብርዕይ ሰዓሪትኒም ንሰላይን ስለ ሶሊያን ክብል ነቲ ዝሰፈረ ዕላል ተዘክሮታት ኣስተማቕርኩዎ።

ብፍላይ ናይ ጋዜጠኛታት ተጋደልቲ ወይኒ ገርዝሂኔን ሓሰን ሸሪፍን ዕላል ዝያዳ ኩሉ ንሶሊያ ኣስሒቐ ከምዘተክዛ ገሚተ ፍሸኽ በልኩዎ። ቦታ ናይ ሓሰን ሸሪፍ ዕላል ጀመርኩ።

“ኣብ ዓንበርብ ኣብቲ ቀዳማይ እዋን ስቲድዮ ኣብ ትሕቲ ዓባይ ገረብ ጋባ ኣብ ውሽጢ ቴንዳ እዩ ነይሩ። ይትረፍ ናይ ሱብን እንሰሳን ደምጺ ናይ ንፋስ ደምጺ እውን ዘይከላኸል ቴንዳ። ኣብ ክሸነ ኮይኖም ናይ ዝድረሩ ሰባት ሰሓቕ ይመጽኡካ፡ ኬድካ ሰቕ በሉ ትብሎም። ኣእዳግ ይመጽኡ ኬድካ ተርሕቐም። ኣጣሎም ሓዞም ዝሓልፉ ገባር ይመጹኻ ምምላእ ኣቋሪጽካ ክሳብ ዝሸግሩካ ትጽብ። ተዓብ እዩ ነይሩ። ሓደ ግዜ ዮሴፍ ተክኒሻን እናመልኣለይ ከሎ፡ ኣብታ ቴንዳና ዝተደኮነትላ ገረብ ዝነበራ ኣዕዋፍ ጭጭጭ እናበላ ከሰራሓና ኣይከላኸን። ወጸእና ነባርረን፡ ከይደን ኣልና ምልስ እንተበልና፡ ሰፊረን ስለዝኾነ ናብታ ገረብ ተመሊሰኡን ይመጽኡ። መሊሰና ወጸእና ነባርረን፡ ይምላሳ፡ ጩቕጩቕ ይብላ። ምስ በዝሓና ገዮሴፍ ሰቕ ኣልና ንምላእ ኮነ ኣልና ድሕረባይታ ናይ ኣዕዋፍ ደምጺ ዝተጠቐምና እዩ ዝመስል ኣለዮ። ተሰማማዕና ብኸምኡ እናቕጸልና ከለና ድሕሪ ክልተ ደቕቕ ወየን ጭጭጭጭ ዝብላ

ዝነበራ ኣዕዋፍ ደምጺን ኣጥፊኦ ህልም ባላ፡ ንጸብ ኣልና ተጸቢና ብጩቕኸ እንተዝብላ!”

ወይኒ ብግዳኡ፡-

“እተን ዓሰርተ ቀዳሞት መዓልታት ብፍላይ ነናተን ዝኸርታት ኣለውን። ናይ ፍርቂ ሰዓት መደብ ንምምላእ መሬት ዓሪባ እያ ትወግሓና ነይራ። ንኡብነት ሓንቲ ዓንቀጽ ብሓምሳ ምሉእት ሓሳባት ዝቕመት እንተኾይና፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ምሉእ ሓሳብ ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ክልተ ነጥቢውን እናተላገበት እያ ትምላእ። ኣብ ነፍሲ ወከፍ መላገቢ ከኣ 4-5 ግዜ ትገገ። ብኸምዚ ናይ ዓረብን ትግርኛን ነፍይ ፍርቂ ሰዓት መደብን ምምላእ ንኡድር ነይርና። ኣብታ ቀዳመይቲ ሰሙን፡ ሓደ ምሽት፡ መጀመርያ ሓሰን ሸሪፍ ስቲድዮ ኣትዮ፡ ብኸምዚ ዝተገልጸ ኣገባብ መሊኡ ወዲኡ። ድሕሪኡ ኣነ ኣትዮ። ከጀምር ከለኹ ድሮ ሰዓት 4:00 ኣቢሉ ኮይኑ ነይሩ። ክሳብ መሊኦ ዝውድእ መሬት ወጊሖ ናይ ፈነወ ሰዓት ኣርኪቡ። እቲ ዝገርም እቶም ኣንበብቲ ናይ ትግርኛን ዓረብን፡ ዜና ዘንቡብ፡ ዓንቀጽ ዘንቡብ ወዘተ. እናተበራረና ኢና ንሰርሕ ነይርና። ነቲ እንኹ ተክኒሻንና ግን ዘብርዮ ኣይነበረን። ዮሴፍ ኪዳነማርያም ኣጋ ምሽት ሰዓት ኣርባዕተ ኣቢሉ ጀመሩ ምሉእ ለይቲ ሓዲሩ ንግሆ ክገላገል ከሎ ሃይ ይብል ኣይነበረን። ሻሂኡ ሰትዮ እናተጫረቐ ናብታ መደቀሲት ጽላል ክኸይድ ከሎ ዕዕሊ 16 ሰዓታት ብዘይ ምቁራጽ ሰራሒ ኣይትብሉን። ቅሩብ ሰዓታት ኣዕራፉ ደማ ናብቲ ልሙድ ዓቕፊኻ ዝጽንቕቕ ስራሕ ክኣቱ ምዃኑ ምስፊልጥካ ኣድናቕትካ ይዓገዝ።”

****

ምስ ሶሊያና ንጽባሒቲ ኣጋምሽት ኣብ ሆቴል ሳንቲያጎ ተራኪብና። ነተን ዝተርጎምኩውን ወረቓቕቲ ምስታ መጽሕፍት ኣስተለምኩዎም። ዘይትተርፍ ካልእ ቆጻራ ስለዝነበረትኒ ከኣ፡-

“ባለ ሶሊያና ነዚ ምስ ኣንበብክዮ ደውልላይ ኢኺ ሕራይ?” ኣለ፡ መልሳ ክሰምዕ እናተሃንጠኹ ብኣጋ ተሰናበትኩዎ።

ጽባሕ ጸቢሖ፡ ረፈደትውን፡ ሶሊያና ገና ኣይደወለትን። ብኸቲርታትጸስ እናዘለት ክትሰሕቕ ከላ ስለ ዝተራእየትኒ ተሃንጢየ ሞባይላይ ሕጂ ደሐር ትውጭጭ እናበልኩ ተጸቢየዮ። ወይከ! እታ መዓልቲ ከይተወደአት ከላ ግን ባዕላይ ክድውላላ ብምውሳን ቁጽርታት ጠዋወቕኩ።

“ሃለው ሶሊያና!” በልኩ ተዛነየ መልሳ ንምስማዕ ኣኢጋሪይ ዘራገሐ።።

“ኣማን ኣነ ሪሰርች እጉብር ኣለሁ ሃቀይ! እንታይዮ እዚ?”

“ወይላይ! ዝኸረየት ትመስል ደኣ ናይ ድሓን!” ደንጸውኒ።

“እወ! ገለ እንተሓዘኪ ኣለየ ተርጉመ ሂበኪ”

“ኣነ ብዙህ ኣንቢብዮ ግን I don't believe it! ትላገሰለይ ኣለሃ ሃቀይ! ህጂ ኣነ ሃሲባ ካልእ ግዜ ተመሊሰ ብዙህ ብዙህ ሪሰርች ክገብር፡ promis ክትሕግዘኒ ዲኻ?”

እነሆት ሕጂውን ሶሊያና ምእማን ኣብዮትኒ። ሓቃይ ብዓንተቡኣስ ነዚ መን ይኣምና? ስለዚ ተቐዳዲመ ቃል ኣይኣተኹን። ንግዜኡ ግን ክንጽዕዚ ዝገብር ነገር ከምዘይብለይ፡ ንኣ ይኹን ነቲ ናባይ ዝላኣኻ ኣማን ዓርኪይ ካብ ምሕባር ወጸኢ ካልእ ኣማራጺ ኣይነበረንን። እንተ ንመጻኢ ግን ሓቢርና ንርእዮ።

ዲግሪው ስለሚሰጠው ለሁሉም
በስራ ላይ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

ዲግሪው ስለሚሰጠው ለሁሉም
በስራ ላይ ማድረግ አስፈላጊ ነው።

